

66

695.913 083

ป 4220

3.3

วิเคราะห์นโยบาย และเรื่องสั้นที่สะท้อนวิถีชีวิตชาวชนบทอีสานของ คำพูน บุญทวี

ห้องสมุดนิพนธ์วิทยาลั
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญาโท

ของ

ประเสริฐ ไสววรรณ

11 พ.ค. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า

ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย

เมษายน 2532

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

178754

2 131362

วิเคราะห์นโยบายและเรื่อง สันที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสานของ คำพูน บุญทวี

บทคัดย่อ

ของ

ประเสริฐ ไสววรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

เมษายน 2532

การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสานของ คำพูน บุญทวี ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์คำนิยม ความเชื่อ ทัศนะการใช้ภาษา ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับนักเขียน โดยศึกษาวิเคราะห์จากนวนิยาย 14 เรื่อง เรื่องสั้นที่รวมพิมพ์เป็นเล่ม 4 เล่ม และเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทย รายสัปดาห์ ในช่วง พ.ศ. 2528 - เดือนมกราคม พ.ศ. 2529 รวม 39 เรื่อง

ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า คำพูน บุญทวี เป็นนักเขียนบันเทิงคดีที่มุ่งเสนอชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชนบทอีสาน โดยเฉพาะ เขาได้นำประสบการณ์ในชีวิต ทั้งในชนบทอีสานและห้องถิ่นอื่น ๆ ที่ได้ไปใช้ชีวิตอยู่มาสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมชิ้นค่ายห่วงห่านองเขียนและการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาอย่างมีศิลปะ มีผลทำให้เรื่องสั้นและนวนิยายของเขามีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากวรรณกรรมบันเทิงคดีของนักเขียนคนอื่น ๆ ภาพชีวิตของชาวชนบทอีสานที่ปรากฏมีลักษณะเรียบง่าย ถูกพันอยู่กับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น ปักถือคำนิยมและความเชื่อความบรรพบุรุษอย่างมั่นคงและเหนียวแน่น แม้จะมีฐานะยากจน ผู้คนเหล่านั้นก็ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามอัธยาศัย ไม่มีความขมขื่นแต่ประการใด

AN ANALYTICAL STUDY OF COUNTRY LIFE IN
THE NORTH EAST AS REFLECTED IN
KHUMPOON BOONTHAWEE'S NOVELS
AND SHORT STORIES

AN ABSTRACT

BY

PRASERT SAWAIWAN

Presented in partial fulfillment of requirement
for the Master of Education degree
at Srinakarinwirot University

April 1989

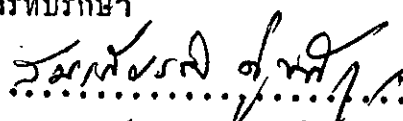
The purpose of this study was to analyse the value, the belief, the art of writing reflected in the books and Khumpoon Boonthawee's works, the relationship between the works and their author. Khumpoon's fourteen novels, four collected short stories, thirty-nine short stories published in Pha Muang Thai magazine from B.E. 2528 to B.E. 2529 were studied.

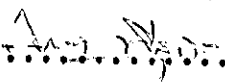
The findings revealed his works reflected the local color of the North East. They were rich with life and custom of this region. The local materials were based on his experience in living there.

Ways of life and life styles portrayed in his novels and short stories were simple and traditional. His characters loved nature and clinged to the old beliefs. Even though they were poor, these peoples lived without any feeling bitterness.

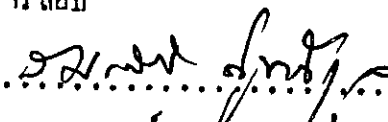
คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานี้ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาตามหลักสูตร
ของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

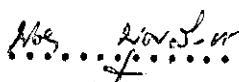
..........ประธาน
(อาจารย์สมเกียรติ คูทวีกุล)

..........กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราคม ทีสุภะ)

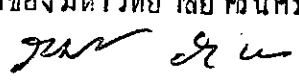
คณะกรรมการสอบ

..........ประธาน
(อาจารย์สมเกียรติ คูทวีกุล)

..........กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราคม ทีสุภะ)

..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์นิศยา บุญสิงห์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานี้ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

..........คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ลพพร บัวทอง)

วันที่....10...เดือนพฤษภาคม...พ.ศ. 2532

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากท่านอาจารย์สมเกียรติ คูทวีกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรารม ที่สุกะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์นิทยา บุญสิงห์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไข ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสามไว้เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์โมรี ชื่นสำราญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิพุธ โสภวงค์ นาวาเอกไพโรจน์ นรชาติขำวงศ์วิทย์ ร.น. คุณเจริญ บินทอง คุณสุภาพค์ ประภาศิริ และคุณจินตนา ไสววรรณ ขอขอบคุณท่านที่กล่าวนามมานี้เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ ที่ได้เอื้ออำนวยความสะดวก ในการค้นคว้าข้อมูล และเอกสารต่างๆ เป็นอย่างดี นอกจากนี้ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคน ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

อนึ่งผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ซึ่งเพียรพยายามส่งเสริม และสนับสนุน การศึกษาของลูก ๆ ทุกคน ด้วยความรักตลอดมา

ประเสริฐ ไสววรรณ

สารบัญ

177

หน้า

1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	9
ความสำคัญของการวิจัย	10
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
ขอบเขตของการวิจัย	11
วิธีดำเนินการวิจัย	15
ขั้นตอนของการวิจัย	15
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	17
2 วิเคราะห์ค่านิยมความเชื่อ	33
คำนิยาม	34
นิยามความสนุกสนานเพลิดเพลิน	34
นิยามความสนุกสนานเพลิดเพลินอันเกิดจากการร้องรำทำเพลง	34
นิยามความสนุกสนานเพลิดเพลินอันเกิดจากการละเล่นพื้นบ้าน	36
นิยามความสนุกสนานเพลิดเพลินอันเกิดจากงานพิธีและงานประเพณี ..	39
นิยามความสนุกสนานเพลิดเพลินอันเกิดจากการเล่าเรื่อง	40
นิยามของสตรีที่มีความชำนาญในการเล่นแม่เรื่อน	41
นิยามของผู้ชายที่เป็นพ่อบ้านมีความสามารถในการประกอบอาชีพ	
หาเลี้ยงครอบครัว	43
นิยามความเชื่อเพื่อผัวเมีย	46
นิยามของและให้เกียรติผู้อาวุโส	49

ความเชื่อ	52
ความเชื่อในศาสนาที่ลัทธิธรรมคำสอน	53
ความเชื่อที่เกิดจากการนำเอาหลักธรรมคำสอนทางศาสนามากล่าว โดยตรง	54
ความเชื่อที่เกิดจากการนำเอาสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนทางศาสนาไปกล่าว	56
ความเชื่อที่เกิดจากตำนานและการเล่าเรื่องจนกลายเป็นคติชาวบ้าน	58
ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา	60
ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวข้องกับการใช้รักษาอาการเจ็บป่วย	60
ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวข้องกับการแสดงอำนาจอิทธิฤทธิ์	62
ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวข้องกับข้อห้าม	67
ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภูตผีในมารังควาน	69
เชื่อยู่น่า	71
เชอเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ	75
เชอเรื่องภูตผีปีศาจ	78
เชอเรื่องกฎแห่งกรรม	84
เชอเรื่องยากกลางบ้าน	87
เชอเรื่องเครื่องรางของขลัง	92
3 วิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษา	96
การใช้คำพื้นเมืองหรือคำภาษาถิ่น	97
ใช้คำภาษาถิ่นในประโยคที่เป็นคำถาม	97
ใช้คำภาษาถิ่นเป็นคำกริยาเพื่อแสดงอาการต่าง ๆ	100
ใช้คำภาษาถิ่นเป็นคำเสริม	103
ใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 เป็นคำภาษาถิ่น	104

ใช้คำอนิยตสรรพนามที่เป็นคำภาษาถิ่น	106
ใช้คำนามที่เป็นคำภาษาถิ่นสำหรับเรียกชื่อ คน สัตว์ และสิ่งของ	106
การใช้คำติคปาก	111
ใช้คำติคปากว่า อ้อ	111
ใช้คำติคปากเป็นคำตา	114
ใช้คำติคปากว่า บักเสี้ยว	117
ใช้คำติคปากว่า บักและอี	118
ใช้คำติคปากเป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า ขอบ	127
การใช้คำคุณาธิศ	131
คำคุณาธิศที่เป็นคติเตือนใจ	131
คำคุณาธิศที่เป็นบทเกี่ยวพาราดี	139
การใช้คำคุณศัพท์หรือคำกริยาวิเศษณ์เป็นคำเลียนเสียง	144
การใช้ถ้อยคำทำให้เกิดอารมณ์ขัน	151
4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับนักเขียน	174
อิทธิพลประวัติของคำพูด บุญศรี	175
ประสบการณ์ในกรุงเทพฯ	175
ประสบการณ์ทางภาคใต้	176
ประสบการณ์ทางการอ่าน	176
ผลงานด้านการประพันธ์	176
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	191
บรรณานุกรม	197
ภาคผนวก	204

ภูมิหลัง

วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพของชีวิตและสังคม สังคมแต่ละสมัยพื้นฐาน การดำรงชีวิตและความเป็นอยู่อย่างไร ส่วนหนึ่งเราดูได้จากวรรณกรรมที่นักเขียนในสมัยนั้น สะท้อนออกมาในงานเขียนของเขา อย่างเช่น สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ขึ้นไป วรรณกรรมไทยส่วนใหญ่เขียนขึ้นเพื่อ "ถวายบำเรอหาว่าไท้ ชีวราชปัญญ"¹ ดังคำกล่าว ใน ลิลิตพระลอ ทั้งนี้เพราะในสมัยนั้น ผู้ได้รับการศึกษาคืออยู่แต่ในแวดวงพระราชสำนัก ซึ่งเป็น เจ้าฟ้ามหาจักรีบรมวงศานุวงศ์ และเหล่าขุนนาง เนื้อหาและแนวคิดของวรรณกรรมจึงสะท้อน เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทั่วไปบาง เช่น ศรีปราชญ์ แต่งโคลงโศกอบสมนางใน สุนทรภู่แต่ง กาบพระไชยสุริยา และพระมหามนตรี (ทรัพย์) แต่งเรื่องระเเคนลันไค แต่ก็มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นเอง ครั้นต่อมาไทยได้ติดต่อกับประเทศทางตะวันตกมากยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ ก็รับเอาวัฒนธรรมและ วรรณกรรมแนวใหม่เข้ามาด้วย ประกอบกับช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือช่วงก่อนหน้านั้นเล็กน้อย จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การศึกษา ความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีได้แพร่ขยายออกไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

จากอิทธิพลของวรรณกรรมตะวันตก การศึกษา ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ดังกล่าวนี้อเอง ทำให้นักเขียนวรรณกรรมไทย เปลี่ยนแนวการเขียนวรรณกรรมจาก เรื่องเพ้อฝันไกลตัว ขาดความสมจริง มาเป็นเรื่องใกล้ตัวมีความสมจริง แม้ขยายออกไปสู่สังคม ส่วนใหญ่อย่างกว้างขวาง จนอาจกล่าวได้ว่า "วรรณคดีเป็นสมบัติส่วนหนึ่งของสังคม ถูกพันอยู่กับ เหตุการณ์ต่าง ๆ ของสังคมอยู่เสมอ การศึกษาวรรณคดีทำให้รู้เรื่องราวของสังคมได้อีกทางหนึ่ง เช่น ความเป็นอยู่ของคนในสมัยนั้น ๆ การเมือง การปกครอง ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น"²

¹ เสถียร จัทธิมิตร. คนเขียนหนังสือ. หน้า 7.

² เจตนา นาควัชร. "วรรณคดีวิจารณ์และศึกษาวรรณคดี," ใน วรรณไวทยาการ ชุมนุม บทความทางวิชาการ. หน้า 15.

หม่อมเจ้าอากาศคำเก็ง รัชพัฒน์ โคประพันธ์นวนิยาย ละครแห่งชีวิต คอกไม้สด ประพันธ์ศักรของ
เจ้าหลอน นักเขียนหมอกกลุ่มหนึ่งใคร่ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มสุภาพบุรุษขึ้น สมาชิกเป็นคณสาณ มีคามคิดใหม่
ซึ่งเกิดจากระบบของการศึกษา และทอมักทำหนังสือไทยใหม่รายวัน พระยาตราดัยพิพัฒน์ ไซ
นามปากกาว่า "ศรทอง" โคเขียนบทความชนาชาวยาว เรื่องชีวิตของประเทศ โดยเสนอให้มีการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองไปเป็นแบบประชาธิปไตย กุหลาบ สายประดิษฐ์ ผู้นำของกลุ่มสุภาพบุรุษ
โคเขียนบทความชมเชยภาพ ลงในศรีกรุง เขียนปราบพยศ และสงครามชีวิต เพื่อเรียกร้องใหม่
การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย หรือแม้กระทั่ง ครูเทพ ก็โคเขียนกวีนิพนธ์
เพื่อสฤติ ขาวนาขาวไร กรรมกรในเมืองและโรงงานอุตสาหกรรม ปราณการณอย่างใหม่นี้

เสถียร จันทิมาธร¹ กล่าวว่า มีสาเหตุมาจาก 2 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 เนื่องจากคนรุ่นใหม่เกิดความเบื่อหน่ายต่อรูปแบบเดิมของการเขียนส่วนใหญ่
เป็นงานแบบร้อยกรอง และส่วนที่เป็นร้อยแก้ว ก็เป็นเรื่องอ่านเล่น เติเรื่ออย่างนิทาน

ประการที่ 2 คนรุ่นใหม่ ไม่พอใจประเพณี ความเชื่อดั้งเดิม และลงมือคัดค้านด้วย
รูปแบบทาง ๆ อย่างไม่หวาดกลัว

ความเหตุนี้ดังกล่าวนั้นแล้ว วรรณกรรมไทยจึงได้มีวิวัฒนาการเป็นปรากฏการณ์ใหม่ ซึ่ง
เป็นสิ่งที่น่าสนใจ นักเขียนวรรณกรรมไทยรับเอารูปแบบ เนื้อหา และแนวคิดของวรรณกรรมตะวันตก
เข้ามาทั้งที่รู้ตัว และไม่รู้จัก นึกอ รับเอานวนิยายและเรื่องสั้นแบบตะวันตก ซึ่งเป็นเรื่องแปลก
เข้ามาสู่วรรณกรรมไทย ส่วนทางด้านนวนิยาย ถ้าเราไม่นับเรื่องแปลเรื่องแรก คือเรื่องความ
พยายามของ แมวัน (นกยูง วิเศษกุล) ซึ่งแปลมาจากนวนิยายอังกฤษชื่อ Vendetta ของ
Marie Corelli (รวมพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2443) แล้ว นวนิยายของไทยก็เริ่มมีลักษณะเป็นของ
ตนเองเด่นชัดยิ่งขึ้น คือแผนิที่นักเขียนจะเขียนเป็นแบบร้อยกรองเกือบทั้งหมด ผนเื่อเรื่องวนเวียน
อยู่ในแนวของนวนิยายรักพาณิ อาชญาณิยาย และนิยายอิงประวัติศาสตร์ โดยวัตถุประสงค์เพื่อมุ่ง
ความบันเทิงใจของผู้อ่านเป็นสำคัญ ก็เปลี่ยนมาเป็นการเขียนในแนวใหม่ คือเขียนเป็นแบบร้อยแก้ว
ซึ่งมีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นความคิดที่แตกต่างไปจากเดิม จนทำให้เกิดมีนักเขียนนวนิยายในแนวใหม่
หลายคน เช่น หม่อมเจ้าอากาศคำเก็ง รัชพัฒน์ ประพันธ์ "ละครแห่งชีวิต" ศรีบูรพา ประพันธ์

¹เสถียร จันทิมาธร. คนเขียนหนังสือ. หน้า 21.

"ลูกผู้ชาย" และดอกไม้สด ประพันธ์ "ศัตรูของเจ้าหลอน" จึงพอจะมองเห็นได้ว่า นวนิยายไทย เริ่มมีลักษณะเป็นของตนเองที่เด่นชัด ถึงขีดกลาวมาแล้ว

ทริทิลป์ บุญขจร ไกล่ลวถึง นวนิยายไทยไว้ว่า "นวนิยายไทย เริ่มมีลักษณะเป็นของตนเองเด่นชัดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2472 และเขาสรุปเรื่องเชิงโต หลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. 2475 การที่นวนิยายไทยขยายตัว พร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่นนี้ เป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะวรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของนวนิยายไทยอย่างแน่นอน"¹

เมื่อนวนิยาย มีส่วนสัมพันธ์กับสังคมอย่างแยกกันไม่ออกเช่นนี้ จึงได้มีผู้ให้นิยามระหว่าง นวนิยาย กับสังคมไว้มากมายด้วยกัน อย่างเช่น

✕ ชลธิรา สัตยวาทินา กล่าวว่า "นวนิยายกับสังคมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นวนิยาย จัดเป็นแหล่งประมวลเอาลักษณะทางสังคมในแง่ต่าง ๆ ไว้ค่อนข้างมาก ถึงแม้นวนิยายอาจจะ เป็นเรื่องที่ผูกขึ้นมาเอง ตามความคิดสร้างสรรค์ของยูแอง แต่สังคมที่ผู้แต่งมีชีวิตอยู่ในขณะนั้น ย่อมทำให้อย่างใด อย่างหนึ่ง หอกลสภาพนั้น ๆ ลงไปในเรื่องที่แต่งขึ้น ทั้งโดยที่รู้สึกตัวและโดยบังเอิญ"²

วิภา กงกะนันทน์ กล่าวว่า "นักเขียนเรื่องสั้นและนวนิยาย มักจะนำวัตถุดิบมาจากสังคม และวัฒนธรรม อย่างจงใจอีกด้วย นอกเหนือจากที่ได้มาโดยไม่ตั้งใจ อันเป็นผลของอิทธิพลของ สังคม และวัฒนธรรมที่มีต่อนักเขียน"³

สุชาติ สวัสดิ์ศรี กล่าวว่า "วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพทางสังคม เป็นดัชนี ชีกรณวนการทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสนอให้เห็นการยัดเยียดคุณค่าของสังคมในแต่ละยุคสมัย ความ เป็นไปทางการเมือง ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สะท้อน ออกมาให้เราได้"⁴

¹ทริทิลป์ บุญขจร. นวนิยายกับสังคมไทย. (2475 - 2500) หน้า 3.

²ชลธิรา สัตยวาทินา. เบ็ดเตล็ดวรรณกรรม. หน้า 46.

³วิภา กงกะนันทน์. วรรณคดีศึกษา. หน้า 80.

⁴สุชาติ สวัสดิ์ศรี. นักเขียนไทย. หน้าหน้า

บุญยังค์ เกศเทศ กล่าวว่ "การศึกษาวรรณกรรม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคน อุบิสัย ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาวะต่าง ๆ ทั้งหมดที่แวดล้อมสังคม"¹

บรรจง บรรเจิดศิลป์ กล่าวว่ "วรรณกรรมคือ การสะท้อนความเป็นจริง ส้าแรงออก แห่งความเป็นจริง และมีทักความเป็นจริงในขณะเดียวกัน วรรณกรรมก็ขึ้นอยู่กับความเป็นจริง เพราะภาระของวรรณกรรมมิใช่เพียงแต่จะสะท้อน ความเป็นจริงเท่านั้น หากต้องคิดเชื่อมโยงไปถึง สิ่งที่อยู่ในความหวัง และสิ่งที่อาจเป็นไปได้ ศิลปะอันยิ่งใหญ่ มิได้สะท้อนชีวิตเรื่อยเปื่อย หากแต่ เข้ามามีส่วนในชีวิต และเปลี่ยนแปลงชีวิต"²

วรรณกรรมจะทองเสนอเนื้อหาที่เป็นจริง เพื่อสร้างสรรคและจรรโลงความมั่นคงให้เกิด แก่สังคม นักเขียนจึงมีหน้าที่รับใช้สังคม รับใช้ชีวิต ทั้งชีวิตของตนเองและบุคคลในสังคม ทอง ภายทอศสภาพที่เป็นจริงของชีวิตและสังคม ทุกแง่มุมออกมาอย่างชัดเจนนและเป็นจริง ที่ปรกร (นามแฝง) ไคกล่าวถึงความเป็นจริงที่นักเขียนพึงมีต่อสังคมว่ "ความจริงที่ผู้ประพันธ์มุ่งเสนอจะ ทองเป็นความจริงที่มีคุณค่าหรือประคณความดี (Goodness) อันเป็นเครื่องนอมนำจิตใจให้ อยู่นไปในทางสูงส่ง ส่งเสริมคณงามความดีแก่สังคม ปลุกความสำนึกแก่สังคม มีใช้ชักนำผู้อ่าน สู่โลกแห่งความโสมมย์อยู่ในทางผิด ยังผลเสียให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านและสังคม"³ X

ส่วนวิวัฒนาการของเรื่องสั้น (Short Story) ไคคล้คลายขยายตัวมาจากเรื่องนิทาน ตำนาน นิยาย และนิทานพื้นบ้าน เรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2475 นี้สุภาวรัตน์ เสรีวัฒน์ ไคกล่าวสรุป ไว้ว่ วิวัฒนาการของเรื่องสั้น เป็นไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อนักประพันธ์มีประสบการณ์กว้างขึ้น และมี ความชำนาญมากขึ้น การสร้างแกนเรื่อง มุ่งแสดงเรื่องราว หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคม มากขึ้น โครงเรื่องซับซ้อน ตัวละครสมจริง และมีชีวิตจิตใจ บรรยายภาพ และฉากในเรื่องช่วง หลัง ๆ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก ใกล้ชิดกับเหตุการณ์และเรื่องราวนั้น ๆ มากขึ้น ซึ่งช่วยให้

¹บุญยังค์ เกศเทศ. วิเคราะห์วรรณกรรม. หน้า บทนำ.

²บรรจง บรรเจิดศิลป์. ศิลปะวรรณคดีกับชีวิต. หน้า 8.

³จิตร ภูมิศักดิ์. ศิลปะเพื่อชีวิตและศิลปะเพื่อประชาชน. โดยตีปรกร (นามแฝง),

เรื่องนั้นคลุมเครือ และยังกล่าวต่อไปอีกด้วยว่า วรรณนาการของเรื่องสั้นที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือ การท้าวละคร ทั้งการกำหนดตัวละคร และสร้างลักษณะ อุปนิสัย และวิธีการนำเสนอตัวละครในเรื่องสั้น มีลักษณะที่สมจริงมากขึ้นด้วย¹

กระแสร มาลายาภรณ์ โคกกล่าวถึงที่มาของเรื่องสั้นว่า "แต่เดิมนั้น บรรดาเรื่องคดีความ รอยแหว่ ปรากฏในรูปของเรื่องเล่า เช่น นิยาย นิทาน และตำนานพื้นบ้าน เป็นต้น และเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่แรก ๆ มักจะเป็นเรื่องสั้น ๆ มากกว่าเรื่องยาว และมีทั้งรอยแหว่และรอยกร่อน นิทานสั้น ๆ เริ่มมีชื่อเสียงโด่งดังก็เมื่อ กลอรันิ (Gloranni Boccaccio) แต่งเรื่อง เดคาเรมอน ราวปี ค.ศ. 1350 ผู้แปลภาษาไทยให้ชื่อว่า "บันเทิงทศवार" เรื่องที่เล่ากันมานั้น เป็นเรื่องสั้นที่ไม่มีแบบแผนอย่างในปัจจุบัน²

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ กล่าวว่า "มนุษย์รู้จักเล่าเรื่องสื่อกันฟังมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ก่อนที่จะเกิดมีตัวหนังสือ เพื่อบันทึกเรื่องที่เล่าให้อยู่ในลักษณะถาวร เรื่องที่เล่าคือ นิทาน นิยาย อันอาจถือเป็นเรื่องสั้นได้ทั้งสิ้น เรื่องที่กล่าวมานี้อาจจัดเป็นเนื้อหาได้ดังนี้

1. เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ประจำวันเฉพาะครอบครัว เป็นเบื้องต้น
2. เรื่องขยายออกไปเป็นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ของเทวดาหรือภูตผีปิศาจ ที่เป็นความเชื่อเรื่องของคนหมู่มานานนั้น เป็นต้น

3. เรื่องที่เป็นนิทานเปรียบเทียบมีคติสอนใจ

นิทานหรือนิยายเหล่านี้ แรกก็เป็นเรื่องสั้น ๆ จบในตัวเอง นิทานเก่าแก่เช่นนี้ มีอยู่มากมายในทุกชาติ ทุกภาษา เช่น นิทานสองพี่น้อง ในวรรณคดีอียิปต์ ซึ่งเกิดก่อนคริสตศักราชราวสามพันปี หรือชาดกในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอายุกว่า 2500 ปี นิทานอีสปใน หนังสือนิทานพื้นบ้านต่าง ๆ ในคัมภีร์ไบเบิล ภาคเดิมและนิทานอุมา ในคัมภีร์ไบเบิล ภาคใหม่ นิยายอาหรับราตรีและเดคาเรมอน³

¹สุภารัตน์ เสรีวัฒน์. วรรณนาการเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475. หน้า 215.

²กระแสร มาลายาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. หน้า 45.

³วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดี และวรรณคดีวิจารณ์. หน้า 114 - 115.

จากการคลี่คลายขยายตัวทางวรรณกรรมประเภทนวนิยาย และเรื่องสั้นของไทย ตั้งแต่อดีตมาจนปัจจุบัน ทำให้ทราบว่า วรรณกรรมของไทย ได้คลี่คลายขยายตัวออกจากเรื่องเพื่อเน้นทางไกลตัวจากความจริง มาเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงตัว และมีความสมจริงอย่างในปัจจุบัน เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมนวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี เห็นว่า วรรณกรรมของเขาได้สะท้อนภาพชีวิตและสังคมของชาวชนบทอีสาน ผ่านความเป็นจริงในอดีต จนแพร่ทั้งในปัจจุบัน ภาพความเป็นจริงเหล่านั้นก็ยังสะท้อนออกให้เห็นอยู่ เช่น ความแห้งแล้งทางธรรมชาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ชนบทประเพณี อาหารการกิน ค่านิยม ความเชื่อ และตลอดจนภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกัน คำพูน บุญทวี ได้สะท้อนออกมาในวรรณกรรมของเขาได้อย่างสมจริง จนมีผู้กล่าวว่า "มีนักเขียนหลายคน เช่น รงค์ วงษ์สวรรค์ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ คงใจ กฤษณา อโศกสิน สุวรรณี สีฟ้า นิมิตร ภูมิदार บุญโชค เจียมวิริยะ อรุณนัย และคำพูน บุญทวี เป็นคน ทางเนภาพ "บุคคล" ที่เขาเขียนออกมา เป็นจำนวนมากมาย แต่หากเป็นไปในแวดวงของชนชั้น "บุคคลใหม่" ที่ทำโคคอนข้างดี แต่เมื่อใดที่กล่าวถึงประชาชน ก็ยังเป็นภาพแห่งการบิดเบือน ถึงแม้จะเลือนหายเท่านั้นที่เป็นประชาชน จะมีก็แต่ คำพูน บุญทวี เท่านั้น ที่งานของเขาสะท้อนภาพประชาชนโคคอนข้างจะสมจริง"¹ ดังนั้น การที่เราจะกล่าวว่า "เราดูวรรณกรรมโคจากสังคม ดูสังคมโคจากวรรณกรรม"² จึงเป็นคำกล่าวที่ไม่ผิดจากความเป็นจริงเลย

คำพูน บุญทวี นั้นเป็นชาวอีสานโดยกำเนิด จึงย่อมจะเขียนเรื่องราวของภาคอีสานออกมาจากความเป็นจริงที่ตัวเองได้ประสบอยู่ และหากจะกล่าวทางด้านการประสพการณ์และความสำเร็จในงานเขียนแล้วก็นับว่า คำพูน บุญทวี มีประสบการณ์ และประสบความสำเร็จในการเขียนมากที่สุดคนหนึ่ง ประจักษ์พยานนี้สามารถนำมาเป็นข้ออ้างโคจาก จกหมายที่เขาตอบรับผู้วิจัย เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยติดต่อขอสัมภาษณ์เขา ฉบับลงวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

¹ เสถียร จันทิมาธร. สายธารวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทย. หน้า 450.

² เสถียร จันทิมาธร. คนเขียนหนังสือ. หน้า 2

"ผมนี่ไปเที่ยวอีสานมากกว่าคนอื่น แบบคำไหนนอนนั้น กับญาติ ๆ และเพื่อน ๆ ที่
บิโสธร รอยเอ็ก อุมล ฯลฯ บางทีก็ภาคใต้อยู่กับลูกหลานทางจังหวัดระนอง เกือบหนึ่ง
เซากรุงเทพฯ หนเดียว บางทีก็สองเดือน พักอยู่ทางชนบทป่าทอ ทางไปสมุทรสาคร
โคกเมืงเมืงเผ่าชนคนเดียว (เมืงบิโหม เมืงเกาทยกั้งแคปี พ.ศ. 2520)

ในระหว่างที่ผมเป็นครูอยู่ทางภาคใต้ อยู่ในเรือนจำหลายจังหวัด เช่น พัทลุง
ปากพนัง (อำเภอ) สุราษฎร์ธานี และระนอง โดยเฉพาะที่พัทลุงผมได้แต่งงานมี
ครอบครัวอยู่ที่นี่"¹

ในปี พ.ศ. 2516 เขาเริ่มเบื่อความจำเจของชีวิต จึงหันไปเล่นไพ่ เล่นหวย เล่นมิดเล็ค
คิมเหลา และอ่านหนังสือในท้องสมุกของเรือนจำ แล้วลงมือเขียนนวนิยายเรื่องลูกอีสาน ในปี
พ.ศ. 2516 นั่นเอง

ในด้านการเขียนเขาประสบความสำเร็จในการเขียนเป็นอย่างดี ประจักษ์พยานเห็นได้
จากงานเขียนนวนิยายเรื่องลูกอีสาน และนายฮอยหมิฟ เรื่องแรกที่ทำให้เขาได้รับรางวัลดีเด่น
ประเภทนวนิยาย ประจำปี พ.ศ. 2519 จากการจัดประกวดของคณะกรรมการงานสัปดาห์หนังสือ
แห่งชาติ นอกจากนั้นเรื่องลูกอีสาน ยังได้รับรางวัลยอดเยี่ยมวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งชาติ
(SEA Write Award) อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการยังได้นำนวนิยายเรื่องนี้มาใช้เป็นหนังสืออ่าน
นอกเวลาเรียนรายวิชาภาษาไทย สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
อีกด้วย ส่วนเรื่องนายฮอยหมิฟ ก็ได้รับรางวัลชมเชยจากการจัดประกวดของคณะกรรมการงานสัปดาห์
หนังสือแห่งชาติ เช่นเดียวกัน

อำจันต์ บัญพรพงศ์ ได้เขียนถึงคำพูด บุญทวี โดยส่วนรวมของประวัติและประสบการณ์
ของเขาเอาไว้ในคำนำ "แคลงลูกอีสานคนหนึ่ง" ว่า

"แต่คนนั้นเหงาจนเป็นไข้ เมื่อผมมาช่วยครั้งชั่วคราว มันก็ดูขยับน่าลงไปได้ดีแล้ว
แต่คนนั้นก็ยังกับเหงาจนไปดั่งเดิมด้วยแค่อันรอนแรง พวกเขากำลังเสาะหาคนคำนำขุม ออมีเสียง
กระซิบบอกความสมบูรณ์และยากลำบาก

¹ คำพูด บุญทวี. จดหมายเหตุบุญทวี. ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2529.

เด็กน้อยคำพูน บุญทวี เกิดที่อำเภอทรายมูลของแผ่นดินอีสาน เมื่อ พ.ศ. 2474 จบ ม.6 จากอำเภอเมืองยโสธร แล้วเสวยยามตระเวนขายยาเรหาเงินใช้ในยามกลางวัน และรับ โทนนำคณะร้องหาความบันเทิงตามละแวกบ้านในยามค่ำคืน

ฉลากยามีป้ายบอกชื่อร้านในกรุงเทพฯ เพลงร้องมีเพื่อบอกลิตจากบรรยากาศทุกแห่งหน ไท่ฟ้ากว้างนี้มีเมฆอกถึงอุษยาเมืองเก่า เขาคิน สวนลุมฯ เมืองหลวงและชวาลีคอกฟ้า แคมป์ฟ้า ประจำวันของเขายังรอนระอุ มันเป็นโคงกว้างครอบชีวิตของเขาไว้พรหม ๆ กับทาทายไว้ควรวา ลำแข้งของคนขายยา หัวหนาร่วงจะทรนค พอดีจะย่ำให้ไกลไปถึงความร่มเย็นที่ร่มฟ้าขอบทิศใด ไค้หรือไม

เจ้าหนูน้อยคำพูนปลดขมาวางโชน ร่ำอาพ่อแม่ เพื่อนฝูงนั่งรถไฟลงมาหาโลกกว้าง ตามที่ หนังสือชั้น ม.6 บอกไว้ และมั่นใจในสวัสดิภาพตามคำของหลวงตา ผู้สอน ก. ข. ที่ว่า "ฟ้านี้ ไม่เคยรังแกใคร"

ลาลงมาจากแผ่นดินนั้น ความแห้งแล้งค่อย ๆ กลายเป็นคงไม่ และความเย็น คืบเริ่มค้ำ แมน้ำก็เริ่มใหญ่ขึ้น...ลาลงมาอีกมันก็คือเมืองที่ใหญ่ที่สุด แมน้ำก็ใหญ่ที่สุด ถิ่นค้ำน้ำชุ่มที่สุด

ในกรุงเทพฯ อลพามาไปควยนานาชีวิต เจ้าหนูมหนานาไหมจากอีสาน ถูกความคับคั่งเบียดออกไปอยู่ชานเมือง เลี้ยวมา เลี้ยวควาย เป็นกรรมกรลูกจ้าง จนกระทั่งปีสามล

3 ปีในกรุงเทพฯ ไม่ซดเซยลำแข้งที่เคยย่ำคินแตกกระแทงทั้งใจนัก เขาผูกลงไท่เป็นครู ประชาบาล ห้างโรงเรียนไทย โรงเรียนจีนอยู่ถึง 10 ปี แล้วลองลุยขึ้นมากกรุงเทพฯ อีกครั้ง เพื่อพิสูจน์ลำแข้งในการปีสามล 1 ปี ก็ทดลองกลับไปไท่ ไปเป็นผู้คุมคุกหลายจังหวัด เช่น พัทลุง ปากช่อง (อำเภอ) สุราษฎร์ธานี และระนอง

ช่วงชีวิตที่ระนองนี้เอง เขาเริ่มประหวัดความจำเจ คับไฟ คับหอย คับบิลเลียด ควยเหลา จนหมดแรงไปในห้องสมุดของเรือนจำ

เขาอ่านเพื่อคุ้มความฟุ้งซ่านในชีวิต ครั้นแล้วมีมดถอกของขายยาเรและโชน มีที่รู้ณา ออกเกินและโรยหนาในควาย มีที่คักกระคังสามล มีที่ถอกซอดและพวงบุญแจประทุทุก ก็เอื้อมไปหยิบคินสอและกระตาด ลงมือเขียนควยความตั้งใจแน่วแน่ว่า "กูจะเป็นนักประพันธ์กับเขาบาง"

พ.ศ. 2516 เขาเป็นนักประพันธ์หนังสือหนึ่งในบ้านคุณ อันวังเวงด้วยเสียง
หมาหอน พ.ศ. 2519 เขาทุ่มเทใหญ่คำพูด กับกิน คว้ารางวัลเรื่องลูกอีสาน ทางกลางไฟสว่าง
จา ทางกลางคุณและเสียงไมโครโฟน

ปี พ.ศ. 2522 ชีวิตที่ไม่เคยเงียบไกลโรงแรมใหญ่ ๆ กลับต้องเกินเขา ๆ ออก ๆ
โอเรียลเตลวันละหลายหน พบคณะกรรมการ พบคณะจัดงาน กับตัวเครื่องบิน เพราะว่าเป็นเรื่อง
ลูกอีสานของเขาได้รับรางวัลก็เกินฝ่ายประเทศไทย

หลวงตาเทศน์ไว้แก่เด็ก ก. ข. เมื่อ 40 ปีก่อนโน้นว่า "พ่านี้ไม่เคยรังแกใคร"¹

จากประสบการณ์และความสำเร็จของคำพูด บุญทวี ที่ผู้วิจัยได้นำมากล่าวอ้างนี้ ทำให้
ชื่อเสียงของเขาโด่งดัง เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป จนกระทั่ง มูนิธิโตโยตา ได้นำเอานวนิยายเรื่อง
ลูกอีสานของเขาไปแปลเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ "เพื่อให้ชาวญี่ปุ่นมีความเข้าใจ
ในชีวิตจิตใจและความรู้สึกของคนไทยมากยิ่งขึ้น"²

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมชนบท ตามคำนิยาม และความเชื่อ ที่ปรากฏในนวนิยาย และ
เรื่องสั้นของ คำพูด บุญทวี
2. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาที่ปรากฏในนวนิยาย และเรื่องสั้นของ คำพูด บุญทวี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับนักเขียน

¹ อาจันท์ บัญจพรภัก. แคลงลูกอีสานคนหนึ่ง. (อ้างอิงมาจาก ลูกอีสานที่เรือบิน หน้าคำนำ
ของ คำพูด บุญทวี).

² อูกร วงษ์ทับทิม. "ความสัมพันธ์ค่านิยมชนบทไทย - ญี่ปุ่น," เคลวินาส. 23 สิงหาคม
2529. หน้า 12.

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพสังคมชนบทในด้านค่านิยม และความเชื่อ ที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี
2. ทำให้ทราบลักษณะการใช้ภาษาแนวต่าง ๆ กัน ในนวนิยาย และเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี
3. ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับนักเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชาวชนบทอีสาน หมายถึง คนไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ตามชนบทนอกเมือง ในเขต 17 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ภาคอีสาน คนทั่วไปเรียกคนทางภาคนี้ว่า คนอีสานมีอาชีพหลักทำการเกษตร คือทำนา ทำสวน และทำไร่
2. สังคมชาวชนบทอีสาน หมายถึง ลักษณะการรวมกลุ่มกันทางสังคมของชาวชนบทอีสาน เพื่อก่อกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน
3. ค่านิยมของชาวชนบทอีสาน หมายถึง สิ่งซึ่งสังคมชนบทอีสานกำหนดไว้ในสิ่งต่าง ๆ ในสังคมของเขา การกำหนดค่านิยมมีค่า ความมีประโยชน์ และความดี โดยอาศัยเกณฑ์ซึ่งมาจาก ระบบความคิด อันเป็นผลมาจากศาสนา ปรัชญา หรือประสบการณ์ของมวลชนในสังคมชนบทอีสานนั้น
4. ความเชื่อของชาวชนบทอีสาน หมายถึง สิ่งซึ่งชาวชนบทอีสานยึดถือ
5. โสยศาสตร์ เวทมนตร์ คาถา หมายถึง ลัทธิอันเนื่องด้วยเวทมนตร์หรือศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยคาถาอาคม อธิษฐาน
6. ภาษา หมายถึง ภาษาถิ่นที่ชาวชนบทอีสานใช้ติดต่อสื่อสารให้เป็นที่ยอมรับและเข้าใจระหว่างกลุ่มชนบทอีสานด้วยกัน
7. คำพูน บุญทวี หมายถึง คำพูดที่คล้องจองกันเป็นสุภาษิตสอนใจ มีถ้อยคำหลักแหลมซึ่งคมคาย และกินใจอยู่ตลอดเวลา

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสังคมชนบทอีสาน ในด้านค่านิยม ความเชื่อ และลักษณะการใช้ภาษา เช่น ภาษาถิ่น คำญา คำติดปาก คำอุทาน และถ้อยคำที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันจากนวนิยาย และเรื่องสั้นของคำพูน บุญทวี เท่านั้น โดยแบ่งข้อมูลออกดังต่อไปนี้

1. นวนิยาย 14 เรื่อง ได้แก่
 - 1.1 ลูกอีสาน
 - 1.2 ชามจากทุ่งกุลาร
 - 1.3 เลือดอีสาน
 - 1.4 อีสานพเนจร เล่ม 1
 - 1.5 อีสานพเนจร เล่ม 2
 - 1.6 นายฮ้อยหมึ่
 - 1.7 ปลาอุกเขียว
 - 1.8 มนต์รักสาวอีสาน
 - 1.9 หอมกลิ่นปลาร้า
 - 1.10 นักเรียนมาบอก
 - 1.11 จากคำสิงห์
 - 1.12 ลูกทุ่งเซากรุง
 - 1.13 นักขาสาวเพลินสวาท
 - 1.14 แก้วปลาบึก
2. เรื่องสั้นซึ่งรวมพิมพ์เป็นรูปเล่มแล้ว 4 เล่ม ได้แก่
 - 2.1 ชุดนักเลงลูกทุ่ง มี 9 เรื่อง 172 หน้า
 - 2.2 ชุดเมฆนายทริก มี 7 เรื่อง 183 หน้า
 - 2.3 ชุดเลือดเกิดมารวย มี 10 เรื่อง 168 หน้า
 - 2.4 ชุดหัวอกลูกทุ่ง มี 10 เรื่อง 173 หน้า

3. เรื่องสันติลงพิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทย รายสัปดาห์ ตั้งแต่ปีที่ 16 ฉบับที่ 863 วันพฤหัสบดีที่ 3 ตุลาคม 2528 ถึงปีที่ 18 ฉบับที่ 903 วันพฤหัสบดีที่ 10 กรกฎาคม 2529 รวม 39 ฉบับ ซึ่งรายละเอียดของข้อมูลมีดังต่อไปนี้

3.1	เมื่อยากเขาคูกกรับ	ปีที่ 16 ฉบับที่ 863	วันพฤหัสบดีที่ 3 ตุลาคม 2528
3.2	อยากรวบทองให้ไหว้หมา	ปีที่ 17 ฉบับที่ 864	วันพฤหัสบดีที่ 10 ตุลาคม 2528
3.3	รำพึงถึงความหลัง	ปีที่ 17 ฉบับที่ 865	วันพฤหัสบดีที่ 17 ตุลาคม 2528
3.4	บนรถโดยสาร	ปีที่ 17 ฉบับที่ 866	วันพฤหัสบดีที่ 24 ตุลาคม 2528
3.5	ความหวังคือยาพลัง	ปีที่ 17 ฉบับที่ 867	วันพฤหัสบดีที่ 31 ตุลาคม 2528
3.6	ไปบ้านหนองหมาว้อ	ปีที่ 17 ฉบับที่ 868	วันพฤหัสบดีที่ 7 พฤศจิกายน 2528
3.7	ครูบารจข	ปีที่ 17 ฉบับที่ 869	วันพฤหัสบดีที่ 14 พฤศจิกายน 2528
3.8	หัวอกเคียวกล	ปีที่ 17 ฉบับที่ 870	วันพฤหัสบดีที่ 21 พฤศจิกายน 2528
3.9	ไคเมียบเพราะปากเสีย	ปีที่ 17 ฉบับที่ 871	วันพฤหัสบดีที่ 28 พฤศจิกายน 2528
3.10	คนที่ไม่อยาก	ปีที่ 17 ฉบับที่ 872	วันพฤหัสบดีที่ 5 ธันวาคม 2528
3.11	สาวชา	ปีที่ 17 ฉบับที่ 873	วันพฤหัสบดีที่ 12 ธันวาคม 2528

2528	3.12 นายช่อขุน	ปีที่ 17 ฉบับที่ 874 วันพฤหัสบดีที่ 18 ธันวาคม
2528	3.13 ที่โครทีมัน	ปีที่ 17 ฉบับที่ 875 วันพฤหัสบดีที่ 26 ธันวาคม
2529	3.14 ขอเมียโหลาน	ปีที่ 17 ฉบับที่ 876 วันพฤหัสบดีที่ 2 มกราคม
2529	3.15 ขณเมียสงท่ายปีเกา	ปีที่ 17 ฉบับที่ 877 วันพฤหัสบดีที่ 9 มกราคม
2529	3.16 ความทุกข์ของคนสูง	ปีที่ 17 ฉบับที่ 878 วันพฤหัสบดีที่ 16 มกราคม
2529	3.17 อีแกวทน์ใหญ่	ปีที่ 17 ฉบับที่ 879 วันพฤหัสบดีที่ 23 มกราคม
2529	3.18 เพียงแปคค่า	ปีที่ 17 ฉบับที่ 880 วันพฤหัสบดีที่ 30 มกราคม
2529	3.19 หลิงหน้าัว	ปีที่ 17 ฉบับที่ 881 วันพฤหัสบดีที่ 6 กุมภาพันธ์
2529	3.20 เค็กคง	ปีที่ 17 ฉบับที่ 882 วันพฤหัสบดีที่ 13 กุมภาพันธ์
2529	3.21 หมักไอเพร	ปีที่ 17 ฉบับที่ 883 วันพฤหัสบดีที่ 20 กุมภาพันธ์
2529	3.22 เสียดูเพรอะเมืงพมา ฯ	ปีที่ 17 ฉบับที่ 884 วันพฤหัสบดีที่ 27 กุมภาพันธ์
	3.23 น้ำสีเม็ก	ปีที่ 17 ฉบับที่ 885 วันพฤหัสบดีที่ 6 มีนาคม 2529
	3.24 คันทนาวจัก	ปีที่ 17 ฉบับที่ 886 วันพฤหัสบดีที่ 13 มีนาคม 2529
	3.25 หอมกลั่นอกัก	ปีที่ 17 ฉบับที่ 887 วันพฤหัสบดีที่ 20 มีนาคม 2529

- 2529 3.26 โง่เป็นทอรูปหล่อเป็นรอง ปีที่ 17 ฉบับที่ 888 วันพฤหัสบดีที่ 21 มีนาคม
- 2529 3.27 มีเมียเพราะเหล้าครึ่งขวด ปีที่ 17 ฉบับที่ 889 วันพฤหัสบดีที่ 3 เมษายน
- 2529 3.28 คนชาลาบ ปีที่ 18 ฉบับที่ 890 วันพฤหัสบดีที่ 10 เมษายน
- 2529 3.29 น้ำใจของพ่อ ปีที่ 18 ฉบับที่ 891 วันพฤหัสบดีที่ 17 เมษายน
- 2529 3.30 รักแท้ของไอ้คน ปีที่ 18 ฉบับที่ 892 วันพฤหัสบดีที่ 24 เมษายน
- 2529 3.31 เชียงจันทน์สวรงค์แล้ว ปีที่ 18 ฉบับที่ 893 วันพฤหัสบดีที่ 1 พฤษภาคม
- 2529 3.32 ลูกทุ่งเหียวเมืองแขก ปีที่ 18 ฉบับที่ 894 วันพฤหัสบดีที่ 8 พฤษภาคม
- 2529 3.33 คนไม้ค้อน ปีที่ 18 ฉบับที่ 895 วันพฤหัสบดีที่ 18 พฤษภาคม
- 2529 3.34 จุงแมนยาเมา ปีที่ 18 ฉบับที่ 896 วันพฤหัสบดีที่ 22 พฤษภาคม
- 2529 3.35 กำลังภายในแบบไทยแท้ ปีที่ 18 ฉบับที่ 897 วันพฤหัสบดีที่ 5 มิถุนายน
- 2529 3.36 ครูใหญ่บ้านนอก ปีที่ 18 ฉบับที่ 899 วันพฤหัสบดีที่ 12 มิถุนายน
- 2529 3.37 หัวคะแนนน้ำเน่า ปีที่ 18 ฉบับที่ 900 วันพฤหัสบดีที่ 18 มิถุนายน

- 3.38 ไปอนนา ปีที่ 18 ฉบับที่ 901 วันพฤหัสบดีที่ 26 มิถุนายน 2529
- 3.39 เหตุเกิดวันสิ้นเดือน ปีที่ 18 ฉบับที่ 903 วันพฤหัสบดีที่ 10 กรกฎาคม 2529

วิธำเนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิจัยค้นคว้าในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research) ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น และข้อมูลจากเอกสารชั้นรอง ประกอบกัน

ขั้นตอนของการวิจัย

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 รวบรวมนวนิยายที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย 14 เรื่อง
 - 1.2 รวบรวมเรื่องสั้นที่พิมพ์เป็นรูปเล่ม 4 เล่ม
 - 1.3 รวบรวมเรื่องสั้นที่ลงพิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทย รายสัปดาห์ 39 เรื่อง
2. ขั้นวิเคราะห์
 - 2.1 วิเคราะห์สังคมชนบทอีสานในด้านค่านิยม ความเชื่อ ที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของคำทูน บุญทวี โดยแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกดังนี้
 - 2.1.1 นิยมความสนุกสนานเพลิดเพลิน
 - 2.1.2 นิยมยกย่องสตรีที่มีความขยันขันแข็งทำงานแม่เรือน
 - 2.1.3 นิยมยกย่องผู้ชายที่เป็นพ่อบ้าน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และหาเลี้ยงครอบครัว
 - 2.1.4 นิยมความเชื่อเพื่อเนื้อคู่
 - 2.1.5 นิยมยกย่องและให้เกียรติผู้อาวุโส
 - 2.1.6 เชื้อในศาสนาและศีลธรรมคำสอน ✓
 - 2.1.7 เชื้อในไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา

- 2.1.8 เชื้อผู้นำ
- 2.1.9 เชื้อในปรากฏการณ์ธรรมชาติ
- 2.1.10 เชื้อจุลินทรีย์
- 2.1.11 เชื้อในกฎแห่งกรรม
- 2.1.12 เชื้อในยากลางบ้าน
- 2.1.13 เชื้อในเครื่องรางของขลัง
- 2.2 ศิลปการโฆษณา
 - 2.2.1 การใช้คำพื้นเมือง หรือคำภาษาถิ่น
 - 2.2.2 การใช้คำติดปาก
 - 2.2.3 คำโฆษณา
 - 2.2.4 การใช้คำคุณศัพท์เพื่ออธิบายเสียง
 - 2.2.5 การใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน
- 2.3 รายละเอียดที่ปรากฏในวรรณกรรมในส่วนที่สอดคล้องกับประวัติของ คำพูน
 - 2.3.1 ชีวิตในวัยเด็ก
 - 2.3.2 ประสบการณ์จากการทำงาน
 - 2.3.2.1 เป็นครูสอนหนังสือ
 - 2.3.2.2 รับจ้างเลี้ยงมาแข่ง
 - 2.3.2.3 รับจ้างเลี้ยงควาย
 - 2.3.2.4 ฝึกลูก
 - 2.3.2.5 ขายยา
 - 2.3.2.6 หนีหนาคณะราษฎร
 - 2.3.2.7 ทำงานในวัง
 - 2.3.3 ประสบการณ์จากการท่องเที่ยว
 - 2.3.4 ประสบการณ์จากการอ่าน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคนควา

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติและวรรณกรรมของคำพูน บุญทวี

กรมศิลปากร กล่าวไว้ในประวัตินักเขียนไทย เล่ม 1 ว่า "คำพูน บุญทวี เคยทำงาน มาหลายประเภท เช่น ขายยาเร เป็นหัวหน้าคณะร่ำวง เป็นกรรมกรรับจ้างแบกหาม กรรมกรสวนผลไม้มาแข่ง นอกจากนี้ยังเคยเป็นครูประชาบาล ครูโรงเรียนราษฎรอีก 11 ปี เป็นผู้คุมเรือนจำ มา 6 แห่ง ปัจจุบันมีผลงานเขียนหนังสือเป็นอาชีพ

ด้วยประสบการณ์ชีวิตที่โชกโชนกับงานหลายหลากประเภท ทำให้การที่จะเป็นนักเขียน ไม่ใช่เรื่องยาก เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นเสมือนวัตถุดิบที่ คำพูน บุญทวี จะเลือกหยิบยืมมาเขียนเมื่อใดก็ได้ แต่เขาก็ยังไม่มีความคิดที่จะเขียนจนกระทั่งประมาณ พ.ศ. 2513 ฐานะความเป็นอยู่ในครอบครัวลำบากด้วยความกลัดกลุ้มจึงหันเหไปหาเงินจากการพนันเพื่อเลี้ยงชีพ แต่ก็เหมือนจะยิ่งซ้ำร้าย เพราะยิ่งกลับเป็นหนี้เป็นสินมากขึ้นจึงเลิก หันมาอ่านหนังสือตามห้องสมุด เมื่ออ่านมากขึ้นก็เกิดความคิดขึ้นว่าตัวเองน่าจะลองเขียนดูบ้าง อาจจะเห็นหนทางช่วยให้มีรายได้ จึงเขียนเรื่องสั้นเรื่องแรกส่งมาลงพิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทยได้วันตีพิมพ์ จากนั้นก็เขียนส่งมาเรื่อย ๆ และได้เป็นนักเขียนประจำของฟ้าเมืองไทยในที่สุด แนวการเขียนที่ถนัดคือ การเขียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท และชีวิตคนลูก อาจันต์ ปัญจพรรค์ นักเขียนคนสำคัญคนหนึ่ง กล่าวกับ คำพูน บุญทวี ถึงงานเขียนหนังสือของคำพูน บุญทวีว่า "งานประพันธ์ของคุณนั้นเขาเอาไปทำ 2 อย่าง คือห่อขนม และเอาไววนึง แล้วแตกคุณจะเลือกเอา"¹

อุคม รุ่งเรืองศรี ได้กล่าวถึงคำพูน บุญทวี ว่า "คำพูน บุญทวี เป็นชื่อจริง และชื่อเก๋ม ของนักเขียนผู้นี้คือ นายทุน บุญทวี เกิดเมื่อ 26 มิถุนายน 2471 ที่จังหวัดชัยภูมิ เรียนชั้นประถม และมีมัธยมศึกษา ที่จังหวัดชัยภูมิ โดยจบชั้น ม.6 ที่โรงเรียนสายปรีชาบัณฑิต คำพูน บุญทวี เคยทำงาน มาหลายประเภท เช่น ขายยาเร หัวหน้าคณะร่ำวง กรรมกรรับจ้างแบกหาม กรรมกรสวนผลไม้มาแข่ง คนเลี้ยงมาแข่ง เคยเป็นครูประชาบาลและครูโรงเรียนราษฎรมาแล้วรวม 11 ปี เป็นผู้คุมเรือนจำ มา 6 ครั้ง และมีผลงานเขียนเป็นอาชีพเมื่อปี พ.ศ. 2520

¹ กรมศิลปากร. ประวัตินักเขียนไทย. เล่ม 1 หน้า 34 - 36.

² อุคม รุ่งเรืองศรี. สภาพของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน. หน้า 178.

คำพูน บุญทวี เริ่มเขียนหนังสือตั้งแต่ พ.ศ. 2513 เพราะความเบื่อเครื่องในครอบครัว และการมีหนี้สิน จนกลักรู้อวมและหาทางออกด้วยการอ่านหนังสือตามห้องสมุด แล้วจึงเขียนหนังสือ เรื่องสั้นเรื่องแรกคือพิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทย ชื่อ รักในเหวลึก ซึ่ง อาจันต์ ปัญจพรรค์ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น นิทานลูกทุ่ง ดังนั้นจึงทยอยส่งมาเรื่อย ๆ จนเป็นนักเขียนประจำในนิตยสารนี้ เมื่อ พ.ศ. 2520 ได้พบว่า เรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี มีประมาณ 200 เรื่อง เรื่องยาวประมาณ 10 เรื่อง และสารคดีอีก 5 เรื่อง แนวการเขียนที่ถนัดคือ เขียนเกี่ยวกับชีวิตชาวชนบทภาคอีสานและชีวิตของคนลูก เรื่องที่เด่นที่สุดคือ เรื่องลูกอีสาน กับเรื่องนายฮ้อยทมิฬ เรื่องแรกได้รับรางวัลวรรณกรรมดีเด่นประจำปี 2519 จากสมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่าย ในงานสัปดาห์หนังสือ พ.ศ. 2520 และได้มีรางวัลวรรณกรรมดีเด่นจากวรรณกรรมอาเซียน (SEA Write Award) ประจำปี 2520 จากสมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่าย ในงานสัปดาห์หนังสือ พ.ศ. 2521¹

ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล ได้วิจารณ์นวนิยายเรื่องนายฮ้อยทมิฬว่า "นายฮ้อยทมิฬแสดงลักษณะการเขียนของ คำพูน บุญทวี อย่างที่ปรากฏในงานประเภท "อีสาน" ของเขาแทบทุกชิ้น คือ มีข้อคอยตรงการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนคุ้นเคยกับสภาพรอบข้างทุกอย่างของตัวละคร แต่ไม่ได้แสดงความเข้าใจพฤติกรรมและสาเหตุแห่งพฤติกรรมของตัวละคร ทั้ง ๆ ที่เขาน่าจะเน้นให้เห็นชีวิตการต่อสู้ของตัวละครได้อย่างมีเลือกเนื้อ โดยที่ลักษณะของคนเหล่านั้นก็เป็นวัตถุดิบ ที่เอื้อต่อการสร้างงานเขียน ให้มีคุณภาพน่าประทับใจ หรือกระทบใจผู้อ่านได้สูงอยู่แล้ว"²

ไมตรี อิมปิชาติ ได้กล่าวถึงงานเขียนของ คำพูน บุญทวี ไว้ว่า "จะว่าไปแล้วส่วนใหญ่ งานเขียนของคำพูน บุญทวี มักเป็นงานเล่าเรื่อง ฉะนั้นจึงมีสิ่งที่แตกต่างไปจากงานเขียนของนักเขียนอื่น ๆ อยู่ตรงที่มักเป็นงานที่ไม่มีโครงเรื่องแน่นอน แนวนวนิยายบางเรื่องจะพยายามเป็นเช่นนั้นแล้วก็ตาม การเขียนในลักษณะประจำตัวของคำพูน บุญทวี ก็ยังปรากฏออกมาจนกระทั่งมองเห็นความไม่แน่นอนของโครงเรื่องนั่นเอง

¹อุดม รุ่งเรืองศรี. สภาพของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน. หน้า 178.

²ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล. สายธารวรรณกรรม. หน้า 256 - 257.

อีกสิ่งหนึ่งที่ปรากฏออกมา ในงานเขียนเกือบทุกชิ้นของคำพูน บุญทวี คืออารมณ์ขัน อาจจะเพราะคำพูนมองความบันเทิงเป็นหลักในการเขียน ซึ่งจะทำให้เขาถึงคนทั่วไปได้เป็นอย่างดี งานหลายชิ้นจึงมีท่าทีเล่นหัวอยู่มากมาย

จะอย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่แต่ละตัวละครของคำพูนก็ยังคงเป็นคนพื้นบ้าน คนจน ชาวนา ชาวไร่ ทางภาคอีสานตลอดมา แม้ว่าในชุด สิ่งเล็กๆ ของเขาจะใช้ตัวละครที่เป็นคนไทย แต่ก็เขียนในแง่มุมสนุกสนานน่าอ่านมากที่สุดทีเดียว

สรุปงานเขียนคำพูน เป็นงานในแนวเหมือนจริง เป็นเรื่องนอกเล่าด้วยถ้อยคำสำนวนง่าย ๆ ด้วยภาษาพื้นบ้านและเรื่องราวของคนชนบทอีสาน เป็นเรื่องเบา ๆ ไม่หนักหน่วงแต่ก็มีคติพื้นบ้านทั่วไปอยู่เพราะส่วนใหญ่เนื้อหาจะอยู่ในข่ายสาระความบันเทิง¹

อาจันทน์ บุญพรหม ไก่จาร์ณ คำพูน วิจารณ์ว่า "เจ้าหนูอีสานที่พอใหม่รศกสำคัญคือ กำป๋ัน 2 อัน ไก่ทะลุจากอีสานลงมาเมืองล่างแล้วลงไปที่ ไก่กลายเป็นนักเขียนเรื่องอิงประสมการันชีวิตจริง หลักความลำบากยากเข็ญ ออกมาเป็นตัวหนังสือห่อเสียงและรายได้ ด้วยสำนวนดู ๆ แบบแปลกประหลาด ซึ่งมีลีลาอารมณ์ขัน และความทรนคอคทน อย่างกรรณเกรียมน ผสมกันอยู่ในเนื้อความและอารมณ์มาเป็นแก่นเป็นแกนเสริมด้วยความคิดและความ

ใครเห็นตัวคำพูน บุญทวี ถ้ายังไม่รู้ว่าเขานักเขียน ก็จะไม่เห็นด้วยซ้ำกัน แต่งตัวตามสบายเสื้อหลุยส์ออกมานอกกางเกงอย่างไม่น่าทักกังวล หนาตาเบิกบาน เดินตัวเบาอย่างง่ายคายกับสิ่งแฉล้ม ร่างกายอันแหลมมีเรื่องราวต่าง ๆ ไหลวนเวียนอยู่ ดูตัวเขาก็เหมือนอ่านหนังสือ ตัวของเขานี้มีลักษณะของครูชเบต บุญคูก นักเตะรุ่น บางคนคิดว่าเขาเป็นหมอดู หูจักษุที่เจนเสียงแจ่มใส เขาจะพูดคุ้อย่างสนุกสนานไปทั่วหัวขอกับทุกคนด้วยสำเนียงกรุงเทพฯ กับคนกรุงเทพฯ พูดกับพี่โต กับคนพี่โต และพูดอีสาน กับคนอีสาน

เขาหยิบหนังสือพิมพ์รายวันฉบับใดฉบับหนึ่งทุกวัน เขาจะท่องอ่านรายวันทุกเล่ม โดยขี้อย่างเมาม่านารามบาง อ่านในรานกาแป้าง ที่ห้องสมุดสวนลุมฯ บาง เป็นแหล่งคนควา พักผ่อน ครุ่นคิด และรานสมตำอีสานทั่วกรุงเทพฯ คือที่นั่งสนทนาพลอดเรื่อง และความจริง

¹ ไมตรี ลิ้มปชาติ. มือรางวัล. หน้า 83.

เขาเขียนเรื่องตามความคิดข้อ ๆ แต่สนุกสนาน เพราะมีรสชาติวิเศษเฉพาะตัว มอง และจดจำทุกอย่างเป็นเรื่องราว แล้วบรรยายออกมาด้วยสำนวนง่าย ๆ แต่ในสำนวนที่ง่ายนั้นเอง มีเสน่ห์ลึกลับล่องลางกันไปแต่ละประโยค ตั้งแต่เริ่มจนจบเรื่อง

เขาคิดไปตามแบบของเขา แต่กระทั่งข้อเรื่อง ข้อหนึ่งข้อนั้นก็แสดงบุคลิกอันชัดและจริง แม้แต่คำนำแบบประหลาดที่ท่านจะได้อ่านต่อไป¹

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องสังคมชนบทอีสาน

ตามปกติสังคม (Society) จะต้องประกอบไปด้วยกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีการกระทำและกระทำต่อกัน (Interaction) ชั่วแล้วชั่วอีกเป็นกิจวัตร

ชุมชนชนบท (Rural Community) เป็นกลุ่มของบุคคลที่รวมกันอยู่ตามชนบท ชาวชนบท ส่วนมาก จะดำเนินความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ๆ รักความสงบแต่ก็ต้องการความสนุกสนาน ความบันเทิงไปควบ

พจน์ สุจันทร์ ไทกล่าวว่า "ชุมชนชนบท หมายถึง ชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างกันเอง มีความคุ้นเคย สนิทสนมกันเสมอ"²

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ได้สรุปลักษณะทั่ว ๆ ไปของชาวชนบทไว้ดังนี้คือ³

1. อยู่รวมกันแบบทุกคนรู้จักกันดีต่อกันเห็นหน้ากันโดยตรง ความสัมพันธ์ และฐานะของบุคคลเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เช่น พ่อ แม่ ลูก ลูกเขย การควบคุมทางสังคมเป็นแบบกันเอง

2. สังคมชนบท มีการเคลื่อนไหวน้อย หมายถึง การโยกย้าย การเปลี่ยนแปลงฐานะไม่ค่อยจะมีความรักถิ่นฐานมีมากไม่อยากจะจากไปไหนนาน ๆ

3. ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ทำเครื่องมือ เครื่องใช้สอย ทำอาหารเอง หอยาเอง มีการซื้อขายเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น เรียกเป็นภาษาเศรษฐศาสตร์ว่า ครอบครัวชนบทเป็นทั้งหน่วยอุปโภคและหน่วยการผลิต

¹ อาจันต์ บัญจพรค์. หมอกลิ่นบาตา. หน้า คำนำ. (อ้างอิงมาจาก ลูกอีสานฉบับย่อ หน้า 37 - 38 ของคำพูน บุญทวี)

² พจน์ สุจันทร์ และคนอื่น ๆ. การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย. หน้า 4.

³ ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. หน้า 146 - 149.

4. มีอัตราการเกิดสูง เนื่องจากวันหนึ่ง ๆ ไม่ค่อยออกไปทำงานนอกบ้าน หรือไปทำธุรกิจที่ไหนนาน ๆ มักอยู่ขี้บ่านทำงานในไร่นาแล้วก็กลับมา วันหนึ่ง ๆ อยู่แต่กับลูกเมีย และอีกประการหนึ่ง ชาวชนบททั่วไปไม่รู้จักการคุมกำเนิดหรือวิธีที่จะทำให้มีลูก เท่าที่ความสามารถจะมีลูกได้
5. ขนาดครอบครัวใหญ่ในครอบครัวหนึ่ง ๆ มีทั้งสามี ภรรยา พ่อตา เมียยาย และลูก ๆ พ่อแต่งงานบางคนก็เอาลูกเมียมาอยู่ ใ้ครอบครัวเป็นลูกเขย มีลูกสะใภ้ และหลาน ๆ เพิ่มขึ้นอีก
6. เฉลี่ยความยืนนานของชีวิตมีน้อย เพราะตายเสียเมื่ออายุน้อย ๆ เป็นจำนวนมาก เพราะการแพทย์ และการอนามัยไม่ดี
7. มีทัศนะเป็นคนหัวโบราณ ยึดมั่นอยู่ในประเพณีเก่า ๆ ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงและต่อต้านของใหม่ ๆ
8. ชาวชนบทเป็นคนเชื่องช้า และชอบเก็บเงินไว้เฉย ๆ จึงทำให้เงินไม่หมุนเวียน
9. ชาวชนบทเป็นคนเชื่อโชคลาง เชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ เชื่อในเรื่องเวทมนตร์คาถา
10. ระบับการศึกษา และทักษะในอาชีพ และชีวิตทั่ว ๆ ไปต่ำ ทั้งนี้เพราะขาดสถานศึกษา ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือส่งเสริมทางสังคม ที่จะฝึกฝนวิชาความรู้ หรือทักษะระดับความรู้ไว้เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว และขาดองค์การและสถาบันทั่วไปที่จะทำงาน และฝึกฝนการศึกษา ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือส่งเสริมทางสังคม ที่จะฝึกฝนวิชาความรู้ หรือทักษะระดับความรู้ไว้เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว และขาดองค์การและสถาบันทั่วไปที่จะทำงาน และฝึกฝนตนเองให้ทักษะในทางอาชีพความต่าง ๆ
11. ชาวชนบทมีความสัมพันธ์กันในหมู่บ้านอย่างแน่นแฟ้นแบบ "พวกเรา" มีความสัมพันธ์กันตามประเพณีโดยไม่มีเหตุผล แบบรู้จักกันหัวบานท้ายบาน รักใคร่รักทั้งหมู่บ้าน เกือบใครก็รู้จักกับประณามคนนั้นทั้งหมู่บ้าน
12. ชาวชนบทใช้เงินส่วนใหญ่ในพิธีการต่าง ๆ เช่น บวชพระ แต่งงาน งานศพ ทำบุญ ถวายเป็นทาน ฯลฯ
13. ชาวชนบทมีความคิดและความเข้าใจแคบ อยู่แต่เฉพาะความจริงง่าย ๆ ในหมู่บ้าน เป็นแบบตีตนนินนา

14. มีทัศนคติในชีวิต ตามประเพณี เช่น ทอแห ไม่กระตือรือร้น ไม่ดิ้นรน มีชีวิตอยู่อย่างนี้ ก็ดีแล้ว ไม่เชื่อและไม่ไวใจของใหม่ ฯลฯ

15. ชาวชนบทที่ค่านิยม หรือนิยามยกย่องต่อสิ่งต่อไปนี้ เจ้านาย การเชื่อเพื่อ ใจบุญ นั้บถือพระ จิตใจเมตตากรุณา นั้บถือผู้ใหญ่ การรู้จักบุญคุณ การไม่เล่นซู้สว การไม่ทำให้ บวรพุทธศาสนาเสื่อมเสีย โดยการทำความชั่วกับพระ หรือชี การไม่ขอเรียนหรือรู้เรื่องทางศาสนา ผู้มีวิชาความรู้ทางต่าง ๆ ความขยันหมั่นเพียร ประกอบอาชีพสุจริต การไม่ล้มตัวล้มกำพืด และ ความรักความเอาใจใส่ญาติพี่น้องและท้องถิ่น เป็นต้น

โชนิก ปันเปี่ยมรัฐ ได้กล่าวถึงชนบทอีสานไว้ว่า "ตลอดชั่วระยะเวลาอันยาวนาน ความแห้งแล้งและความยากจน เป็นสัญลักษณ์ของดินแดน ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศ ซึ่งเรียกว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาเหตุสำคัญของความยากไร้ในภูมิศาสตร์ เป็นมรดกสืบทอดกันมาจากชั่วอายุคนหนึ่งไปสู่อีกชั่วอายุคนหนึ่ง ความแห้งแล้งและลักษณะดินทราย ของภูมิศาสตร์ เป็นสิ่งที่ปรากฏชัดเจน สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความทุกข์ยากที่ทุกคนอ้างถึง เปรียบเสมือน คำถามที่ไม่มีคำตอบ ทิศตกกันมาเป็นเวลานานแสนนาน¹ นอกจากนั้นแล้ว อภิศักดิ์ โสมอินทร์ ยังได้กล่าวถึงปัจจัยอันเป็นมูลเหตุที่สำคัญที่สุด ในการอพยพย้ายถิ่นของชาวอีสานไว้ว่า "ความแห้งแล้ง เป็นปัจจัยสำคัญมากสภาพดินฟ้าอากาศของภาคอีสานโดยทั่วไปจัดว่าแห้งแล้งมาก แม้จะไ้รับปริมาณ น้ำฝนตลอดปี ไม่แตกต่างภาคอื่นของประเทศ แต่ตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ก็คือดิน โครงสร้างเป็นดินทราย ไม่ชุ่มน้ำ น้ำซึมลงไปในดินอย่างรวดเร็ว ความแห้งแล้งกับภาคอีสาน จึงเป็นของคู่กัน สมกับคำกล่าวที่ว่า "ในฟ้ามีน้ำ ในดินขี้เถ้าทราย น้ำชาติตกทราย คือเลือกหลังลงโลมดิน" ชาวชนบทอีสานส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรอยู่ใต้วการทํานา ทำไร่ เมื่อเกิดความแห้งแล้งขึ้น ก็อพยพย้ายถิ่น ไปหาแหล่งที่ดีกว่า และถ้าเกิดแห้งแล้งติดต่อกันหลายปีก็จะมีจำนวนผู้อพยพมากขึ้น และอาจจะเป็นการอพยพถาวรก็ได้"²

¹โชนิก ปันเปี่ยมรัฐ. ชนบทอีสาน. หน้า 3.

²อภิศักดิ์ โสมอินทร์. ภูมิศาสตร์ชนบท. หน้า 227.

ส่วน สมชาย ปรีชาเจริญ (นามแฝง) ก็กล่าวถึงคนชนบทอีสานว่า "ชาวนาอีสานที่
ดำรงอยู่บนดินอันแห้งแล้งและกันดาร ก็ยังมีความปรารถนาและรอคอยเช่นอย่างใจจดใจจ่อ
และสงสัยในความหาญไพบราญของฝนฟ้าเช่นเดียวกัน

เขาทนรอฝนด้วยความอดทนมานานนับศตวรรษ ชีวิตของเขาเป็นชีวิตของการทำงาน
เขาพร้อมเสมอที่จะทำงาน พร้อมเสมอที่จะลงมือไถ คราด หวาน คำ เมื่อมีฝนลงชะโลมดิน
พอเพียง สิ่งที่ทำให้เขายอหิไฉนการทำงาน หากการขาดฝนและความแห้งแล้งนั้นต่างหาก¹

ศรีนาคร (นามแฝง) ก็ฉายสะท้อนความจริงข้อนี้ไว้ในบทกลอนซึ่งให้ชื่อว่า "งานทำให้
คนมีค่าว่าเป็นคน" ไว้ว่า

"ไถงานหนัก นะหนักเท่าไร แม่ไม่ถอย
เบื้อแต่ไถร่องคอย ฝนฟ้า ไม่รู้จักมาถึง
ถ้าฝนดี จะทุกข์อะไร แม่ก็ไถตะบึง
ไล่ไถหุ่ย เสียงอึ้งอึ้ง ก็ยากก็เสร็จในพริบตา
งานงานงาน แม่ทำงานทุกงานของ
ไม่มีใคร นั่งจ้อง จ้อง เลยพืชม้า
งานคือสิ่งสร้างมนุษย์ให้ก้าวมา
งานสร้างโลก สร้างคุณค่า ให้คงทน
แม่ตัวดำ ทำงาน เบิกบานใจ
งานคือเกียรติอันยิ่งใหญ่ เลื่อนดาวหน
งานทำให้คนมีค่า ว่าเป็นคน
งานสิ่งเดียว ทำให้ชน ควรเออanam
แม่พอใจ ทำนา มา มา...กู
ไถตะบึงนี้ ไถแปลง อย่างงั้น ว่ากันเป็นพันพันหน
แต่ขอเดี๋ยว เจียวแม่พอ เพราะรอฝน
ทนรอฝน ฝนไม่ยัก ตกซักที

¹ จิตร ภูมิศักดิ์, ชีวิตและศิลป์, โดย สมชาย ปรีชาเจริญ (นามแฝง) หน้า 27.

ประชาชนผู้ทุกข์ยากชาวอีสาน มิได้ยอห่อทอการทำงาน ทรงซำ เขาก็มีลักษณะพิเศษ
นั่นคือกรำแรงแงและทรห่อทอนขยันขันแข็ง แท้กับประหลาดที่ชนชั้นหนึ่งทมิชวทอย่างขุ่นเฟือย และ
หมิ่นหมองกล้มมองดูเขาไปในทางดูถูก ดูแคลน และประณามว่า ชี้เกียจสันหลังยาว¹

นายผี (นามแฝง) กวีการเมืองผู้หนึ่ง ได้กล่าวถึงคนอีสาน และสภาพอันแห้งแล้งทาง
ธรรมชาติของภาคอีสาน เป็นคำประพันธ์กาพย์ยานี 11 ในบทที่มีชื่อ "อีสาน" ไว้ว่า

"ในฟ้ามีน้ำ	ในดินชุ่มมีแต่ทราย
น้ำตาที่ตกกราย	ก็รับซาบปรอซึม
แตกเปรี๊ยะปานหัวแตก	แผ่นดินแยกอยู่ทมิชมิ
แผนอกหักรางครีမ်	ขยับแยกอยู่ทมิชมิ
มหาหวยคือหนองหาร	ลำนูลนเหมือนลำนี
ขอมรพคือล้า	อันชำแระอยู่รือรือ
แลไปสะดุ้ง ปราม	โอ อีสาน ฉะนั้นขอ
คิดไปในใจคอ	บ... คอยก็คังนี้ถาร
พิเืองแญารัก	นำใจจักไฉนหือ?
ย็นนังบึงค้อ	จะใครไคอันไคมา?
เขาหาจาใจเงา	แต่เพื่อนเรานี้แหละหนา
รักเจาบจางฮา	แลเหตุไคมาดูแคลน
เขาขอล้าว่าขอ	ผู้ใดเนอนะคี่แสน
ฉลาคัทเหี้ยมบูแทน	ก็เห็นหาที่กลาโกง
กตขบตาเฮา	ไครนะเงา? จงเปิดโปง
เหี้ยว้างอยู่โง่งโง่ง	เหี้ยมาทะเหี้ยไทรมา
รือคคย้งรือแคน	ละหมายแมนหาสังหาร
เสียคนสิหนาน	ก็ไคสะควกกาย

¹ จิตร ภูมิศักดิ์. ชีวิตและศิลป์. โดย ศรีนาค (นามแฝง) หน้า 28 - 29.

ในพำนัมน้ำ	ในคินซำแพทราย
น้ำตาที่ทกราย	คักเลื้อยหลังลงโถมคิน
สองมือเขามิแฉง	เสียงเฮาแยงมีคนยิน
สงสารอีสานสิ้น	อวยุคคู่ควยสองแขน
พายุบังพักอ้อ	ราวป่ารอรานทั้งแดน
อีสานนับแสนแสน	ลี้จะพายุโค่นอ ¹

3. เอกสารเกี่ยวกับค่านิยม

ศิริกฤต ฤกษ์ฉาย ได้กล่าวถึงค่านิยมของสังคมไว้ว่า "ค่านิยมของสังคม (Social of Value) เป็นแนวความคิดในการตัดสินใจเลือก สิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลในสังคม ว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่ปรารถนา อะไรไม่เป็นที่ปรารถนาในชีวิต²

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงเรื่องค่านิยมไว้ว่า "ค่านิยม หมายถึง ความรู้สึก ยกย่อง หรือรังเกียจ หรืออาจ หรือใคร่จ้องในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลที่มีต่อสิ่งอื่น ๆ ค่านิยมที่คนนั้น ต้องเป็นค่านิยมที่สามารถทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ในสังคมไทย ค่านิยมที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ค่านิยมในความสะอาดสวยงาม ค่านิยมในการทำกิจการให้พอเสร็จไม่เบียดเบียน และค่านิยมในการให้อภัย ความยกย่องกันง่าย ๆ"³

เพิ่มสิริ บุญยสิงห์ กล่าวว่า "ค่านิยม คือสิ่งที่เป็นประสมการของคนในตลอดชีวิตที่สะสม เอาไว้จนตกตะกอนในหัว คนที่ค่านิยมดีจะเป็นคนที่ประสานผลประโยชน์ของคนมาเกี่ยวข้องกับควม ค่านิยมการปลูกฝังให้เกิดในสังคมไทยคือ ความสมัครสมานสามัคคี การทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม การปฏิบัติตามระเบียบวินัย กฎหมาย ความรับผิดชอบ และค่านิยมทางเศรษฐกิจ"⁴

¹ อัสนี พลจันทร์. กวีประชาชน. โดย นายผี (นามแฝง), หน้า 77 - 78.

² ศิริกฤต ฤกษ์ฉาย. การพัฒนาชนบท. หน้า 41.

³ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. "การอบรมการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์," เอกลักษณ์ไทย 1. (1) : 39 - 49 มกราคม 2520.

⁴ เพิ่มสิริ บุญยสิงห์. "การสร้างค่านิยมในสังคมไทย," วัฒนธรรมไทย. 15(7) : 3 - 8 กรกฎาคม 2529.

ทวีศักดิ์ ชนาคม กล่าวว่า "ค่านิยม คือสิ่งที่เรารู้สึก และพึงปรารถนา แต่ละคนจะมีค่านิยมไม่เหมือนกัน แต่โดยทั่วไปค่านิยมของมนุษย์ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกัน เช่น ความรัก เงินทอง ชื่อเสียง เกียรติยศ สุขภาพ ความรู้ ความสะอาดสบาย เป็นต้น"¹

สมบุญ ศาลยาชีวิต ได้กล่าวถึงค่านิยม และความเชื่อไว้ว่า "ค่านิยม มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอย่างมาก เช่น ความเชื่อ หัสนคติ ลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมของบุคคล หรือบางทีก็เป็นหัตถ์ต่าง ๆ ค่านิยมของบุคคลมีพื้นฐานมาจากการรับรู้มาจากความเข้าใจ ความเชื่อของบุคคล ฉะนั้นเมื่อเราเข้าใจความเชื่อของบุคคล รู้จักหัตถ์ของบุคคล ก็ทำให้เราพอจะทำนายค่านิยมของเขาได้"² และได้กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อไว้ดังนี้

ค่านิยมและความเชื่อทางศาสนา คนในชนบทส่วนมาก ยังยึดมั่นในคำสอนของพุทธศาสนา เรื่องกรรม การทำดีได้ก็ดี การทำชั่วได้ชั่ว ชาวบ้านเลื่อมใสพระที่เคร่งวินัย และนิยมปฏิบัติศาสนกิจ จึงทำให้นิยมทำบุญ และช่วยเหลือกิจการของวัด วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชีวิตของชุมชนชนบท

ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ชาวไทยจะเชื่อในเรื่องกรรม ชาตินี้หน้า ส่วนเรื่องนิพพานไม่มีความหมายต่อชาวบ้านเท่าใดนัก พุทธศาสนาแบบชาวบ้านแบ่งคฤหัสถ์ และลัทธิขันธ์ถือ มีสังเวทคาอีกด้วย

เกี่ยวกับการทำบุญ แรงกระตุ้นที่ทำให้คนทำบุญคือ ความเชื่อในเรื่องกรรม และชาตินี้ ชาวบ้านถือว่าการทำบุญ เปรียบเสมือนการลงทุนชาตินี้ และยังเชื่อว่า ถ้าทำดีแล้ว ตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ ความเชื่อทั้งเดิมของคนไทย เชื่อว่า โลกแบ่งออกเป็นสวรรค์ โลกมนุษย์ และนรก นั้น ปัจจุบันยังมีชาวบ้านไม่น้อย ที่ยังเชื่อในเรื่อง นรก สวรรค์ และการทำบุญนั้นนอกจากจะทำให้ตนเองแล้ว ยังเชื่อแผ่ไปให้คนอื่น ๆ ในสังคมด้วย ชาวบ้าน เชื่อว่าการทำบุญสามารถแผ่ส่วนบุญไปถึงคนตายได้ แต่ถ้ามัวแต่การกรวดน้ำ ผู้ตายจะไม่ได้รับส่วนบุญ

เกี่ยวกับบุญวาสนาและกฎแห่งกรรม คนไทยเชื่อว่าบุญวาสนา ของคนเราไม่เท่ากัน คนเราถือกรรมเอาไว้นานหนึ่ง กรรมนั้นจะตามสนอง

¹ ทวีศักดิ์ ชนาคม. ค่านิยม ชัยพฤกษ์. 21(37) : 9 - 11 ตุลาคม 2517.

² สมบุญ ศาลยาชีวิต. "ลักษณะค่านิยมของคนไทยคนต่าง ๆ," นิตรกร. 23 :

ความเชื่อและพฤติกรรมทางไสยศาสตร์ เกี่ยวกับเรื่องภูตผีนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อเรื่องผีสา่งอยู่มาก และเชื่อว่าพระเครื่อง และคาถาอาคม จะช่วยคุ้มกันอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บ และภูตผี และอาจทำร้ายผู้อื่นได้

การบนบานศาลกล่าว การเสกาะเคราะห์และการทูลหมอลูกดวง ก็ยังนิยมบ้างในสังคมไทย แต่เป็นส่วนน้อย สุทธิตรา สุภาพ¹ ใคสรุปค่านิยม ของสังคมชนบทไทยไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ยอมรับบุญกรรมไม่โต้แย้ง
2. ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ
3. เชื่อถือโชคกลาง
4. ชอบเสี่ยงโชค
5. นิยมเครื่องประคำ
6. นิยมคุณความดี
7. นิยมพิธีการและทำบุญ เกินกำลัง
8. ชอบเป็นฝ่ายรับมากกว่าฝ่ายรุก
9. ทำงานเป็นเล่น ทำเล่นเป็นงาน
10. พึ่งพาอาศัยกัน
11. มีความเป็นส่วนตัวมากเกินไป
12. รักญาติพี่น้อง
13. มีความสันโดษ
14. หวังสุข

วีระ บำรุงรักษ์ กล่าวว่า "ค่านิยมคือ ความสำคัญ (Importance) ความมีประโยชน์ (Usefulness) และความดี (Goodness) ที่มนุษย์กำหนดไว้ในสิ่งต่าง ๆ ในสังคมของเขา การกำหนดความมีค่า ความสำคัญ ความมีประโยชน์ และความดีเหล่านี้ อาศัยเกณฑ์ซึ่งมาจากระบบความคิด อันเป็นผลมาจาก ศาสนาปรัชญา หรือประสบการณ์ของมวลชนในสังคมนั้น²

¹ สุทธิตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. หน้า 20.

² วีระ บำรุงรักษ์. "ระบบค่านิยมแบบไทย," วัฒนธรรมไทย. 16(2) : 30 - 35 ; กุมภาพันธ์ 2520.

ชัยสิทธิ์ สันตมูรณทอง¹ ได้จำแนกค่านิยมในสังคมไทยออกเป็น 8 ประการ ดังนี้

1. ยึดมั่นที่บุคคลมากกว่าหลักการหรือเหตุผล
2. ยกย่องคนที่มีความรู้หรือได้รับการศึกษา
3. เคารพและคล้อยตามผู้มีวัยวุฒิสูง
4. ยึดมั่นในวัตถุนิยมแบบพาสณาเงิน
5. รักความเป็นอิสระ ชอบทำอะไรโดยอ้างตนเอง
6. นิยมความมีอำนาจมากกว่าอิสระนิยม
7. เชื่อถือโชคกลาง ไสยศาสตร์และหัวโบราณ
8. นิยมการเล่นพรรคเล่นพวกมากกว่าคุณธรรม

4. เอกสารเกี่ยวกับความเชื่อ

มณี พยอมยงค์² ได้กล่าวถึงความเชื่อของคนไทยไว้ว่า ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ความเชื่อเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการกระทำต่าง ๆ ทั้งในด้านดีและด้านร้าย ทำให้เกิดคำสอนขึ้น สำหรับเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติของคนไทย เป็นพื้นฐานแห่งการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนา นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดความมั่นใจ เกิดพลัง เกิดฤทธิ์ทางใจ เกิดการสร้างสรรค ฯลฯ ผู้เขียนได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 12 ประเภท คือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน
3. ความเชื่อเรื่องโชคกลาง
4. ความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง นิมิต ผัน
5. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์

¹ชัยสิทธิ์ สันตมูรณทอง. "ประชาธิปไตยกับค่านิยมในสังคม," เทศาภิบาล.

72(11) : 1242 - 1248 ; พฤศจิกายน 2520.

²มณี พยอมยงค์. "ความเชื่อของคนไทย," คติความเชื่อ. เอกสารสัมมนาเรื่อง วัฒนธรรมพหุขนาน : คติความเชื่อ ศิลปกรรม และภาษา โครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 8 - 10 กันยายน 2526. 1 เล่ม (เลขหน้าไม่ต่อเนื่องกัน)

6. ความเชื่อเรื่องลักษณะของคนและสัตว์
7. ความเชื่ออันเนื่อง มาศาสนา
8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายทายาทินและอาชีพ
9. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี
10. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด
11. ความเชื่อเกี่ยวกับรัก สวรรค์ ชาติ ภพ
12. ความเชื่อเกี่ยวกับ เลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย ฯลฯ

บุญโญ จิตต์ธรรม¹ ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า "คือสิ่งที่มีมนุษย์คอย ๆ เรียนรู้ และเข้าใจ โลภมาเป็นเวลาหลายพันปี และเชื่อว่ามีความจริงอันที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดี ผลร้าย มนุษย์จึงเกิดความกลัว และเพื่อเป็นการเอาใจใส่สำหรับความกลัวนั้น จึงเกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อยุซา เช่น สรงพระผู้เป็นเจ้า นอกจากนั้นยังได้แยกความเชื่อออกเป็นประเภท ได้ 6 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อที่เกิดจากความกลัว ความเชื่อส่วนใหญ่ที่เกิดจากความกลัวนี้ ก่อให้เกิด ประเพณีต่าง ๆ เช่น พิธีขอฝนเมื่อฝนไม่ตก
2. ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสังเกตรวมชาติ ความเชื่อชนิดนี้ เป็นความเชื่อที่เกิดจากการสังเกต จดจำมาหลายชั่วคน เช่น ถ้าเห็นดาวหางเชื่อกว่าจะเกิดสงคราม หรือชาวปากหมากแพง
3. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน เกิดจากการลองผิดลองถูก จนสามารถนำสิ่งต่าง ๆ มารักษาโรคได้ เช่น เมื่อถูกแมงกระพรุน จะนอนคลุกทรายรอน ๆ ในทรายรอน ๆ ภูเขาลำไยทำให้ หล่ออาการปวดไต
4. ความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น การเสกเป่า การลงนะหน้าทอง ความเชื่อประเภทนี้ เป็นสิ่งที่มีมนุษย์ใช้เป็นทั้งทางใจ

¹บุญโญ จิตต์ธรรม. "ความเชื่อ," วารสารรามคำแหง. 2 : 54 - 72 ; กรกฎาคม

5. ความเชื่อถือโชคลาง เช่น ไม่เห็นเงาหัวเมื่อออกจากบ้าน เชื่อว่าจะไปตาย ความเชื่อชนิดนี้ได้จากการสังเกต และจดจำไว้แต่ไม่เป็นความจริงเสมอไป

6. ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง นิเทศน์อันเนื่องมาจากการสังเกตประสมการณ และสถิติ เช่น การหาฤกษ์ยามเดินทาง

ประสาธ อิศรปริศา และคนอื่น ๆ ¹ ได้กล่าวถึงความเชื่อ และสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจไว้ดังนี้

1. ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่มีตัวตน และไม่มีตัวตน มีอยู่จริง หรือไม่มีอยู่จริง การยอมรับนับถืออาจจะมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีหลักฐาน ที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้

2. ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่มีบุคคล หรือสิ่งที่มีบุคคลในสังคมชื่นชอบ นิยมปฏิบัติ อาจจะเป็นสิ่งที่ดี หรือไม่ดี ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้ ขึ้นอยู่กับทัศนคติของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น ๆ

ความเห็นเกี่ยวกับค่านิยม และความเชื่อ ทั้งที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ เนวนิยาย และเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี ได้เป็นบางประการเท่านั้น ทั้งนี้เพราะนวนิยายและเรื่องสั้นดังกล่าว มิได้แสดงค่านิยม และความเชื่อไว้ทุกประการ ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมดังกล่าว จึงกล่าวเฉพาะค่านิยม และความเชื่อในสังคมไทยที่ปรากฏในนวนิยาย และเรื่องสั้นของคำพูน บุญทวี ไว้เท่านั้น เช่น นิยามยกของสตรีที่ความขยันขันแข็งที่เข้มข้มแม่เรือน นิยามยกของชายที่เป็นพ่อบ้าน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และหาเลี้ยงครอบครัว นิยมความเชื่อเพื่อเชื่อแน นิยามยกของและให้เกียรติผู้อาวุโส เชื่อในศาสนาและศีลธรรมคำสอน เชื่อในไสยศาสตร์และพิธีกรรมต่าง ๆ เชื่อดู่นา เชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เชื่อโชคลาง เชื่อในกฎแห่งกรรม และเชื่อเครื่องรางของขลัง

¹ประสาธ อิศรปริศา และคนอื่น ๆ . ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจของชาวอีสาน.

5. เอกสารเกี่ยวกับภาษาถิ่น

พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวถึงเรื่องภาษาไว้ว่า "ภาษาก็เหมือนกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ในธรรมชาติ คือจะอยู่ที่ใดไม่เปลี่ยนแปลงเลยหาไม่ นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทำให้เสียงของภาษาแตกต่างกันออกไปแล้ว การขาดการติดต่อกันมา ก็ทำให้ภาษาแตกต่างกันไปโตเชนกัน

โดยปกติถ้าพูด ภาษาเดียวกัน มีโอกาสติดต่อกันภาษาเดียวกัน ก็มักจะรับรู้การเปลี่ยนแปลงของภาษาที่ใด การรับรู้ร่วมกันทำให้ภาษาที่ใดมีลักษณะเหมือน ๆ กัน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลง หรือการเกิดขึ้น ย่อมเป็นไปในทำนองเดียวกัน หรือแนวเดียวกัน ถ้าหากพูดภาษาเดียวกันนั้น จำต้องแยกย้ายกันอยู่กันออกไป หรือขาดการติดต่อกัน ก็จะไม่สามารถรับรู้การเกิดขึ้นของกันและกันนี้ ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงกันไปคนละแนวได้ ภาษาที่เปลี่ยนแปลงกันไปนี้ เรียกว่า ภาษาถิ่น¹

การเกิดภาษาถิ่นในลักษณะนี้ พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวว่า "ภาษาของชาติใดมีผู้พูดจำนวนมาก และอยู่ห่างทางถิ่นติดต่อกันไม่สะดวกมาก่อน เสียงและความหมายในภาษาดิถีเพี้ยนกันไปมาก ภาษาที่มีลักษณะเช่นนี้ เรียกว่า ภาษาถิ่น"²

วิไลวรรณ ไขษฐานันท์ ได้กล่าวถึง ภาษาไว้ว่า "ความคิดของมนุษย์ ถ้ายทอดออกมาทางภาษา ภาษาเป็นเครื่องมือ ในการเรียนรู้ความคิดของมนุษย์ ถ้าเราไม่มีภาษาใช้ สังคมมนุษย์เราก็คงไม่เป็นดังที่เราเห็นกันอยู่นี้ เพราะเกือบทุกสิ่งทุกอย่างที่เราเรียนรู้จากสังคม ตั้งแต่แรกเกิดจนแก่ตาย เราเรียนรู้โดยอาศัยภาษาเป็นตัวกลาง ในการถ่ายทอด"³

เรื่องเคย บัณฑิตชัย ได้กล่าวถึงภาษาไทยถิ่นอีสานไว้ว่า "ภาษาไทยถิ่นอีสาน (North East Thai Language) หรือภาษาไทยลาว (Laotian or Thai Lao) ได้แก ภาษาไทยที่พูดโดยชนส่วนใหญ่ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย รวมพื้นที่ดินไม่ต่ำกว่า 16 จังหวัด ที่พูดภาษานี้ มีเส้นแบ่งเขตอยู่ปลายจังหวัด คือนับตั้งแต่จากจังหวัดเพชรบูรณ์

¹พระยาอนุมานราชธน. นิรุกติศาสตร์ ภาค 2. หน้า 170.

²พระยาอนุมานราชธน. นิรุกติศาสตร์ ภาค 1. หน้า 20.

³วิไลวรรณ ไขษฐานันท์. ภาษาและภาษาศาสตร์. หน้า 1.

สระบุรี ลพบุรี นครราชสีมา จนถึงจังหวัดปราจีนบุรี และภายในจังหวัดเหล่านี้ ยังมีผู้พูดภาษาไทยถิ่นอีสาน เป็นบางอำเภอ บางหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเหตุเกิดต่อระหว่างภาษาไทยกลาง กับภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยอาศัยคำว่า จมูก กับคำว่า ถัง เป็นหลักในการแบ่งเขต ภาษาถิ่นอีสานมีอักษรใช้เรียกว่า "ตัวธรรม" และ "อักษรไทยน้อย" มีผู้พูดไม่ต่ำกว่า 12 ล้านคน ในประเทศไทย¹

ทองคำ หงส์พันธุ์ กล่าววว่า "ภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของท้องถิ่น และของชาติ ซึ่งมีวันแต่จะสูญหาย หรือเลือนลางไป จึงควรสงวนรักษา สัญลักษณ์ประจำถิ่นเหล่านั้นให้คงอยู่ การศึกษาภาษาถิ่นให้ประโยชน์ ในด้านการศึกษเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ หรือนิรุกติศาสตร์เป็นอย่างมาก การค้นคว้าของศัพท์บางตัวในปัจจุบัน หรือคำบางคำในวรรณคดีต่าง ๆ อาจจะต้องอาศัยภาษาถิ่นต่าง ๆ คอยเชนกัน"²

บรรพต เปรมชู ได้กล่าวถึงภาษาอีสานไว้ว่า "ภาษาอีสานนั้น นับได้ว่าเป็นภาษาที่เอกลูไปควยคำที่เรียกว่าภาษาพจน มีคำให้เลือกใช้มากมายกายกอง โดยเฉพาะคำจำพวกคำวิเศษณ์แล้ว เห็นจะไม่มีใครเหมือนและไม่เหมือนใคร เพราะในภาษาอีสานนั้นแต่ละสิ่งมีหลายอย่าง แต่ละอย่างมีหลายคำ แต่ละคำที่กล่าวออกมานั้น สามารถทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึก มองเห็นภาพและลักษณะท่าทาง ในตอบคำอย่างชัดเจน จึงนับได้ว่าภาษาหลากหลายแห่งคำวิเศษณ์นั้น เป็นเอกลักษณ์ทางภาษาอย่างหนึ่งของภาษาอีสานทีเดียว"³

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่า มีความสัมพันธ์กับเวนิยายและเรื่องสั้นที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสาน ในด้านคำนิยม ความเชื่อ ศิลปะการใช้ภาษา และยังสามารถทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับกวีเขียนได้อย่างเด่นชัดอีกด้วย

¹ เรืองเดช ปั้นเชื้อนชัย. ภาษาถิ่นตระกูลไทย. หน้า 36.

² ทองคำ หงส์พันธุ์. ภาษาถิ่นตระกูลไทย. หน้า 26.

³ บรรพต เปรมชู. คำวิเศษณ์และสำนวนพูดภาษาอีสาน. หน้า 3.

วิเคราะห์ค่านิยม ความเชื่อ

วรรณกรรมซึ่งเป็นผลงานสร้างสรรค์ทางภาษาของคนในสังคมโดยผสมสะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นเอาไว้ เพราะ "วรรณกรรมเป็นกระจกเงาส่องภาพสังคม เป็นดัชนีชี้กระบวนการทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสนอให้เห็นการยึดถือคุณค่าของสังคมในแต่ละยุคสมัย ความเป็นไปทางการเมือง ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสะท้อนให้เราได้"¹

ในเมื่อวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมและความเชื่ออันเป็นสิ่งที่มนุษย์ในแต่ละสังคมสร้างขึ้นเพื่อยึดถือร่วมกันในการดำเนินชีวิต ก็มีส่วนสัมพันธ์กับวรรณกรรมด้วยเช่นกัน วีระ บำรุงรักษา² ได้นิยามความหมายของ "ค่านิยม" ไว้ว่า "ค่านิยมคือความสำคัญ (Importance) ความมีประโยชน์ (Usefulness) และความดี (Goodness) ที่มนุษย์กำหนดไว้ในสิ่งต่าง ๆ ของสังคมของเขา การกำหนดความมีค่าความสำคัญ ความมีประโยชน์ และความดีเหล่านี้ อาศัยเกณฑ์ซึ่งมาจากกระบวนการคิด อันเป็นผลมาจากศาสนา ปรัชญา หรือประสบการณ์ในสังคมแต่ละส่วนความหมายของ "ความเชื่อ" นี้ ประสาท อิศรปริศา และคนอื่น ๆ³ ได้กล่าวไว้ว่า "ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือยืนยันในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน มีอยู่จริงและไม่มีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้อาจจะมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่อาจพิสูจน์ได้หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้"

ดังนั้น ค่านิยม ความเชื่อ ความเชื่อของสังคมใดจะมีลักษณะอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ศาสนา ปรัชญา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและประสบการณ์ซึ่งรวมความแล้วก็นำมาถึงความ เป็นอยู่ของมวลชนในสังคมนั้นนั่นเอง

¹ สุชาติ สวัสดิ์ศรี. นักเขียนไทย. หน้าหน้า.

² วีระ บำรุงรักษา. "ระบบค่านิยมแบบไทย," วัฒนธรรมไทย. 16(2) : 30 - 35; กุมภาพันธ์ 2520.

³ ประสาท อิศรปริศา และคนอื่น ๆ . ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวใจของชาวอีสาน. หน้า 118.

ควยเหตุที่วรรณกรรมนวนิยาย และเรื่องสั้นของคำพูน บุญทวี ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตคนชนบทอีสาน ผู้เขียนยอมรับสะท้อนวิถีชีวิตของกลุ่มชนดังกล่าวไว้อย่างลึกซึ้งไม่ได้ ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นว่า คำพูน บุญทวี ใสสะท้อนค่านิยมและความเชื่อของคนชนบทอีสานไว้ในวรรณกรรม นวนิยายและเรื่องสั้นของตนอย่างไร นวนิยายของคำพูน บุญทวี ที่นำมาวิเคราะห์ในบทนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 14 เรื่อง ได้แก่ 1. ลูกอีสาน 2. เลือดอีสาน 3. มนต์รักสาวอีสาน 4. นักเรียนมานนอก 5. ลูกทุ่งเขากุง 6. หอมกลีผลารา 7. นายฮ้อยทมิฬ 8. เลือดเกิดมารวย 9. อีสานพเนจร 10. ขมาจากทุ่งกุลาร 11. นักสาวเพลินสวาท 12. นักล่าปลาน้ำลึก 13. จาค่าสิงห์ และ 14. ปลาดุกเคียว ส่วนเรื่องสั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 8 เรื่อง ได้แก่ 1. นายฮ้อยคุม 2. ลูกทุ่งเทียวเมืองนอก 3. น้ำตาลไม้ค 4. ครูใหญ่มานนอก 5. เศษคำ 6. หัวอกลูกทุ่ง 7. แม่หมายรัก 8. นักเลงลูกทุ่ง

✦ ค่านิยมที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี จำแนกออกได้เป็น 5 ประการ ดังนี้

1. นิยมความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. นิยมยกย่องสตรีที่มีความขยันขันแข็งที่แม่บ้านแม่เรือน
3. นิยมผู้ชายที่เป็นพอมาน มีความสามารถในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว
4. นิยมความเชื่อเพื่อโชคลาภ
5. นิยมยกย่องและให้เกียรติผู้อาวุโส

1. นิยมความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ความสนุกสนานเพลิดเพลินของชาวชนบทอีสานเกิดจากการกระทำกิจกรรมร่วมกัน การพบปะสังสรรค์กัน เช่น การทำบุญตามประเพณี การขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน การรวมแรงรวมใจ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม รวมทั้งพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ความสนุกสนานเพลิดเพลินที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของคำพูน บุญทวี จำแนกออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1.1 นิยมความสนุกสนานเพลิดเพลิน อันเกิดจากการร้องรำทำเพลง เช่น เพลง "ยี่สิบสี่มูณา" ซึ่งใช้สำหรับให้นักเรียนชั้นประถมศึกษา นำมาขับร้องในห้องเรียน เพลง "วิชาเหมือน

สินค้า" ซึ่งก็เปลี่ยนแปลงมาจากบทประพันธ์ร้อยกรองในหนังสือเรียนชั้นประถมศึกษาเช่นกัน คำพูด บุญทวี สะท้อนไว้ในนวนิยาย เรื่อง ลูกอีสานตอน "วันอันแสนสุข" เมื่อคำทอง คลอดลูกเป็นฝาแฝด ถือว่าเป็นการโคโศคลาภ จึงมีการเลี้ยงฉลองกันอย่างสนุกสนานครึกครื้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"เอา บักคุณ ของเพลง" จูงกว่า
 จันดีลูกทะเลขึ้น "ขอยขอยของกอนมัน ขอยเก่งกว่ามัน" จูงกาทูว่า "รองโลก" แล้ว
 มันก็เอาสองมือวางกระเป๋ารอง เพลงควยเสียงดังมากทีเดียว
 "ยี่สิบสี่กั๊ก ยามนาศรวิสวัสดิ์ ประมุขของรัฐธรรมนูญของไทย" แล้วเสียงขมอีก
 ทั้งนั้น พอมันรองจบ นิ่งลง จูงกาก็ตั้งแถบลูกขึ้นอีก พันคนไม่ออกนอก ตอนใจเหือกใหญ่
 และรองเพลงที่ครูทองและพ่อสอนขึ้นทันทีว่า
 "วิชาเหมือนสินค้า อันมีค่าอยู่เมืองไกล
 ทองยากลำบากไป จึงจะได้อินคณา
 จงทั้งเอากายเจ้า เป็นสำเภาอันโสกา"
 เมื่อคุณรองจบ เสียงขมก็ดังขึ้นกราวใหญ่

(ลูกอีสาน. "วันอันแสนสุข," หน้า 514 - 515.)

ในเรื่องมนต์รักสาวอีสาน ตอนจดหมายพ่อ ทองหลงรักสาวกาเหว่า แต่ถูกฝ่ายหญิงปฏิเสธ ทองก็ได้แต่งเพลงปลอบใจตัวเอง เพื่อจะโค่นคลายความผิดหวัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นกเขาใหญ่ตัวหนึ่ง คีปิกฉับ ๆ มาจับคอนข้างหน้า แล้วขึ้นขึ้นจุกกฏ ๆ ทองฟังมันอยู่
 ครู่หนึ่ง ก็กักหันถึงกรีก ๆ แล้วเค้นก้นหนากลับไป สักครู่ก็ร้องเพลงว่าโชนสมัยเกา ๆ
 สมัยเขาเป็นหนุ่มแตกพานขึ้นมาว่า "นกเขาบินเขาเขา ไม่ใช่ของเขาเราเฝ้าแต่แลมอง
 สาลิกามาจับถึงสัก ๆ กาเหว่าไม่รักจึงโคเฒ่าแลมอง"

(มนต์รักสาวอีสาน. "จดหมายพ่อ," หน้า 16.)

การร้องเพลงปลุกใจให้ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อปกป้องแดนดินถิ่นกำเนิดของตัวเองก็เป็นสิ่งที่สามารถ
 ทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินได้เช่นกัน ดังที่ คำพูด บุญทวี โคสะท้อนไว้ในเรื่อง ลูกอีสาน
 ตอนที่ร้องเพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"แก่อีสานเป็นของไทยเราไผ่ใจรัก เกรียมพร้อมพรักเพื่อต่อสู้ศัตรูทั้งหลาย อย่างัว
แท่วังนึ่งนึ่งทั้งหญิงชาย กองชนชวาทกอบกู้ชาติไทย" เมื่อครูเจียมใจร้องจบ ก็หันมา
ยิ้มให้ทุกคน จึงทมิบร้องขึ้น

(แก่อีสาน. "หัตถ์ร้องเพลง," หน้า 57.)

1.2 นิยม ความสนุกสนานเพลิดเพลินเกิดจากการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การ
ปฏิบัติตามจารีตประเพณี (อีตลีสอง) ของคนชนบทอีสาน ส่วนหนึ่งก็เข้าไปเพื่อความสนุกสนาน
เพลิดเพลิน ของชาวนานด้วยการละเล่นต่าง ๆ เหล่านี้ที่สืบทอดกันมาเป็นทอด ๆ เป็นเวลาช้านาน
แม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้การละเล่นดังกล่าวก็ยังคึกคักอยู่ ดังจะเห็นได้จากเวลาว่างงานประเพณี สงกรานต์
และงานบุญต่าง ๆ เป็นต้น การละเล่นพื้นบ้านของชาวอีสาน ได้แก่ การเล่านิทานพื้นบ้าน ที่จับ
วังสามขา วังเปรี้ยว ปิศาจที่หมอ คัดพิณ สีซอ เป่าแคนและเซิ้งบั้งไฟ คำพูน บุญทวี ไคสะทอน
ไว้ในเรื่องนักเรียนบ้านนอก ทอผวนหลาย ดังคำพูดของเด็กชายเอกสรรร เด็กชายจอย คุญษา
และครูยอ กังทัวอย่างต่อไปนี้

"ผมอยากเล่นเซิ้งบั้งไฟครับ" เด็กชายเอกสรรรว่า

"อาวก็เธอไปเที่ยว ไปเห็นเขาเล่านิทานแล้วมิใช่หรือ ปีก่อนกับที่บ้านเรา" คุญษาว่า

"ก็อาวผมอยากไห้คุญษาพอนเซิ้งให้ดูครับ"

"ไคสิ แต่เธอทองไปเอาแคนมาเป่า" คุญษาพูดขึ้น

"ถาอย่างนั้นผมจะไปเอาพวกคัดพิณก็เสีชมามากครับ" เด็กชายจอยพูดต่อ

ครูยอตอบอีกว่า

"เรื่องพอนเรื่องเซิ้งนี้เรามีแบบฉบับของบ้านเราโดยเฉพาะ เช่น เซิ้งกระเทียมขาว
พอนเลียบ ไปกลาง"

(นักเรียนบ้านนอก. "ผวนหลาย," หน้า 88.)

เรื่องแก่อีสานตอนเที่ยวงานวัด ก็สะท้อนการละเล่นพื้นบ้านไว้เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"พอบอกยี่สิบว่า จะมีหมอลำสวย ๆ ผู้หญิงมาลำไห้ฟัง ถ้ามีผู้หญิงขึ้นมาจะให้ เป็น
หมอลำ ขอบใจ ยี่สิบทขยวว่า ขยบ แม่พูดว่า ถ้าอย่างนั้น ก็คงให้พ่อนให้ควาไวก่อน
แล้วแม่ก็ลุกขึ้นไปเอาแคนให้พ่อ แม่ขมมือ เสียงแคนก็ดังขึ้นเบา ๆ แต่เพราะพริ้ง
เหลือเกิน ยี่สิบยกมือพ่อนรำเงง ๆ ทาง ๆ แม่ทองจับสองมือให้ยกขึ้นเป็นจิ้งหะ ๆ

"นืออย่างนี้ยกแขนขึ้นให้พองาม อายายสูง ๆ " แม่พูดพลางขยับเท้าตามยี่สิบ
พ่อกหลายนึ่งบนทักพ่อกขมมือแปะ ๆ พ่อบ่าแคนโยกตัวไ้มา คุณลิมตัวลุกขึ้นพร้อมยี่สิบ
เสียงแคนพ่อกจบลง พ่อกหัวเราะหิ ๆ พูดว่า คุณพ่อกเมื่อยยังแข็งอยู่ คินหมอลำใหญ่ กับ
หมอลำอัมพรพ่อนเกี่ยวกับให้คนสังเกตและจำให้ดี ส่วนยี่สิบนั้นพ่อนเงงและกอนชอบกา
คุณใหญ่ขึ้นมา ถ้าเรียบหมอลำก็พอจะไปไ้ได้ แม่พูดว่า "ถ้าอย่างนั้นก็ลองพ่อนเพลงนกเขา
ของเราแต่เกาะกอนคูชิ เอาพ่อกกับคุณป่อกเพลงนกเขา ขอสสิพ่อนให้ลูกกูกอน"

(ลูกอีสาน. "เที่ยวงานวัด," หน้า 493.)

เรื่องชนบทรักสาวอีสานตอนนวดข้าว มีหนุ่ม ๆ มาออกแรงช่วยกันนวดข้าวด้วยความ
สนุกสนานเพลิดเพลิน นับเป็นการช่วยผ่อนคลายความเมื่อยล้า ไ้บรรเทาได้ ถึงท้ออย่างท้อไ้

ลิ้เสียงผู้ใหญ่ลี้ ทุมม ๆ ที่ถือไม้ฟาดข้าวมาคนละคู่ก็พ่อกกับไ้ที่ "ลขมข้าว" บางชน
พ่อกเขาลงมากอง บางฟาดข้าวอยู่คูลูก ไม่นานนักก็ไ้หนุ่ม 4 - 5 คน ป่อกแคนสลับตีค
พิณลี้คทุ้งทราย

"ก็พ่อกทิดไ้สนั้นแหละ ฉันทิ้งไ้มาช่วยบรรเลงไ้มันครึกครื้น" ผู้ใหญ่ลี้คลายความ
สงสัยให้แกแม่ลูก

ครั้นพ่อกทิดไ้บรรเลงแคนกับพิณผ่านองล้าเพลินมาถึง พ่อกทุมม ๆ ก็โยนไม้ฟาดข้าว
ทิ้ง แล้ววิ่งไปพ่อนใส่เสียงคนครี เป็เกอ ๆ ห่าเอาสองเมอูหัวเราะขึ้นคึกคัก

(มนตรีกสาวอีสาน. "นวดข้าว," หน้า 47.)

ในเรื่องเลือกอีสาน "ตอนกลางคืนในฤดูหนาว" ผู้หญิงในชนบทอีสานโดยเฉพาะหญิงสาว
จะลงจากเรือมาทำกิจกรรมรวมกัน โดยการก่อกองไฟไว้ที่ลานบริเวณบ้าน การที่ต่างคนต่างทำ

กิจกรรมของตนเองร่วมกัน เรียกว่า "ลงข่วง" เมื่อสาว ๆ เหล่านั้นไ้มาขึ้นรวมกันแล้ว ต่อจากนั้น หนุ่ม ๆ ก็จะเป่าแคนหรือคอกพองแล้วเขามาคุยด้วย เสียงแคนหรือเสียงพองที่ดังแข่งกับลมหนาวในตอน กลางคืน ข้างขึ้นหรือข้างแรม ไ้ช่วยทำให้บรรยากาศภายในหมู่บ้านและบริเวณลานลงข่วงมีชีวิตชีวา สดใ้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินยิ่งขึ้น และการลงข่วงนี้จึงเปรียบประดุจสื่อรักไ้หนุ่มสาวใน ชนเผ่าล้านไ้เลือกคู่ครองกันมาเป็นเวลาช้านาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สาวบัวไข้พูดว่า "ถ้าอย่างนั้นเป่าแคนให้ฟังสักท่อนละ แล้วไปนั่งขอแคนจากหนุ่มหนึ่ง อยู่ก่อนไ้ แล้วเสียงแคนก็ดังด้วยเสียงอันวังเวง เสียงที่เป่าคือท่อนองล่องโขงและลำเตย สลับกันทำให้ดินแดนนั้นเจียบเจียมเหมือนไม่มีผู้คน เมื่อเสียงแคนจบก็มีเสียงทอมือดังขึ้น จึงไ้พูดว่า ช่วยแปลท่อนองแคนให้ฟังไ้ไหม พิกาจพูดขึ้นว่า กูแปลให้ฟังไ้ไ้แล้วพิกาจก็ พูดเป็นกลอนขึ้นว่า "ทะยแลนแต คคอยแลนแต เอาเมียแกเฮคณายไ้หว ไ้เมียสาวยามหนาวกอด อุณ ยามลงทงหาหอยหาปูชวนเชอชุกอุกบั้งแตเขาจนค่า"

ความหมาย คอยแลนแต คคอยแลนแต (เป็นเสียงของแคน) เอาเมียแกห่านายไ้หว ไ้เมียสาวยามหนาวกอดอุณ ยามลงไปทุ่งหาหอยหาปู ชวนเชอชุกอุกบั้งแตเขาจนค่า

(เลือกอีสาน. "กลางคืนในฤดูหนาว," หน้า 42.)

เรื่องนั้กล่าวไปอีก ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนความสนุกสนานเพลิดเพลินของคนชนเผ่าล้านไ้ เช่นตอนที่พวกล้านไ้กล่าวไปอีกไ้จึงสั่งให้หาเหล้าหาขมาากินกัน มีเสียงแคนและเสียงกลอนลำหั่ง ของไทยฝั่งขวาและลาวฝั่งซ้ายลงกันอย่างสนุกสนานครึกครื้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พลพรานพูดเหมือนตะโกนว่า "เอาละ ไ้เก็บหอยปลาไ้ไ้แล้วกินกันไ้สนุกจนถึง ตะวันตรงหัว ใ้ไ้มีเหล้ามาากินเอาพาทั้งไ้" แล้วก็มีเสียงทอมือขึ้นกราวก้อง ในเวลา ไม่นานนัก เสียงแคนกับเสียงกลอนลำของไทยฝั่งขวา และฝั่งซ้าย ก็ดังขึ้นไกล ๆ กระจ่าง หึ้นนเอง

(นั้กล่าวไปอีก. "แลเนื่อปลานัก," หน้า 53.)

ข่วง เป็นลานกว้าง ๆ อยู่ภายในบริเวณบ้าน มีกองไ้ห้อยกลางลาน หนุ่มสาวทางชนบท ภาคอีสานไ้เป็นทีพบปะพูดคุยและปลารักกันการลงข่วงมักมีขึ้นในฤดูหนาวตอนกลางคืน สาว ๆ ใน ชนเผ่าล้านไ้จะมารวมกันเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ปั่นฝ้าย ขึ้นเชือก พอดีเผื่อ ปอกเปลือก มะขาม ต่อจากนั้นจะมีหนุ่ม ๆ ภายในหมู่บ้านมาพูดคุยถวาทและปลารักกันด้วย...ผู้วิจัย

1.3 นิยมความสนุกสนานเพลิดเพลินอันเกิดจากงานพิธีและงานประเพณี งานพิธีเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวอีสาน ที่สืบทอดติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปี เช่น งานพิธีแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานเขวชนาค ส่วนงานตามประเพณีนั้น ก็เป็นงานที่จัดขึ้นตามประเพณีของคนชนบทอีสานที่สืบทอดติดต่อกันมาเช่นเดียวกัน เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ บุญพระเวสสันดร บุญข้าวจี่ และบุญแห่เทียนเข้าพรรษา เหล่านี้เป็นต้น งานพิธีและงานประเพณีเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินได้เช่นกัน เพราะวาระประชาชนคนมาร่วมงานจะได้พบปะสนทนาพูดคุยกันและได้แสดงท่าทางที่ชวนให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินได้ อย่างเช่น ฟ้อนรำ เซิ้ง พูดขำขัน การเล่นเกมสนุก ๆ ทั้งที่คำพูด บุญหัว ไล่สะท้อนไว้ในเรื่องเล่ล่ออีสาน ตอนแห่เจ้าขาว กับเรื่องลูกอีสาน ตอนเหี่ยวงานวัด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขบวนแห่เจ้าขาว ได้เคลื่อนออกไปแล้วโดยเจ้าขาวถือตะเซ่หน้าควมม้าย เดินอย่างสง่าสงัดและมีคนกางร่มสีดำให้ เดินเคียงกันไปช้า ๆ ดัดจากเจ้าขาวเป็นผู้ยิงธูปพ่นหมึกกระพริบดอกไม้เหมือนบอกเคี้ยว ดัดไปเป็นพวกคักกลองยาว มีชายหญิงฟ้อนรำเกี่ยวกับไปช้า ๆ สักครูก็มีพวกเด็กนักเรียนเข้าไปพ่นควม ถึงครูจะพ่นไมเค่ง ก็พยายามขัดแซกให้เขาขึงหะกลองยาว โจ๊ะพริบ ๆ ไปเรื่อย ๆ ที่ขบวนเคยไปสักลายกับคนภูสาในวัดไปก่อนเมฆากกว่าใคร ๆ แขนงกางเก่งตัวเคียว เห็นลายคำปักไปตังตัว บางคนลูกคลุกคลานไปเสียงจอแจ บางครั้งก็มีเสียงโห่ฮว ขึ้นพรอม ๆ กัน จนกลบเสียงกลองที่โจ๊ะพริบ ๆ

(เล่ล่ออีสาน. "แห่เจ้าขาว," หน้า 96 - 97.)

เรื่องลูกอีสาน สะท้อนความสนุกสนานเพลิดเพลินอันเกิดจากการทำบุญตามประเพณีไว้มากหลายตอน เช่น การจ้างหมอสำหุ ซึ่งเป็หมอลำประจำบ้าน สำหุกับหมอลำฝ่ายหญิงที่จ้างมาจากหมู่บ้านอื่น ทั้งกลอนสำและกาแสดงออกของหมอลำทั้งสอง สร้างความสนุกสนานครึกครื้นแก่ชุมชนที่มาร่วมงานเป็นอย่างมาก เช่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงกลอนลำของหมอลำหนุ่มทำให้ทุกคนเงยมกรับ คุณกับจันทักก็แทบล้มหายใจ พอ
กลอนลำจบ สาวหมอลำก็ยกแขนขึ้นชา ๆ พร้อมกับกริ๊งวอกแล้วพ่นออกร้อยอย่าง
สวยงาม ทำให้หมอลำหนุ่มลุกขึ้นพ่นเกี้ยวทันที โดยมีเสียงคนข้างล่างบอกว่า "จก จก
ทะ แหมะ" (เอมื่อตวงสี่) หมอลำหนุ่ม ก็ทำท่าเอมื่อตวงต่ำลงท่ายืนหมอลำ
หมอลำหญิงก็ยกตัว เอามือบ้นมือหมอลำหนุ่ม เสียงกึ่งนับ ทำให้คนดูฮากันขึ้นนานและ
นาน มีเสียงทักฮากันมาพูดกันว่า "เราอยากกอดตวงน้องสาวของนะไอหนู" ก็มี
เสียงหัวเราะของคนดูทั้งนั้นอีก ทอดจากนั้นเมื่อเสียงจ่อแจ่มของว่า หมอลำเสียงเพราะ
และสวยเหลือหลาย ตามคำเล่าลือของล

(ลูกอีสาน. "เที่ยวงานวัด," หน้า 504)

1.4 นิยมความสนุกสนานเพลิดเพลินเกิดจากการเล่าเรื่อง การเล่าเรื่องมี
วิธีการต่าง ๆ แล้วแต่ผู้เล่าจะเล่าอย่างไร บางครั้งผู้เล่าจะเล่าเรื่องราวคนอื่นโดยที่นิยมยก
ไม่คอยของคนที่มาเล่าสู่กันฟัง เป็นการล้อเลียนเพื่อความขบขันเท่านั้น โดยไม่มีเจตนาเป็น
อย่างอื่น เรื่องที่เล่า ถึงคนประเภทนี้ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมลักษณะทาง
ต่าง ๆ การเล่าก็มักจะตลกเฝอเสริมแต่งจนเกินจริงไป

การเล่าเรื่องอีกอย่างหนึ่งก็คือ การเล่านิทาน นิทานส่วนมากเป็นเรื่องชวนหัวของ
ตัวละครที่ความเกี้ยวพาราสีในตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นเพื่อนสนิทสนมหรือเป็นญาติกัน นิทาน
ตลกขบขันนี้มาเล่าจนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินเช่นนี้ก็ไม่พบเรื่องเป็น ๆ เรื่องโง่เขลา
เบาปัญญาของคนในแวดวงเดียวกัน เช่น เรื่องตลกกับยาย พ่อค้ากับลูกเขย ครูกับนักเรียน
หลวงตากกับเขมรน้อยเหล่านี้เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"กว่าไอชาวใหญ่จะรับหัวเป็นลูกอีสานเพิ่มตัวกันเวลาดัง 3 เดือน แล้วก็สมพันธุ์
ให้หัวของแเองและชามานก็เริ่มขึ้นโดยให้ชอกกลางว่า จัวตัวใดไม่คิดลูกไม้อาสาักบาท
หรือออกลูกมาแเองอยเปิดม สีซชากไม้อาสาักสิ่ง และการสมพันธุ์ก็จะเปิดมากให้
ไอชาววันละ 2 ครั้งเท่านั้น ใครอยู่มากใกล้กันนอนคอยอยู่ทัน ทลกลางคืนก็เล่านิทานพื้นบ้าน
สู่กันฟังอย่างสนุกสนาน"

(นายฮ้อยชุม. "ฟ้าเมืองไทย," 17(874). ; 19 ธันวาคม 2528.)

ในเรื่องลูกทุ่งเซากรุงโคกล่าถึงความเป็น ความเคียดของเด็กหนุ่มชาวชนบทอีสาน สองคนซึ่งเป็นเพื่อนกันได้พากันไปเที่ยวกรุงเทพฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อไปถึงจุดหมาย แทนที่ทั้งสองจะได้เสียเงินค่าอาบนํ้าคนละ 1 บาท ก็ได้อาบนํ้าฟรี ๆ ในห้องนํ้าของบริพัตรเสียบ้าง เพราะบุญเพ็งโกหกเลม่อนบริพัตรว่า จะไปขูดในคำคืนนี้แหละ ครั้นเขยิบนํ้าอาบก็จ้องตัวไวเลย์ซีที่ บุญเพ็งกับอวดว่าคอยเกาะกอดก่อน เพราะพี่จะไม่ขูดไปกับเกาะเกาะโรงเลื่อย แล้วพากันเดินออกไปที่สนามหญ้า ซึ่งมีชาวอีสานจับกลุ่มกันอยู่ ไกลห่างดูความหนาแน่นหลังหมดสิ้น เพราะคนกลุ่มนั้นผลัดกันเล่นกีฬานานตลอด และพากันหัวเราะเสียงเสียว เป่าลมสูบลูกสนามครบเครื่อง

(ลูกทุ่งเซากรุง. หน้า 60.)

2. นิยายของสตรีหยังในกรุงเทพฯ แบบบ้านแม่เรือน

ความนิยายของสตรีในกรุงเทพฯ หลายตอน อย่างเช่น เรื่องเจ้าคออีสาน ตอนเด็กใจงูในโคกล่าถึงนมแม่ด้วยความจริงใจดังต่อไปนี้

"ขณะคุณเพงของดวงตะวัน เขาก็หานํ้ามาเลี้ยงออกแดด แม่บ่งย่นวันชาวดำ นี้นํ้าขามมา ลากอก นํ้าแหมเป็นจิ้งหะเขากับเลี้ยงลูกนอกของรวงครุ เสียสีกับคอกแม่ของไม้คาน ทุนบีมโหมแม่แล้วพูดว่า นํ้าแหมเขากับเลี้ยงไม้คานงานเหลือเกิน แม่พูดว่าเสียงอย่างนี้มาตั้งแต่ยังไม่เกิดและมันจะท้องมีต่อไปเรื่อย ๆ "

(เจ้าคออีสาน. "เด็กใจงู," หน้า 22.)

เรื่องลูกอีสานตอนงานสงกรานต์ ก็บรรยายภาพของหญิงที่ทำงานไค้เงงไม่แพ้ชาย รู้จักหน้าที่ของคนที่จะต้องปฏิบัติคือครวยควัว ดังเช่น การบรรยายภาพแม่ของทุน เป็นคน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสตรีทำงานไค้บางอย่างจะเป็นลักษณะของของคนในชุมชนทั่วไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"วันนั้นคุณไค้ความแม่หนีบครกกระเบื้อง ทำข้าวคั่ว ส่วนพ่อเมื่อसानกับหยูคา จมพวกเอาควาขายแม่เหมือนกัน แม่ของทุนเคียดมาก คุณสังเกตุเวลาแม่เคียดว่า มันจะไม่ม่เคียดว่าหลงลงสีกไม้ เวลาแม่รอเขาเบียดก็ไม่เหลกออกไว แม่จะโยกตัวไปมา

สาวอีสานรายนี้มาแปลกกว่าเพื่อน คือแทนที่จะไปหารับจ้างทำงานตามร้านหรือโรงงานกลับเอาครกกับสากมาซุกทองเสียดิม เธอให้เหตุผลว่า เงินเดือน 2 - 3 ร้อยบาท มันไม่พอซื้อบุปส์นานักคอก ส่วนครกกับสากนี้พาไปตั้งลงที่ไหน ๆ ในเมือง บางกอกนี้ ใบรอยใบสับปลิวว่อนมา เหมือนมีมนต์เรียกเงินนั้นแหละ

(หอมกลิ่นปลาร้า. "อุ้มครกก็กว่าอุ้มลูก." หน้า 86)

แม่ค้าระบบคอมพิวเตอร์คนนี้ก็เป็นคนอีสานอีกนั่นแหละ สำนึกหาบเกี่ยวแกเลี้ยว ลูกใหญ่มาสามคน แล้ว บางวันหาบเด็กต่าง ๆ กับปลาหนึ่ง ปลาเค็ม บางวันหาบเลื่อยน้ำ เค็กราคาถูก ๆ เก็บขายตามชอกซอยในกรุงเทพฯ หรือ อดังซานเกย์ไปหมด

(หอมกลิ่นปลาร้า. "แม่ค้าพเนจร." หน้า 109.)

เรื่องนายฮ้อยทมิฬ ก็สะท้อนการนิยมยกย่องสตรีไว้ค้ำยเช่นกัน คงจะเห็นได้จากที่นายฮ้อย เคนพุกกับตัวเองคงต่อไปนี้

พุกเท่านั้นภาพความหลังเก่า ๆ ก็ไหลมาในห้วงความทรงจำไม่หยุดหย่อน ไข่ละสิ... ถ้าเมียกูคนนี้เป็นหญิงงามคำโบราณที่ว่า คว่ำมือให้เป็นลาย หงายมือให้เป็นคอก และรู้จักคำว่า เรือนสาม น้ำสี่แล้ว กูคงไม่มีเรือนหลังใหญ่ มีคนนับหน้าถือตาจนบัดนี้

(นายฮ้อยทมิฬ. "ผู้นำชบวนคน ชานี้แหละคือนายเคน." หน้า 61.)

3. นิยมยกย่องผู้ชายที่เป็นพ่อบ้าน มีความสามารถในการประกอบอาชีพและหาเลี้ยงครอบครัว นวนิยายและเรื่องสั้นของคำพูน บุญทวี ไข่สะท้อนค่านิยมดังกล่าวไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครดังเช่นเรื่อง นายฮ้อยทมิฬตอนผู้นำชบวนคน ชานี้แหละคือนายเคนเป็นนายฮ้อยควายผู้เก่งกาจ และคนทั่วไปได้ให้ความนิยมยกย่อง การประกอบอาชีพที่สุจริต ใครไปใครมาไม่ว่าจะเป็นเจ้านายหรือคนอื่น ๆ มักจะแวะมาหาแกลบอย ๆ ทั้งนี้เชื่อว่า เป็นเพราะการนิยมยกย่องตัวของนายฮ้อยนั่นเอง ถึงตัวอย่างต่อไปนี้

หมู่บ้านโนนไทยใกล้ตลาดอำเภอสาบคันดินแห่งนี้ มีประวัติเป็นมาอย่างไรไม่มีใครสนใจนัก แต่ถ้ามองถึงคนสำคัญ จะมีผู้บอกกันว่า จุงเคนผู้เป็นนายฮอยควาย ผู้เฝ้ากาจหนึ่งจะอยู่ในหมู่บ้านนี้... และหัวหน้าครัวเรือนของหมู่บ้านนี้ เคยเป็นพ่อค้าไล่ควายไปขายถึงเมืองล่างกับนายฮอยเคนมาแล้วเกือบทั้งนั้น เจ้าขุนมูลนายกล้ากรายมาทางนี้ ต้องแวะเยี่ยมเยียนแกบอย ๆ ไม่ว่า จีน ลาว แกว หรือกระเหรี่ยง นายฮอยเคนคนนี้จะทองทองรับขวัญผู้เคยซาด เรือนหลังใหญ่ทำควายไม้แกนอย่างดี บามมีบุญประทศบั้งไฟ บานไหน ๆ ก็ชวนชาวบ้านไปทำบั้งไฟที่เรือนแกวกุที กว่าจะได้บั้งไฟไปจุด ก็หมดเหลาสาโทเป็นโหลโหลเลยแหละ

อีกตอนหนึ่งในเรื่องนายฮอยเทมนี้เช่นกัน มีคนสงสัยไต่ถามนายฮอยเคนขึ้นว่า ทำไมผู้เฒ่าบทยองถึงขนาดนี้ ผู้ใหญ่บามและกำนันมิไคหมันใส่เอาหรือ นายฮอยเคนได้ตอบออกไปดังนี้

"ไม่คอกก้านั้นและผู้ใหญ่เขาก็ไม่ไ้ควาอะไร บามเขามีบุญทำอะไรในการปกครองเขาก็ให้เกียรติดูงานขอคำปรึกษา บามมีบุญสุนทวน จุงก็ไม่นิ่งเฉย จุงชมชวามานควายควายคี่และจริงใจ จึงมีคนที่รักและนับถือดูงานทุกวันนี้นะ"

จากคำตมของนายฮอยเคนที่สะท้อนออกมาเช่นนั้น แสดงให้เห็นว่าในสังคมชนบทเช่นหมู่บ้านโนนไทย ไคนิมมกของนายฮอยเคนกันเป็นอย่างมา

(นายฮอยเทมพิ. "ผู้นำชวอนคน ชานี้แหละนายเคน," หน้า 1 - 11.)

เรื่องลูกอีสานก็มีอยู่หลายตอนที่ คำพูน บุญทวี ได้สะท้อนการนิมมกของผู้ชายที่มีความซนหมั่นเพียร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สักครู่นี้เสียงแกลของพ่อเบา ๆ ดังอยู่บนเกวียน คุณมองไปเห็นยี่สุ่นกับบุญหลายที่มีอยู่แปะ ๆ แม่พูดว่า พ่อฉันไม่เคยบ่นว่าเห็นคเห่นอยอยู่สักหน เมื่อคุณใหญ่ขึ้นมาทำงานไ้มาก ๆ ก็ต้องมีความอดทนเหมือนพ่อ

(ลูกอีสาน. "จับกข - จับเขียค," หน้า 384.)

อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่มีต่อตัวละครด้วยกัน เช่น ความรู้สึกของคุณที่มีต่อพ่อแม่ รวมตลอดไปถึงผู้ แสดงให้เห็นถึงการนิมมกของผู้ชายที่มีความซนหมั่นเพียรในการทำงานไ้เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คุณส่งสารพอกับแม่มาที่ ไม่ยอมพักนอน พอบอกว่าวันไหนไม่ไ้ทำงานออกเหงื่อ มันเหมือนจะทำท่าเป็นไข้ทุกวัน ปู่ของคุณนั้นก็เหมือนกันพอ ไม่ว่าดูรู้นหรือดูหนว จนคนแก่ตายกันเป็นแถว ปู่ก็ไม่เคยหยุดสักวัน ปู่จะตื่นก่อนตี 5 แล้วสะพายของลงเรือ นหายไป ยามปู่กลับมาจะมีไข้ขย้าง ทยายแล้วปากจะทำอาหารใหญ่กิน กินเสร็จแล้ว ปู่จะทำงานต่อไป เป็นอย่างนี้ตั้งแถมยังจำความได้ ตลอดจนถึงปู่ยงหนัก และก็ จากไปไม่มีวันกลับ

(ลูกอีสาน. "เตรียมตัวกลับบ้าน," หน้า 412 - 413.)

เรื่องหอมกลิ่นปลาร้า ตอนปู่คงทุก ๆ คำพูด บุญทวี ได้ตามสัมภาษณ์คนอีสาน แล้ว สะท้อนภาพของคนเหล่านั้นออกมาในคนจนใคร่ถึงประวัติความเป็นมาของเขา ที่ไ้ต่อสู้เอาชีวิต แลงมาควบความลำบากยากแค้นอย่างแสนสาหัส จนผลสุดท้ายได้กลายเป็นเจ้าแก้วมีเงินทอง จึงสมควรไ้รับความนิยมนกย่องในความขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพของเขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หอมแก้ว ๆ เลขที่ 96 แห่งนี้ มีเจ้าแก้วมีกำลังเงินอยู่บนโต๊ะพอคี่ น้องสาวสองคน วัย 17 - 18 ปี กำลังเย็บผ้าอย่างขมิ้นมัน พอเมื่องลงอธิบายให้ฟัง บุญทวีคนถ่อมตัวก็ เอยขึ้นว่า

"ผมนี้เป็นชาวบ้านธรรมดาไม่สมควรจะเอาไปเขียนให้คนอ่านหัวเราะเปล่า ๆ" ผมก็บอกว่า อาชีพอย่างคุณเมื่องเห็นที่ สิบกว่าว่าคุณเป็นนักต่อสู้คนหนึ่งของภาคอีสาน ก้อยากในหลาน ๆ เขาเป็นเยี่ยงอย่างบาง คุณบุญมีหึงก้อ เอาเงินไปใส่ในเซฟ แลวมานั่งลงทันที

(หอมกลิ่นปลาร้า. "ปู่คงทุก ๆ," หน้า 43 - 44.)

ลอยเลวว่า ก่อนจะลงมาตัดชัยรด ทองกู่เงินจากเจ้าของโรงสี 1500 บาท เอาไว้ให้เมีย 30 บาท ที่เหลือเอามาเป็นค่าตัดชัยรด และทำใบขี้ที่แรกเกือบ จะเอาเงินจำนวนนี้ไปค้าขายทางเมืองลาว แต่คิดว่าน่าซู้ทุก ๆ เหมือนเพื่อนที่กว่า ปีเดียวเขาไ้สังกะสีรุ่งเรือง แหมต้นหญ้าคา และซื้อวัวพันธุ์เยี่ยมแถวนี้อีก เมื่องลง มาครั้งไ้ไ้สังกะสีรุ่งเรืองจริง ๆ และชาวเปลือกที่เมื่อก่อนไปยืมข้าวมามากินตอน ชัยรดใหม่ ๆ เขาก็ซื้อให้จนหมด

"กว่าผมกับเมียจะอายุได้ ก็ทุกข์ยากอย่างแสนสาหัส ที่เอ๋ย" ทิดลอยว่าอีก
"ก็มากทิดลอย เป็นคนที่ควรเอาอย่าง"

(หมอลิ้นปลาร้า. "แต่ก็ข้อสาม," หน้า 77.)

4. นิยมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ลักษณะประจำตัวของชาวชนบทอีสาน อีกอย่างหนึ่งก็คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันซึ่งกันและกัน ไม่เฉพาะแต่ในแวดวงของญาติพี่น้องคนใกล้ชิดเท่านั้น แม้แต่คนอื่น ๆ ก็ได้รับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยเหมือนกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นี้ แม้จะเป็นเพียงสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็มีผลทำให้สังคมอยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข ไม่มีการเบียดเบียนลักขโมย ค้าทุบ ทุบหัว ไล่สะทอนคานขมกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในเรื่องของอาหารการกิน ตัวอย่าง เช่นเมื่อปรากฏให้เห็นในนวนิยายเรื่องลูกอีสาน หลายตอนและก็ยังปรากฏให้เห็นในเรื่องอื่น ๆ อีกด้วย ทั้งตัวอย่างทั้งด้อยดังนี้

เรื่องลูกอีสานตอนหาอาหารหนานแลง

หมา 2 ตัวนี้ พอสองคนรักกันมาก เพราะนอกจากจะไล่พังพอนและกัดพังพอน เก่งแล้ว กลางคืนเคืองเหงายมันยังไปล่าอีเห็นบ่อย ๆ อย่างน้อยก็ไล่กลับมา 1 ตัวทุกที เมื่อนิสเนือแบ่งกันกับชาวบาที่ไปควมกับพองแกงออมไคหมขใหญ่

(ลูกอีสาน. "หาอาหารหนานแลง," หน้า 12.)

ตอนเมของขุนพาขุนกันเอง ๆ ไปบ้านคนญวน ผู้หญิงซึ่งเป็นคนญวน ก็รู้จักแบ่งปันอาหารการกินให้ด้วย เป็นการแสดงให้เห็นว่า แม้แต่ชาวต่างชาติ ที่ได้อยู่ร่วมกับสังคมที่เต็มไปด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก็อดไม่ไหวที่จะกระทำตามบ้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่พักคอรับและพาคนออกไปไม่นานนัก ก็ถึงร้านคนญวน ยกพื้นด้วยดินเหนียว ตั้งอยู่ริมทางเกวียนเกือบสุดบาน ขณะนั้นชาวบาไปถามชาวคนแก่ที่กลับไปอยู่หลายคน ส่วนป้าคนญวน ฟันค้ำทำลาญกอมหวาน ๆ แจกให้เล็ก หัวทุกคน ขุนกันเอง ๆ ก็ได้รับแจกด้วยเหมือนกัน

(ลูกอีสาน. "ญวนเข้มาญกั้นในถิ่นเรา," หน้า 37.)

แม่พูดว่า มีหมกขี้ไก่หน่อไม้อยู่ 2 ห่อ จะแบ่งไปให้เด็ก 1 ห่อ

(เลื้อยคออีสาน. "เสียงเพลงลอมมา," หน้า 10)

พลันนั้นเมียหมอลำหนู พาพวกผู้หญิงตรงมาเป็นหมู่ใหญ่ พอคุ้นตาไปว่า บอกให้
เรียกพวกผู้หญิงมาในมา ๗ ทำไมหมาเพียง 10 กว่าคนเท่านั้น เมียหมอลำหนู
พูดว่า จะพามาให้หมกขี้ไก่หน่อไม้อะ แค่นี้พาขึ้นไปหุงไปปาดหาหน่อไม้อะขี้ไก่
ยังไม่กลับกันเลย ส่วนผู้เฒ่าผู้แก่มาไม่ได้ เพราะตาฝ้าตาฟาง พอของขึ้นหุงคัง ๆ
ว่า ถาอย่างนั้นห่อของกินให้พวกเด็ก ๆ ถือไปฝากเรือนละห่อสองห่อแล้วกัน

(เลื้อยคออีสาน. "ปลูกเรือนใหม่," หน้า 461.)

เรื่องนายฮ้อยหมัก ตอนของฝากจากนายฮ้อย และตอนจดหมายจากกรมทหาร นายฮ้อยเคน
ก็มีความกลัวจากศาลาไร้ออกของคิมขี้ไก่พาดขาวขานด้วย ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นความเชื่อเพื่อ
แก้แค้นชาวนาที่มีต่อกัน การกระทำเช่นนี้ ได้เกิดมานานในหมู่บ้านชาวชนบทอีสานแล้ว เช่นแต่ยุค
(เมื่องจ้าว) ซึ่งเป็นอาหารที่ชาวชนบทอีสานถือว่ารสอร่อย แตงทางภาคอื่น ๆ อาจจะว่าเป็นของ
นายฮ้อยและนางฮ้อยอีกซะด้วย คราวหลังของก็ถึงแบ่งให้เมียหมอลำฮ้อยเคนเอาไปทำเป็นอาหารให้
พระเจ้าน้องนาง ทั้งตัวอย่างต่อไป

ถ้าจะถึงเขมรบ้านตะวันกัคำลงเมืองทิศตะวันตกอยู่รอบ ๆ เอาปากกาไฟลือค้ำไม้
เอี่ยมไปฝากผู้ใหญ่บ้านคามหนึ่ง และปลาส้ม 2 - 3 ตัว ให้เมียผู้ใหญ่บ้านมาเอาให้เด็ก
จ้าวแจกเรือนต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ ส่วนนายฮ้อยก็แกหอบเข้คออกมาแจกจ่ายให้พวกเด็ก ๆ
หัวงูกับมาคนละ 4 - 5 ตัว

(นายฮ้อยหมัก. "ของฝากจากนายฮ้อย," หน้า 46.)

ครูสาวว่าเท่านั้นก็เดินไปหัวครูเปล่าปากกัคำคู้ใส่ลง พูดว่า จะแบ่งให้เขมร
ไปจ้ดกันสักหมอย

(นายฮ้อยหมัก. "จดหมายจากกรมทหาร," หน้า 57.)

5. นิยมยกย่องเคารพให้เกียรติผู้อาวุโส

ชาวชนบทอีสานทางมีความเข้าใจรวมกันอยู่อย่างหนึ่งคือ บุคคลที่ควรจะได้รับยกย่องและได้รับเกียรติว่าเป็นผู้อาวุโส ไ้แก่ พระสงฆ์ ครู ผู้ใหญ่บ้าน หมอตำ คณวชนาน พอคา เพราะบุคคลทั้งไ้กล่าวมานี้ ชาวบ้านถือว่าเป็นผู้มีการศึกษาที่สูงสุดในวงสังคมของพวกเขา จนสามารถจะนำพวกเขาไปสู่ทางที่ถูกที่ควร ผู้อาวุโสที่ควรได้รับการยกย่อง จึงอยู่ในขอบข่าย 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ชำติวุฒิ หมายถึง ผู้มีชาติกำเนิดดี เช่น ผู้ที่เป็นเจ้าขุนมูลนาย มียศและบรรดาศักดิ์ พระพรหมควมบริวารทั้งหลาย ตัวละครที่มีชำติวุฒิในวรรณกรรมของคำพูน บุญทวี ไ้แก่ ปลัดไขโย ครูใหญ่ทอง ครูเจียมใจ ครูบุษบา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการอำเภอ ในเรื่องลูกอีสาน นายฮอยหมิพ และเลื้อดอีสาน เป็นต้น

2. วัยวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีอายุมาก ผ่านโลกมามากจนสามารถนำเอาประสบการณ์มาแยกแยะไ้ว่า อะไรคือสิ่งที่ดีอะไรคือสิ่งเลว แล้วสามารถนำเอาสิ่งนั้นไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่นไ้ ในวรรณกรรมของคำพูน บุญทวี บุคคลประเภทนี้ ไ้แก่ หลวงพ่อกะเน ขาของขุนหมอยา ลุงกา ลุงแซม พ่อกองขุนในเรื่องลูกอีสาน นายฮอยเคน และผู้ใหญ่นา ในเรื่องนายฮอยหมิพ เป็นต้น

3. คุณวุฒิ หมายถึง ผู้มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถนำเอาคุณธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนไ้เป็นอย่างดี เช่น หมอยา ครูทอง ครูเจียมใจ ครูบุษบา พ่อกองขุน แม่ของขุน หลวงพ่อกะเน ผู้เฒ่าผู้แก่ หมอตำหนุ ผู้มีความรู้เรื่องประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้าน และนายฮอยเคน ผู้เก่งกาจเป็นต้น แต่คุณสมบัติทั้ง 3 ประการนี้ ไ้มีส่วนสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นจนไม่สามารถจะแยกออกจากกันไ้เห็นอย่างชัดเจนไ้ เพราะผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างหนึ่งย่อมมีคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งตามมาจนครบทั้ง 3 ประการควย ดังจะยกตัวอย่างไ้เห็นดังต่อไปนี้

เรื่องนายฮอยหมิพ ตอนของปากจากนายฮอย นายฮอยเคนไ้บอกแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในร้านอาหารหลังจากเลิกประชุมในวันนั้นว่า

"ผู้ใหญ่นาเข้าใจผิดอย่างนั้น พวกเจ้านี้แหล่มีเกียรติกว่าพวกนี้มากหลาย เพราะเหตุว่า พวกเจ้าไ้ทำหน้าที่บำเพ็ญทุกข บำรุงสุขไ้แก่ลูกบ้านไปจนเขาจนแก่ เจินไ้เดือนไ้

ได้รับก็เป็นเงินที่มีเกียรติ เพราะเป็นเงินรัฐบาลของพระเจ้าอยู่หัว ส่วนนั้นเป็นเพียง
ผู้นำคนก็หายไปเมืองกลางเท่านั้น พวกเราจะคงได้ไปแน่ ๆ และก็ เออ... ไปอย่าง
มีเกียรติเสียอีกทั้งชีวิตนทร์ไฟไปเลยแหละ"

(นายฮอยทิมพ. "ผู้นำชวบท: ชายและคือนายเคน," หน้า 13 - 14.)

คำพูดของนายฮอยเคนดังที่ไต่ถามอย่างมานี้สะท้อนให้เห็นว่า ท่าน ผู้ใหญ่เป็นผู้นำ
ชาติวิเศษ จึงได้รับเกียรติและได้รับการยกย่อง เช่นนี้

เรื่องลูกอีสาน ทอนฮูสาว ไต่สะท้อนให้เห็นถึงผู้มีวิเศษและชาติวิเศษ พร้อมกันไป
ดังต่อไปนี้

"จะว่ายังงี้ก็ให้แม่ชวยชูก่อน" พ่อของขุนว่า บ้าของขุนหยิบเอาผ้าสีแดงพันคำขึ้น
เช็ดปากแล้วพูดว่า "ชายหญิงจะเป็นตัวเมียก็มีอยู่ 3 อย่าง คือสุ่มชอกแล้ว แต่งตาม
ประเพณี กับชวนกันหนีและชุกกัน (การเป็นตัวเมียกันเขารวมห้องเดียวกันโดยสมัครใจ)
แม่ชวยชูก่อน ในที่นี้หมายถึง บ้าของขุนและยังเป็นแม่ของฝ่ายหญิง ซึ่งยังเป็นผู้นำวิเศษ
สูงสุด... แล้วดูว่าถูกแลเนื้อเนื้อหนึ่ง พ่อของขุนก็ไปชวยพ่อสูงเมฆเถิดทวย เมฆทิศธา
กำลังเอากะลาพระพร้าวกัดเลือกตัวที่ซึ่งอยู่แม่ทอง สูงเมฆรองบอกว่า "พ่อ ๆ เอาไว
ลายใหญ่กินก่อน".....

..... "กินไหมละสูงเมฆ" ทิศธาหนีไปถามสูงเมฆว่าที่เพิ่งมาถึง "ใหญ่ใหญ่กินก่อน"
ชวยจะไปกินที่เรือนฮูสาว

คำพูดของสูงเมฆและสูงเมฆดังที่ไต่ถามอย่างนี้เห็นเป็นการยกย่องและให้เกียรติ
แก่ผู้ใหญ่ ซึ่งพวกเขาได้ยกย่องว่าเป็นผู้มีชาติวิเศษ และมีเกียรติ

ในเรื่องลูกอีสาน ตอนทรัพย์ในดินเป็นการยกย่องและให้เกียรติแก่ผู้มีอายุวิเศษ
วัยวิเศษ เช่น จันดีถามขุนว่าทำไมไม่เรียกทิดจุนกับป้า คำทองว่าพี่หรือเออชวยชวยเหมือนแตกอน
ขุนบอกว่า พ่อสั่งให้เรียกสูงและป้าทั้งแม่ก็ตายแล้ว เพราะพยายายที่ให้เรียกสูงและ
ป้าเป็นการเคารพญาติผู้ใหญ่ของขุน มันพูดว่าก็เหมือนกัน

แม่ของขุนพูดว่าก่อนนั้นเรียกทิดจุนว่าอาบ เช่นพี่ทิดจุนและพี่คำทอง พ่อทิดจุนและ
พี่คำทองมีอายุมากขึ้น จะให้หลาน ๆ เรียกอาบ หรือพี่นั้นก็กระไรอยู่โดยเฉพาะพี่คำทอง

ก็เป็นลูกทุ่งใหญ่ ผู้ซึ่งเป็นพี่ชายพ่อของคุณ ต้องเรียกลุงหรือป้าตามสายญาติ
(เลือกอีสาน. "ทรัพย์สินในดิน," หน้า 53.)

เรื่องเลือกอีสานตอนพอเป็นครู ได้สะท้อนให้เห็นถึงผู้มีคุณวุฒิสูง เป็นที่นิยมยกย่องของ
ชาวบ้านและเจ้านายทั่วไป จนถึงกับได้มีการขอรองให้เป็นครูช่วยสอนเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน ตัวอย่างนี้
ก็โดดเด่นของคุณนั่นเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขรรค์การอำเภอกุหา "ผมรู้มานานแล้วว่าคุณเป็นคนฉลาดรอบรู้เรื่องเมืองไทย
หลายอย่าง เป้าแค้นเป็นเพลงก็โต และเป็นคนสุ่มรอบคอบ และออกพบเหมือนพ่อที่เสีย
ไปแล้ว จึงอยากจะขอรองให้เป็นครูช่วยสอนในบานเราสิว่าจะว่าอย่างไร"
(เลือกอีสาน. "พอเป็นครู," หน้า 242 - 244.)

เรื่องนายฮ้อยหมึก มีหลายตอนที่ได้แสดงให้เห็นลักษณะของนายฮ้อยเคนว่า มีคุณสมบัติครบ
สมบูรณ์ทั้ง 3 ประการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หมู่บ้านโนนไทย ใกล้ตลาดอำเภอสว่างแดนดินแห่งนี้มีประวัติเป็นมาอย่างใดไม่มีใคร
สนใจก็ แทบจะถามถึงคนสำคัญ จะมีผู้บอกที่เห็นว่า ลุงเคนเคยเป็นนายฮ้อยควายที่
เก่งกาจคนหนึ่งละที่อยู่ในหมู่บ้านนี้ และหัวหมากครัวเรือนของหมู่บ้าน เคยเป็นพ่อค้า
ไล่ควายไปขายทางเมืองกลางกับนายฮ้อยเคนมาแล้วเกือบทั้งนั้น เจ้าขุนมูลนายกล้ากราบ
มาทางนี้ทองแฉะเยิ้มเยิ้มแฉะน้อย ๆ ไม่ว่า จีน ลาว แกว หรือกะเหรี่ยง นายฮ้อยทอง
ตอนรับขึ้นสู่มิเคยขาด เรือนก็หลังใหญ่ทำด้วยไม้แก่นอย่างดี ยามมีบุญประเพณีมั่งใจบ้าน
ไหน ๆ ก็จะมีคนชวนกันไปทำบุญไฟที่เรือนแหม่มที่...กว่าจะไค้แหม่มไฟไปจุก แหม่มค
เหลาสาโทเป็นโหลให้เลยแหละ

ตัวอย่างดังที่ได้ยกมาถ้วนนี้ แสดงให้เห็นว่า นายฮ้อยเคนเป็นผู้ที่ชาวบ้านนิยมนับถือ
และได้รับการยกย่องทั่วไป หากไม่เช่นนั้นคงจะไม่มีใครสมัครเป็นลูกของ และเจ้าขุนมูลนาย
คงจะไม่มาแฉะเยิ้มเยิ้มอย่างแฉะ

(นายฮ้อยหมึก. "ผู้ว่าขามคน ขึ้นละคือนายเคน," หน้า 5 - 11.)

ลักษณะอาวุธโสของนายฮ้อยเคน จะเห็นได้เด่นชัดจากการที่ลัดไซโยได้แนะนำให้รู้จัก
นายฮ้อยเคนผู้เป็นที่นิยมยกย่องของชาวบ้านอีกว่า

"ผมเองทั้งหลาย วันนี้ออกไปก่อน เพราะผมจะไปทำธุระอื่นอีก หากสงสัยอะไรก็
ผู้ใหญ่มากและคณะครูโรงเรียนบ้านน้อยอยู่แล้ว อีกคนหนึ่งคือนายฮ้อย คนที่มีปัญหาน้ำตาทากัน
หัวหนา คนคนนี้จะจะเป็นผู้นำพี่น้องเดินไปในทางที่ถูกที่ควรขอให้พากันเอาไปอย่าง
ไวเถิด

(นายฮ้อยหมิพ. "ปลัดไซโยเผยโฉม," หน้า 162.)

ความเชื่อ

ความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่ชาวชนบทส่วนร่วมกันคิดว่า เป็นสิ่งที่เป็นสิ่งมีประโยชน์ทั้งต่อ
ตนเองและชุมชนของพวกเขา ความเชื่อทั้งสิ่งที่มีตัวตนและไม่มีความตัวตน ทั้งสามารถพิสูจน์ได้และ
พิสูจน์ไม่ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

มณี พยอมยงค์¹ ได้กล่าวถึงความเชื่อที่เป็นลักษณะร่วมของคนไทยว่า ความเชื่อเป็น
บรรพชนที่ก่อให้เกิดกับมนุษย์ทุกคน ความเชื่อเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการกระทำต่าง ๆ ทั้งในด้านดี
และความร้ายทำให้เกิดคำสอนขึ้นสำหรับเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติของคนไทย เป็นพื้นฐานแห่งการนับถือ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และศาสนา นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดความมั่นใจ เกิดพลัง เกิดศรัทธาทางใจ เกิดการ
สร้างสรรค าศา มณี พยอมยงค์ ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 12 ประเภท คือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับยาสมุนไพร
3. ความเชื่อเรื่องโชคลาง
4. ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางนิมิตฝัน
5. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์
6. ความเชื่อเรื่องลักษณะของคน และสัตว์
7. ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา

มณี พยอมยงค์. "ความเชื่อของคนไทย," คติความเชื่อ. เอกสารสัมมนาเรื่อง
วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ ศิลปกรรมและภาษาโครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ 8 - 10 กันยายน 2516. 1 เล่ม (เลขหน้าไม่ต่อเนื่องกัน)

8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายทายทักและอาชืพ

9. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

10. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด

11. ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ชาตภพ

12. ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย ฯลฯ

นวนิยายและเรื่องสั้น ของคำพูน บุญทวี ใ้สะท้อนความเชื่อของชาวชนบทอีสานไว้
หลายอย่าง และตรงกับ ความเชื่อของคนไทยคั้งที่ มณี พยอมยงค์ ไ้กล่าวอ้างไว้หลายข้อ

ความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยาย และเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี สามารถจำแนกออกได้
เป็น 8 ประการ คั้งนี้

1. ความเชื่อเรื่องศาสนาและศีลธรรมคำสอน

2. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา

3. ความเชื่อผู้นำ

4. ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ

5. ความเชื่อเรื่องภูตผีปิศาจ

6. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

7. ความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน

8. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

1. ความเชื่อเรื่องศาสนาและศีลธรรมคำสอน

ศาสนาเป็นบ่อเกิดของความเชื่อ ชาวชนบทอีสานใ้ค้เอาหลักคำสอนทางศาสนามาเป็น
ที่พึ่งทางใจ เหมือนกับคนไทยโดยทั่วไป พวกเขาพากันเชื่อว่าหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมา
สัมพุทธเจ้า มีส่วนคลอบันคาลใ้ใ้ค้รับความสุขความสมหวังเป็นอย่างยิ่ง จึงนิยมทำบุญและใ้ทาน
เพื่อผลบุญนั้นจะใ้ค้เกิดสุขในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อตายไปแล้วผลบุญนั้นก็จะใ้ค้พาพวกเขาขึ้นไป
สู่สวรรค์อกุตย

วรรพกรรมของ คำพูน บุญทวี ใ้สะท้อนความเชื่อในเรื่องราวศาสนาของชาวชนบทอีสานทั้ง
ทางตรงและทางอ้อม คือการฟังคำสอนจากหลักศาสนาโดยพระสงฆ์ผู้สืบศาสนา เป็นผู้สั่งสอน และ

การกล่าวถึงพระธาตุ พระเจดีย์ และขบวนแห่เครื่อง อันเป็นตัวแทนหรือเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาที่แสดงถึงความเชื่อทางศาสนา และศีลธรรมคำสอน ความเชื่อเรื่องศาสนาจึงจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ความเชื่อที่เกิดจากการนำเอาหลักคำสอนทางศาสนามากล่าว โดยมีพระสงฆ์ ผู้สืบศาสนา และอุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้นำมากล่าวสั่งสอน เช่น เรื่องนักเรียนภายนอก ตอน หลวงพ่อจันทร์สอนเด็กชายจอย ในเรื่องของการพูดความจริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หลวงพ่อบอกว่า "ถูกแล้วเด็กชายจอยเอ๋ย พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้อย่างหนึ่งว่า วาจาจริงเป็นสิ่งไม่ตาย ซึ่งเป็นภาษาบาลีหรือภาษาพระว่า สจฺจ เวรมทวาจา แปลว่า ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย คือคนเรานี้ต้องพูดแต่ความจริงไม่โกหกผู้อื่น และตัวเอง เช่น ครูถามว่า เรื่องนี้รู้ไหมเข้าใจไหม เมื่อเราไม่รู้จริง ๆ ก็ต้องตอบว่าไม่รู้อย่าโกหกทั้ง ๆ ที่เราไม่รู้

คนพูดจริงเรียกว่า คนมีความซื่อสัตย์ จะอยู่ที่ใดไปมาที่ใดจะมีคนนับถือจะไม่มีการดู เพราะฉะนั้นนักเรียนของครูจึง และซื่อสัตย์ทั้งพูดภาษาบาลีว่า

(นักเรียนภายนอก. "หลวงพ่อดัง," หน้า 28.)

เรื่องเลือกเกิดมารวย หลวงพ่อเย็นโคกลาวเตือนสติแก่ชาวบ้านกาขาว มีให้ลงตัวเอง มีให้ผู้อื่นเหยียดหยามคนจนบ้านเดียวกันหรือหมู่บ้านอื่น หรือทั้งให้คนหาสมาคมกับด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่เลือกความรวยความจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พลันนั้นหลวงพ่อบุญ เจ้าอาวาสวัดบ้านกาขาว ก็ฉายไฟปรากฏ ๆ แล้วทุกคนก็นั่งลงหุบปาก หลวงพ่อบุญก้าวขึ้นไปบนฐานเรือน แล้วกล่าวความเสียงเข้ม ๆ และกังวาน ปานระฆังยามเด็กไม่มีคำว่า

"ฟังให้คตพ้องทั้งหลาย มัตถ์นี้อาตมาพบไม่ไหวแล้วจึงมาขอพูดอะไรให้ฟังสักหน่อย เรื่องโจรปล้นหาเจาบาวและลุงสิงห์กับไอควน ที่ต่อสู้โจรจนเสียชีวิตนั้น อาตมาเห็นว่าลุงสิงห์กับไอควนทำถูกต้อง ช่วยเหลือกันยามมีทุกข์เช่น... แต่ขอเตือนสติพวกเราหน่อยว่าต่อไปก็อย่าคบกับคนรวยความจนอย่าถูกเขินดูแคลนคนบ้านเดียวกัน หรือบ้านอื่น ๆ

สิ่งที่เห็นทำตาบวมนี้เกิดจากกิเลสตัณหาและอุปาทานทั้งนั้น ของที่ว่ามี ถ้ามันเกาะอยู่ที่หัวของใคร มักทำให้บวมแวมขึ้นตามหัว ใจดวงนั้นมันเป็นคนปากเสียอยู่แล้วเพราะมีปากคอย เพื่อดูสิ่งทุกอย่างมันตอหนาทารกานัลมันก็ดูใจอาชวาทไม่เคยลืม เรื่องทุกอย่างอาชวาทมันก็เสียอีกที่ไม่มีการตายเกิดขึ้น ระหว่างหาเสียงเลือกตั้งใหญ่มา การพบนันจันท์ก็อย่างหนึ่งที่ทำให้พวกเราไม่เป็นอันทานาหากิน ดูสิ่งหนึ่งคนหนึ่งที่เกลียดการพบนัน แกอู๊ด ๆ ก็ไปเขียนยันแคว้นลูกสาวไม่สวยจะแกล้งขาน มันเรื่องอะไรไป ลามปามอิงแก เงินทุกบาทที่แกหามาได้มันมาจากหยาดเหงื่อแก้มัน เมื่อไปกู้ยืมแกไม่ให้พาลค่าแกไปทั้งบ้าน ผลที่สุดตัวก็เสียก็เข้าครอบงำแถมเสียชีวิต และลูกสาวต่อไปก็ขอให้ทุกคนสำรวจตัวเองบ้าง สำรวจทั้งภายในและภายนอกนั่นแหละ คือ 5 ข้อ นั้น ถึงไม่ถ้อเอาหมกก็เอาเพียงซอกสาภาเมและตื้นนาก็คือ พินองลืมหมดแล้วหรือว่าทำคิโคคิ ทำหัวไขว้ ขอบย่ำลึ่วกรรมชั่วที่ใคร ๆ กอกลงไปนั้น มันจะทองสนองสักวันหนึ่ง บางคนพูดออกมาจากตาแต่หลวงพ่อกันไม่ช่วยไม่เหลียวแล แต่ตัวเองไม่คิดช่วยตัวเองสักที เอาละขอเตือนสติเพียงนี้ก่อนเพื่อเป็นยาแก้โรคร้ายที่กำลังจะทำให้พินองเป็นโรคหัวใจเน่าเสียหมก ส่วนหัวใจเน่านั้นคืออย่างไรไม่คิดเป็นการขานเอาละนะ...สาธุ มีเสียงพิมพ์ขึ้นพร้อม ๆ กัน

(เลือกเก็บมารว. ทพ 51 - 53.)

เรื่องอีสานพเนจรก็เป็นการสะท้อนความเชื่อเรื่องศาสนา และศีลธรรมคำสอนเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการปฏิเสธหลักธรรมคำสอนทางศาสนานั้นไม่ดี แต่การยอมรับในหลักธรรมนั้นเชื่อว่า จะส่งผลในทางที่ดีได้ ถึงตัวอย่างต่อไปนี้

หลวงพ่อกำลังออกจากห้องบนกุฏิ เห็นคนยืมขึ้นไปหาทานก็ยืมรับคืน พอคนกลับลงกราบและเล่าเรื่องให้ฟัง ทานก็เอามือลูบหัวเขา ทั้งสั่งสอนและให้พรตามความประสงค์ ตอนหนึ่งหลวงพ่อกำลังจะไปอยู่หัวปีไหนไม่สำคัญ ถ้านายขุนไม่สั่งสมบุญและกตัญญูก็จะอยู่ไต่อย่างสบาย ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ข้อตรงต่อตัวเองและเจ้านายของเรานะ นายขุน ได้ดิบได้ดีแล้วอย่าลืมความวามตระกูล และแผนดินเกิดของเรา ขอให้นายขุน

ประสพโชค มีอายุวรรโณสุโขทัย ๗

(อีสานพนजर. "ลูกอีสานทองสุ," หน้า 23.)

เรื่องขมาจากทุ่งกุลา หลวงพ่อโคกถาวเตือนสติไอโพบ เป็นการสะท้อนความจริงข้อหนึ่ง
ที่ว่า คนเรานั้นแม้จะโกรธแค้นเพียงใดแต่เมื่อได้ใช้ธรรมะเข้ามาข่มไว้ ความโกรธแค้นนั้นก็พลอย
บรรเทาเบาบางลงได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถึงไอโพบจะเจ็บแค้นปานใด เมื่อหลวงพ่อก้าวขอร้องให้มันเอาธรรมะเข้ามา ข่มมันจึง
หนักคอ (การยอมรับว่าจะทำตามอย่างที่คุณหลวงพ่อกำลังขอร้อง) พุทฺธเจ้าจะพยายามหลบหลีกให้ไกล
(ขมาจากทุ่งกุลา. หน้า 32.)

เรื่อง เลือคอีสาน เป็นการสะท้อนความคึกคักซาบซึ้งรสพระธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงของใหญ่ในวัดกัจจมาตัง ๗ เป็นสัญญาณของหลวงพ่อกำลังในวัดว่า บัดนี้เป็เนยาม
ที่ 4 พอดี เสียงของหายไป เสียงกรนของพอดังมาแทนที่ดังครอก ๆ เหมือนเสียงของ
เมื่อครูจะกลยพื่อให้ความสุขเป็นดับทวิญญูโชะชิ... พอดีสอนว่าสิ่งที่เบื้มนที่สุดในโลกนี้
คือรสพระธรรมกับและลูกเอ๋ย พระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ธรรมะเป็นของดี
เลิศและเป็นของที่ทุกคนพึงจะรักทรงเอา ธรรมะไม่ใช่เป็นของพระพุทธเจ้า แต่พระพุทธเจ้า
ทรงเป็นผู้นพบ แล้วแนะนำให้คนเรายึดถือกันอย่างแนบแน่น

(เลือคอีสาน. "บ้านเราบุญอีสาน," หน้า 474.)

1.2 ความเชื่อที่เกิดจากการนำเอาสัญลักษณ์ ที่เป็นตัวแทนทางศาสนา เช่น
พระธาตุพระเจดีย์ และชามบาเลื่องพระแก้วมรกต อันแสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางศาสนาของ
ชาวชนบทอีสานอีกอย่างหนึ่ง

เรื่องนักสาวเพลินสวน คำพูด บุญหัว โคสะท้อนว่า ชามบาเลื่องเป็นสัญลักษณ์ทาง
ศาสนาทำให้ผู้พบเห็น มีบุญวาสนา มีศรัทธา มีความขี้เฒ่าใจ และครั้งเมื่อตายไปชาวชนบทอีสาน
ยังเชื่อว่าจะได้เกาะชามบาเลื่องของญาติหรือของลูกหลานตัวเองขึ้นไปสู่สวรรค์ด้วย ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

ครั้นชาวบามมาถึงก็พากันตะลึงจ้งจ้ง แล้วคนเฒ่าคนแก่พากันเหล่าน้ำตาแทนพระภิกษุ
อยู่ระริก บางคนก็ว่านายทวนทองเอยไม่มีวาสนาจะเห็นชายเฒ่าเหลืองของเฒ่าชายเฒ่า
บางคนก็ว่าอัสวกระแต่ถูกนายพรานคนนี้ ทำไมใจค่านักละ หานพระภิกษุก็ไปมือหาว่า
อย่าล้าเลิกไปเลย ชายปลอบใจโง่สาวกระแต่คนนั้นน้อยเถอะ แล้วแจะไปบวชเป็น
แม่ช้อยกับพวกเรา มีปากคนหนึ่งพูดว่า สาธุ แล้วเดินไปจับข้อมือกระแต่อย่างแนบแน่น

(นักสาวสาวเพลินสวาท. หน้า 132 - 133)

การเล่าประวัติของพระธาตุที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญทางศาสนาและการกล่าวถึง
องค์พระแก้วมรกตก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในศาสนาของชาวชนบทอีสานไว้อย่าง
ชัดเจน เช่น ในเรื่อง เลือคอีสาน ลูกอีสาน และนักเรียนมานอก ดังจะยกตัวอย่างมาถว
รวม ๆ กัน ดังต่อไปนี้

พ่อใหญ่กาบกับพ่อของคูณช่วยกันเล่าย่อ ๆ ว่า พระธาตุองค์คนคนส่วนมากเรียกว่า
พระธาตุยโสธร ซึ่งชื่อจริงว่า "พระธาตุอานนท์" เพราะใต้ฐานพระธาตุนี้ มีกระดูก
ของพระอานนท์ ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าอยู่ ผู้สร้างพระธาตุนี้ เป็นพระชาวเมือง
เวียงจันทน์ 2 องค์ และกระดูกหรืออัฐิของพระอานนท์นั้น ก็พระชาวเมืองเวียงจันทน์
2 องค์ทว่า นามมาจากประเทศอินเดียโน

(เลือคอีสาน. "คูของโบราณ," หน้า 129.)

"ขอยกขากไปไหวพระแก้วมรกตจักเพื่อ" (ฉันขอยกไปไหวพระแก้วมรกตสักครั้งหนึ่ง)
แม่ของคูณพูดลงมาจากเกวียน
พ่อหัวเราะแะ ๆ แล้วบอกแม่ว่า
"สิพาไปอยู่คอก แต่สิพาไปไหวพระธาตุพนมเสียก่อน พระธาตุพนมเป็นของคูณมา
คูเมืองทางภาคอีสานของเขา"
คูณยืนอยู่ในใจว่า ไหว้ขันมาจะไปไหวพระธาตุพนมก่อนแล้วจึงไปไหวพระแก้วมรกต
ที่เมืองขากอก

(ลูกอีสาน. "หอกแะ - หัวหม่าไขปลา," หน้า 330.)

ครุฑมาเล่าอีกว่า เรื่องเจดีย์ยังมีอีกหลายแห่ง เช่น พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงโน้น พระธาตุนี้เป็นที่ศักดิ์สิทธิ์และเคารพศรัทธาของคนอีสานและคนในประเทศลาวมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ยามมีงานฉลองทุก ๆ ปี จะมีคนไปกราบไหว้พระธาตุนี้มอรั้งชาตุนหรือที่เรียกว่า กระตูกของพระพุทธเจ้าบรรจุอยู่ในฐานข้างล่าง และมีแถวแหวนเงินทองของมีค่าอยู่ในนั้นด้วย

ครุฑมาเล่าต่อไปอีกว่า ยังมีพระธาตุหรือพระเจดีย์อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ริมมหาธาตุ จังหวัดยโสธร อยู่ทุกวันนี้ มีกระตูกพระพุทธเจ้าบรรจุอยู่เหมือนกัน

(นักเรียบเรียงนอก. "ประวัติศาสตร์นอกห้องเรียน." หน้า 70 - 71.)

1.3 ความเชื่อที่เกิดจากตำนานและการเล่าเรื่องจนกลายเป็นคติชาวบ้าน ตำนานเป็นเรื่องที่นักปราชญ์ราชบัณฑิตเขียนไว้เพื่อหวังจะให้คนรุ่นหลังได้อ่านได้ศึกษาตำนานเกี่ยวกับพระธาตุเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์เป็นมาของพระธาตุของกันนั้น ๆ เรื่องเล่าเป็นเรื่องที่เล่าสู่กันฟังทางมุขปาฐะจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเป็นคติชาวบ้าน

วรรณกรรมของคำพูน บุญทวี ไทสะท้อนความเชื่อที่เกิดจากตำนานและเรื่องเล่าไว้ เช่น ในเรื่อง อีสานพเนจร ได้กล่าวถึงการสร้างพระธาตุพนม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องพระธาตุพนมนี้พ่อของขุนและพ่อใหญ่กาเคยเล่าให้ฟังมาแล้ว แต่พ่อท่านเจ้าอาวาสเล่าให้ฟังอีก ขุนก็ลืมเมื่อไปพักหนึ่ง ฟังแล้วพาลงทุกข์อาบอยู่ ๆ พาลงว่าพระธาตุนี้มีตำนานว่า สร้างมาสองพันกว่าปีแล้ว มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยม ก่อด้วยก้อนอิฐและมีลายสลักไว้ตามแผ่นอิฐสวยงามมาก มีคนมาอยู่ใกล้พระธาตุกันละหุ่ม บนยอดสถูปนั้น มีท่อนทองคำประคัมพลอยงามตายิ่งนัก ผู้สร้างพระธาตุองค์นี้คือองค์สาวกของศาสดา คือพระมหากัสสปะและพระอรหันต์อีก 500 องค์ ในอุโมงค์

ใต้ฐานพระธาตุนั้น ถัดจากแผ่นของศักดิ์สิทธิ์และของมีค่า เช่น พระธาตุของพระบรมศาสดา เงินทองของมีค่าจนเหลือคณานับ เมื่อสร้างเสร็จใหม่ ๆ พระอินทร์พรหมควยหนูเทวดา จึงเสด็จลงมาจากชั้นดาวดึงส์ แล้วสั่งให้พระวิษณุกรรม เขียนลายดอกทอง ๆ อย่างงดงาม รอบ ๆ อุโบสถทั้ง 4 ด้าน ต่อจากนั้นจึงสั่งให้เทพบุตรหลายองค์ เฝ้ารักษา

พระธาตุไฉ่ทอลออกมา องค์พระธาตุนี้ยังมีคนลามาบิสังการ กราบไหว้ร่วมกับคนฝั่งเรา
ยามมีงานจนมีค้ำฟ้าวันคืน งานไหว้พระธาตุมีชนทุกปีในเดือน 3

(อีสานพบเบจร. "ไหว้พระธาตุพนม," หน้า 16 - 17.)

เรื่องเลือกอีสานสะท้อนความเชื่อว่า เมื่อหมกษุณของศาสนาพุทธแล้วจะมีอีกศาสนาหนึ่ง
คือศาสนาของพระศรีอารียะเข้ามาแทนที่ ศาสนานี้จะทำให้ผู้คนเกิดความสุขสบายต่าง ๆ นานา
แต่ผู้ของการเกิดในศาสนาพระศรีอารียะจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

หลวงพ่อบอกว่าอีกไม่กี่วันบ้านเราจะมีบุญมหาชาติ หรือที่พวกเราเรียกกันว่า
"บุญพระเวส" เรื่องบุญมหาชาตินี้มีเรื่องเล่าต่อ ๆ กันมาว่า เมื่อหมดศาสนาพุทธแล้ว
จะมีศาสนาพระศรีอารียะมาแทนที่ใคร่ที่เกิดในศาสนานี้จะมีความสุขสบายมาก แต่คนที่
อยากเกิดอีกสมัยศาสนาของอโยธยาพอ ขาแมศรุมบาอาจารย์ และพระสงฆ์องค์เจ้าและ
ท้าวชายพระพุทธรูปเจ้าและอีกอย่างหนึ่ง ทองพังเรื่องพระเวสสันดร ที่พระเทศน์ให้ฟังจน
จบเรื่อง ฟังแล้วก็ต้องไปหาทาน

(เลือกอีสาน. "บุญมหาชาติ," หน้า 182.)

เรื่องนักร้องปลาก็ได้สะท้อนความเชื่อในศาสนาพระศรีอารียะเช่นกัน ดังเรื่องเล่าของ
หลวงพ่อบอกเล่าให้หาญผู้เป็นลูกศิษย์ฟัง ใจความดังต่อไปนี้

หลวงพ่อบอกว่าครั้งหนึ่ง จึงพูดกันว่านางทอหูกมีอายุ 16 ปีเท่านั้น ขณะนั้นนาง
ทอหูกหรือทอหูกอยู่ทั้งกลางวันกลางคืนนั้นไม่เอาใจใส่แม่ผู้ตาบอดทั้งสองข้าง ปล่อยให้
ออก ๆ อยากร ๆ จึงเกิดโต้เถียงกันขึ้นอย่างรุนแรง เมื่อตัวกลับจากตลาดปลาก็ เมื่งเจ้า
ให้ฟังก็ไต่เต้ฟัง ทั้งสองฝ่ายสาคนำเขามาหัก เมื่อผู้ตัวไปตลาดปลาก็เกิดทะเลาะกันอีก
เมื่อนั้นจึงสาปแช่งว่า ขออย่าให้ลูกสะเทือนคนไหนทอหูกสำเร็จไต่เอาไปหมกษุณพระเจดีย์นั้นเลย และ
ขอให้นั้นนั่งทอหูกทอหูกอยู่อย่างนี้ไปจนตายเถิด ในที่สุดนางก็สิ้นใจตายอยู่กับหูก ตามคำ
สาปแช่งของแม่นั้น ครั้นผู้ตัวกลับจากตลาดปลาก็จึงเสียใจยิ่งนัก มีพระญาติคนหนึ่งมาบอก
ให้เจ้าเป็นเช่นนี้เพราะทำบาปทำกรรมแก่แม่ผู้ตาบอด แต่เมียของเจ้านั้นยังมีศรัทธา
แก่กลาในพระพุทธศาสนาอยู่ ขอให้เอาศพไปไว้ในถ้ำแห่งหนึ่งกลางลำน้ำโขง แล้วนางจะ

ฟื้นขึ้นมา เพื่อจะไต่หยอตาต่อไป จนกว่าพระศรีอารียเมตไตรจะมาโปรด ให้หยอตาเสร็จ
 ต่อจากนั้นนางจะฟังธรรมปฏิบัติธรรมจากพระศรีอารียเมตไตรได้เป็นพระอรหันต์ใน
 ปลายแห่งชีวิต

(นักแปลฉบับก. "สุวรรณภูมิ," หน้า 24.)

2. เรื่องไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา

ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา หมายถึง ลัทธิอันเนื่องด้วยเวทมนตร์หรือศาสตร์หรือวิชาที่
 วาดยคาถาอาคม อิทธิฤทธิ์ คำพูด บุญทวี ไคล่สะทอนความ เชื่อกันกล่าวขานของคนชนบทหรือसान
 ในงานเขียนของเขา ซึ่งพอจะจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้

2.1 ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวกับการใช้รักษาอาการเจ็บป่วย เช่น ปวดศีรษะ
 ตาแดง หนาวม คางขม เป็นไข้ตัวร้อน ชาวชนบทหรือसानเชื่อว่าหากใช้วิธีการทางไสยศาสตร์ดังกล่า
 มารักษาจะช่วยทำให้อาการเจ็บป่วยเหล่านั้นหายได้ ดังเช่น ในเรื่องลูกอีสาน หญิงชาวบ้านทางภาค
 ไปหาหลวงพ่อก็จะใช้วิธีการทางไสยศาสตร์โดยการเป่ามนตร์เข้าช่วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ดูหญิงแม่ลูกอ่อนนั่งอยู่ข้างหน้าต่างพ่อก็เดินไปนมด เด็ก ๆ พากันร้องจ้ว หลวงพ่
 ญเป่าหัวเด็กคนหนึ่งอยู่ ๆ แล้วเรียกหญิงคนหนึ่งเขาไปไกล ๆ เสียงของหลวงพ
 ่ก้องกังวานเหลือเกิน นึกอยู่ว่าอาตมาตั้งอยู่ห่าง ๆ แบบนี้คิดเหมือนกัน

"เอาเด็กนั้นเข้ามา เป็นหนูม คางขมแบบนี้คนญวนคนจีนกันมานาน" หลวงพ่

"แมนแล้ว (โธแล้ว) ญวนว่าเป็นคางขม" หญิงแม่ก็

"คนญวนมียาจริง แดงยาแกแอมสะตองว่าไม่มี" อีกคนว่า เมื่อหลวงพ่เป่าหัว และเอ
 นัวขมิ้นยาสีดำ ๆ จิ้มเขาไปในปากเด็ก 5 - 6 คน เสร็จแล้วก็พูดดัง ๆ ว่า

"ใครจะบวช จะปลูกเรือนใหม่จะตั้งชื่อเด็ก จะขอเมีย และเป็นคางแดง ก็มาหา
 หลวงพ่" วาแล้วหัวเราะที ๆ

(ลูกอีสาน. "งานสงกรานต์," หน้า 94 - 95.)

เรื่องลูกอีสานอีกเช่นกัน ก็ได้สะท้อนความเชื่อของคนหลายตอนดังตัวอย่างต่อไปนี้

หมอยาวาแล้วจึงบอกให้ชายของขุนนางพม่ออกเตือนกับขุนขึ้นในกระตัง แล้วทุกคนใน
นั้นก็นั่งฟังหมอยาวาบอกอย่างนี้ว่า หมอนั่งพม่อลบลับทาวาไปนานมาก แล้วหมอก็อวดบาย
เล่นใหญ่ ๆ สวมพื้นเซาที่ห้วยาเล่นหนึ่ง แล้วก็พม่อว่าคากาอีก คากาของหมอกันจำได้ว่า
เป็นคำเชิญให้เทวคากันนางฟ้าสูง ๆ ลงมาเอาความเจ็บไข้ในทัวยาไปให้หมกและให้พม่อ
ให้หมากันขวัญขึ้น ให้อยู่กับลูกหลานไปนาน ๆ เมื่อเสร็จจากวาคากา หมอจึงแกะเชือกคาย
ที่สวมห้วยาออกวางลงในกระตังกระตังให้เข้าขึ้นเสมอหัว

"เอวาคาขอ" หมอยาวา

เมื่อยาวาขอหมอก็รับเอวาวางลงก็เป็นอันเสร็จพิธี

(อุกีสาน. "ไปจับจึงหวัค," หน้า 188 - 189.)

เมื่อนั่งลงด้วยกัน แม่ของขุนนางบอกว่า ยี่สิบตัวรวม ๆ สงสัยจะเป็นไข้ตัวร้อน ลุงกา
จับไขลูกขึ้นเคียว ๆ ไปที่เคียวบน แล้วปลุกยี่สิบที่กำลังนอนหลับให้ลุกขึ้น... ลุงกาคุมยี่สิบ
ขึ้นถึงบนคัก ถามว่า ปวดหัวมากไหม ยี่สิบสั่นหัวพูดเบา ๆ ว่า "บปวดหลายคอก (ไม่ปวดมาก)
ลุงกาไมถามอีกว่ามนตรคากาอยู่พิมพ์ว่า แล้วเป่าหัวยี่สิบอยู่พุด ๆ

(อุกีสาน. "กลางคืนอันคันทน," หน้า 276.)

เรื่องเล่าอุกีสานก็โคสะหอนความเชื่อนี้คันทัวเขนเคียวกันคือ เมื่อมีอาการเจ็บป่วย
ชาวพม่อมักจะไปให้หมอเวทมนตรคาการักษาให้ และเชื่อว่าเมื่อรักษาแล้วอาการเจ็บป่วยนั้นก็
หายไปคันทัวคันทัวคันทัว

แต่จริงเมื่อพม่อหลายเคียวมาจากทางโน้นมาน คันทัวถามว่าพม่อหลายไปเป่าตาแคงไขใหม่
แบบอกว่า ไข พม่อหลายไปเป่าตาแคงอีก 3 - 4 วัน คงหายเพราะคันทัวเคียวแคง
เร็วจริงลงแล้ว พม่อหลายเป็นตาแคงมา 5 วันแล้ว คนที่เป่าตาแคงให้คือหลวงพ่อด วันก่อน
คันทัวพม่อหลายไปแทนแม่ มีเค็ก ๆ เป็นโรคตาแคงกันมาก วิธีเป่าตาแคงของหลวงพ่อด
คือ เคียวพม่อแล้ววามนตรคากาอยู่พิมพ์ว่า จึงเป่าลงที่คันทัวลงละ 3 ที่ คันทัวก็ยี่สิบเคยเป็น
เมื่อปีกลายครั้งแรกไปหาหมอพม่อกับพม่อใหญ่กาเป่าให้ แต่สองคนเคียวพม่อมาโบพม่อ
คันทัวเห็นวามันเขินจนและแสบตา จึงไปหาหลวงพ่อดเคียวพม่อมา หลวงพ่อดเคียวพม่อไปโรคได้

หลายอย่าง เช่น เป้ากางหมุ่ และสวมตามทนต์ หรือหัวเขา

(เลื้อยอีสาน. "หักจักทอกและสานสาย," หน้า 164 - 165.)

เรื่องนักฆ่าสาวเพลินสวาท ไค้สะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวชนบทอีสานที่ว่า เวทมนตร์คาถาสามารถทำให้คนตายฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้ และสามารถทำให้คนเจ็บหายเจ็บปวดไค้เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อหวานทองวางเชือกที่แคร์ จึงเดินไปตักน้ำเย็นมาวางลง สูงชัยเสมณทรคาถาใส่พุท ๗ เอามือพายนํ้าขึ้นอุ้มหัว และตามใบหน้า เป้นทองชมอีก 2 - 3 พุท แลวเชือกเป็ดเปลือกตาขึ้นทีละนอย...ทำไม พอไมเอวามาเคี้ยว เป้าไหมเหมเหมื่อนพวกบิงสัตว์ มาตกคนไมเมื่อปีกลาย ทำไมไมเสกเป้าคาถาไสมนให้หายเจ็บปวดละพอ (นักฆ่าสาวเพลินสวาท. หน้า 77 - 89.)

2.2 ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา ที่เกี่ยวกับการแสดงอำนาจอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ และความอูบยงคงกระพัน ชาวชนบทอีสานเชื่อว่า ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา ทำให้เกิดอำนาจอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ สามารถบันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสิ่งดี และสิ่งร้ายขึ้นไค้จริง ๆ แม้จะเป็นสิ่งฉิบหาย ที่พิสูจน์ไมไค้ควยวิชาการทางวิทยาศาสตร์ก็ตาม แต่ความเชื่อเช่นนี้ยังคงมีอยู่ และพวกเขายังมีความเชื่อต่อไปอีกควยว่า ผู้เรียนไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา คนทั่วไปมิไค้เกิดความเกรงกลัว แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นที่หมายถักควย วรรณกรรมของคำพูด บุกุหัว ไค้สะท้อนความเชื่อนี้กันของคนชนบทอีสานหลายเรื่อง ดังเช่นเรื่อง ลูกอีสาน เชื่อว่าอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ สามารถคลบันดาลให้ก้อนหินกลีบกลายเป็นเงิน เป้นทอง พักทองเป็นขางมา วิวควาย กลีบกลายเป็นยักษ์ก็เคนจนถึงกับมีการเก็บสะสมสิ่งของเหล่านี้ไค้มาก ส่วนวิวควายนั้นก็ถูกนำมาฆ่าตายลงเป็นจำนวนมาก เพราะพวกเขาเชื่อว่า มันจะกลายเป็นยักษ์มาทํารายพวกเขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อพุทกันไปอีกครุใหญ่ ๆ ยักพุทเบา ๆ ญิงสูงใหญ่ เมื่อสูงใหญ่หันมาพุทกับพอ ญิงจึงจับเร่องไค้ว่า ปูฝั่งให้ไค้ไค้หินลูกหนึ่งไว้ไค้ถุนบุงขามาสามสิบปีแล้ว ยายอยากจะได้ไปพุทขึ้นมาควยว่า กอนหินในไค้ถุนนั้นมันจะเป็นก้อนเงินหรือไม่ ถ้าเป็นหินบุงบุงเกากไค้เอาไป

เทหังในวัดเสียบ และพอมองว่าปูเคยสั่งไว้เหมือนกันว่า ถ้าปูกับยาตายหมดทั้งคู่ จึงไปซุก
ขึ้นมาดู แดพของคุนก็ล้มเสียสนิท

"หินพวกนี้ชอบกับปูอื่ค่ากองซึ่งไถเวียนไปเอามาจากเมืองสกลนครพูน" ยาวา
ไม่นานนักพอกับลุงแซมก็แยกใหญ่หนึ่งขึ้นมา รูปทรงไหนเป็นปากเล็ก ๆ เหมือนไหใส่
ปลาร้าที่เรือนคุน แดของทรงกลางตาเห็นว่าใส่ลงไปได้ 4 ถึงสี่กะสี ที่ค่ากองกับป้าชาวเมื
ลุงใหญ่ เอาผวมวงขึ้นใหญ่มาปูลงใกล้ ๆ ยาวางวงไว แล้วพอกับลุงแซมก็คุยในควา
ปากลง ก่อนหินคอนขวางกลมเทาหัวแม่มือไหลลงบนผ้าสีม่วงตั้งกรุกกริก คุนสั่งเกตุควา
ก่อนหินบางก้อนมีประกายสีชาว ๆ และสีแดงแซมสลับกันเมื่อเทออกจนหมดต่างคนก็จับ
ก่อนหินขึ้นมาดู

"มันเป็นหินคือเก่านะแม่" ลุงแซมหันไปทางยา

"ถาอย่างนั้นกะเอามันไปไว้กับหลวงพ่อเคนชะ" ยาวอก

"เขาเอน (เรียก) ว่าหินอียัง (หินอะไร) นะพ่อ" คุนตามพ่อ

"หินแห (หินลูกวัง) อยู่ตามภูเขา" พ่อบอก

"เรื่องหินแหมมันเป็นเรื่องอย่างใด" ยาวาสีนิล ถาม

เขาพมอยาหัวเราะหึ ๆ แล้วพูดว่า

"หังนะสีเวาให้หัง คือสามสิบปีมาแล้วมีคนไปเห็นลายแทงในใบลานว่า อีกหกปีสิมี
เหตุภัยใหญ่โต หินแห (หินลูกวัง) สีเป็นเงินเป็นทอง ลูกหักทองสีเป็นขางเป็นม้า วัวควาย
สีกลายเป็นยักษ์กินคน ไฉนวัวควายให้ฆ่าให้หมด กับไฉนมีตัวกะให้หาตัวก่อน 6 เดือน

เขาพมอยาเล่าไปคุนก็หังอย่างตั้งใจ คุนรู้เรื่องอีกว่าใครทำมาปไว้นักจะมากินหมด
ใครไม่ได้ทำมาปไว้นักให้เก็บหินแหมาไว้ผู้มีบุญจะมาสาปให้หินกลับกลายเป็นเงินเป็นทอง
ชาวสื่อนี้ทำให้ชาวอีสานชาวอีสานควายเกือบหมด และต่อมาก่อน 6 เดือน ก็มีผู้มีบุญมาจริง ๆ
แต่เมื่อชาวบ้านเห็นว่าหินที่เอาไปไว้ไม่เป็นเงินเป็นทอง จึงชวนกันจะไปฆ่าผู้มีบุญ แต่ผู้มีบุญ
ลูกน้องที่เชื่อถือนักจึงเกิดการฆ่ากันจนหมดที่สุด เจ้าพมอยาพาคนเมืองทองยกกำลังไปปราบ
เรื่องผู้มีบุญจึงมีผู้เล่าต่อ ๆ กันมา

(ลูกอีสาน. "ไปค้นกันคุม," หน้า 152 - 154.)

เรื่องอุกฤษา เป็นเรื่องที่สะท้อนความเชื่อของคนชนบทอีสาน เกี่ยวกับการอุบยงคกงระพัน อาวุธ หรือของมีคม เช่น มีด ปืน และของแหลม จะทำลายคนมีวิชาอาคมแก่แล้วเหล่านี้นี้ไม่ได้ จึงมีผู้เรียนวิชาอุบยงคกงระพัน เช่น อุงกา ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนชาวชนบทอีสานที่นิยมการเรียนวิชาที่คงตัวอย่างต่อไปนี้

อุงกาเป็นคนแก่วิชา อุบยงคกงระพัน ผมเฒ่าไม่ตัดผมแล้ว โรงเรียนที่อุงกาไปเรียน ก็คือเมืองหลวงพระบาง ขณะที่อุงกาเดินทางกลับบ้านกับเพื่อนที่เป็นลูกศิษย์อาจารย์เดียวกัน เคนสะตุนองกัน เขาจึงชักดาบออกจากฝัก พันกันตั้งแต่เขียงถึงเข็น แตคมคายไม่ระคาย ผิวหนังของคนทั้งสองสักนิด

"อุงกาเก่งทางโค" อันสืบขึ้น

"ทุกทาง มีดกับพราญยัน" อุงกาว่าแล้วหัวเราะทีละที

(อุกฤษา. "ไปเฝ้าครู," หน้า 138 - 143.)

คุณเห็นของหิดจันกับอุงเซมมีปลามากกว่า จึงถามพ่อว่า ทำไมพ่อไค่น้อยกว่าหิดจัน พ่อบอกว่า ไค่น้อยเพราะปลาทุกแห่งทั้งน้ำมือ จึงทำให้จับปลาในแหไม่ถนัด

"ถ้ากูบเป่าคาตาใส่ไค้พอมึงสิไค้ปลาน้อยกว่านี้" อุงกาว่า

(อุกฤษา. "ทำปลาร้า," หน้า 339.)

หิดจำปากก็เป็นเสมือนตัวแทนของชาวชนบทอีสานที่นิยมการสักลาย เพื่อให้เกิดความอุบยงคกงระพัน คงตัวอย่างต่อไปนี้

สักครูหิดจำปากบอกว่า เอรูปลิงหรือหนุมานตัวเดียวกันพ่อแล้ว อุงกาจึงบอกให้หิดจำพาเขาไปนั่งใกล้ ๆ แก แล้วแกหยิบน้ำมันคันทน์ทั้งบนหัว แล้วยกลงมาวาดคาตาพิมพ์า จึงเป่าพรวด ๆ ลงในขันน้ำทองเหลืองนั้นอีก เมื่อแกพ่นน้ำมันคันทน์หัวหิดจำปากจนเปียก จึงบอกให้หิดจำปากนอนหงายลง โดยให้เอามือทั้งสองประสานกันรองหัว

(อุกฤษา. "สักลายตามตัว," หน้า 221.)

เรื่องจำคำสิงห์ โคสะทอนความเชื่อของชาวชนบทอีสานว่า เมื่อเกิดภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง จนทำให้เกิดความอดอยากในหมู่ชาวชนบทอีสานทั่วไป พวกเขาจะทำพิธีเซิ้งนางแมว เพื่อขอให้ฝนตก ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าแมวจะทำให้เกิดปฏิกิริยาอันบันดาลฝนให้ตกลงมาให้พวกเขาได้ทำไร่นา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทุกวันนี้ชาวของแพง ชาวบ้านทางภาคอีสาน ก็อดอยากปากแห้ง เพราะฟ้าฝนมันแล้ง
บางหมู่บ้านจับนางแมวไปเหยื่อฝน จนแมวตายหมดบ้าน ก็ไม่มีฝนหล่นลงมาสักกะหยด
(จำคำสิงห์. หน้า 7 - 8.)

เรื่องขำมาจากทุ่งกุลา ก็สะท้อนให้เห็นอิทธิทธิปาฏิหาริย์ อย่างเช่น โห ตัวเอกในเรื่อง
ใคร่รายคาถาจนมิดอิทธิทธิที่จะทำอะไรต่าง ๆ ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โห ผมมือขึ้นสายหัวรายคาถา "กำลังข้างสาร" เป่าลมหายใจเรียกแรงเข้าสู่
ร่างกายอย่างแน่วแน่มากนั้นไม่นานโพก็แรงลุกเดินต่อไปอย่างแรงรุก.....
เคาะประตูที่ไม่มีคนในเรือนอยู่ใด ลูกที่ตามมาพบไอโหสักคน มันยืนพนมมือรายคาถาจ้อง
อยู่ที่ประตูเรือนไออยู่อยู่ใด 8 คาบ แล้วกระแทก 3 ที ตามตำราเรียนมา มันก็ขึ้นไปบน
ชานเรือน เอามือผลักประตูไม้กระดานที่หนึ่ง แต่ประตูแน่นไม่เขยื้อนสักนิด ครุ่นคิดอยู่
สักครู่หนึ่งจึงลองเอาไฟฉายจากขามขึ้นมาเห็นพุง แล้วกลับใจเรียกพละกำลังเข้ามา
ใส่ตัวอย่างแน่วแน่ ในใจก็ระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาแรงข้างสาร
ให้มาช่วยปกป้องคุ้มครองภัย

(ขำมาจากทุ่งกุลา. หน้า 74 - 202.)

เรื่องนักปลาน้ำลึกสะท้อนอิทธิทธิปาฏิหาริย์ของตัวละครที่ปรากฏออกมา ซึ่งชาวชนบทอีสาน
เชื่อว่าอิทธิทธิปาฏิหาริย์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่มิได้เกิดขึ้นได้จริง ๆ สามารถที่จะทำให้เกิดกับใครก็ได้
เหมือนดังที่นายพรานปลาน้ำลึกแสดงอิทธิทธิเสกหนังปลาน้ำลึกเขาคองของชุม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไม่นานนักมันนอนบิคว้างเรา ๆ ถึงงูถูกที่สนหลัง นายพรานใช้ให้แม่เกิดไบบ่มาทำ
เป็นกระหว่ง แล้วให้แม่เฒ่าจากกระหว่งไบบ่ที่สะพายมาคนละอันกับคุณลงใส่กระหว่ง

แกหยิบข้างอื่นหนึ่งเท่าหัวแม่มือ ยาวสักคืบกว่า ๆ จากขามของแก จุ่มลงไปในกระทง พร้อมกับรายคาถาพิมพ์

พอส่งให้ตุ้มกินอีก ๆ มันก็อาเจียนออกมาเสียงดังโครก ๆ ครั้นแล้วตุ้มก็ยังคราง พลางเอามือกุมเสียงโอย ๆ

"มันถูกคนเสกหนึ่งปล่าปีกเขาฟุง" นายพรานแปลงพูดเสียงหนัก ๆ ตุ้มตาเหลือกพร้อมตะกายเข้ามาจับหัวเขานายพราน พูดเสียงสั่นระรัวว่า

"ผู้ใดเสกหนึ่งปล่าปีกเขาฟุงละพอพราน"

"ไม่แน่ใจ แต่เป็นหนึ่งปล่าปีก" นายพรานว่า

"ผมไต่บนแท่นนายพรานทองแดงว่า เสกหนึ่งควายแหงเขาฟุงคนใด" ผมว่าไป

"หนึ่งปล่าปีกก็เสกเขาได้ แต่ต้องเป็นอาจารย์ไสยศาสตร์หมิงเวทย์เหลือหลาย"

นายพรานพูดควยใบหนามึงทิ้ง

(นักล่าปล่าปีก. "เสกหนึ่งปล่าปีก," หน้า 114.)

และในเรื่องนักล่าปล่าปีกอีกเช่นกัน ก่อนที่นักจับปล่าจะลงมือจับ พวกเขามักมีความเชื่อว่าการที่จะโคปล่าขามาก ๆ นั้น อาวุธที่ใช้ในการจับของพวกเขาจะต้องทำพิธีจากอาจารย์ผู้แตกลาในคาถาอาคมเสียก่อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อาวุธหรือเครื่องมือในการล่า ชาวอีสานและลาวเรียกว่า "นาม" คล้ายอวนลากแต่มีหูรักรับปลาเมื่อถูกนาม นามหรือตาข่ายหว่าน สานด้วยเชือกฝาน ที่ควั่นเข้ากันโคเท่า นิ้วชี้ หรือนิ้วหัวแม่มือ ส่วนอาวุธของนักล่า ส่วนมากมีค้อนและฉมวกที่ทำด้วยเหล็ก สักคืบหั้นและอาบแช่น้ำยาจากอาจารย์ไสยศาสตร์หมิงเวทย์อีกด้วย

(นักล่าปล่าปีก. "เครื่องมือจับปล่า," หน้า 118.)

เรื่องเล่าคือसानเป็นเรื่องของความเชื่อที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของชาวบ้านนาย ชาวชนบทอีสานเชื่อว่า อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สามารถที่จะคล้อยตามทรัพย์สินที่เสียหายไปให้กลับคืนมาได้ดังเดิม พวกเขาจึงพากันไปหาผู้ที่มีเวทมนต์คาถาในทางนี้ ดังตัวอย่าง วิญญาณของคุณกับคำทองก็ไปหาพ่อใหญ่พานหมอยากลางบ้านโพธิ์ช่วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พอใหญ่พานหมอยากลางบ้าน กำลังกอดเข้าโอบอุก ๆ อยู่บนบานเรือน เห็นแม่กับ
ป้าคำทองเดินไปบอกเรื่องว้าวาย ก็ลุกขึ้นไปในห้องกลับมามีดอกเล็ก ๆ เส้นหนึ่งยาว
คล้ายงาออกมา เป่าพรวดลงที่เส้นดอก แล้วหักดอกไม้โห้ชากหางกัน ช่วงละนิ้วฟูกว่า ๆ
ขณะที่หักดอกนั้นก็เป่ามันทิ้งไป ๆ ใส่ไปควาย พอดอกเส้นหนึ่งงอเป็นวง แก้วควาวันนี้
แรม 11 ค่ำ ไซโหม แม่ขุนบอกว่าไซ แล้วหมอยานกับน้องคอกที่หักไปมา

"มันนางัวแม่ไปอยู่ในป่าปูน อะโมยไม้ไค้ลักไป นำเบ็งสิไค้คนเมื่อนี้" (มันท้าว
ท้าวเมียวไปอยู่ในป่าโนน อะโมยไม้ไค้ลักหรือ ลองตามไปดูจะไค้คนวนนี้)

> 2.3 สืบสาวศักรเวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวข้องกับชอหนาม ชน
หนามตักเล็บ หนามตักเคม หนามยักหนาทาแบ่งแตงตัว หนามรับประทานเนื้อสุนัข เนื่อนกกระสา หนาม
แตกความสามัคคี หนามลอคไถถนเรือนหนามคนอันเอาเนื้อลูบหัว เขยิบเห่า ลูบหลัง เหล่านี้เป็นต้น
นอกจากนี้ยังมีชอหนามที่เป็นความเชื่อของคนชนบทอีสานอีกหลายอย่างที่น่าสนใจ ซึ่งครู
บาอาจารย์ไค้หนามไม่ใหญ่ที่เรียนเวทมนตร์คาถากระทำ เช่น หนามลอคหัว หนามลอคไถถนเรือน
หนามรับประทานหักเขี้ยว ใบชะพลูและน้ำเตา ฯลฯ หากผู้เรียนวิชาปฏิบัติตามได้ วิชาที่ว่าเรียนมา
ก็จะเกิดความขลังแคล้วคลาดปฏิบัติตามไม่ได้ วิชาเหล่านั้นก็จะเสื่อมไม่เป็นคุณแก่ตัวเอง บางแห่งจนถึง
กับเชื่อว่า ผู้ไม่ปฏิบัติตามคำของครูบาอาจารย์มักจะได้รับภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นที่น่า อ่อนกำลังวังชา
เป็นมาเป็นผู้ป่วยและตายไปในที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"เป็นหยังลุงตักเคมเป็นหยังเอาไว้วายถึงสันหลัง"

"ช่วยอาจารย์เมืองหลวงพระบางไม่ใหญ่ตัก"

(ทำไมลุงจึงไม่ตักเคมทำไมเอาไว้วายถึงสันหลังอาว...ก็อาจารย์เมือง
หลวงพระบางไม่ใหญ่ตัก)

(ลูกอีสาน. "ไปเก็บครั้ง," หน้า 143.) >

จากเรื่องลูกอีสานอีกเช่นกันตอนยิงนกแลงหมอแกง ลุงกาปฏิเสศที่จะรับประทานเนื้อ
นกกระสาเพราะกลัวเวทมนตร์จะเสื่อม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในหลัมนกกระสาตัวนั้นกลืนลงมาเสียงกราก ๆ พ่อของขุนเค็นไปจับมันขึ้นถึงลูก
หน้าไม้ออก 2 ลูก อย่างว่องไวพูดว่าหน่ออกพุนไปหมกแล้วทีก็จุนเขาไปจับอีกคน
พูดว่า "โธมันทั้งทั้งใหญ่แท้ ๆ" ลุงกาพูดว่าใครจะทำกินอย่างใดก็ตามใจ แต่แก
ไม่เคยกินนกกระสาเพราะอาจารย์ห้ามไว้

(ลูกอีสาน. "ยิงนกแลกหม้อแกง," หน้า 462.)

เรื่องโจเป็นทอรูปหล่อเป็นรองก็สะท้อนลักษณะความเชื่อห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ เช่นกัน
และนอกจากนี้ยังเรียนวิชาอาคมไม่ขึ้นไม่ลงเครื่องรางเสียมแล้วยังห้ามค้าขายไม่ขึ้นอีกด้วย
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เออ... ตอนหนาวจักทางนั้นกินหมาแทนขาวเหมือนทางสกลนครไหมละ เขาชวนขึ้น
หาไหมละเคนถาม "พี่จะสอนให้คนใดกินหมาเรียนวิชาอาคมไม่ขึ้นไม่ลงเครื่องรางก็
เสียมหมศรูปแล้วห้ามค้าขายไม่ขึ้น
(โจเป็นทอรูปหล่อเป็นรอง. "ฟ้าเมืองไทย," 17(888) ; มีนาคม 2529.)

เรื่องจำคำสิ่งใดสะท้อนลักษณะความเชื่อที่ว่าห้ามเอาหม้อลูบหลังผู้เรียนคาถาอาคม เช่น
การกระทำของจำคำสิ่งทอหมูแค้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ผมรับผิดชอบไปแล้วครับ ผมไม่ขอเอาเรื่องกันอีกคือว่าจำคำสิ่งห้ามลูบหลังผมก่อน
เลยนิคครูผมครับ" ผู้หญิงแค้นพูดแล้วยืนหัวเราะ "ผมไม่รู้ว่าผู้หญิงเรียนคาถาอาคมจาก
อาจารย์ที่ห้ามเพื่อนลูบหลังครับ ผมก็ค้ครับไปรคอกย์ให้ผมกับหญิงคนอื่นอีกสักคน"

(จำคำสิ่งท. หน้า 15.)

การสะท้อนลักษณะความเชื่อที่เป็นข้อห้ามในวรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี เป็นเสมือน
การรวมเอาความเชื่อของชาวชนบทอีสานมากล่าวไว้ซึ่งเป็นผลให้คนในสังคมในขณะนั้นยึดถือและ
ประพฤติปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดเลยทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม สามัคคีและภรรยาก็ไม่คิดนอกใจกัน
อีกด้วย ตัวอย่างเช่นในเรื่องนี้กล่าวถึงก็สะท้อนให้เห็นเหตุผลดังใดกล่าวมาคงจะยกตัวอย่าง
ให้เห็นดังต่อไปนี้

นายพรานทองแดงรู้เรื่องนี้ว่าสักวันหนึ่งลูกศิษย์จะต้องชกต่อยกันแน่ ๆ จึงเรียก
ไปประชุมกันในคืนหนึ่งว่าหากเกิดแตกสามัคคีกันในหมู่ลูกศิษย์แล้ววิชาที่เรียนไปจะไม่ชด
โดยเค็ดชาต นอกจากนั้นยังจะต้องเป็นมาเสียผู้เสียคนไปไม่มีที่อยู่แล้วนายพรานจึงให้
กินน้ำสาบานไม่ให้โกรธเคืองกันอีกต่อไป

.....
แกสั่งเมียและลูกสาวที่เพิ่งมีตัวใหม่ ๆ คว้าเสี้ยงซึ่งซึ่งว่าอย่าใส่น้ำหอมทาแป้ง
แต่งตัวสวยมาแพรพิศใหม่เค็ดชาต และอย่าแอบแอบลี้ลับไปไหนหาชู้คนอื่นเอาเลย
(นักล่าปลาน้ำลึก. "ขอทาน," หน้า 125.)

2.4 ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภูตผีไม่ว่าจะความคนชนบท
อีสาน เชื่อกันว่า เวทมนตร์คาถาสามารถที่จะป้องกันมิให้ภูตผีมารังควานได้เมื่อเกิดเจ็บป่วยหรือ
ทำพิธีต่าง ๆ จะต้องใช้หมอมหาไสยศาสตร์มาเป็นผู้นำพิธี ดังนั้นหมอมหาไสยศาสตร์จึงเป็นที่พึ่ง
ของคนชนบทอีสานได้เป็นอย่างมาก

เรื่องนักล่าปลาน้ำลึกของคำพูน บุญทวี เป็นงานเขียนที่สะท้อนความเชื่อเรื่องนี้ไว้มาก
เพราะว่าตลอดทั้งเรื่อง คำพูน บุญทวี ได้ผูกเป็นเรื่องของการใช้คาถาอาคมต่อสู้และป้องกันตนเอง
จากภูตผีแม่ในขณะอยู่กลางน้ำโขง เพื่อดูแลปลาน้ำลึกหรือแมงกระตังบนบกก็ยังต้องใช้คาถาอาคมป้องกันตนเอง
ดังนั้นชาวชนบทอีสานจึงต้องเรียนรู้วิชาเวทมนตร์คาถาเพื่อต่อสู้กับภูตผีและป้องกันตนเองรวมทั้งต้องพึ่งพา
อาศัย ผู้มีอาคมแก่กล้าทางคานันควย ดังจะยกตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

นั้นหากกลางอักษระไวตั้งแต่คำหอกไปจนถึงปลายหอกอันนี้ ภูใช้คิกควายลงเรือ
ล่าปลาน้ำลึกเวลานี้ป้าเขาเขาสั่งผู้ใดเอาหอกไปจุ่มหน้าอกมันชักรานจะหนีไม่ทัน
(นักล่าปลาน้ำลึก. "เวทมนตร์คาถา," หน้า 46.)

พอพรานยื่นมือพมแทนคำตอบแล้วเดินรายเวทมนตร์ตรงไปทางเสียงนั้นอย่าง
แน่วแน่ พลันนั้นเสียงผู้สาวก็ขาดหายไปกับสายลมเป็นทอง ๆ
พอพรานกลับมาลงชาวสารในยามโปรยหวานไปรอบ ๆ แล้วทุกเสียงนั้นก็เห็นว่า

"โจทก์ขึ้นมาได้แล้วพี่น้องเอ๋ย"

(นักล่าปลาน้ำ. "การเวียนศาลา," หน้า 47.)

แต่เรื่องผี ๆ สาง ๆ นั้น ทองไขว่พรรณตรึงกันละ เพราะพวกนี้เป็นวิญญาณของคนที่ยังไม่ไปสุดไปเกิด

แกงก๊กคอกฐนคิยอยู่ครู่หนึ่ง จึงสั่งให้เหมกับคุมหมอบลงใกล้ ๆ หัวเข้า แกงพูดว่า จะสอนศาลากันผีและของภัยทั้งหมดใน

(นักล่าปลาน้ำ. "เสื่อสมิง," หน้า 142.)

การล่าปลาน้ำต้องมีพิธีถูกต้องตามครุณาจารย์สมัยโบราณ เช่น ปลุกศาลเพียงตาและประพาดพิธีขึ้นแล้ว เช่นในหมู่วัดมีศาลาและเจ้าของวังปลาน้ำ กังท้าวอย่างต่อไปนี้

พิธีล่าปลาน้ำนี้ทำกันอย่างใหญ่โตมโหฬารสมัยก่อน ๆ ชาวลาวและชาวไทยจะมาร่วมพิธีกันเมื่อพืชมัวดินเหมือนขมมิงงานฉลองพระธาตุพนม (ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง จังหวัดนครพนมทุกวันนี้) ผู้ที่มาในงานพิธีจะช่วยกันหาของกินมาสมทบกัน เช่น เหล้า ไข่ หนุ ไก่ และวัวควาย บางปีเจ้าแม่ผู้รักษาวังปลาน้ำก็อยากกินนึ่งลูกข่างก็ตองพากันไปหามาเป็นแรมเดือน นายพรานล่าจึงจะลงมือล่าได้ก่อนลงมือจะตองมีหมอนี่ทำพิธีติดคอขปลาน้ำจากเจ้าแม่วังปลาน้ำเสียก่อน

(นักล่าปลาน้ำ. "การล่าปลาน้ำ," หน้า 40.)

เรื่องนายฮ้อยหมิพละทอนให้เห็นการใช้เวทมนตร์ศาลาขับไล่ภูตผีและป้องกันตนเองเหมือนกัน กังท้าวอย่างต่อไปนี้

ขณะนายฮ้อยเคนกำลังเจียหูฟังเสียงโห่ขานกันอยู่นั้นมีชายวัยกลางคนขึ้นเรือมาอย่างรีบร้อนพูดว่าผีปอบเข้าสิงทิศถึงแล้วหละมีเวทมนตร์ศาลาอะไรก็ช่วยยกไปไล่ให้หน่อยเถอะ

(นายฮ้อยหมิ. "พบศักรูคือยากำลัง," หน้า 192 - 193.)

นายฮ้อยตอบเขาไปในเรือนถนัดออกมาส่งมีคัสันคาบ เขากว้างปากไม่พะยุงให้พูดว่าเอาน้ำคอกไปเลมเดียวก็พอมิตกันมีสางคางแดงไคทุกชนิดสัควมพมกไมกลาเขาไกลดาไซแทงคนหรือ

สัตว์ทอให้อาบน้ำว่ามาแล้ว 800 อาจารย์ก็ไม่มีเหลือ ข้ายังหารอยแผลไม่พบเสียอีกทีความ
เอาเขาไปส่องดูใกล้ ๆ ตะเกียงเจ้าพายุฉายแวบก็ขึ้นเห็นอหิวทูว่า "สาธุ มีคณพลเล่มนี้
ละที่ฉันเห็นพอนายฮอยเอาโล่ไปบอบเคือนก่อนเอาไปชนำให้เมียติดจันทาที่ออกลูกยาก ๆ
กินเห็นผลทันตา

(นายฮอยหมิ. "จดหมายจากอยุธยา," หน้า 97.)

เรื่องอุกอีสาน สะท้อนให้เห็นการใช้เทมพนตร์คาถาขับไล่ภูตผีที่เข้าสิงในร่างกายของชาวบ้าน
ถึงทวยอย่างต่อไปนี้

เมื่อไปถึงริมหนองก็มีแสงไฟของชาวบ้านตรงมาเมื่อมาถึงก็มีชาย 3 คน ตามหา
ลุงกา บอกว่าผู้ใหญ่บ้านให้ตามไปไล่ผีบอบหมอไล่ผีบอบสองคนในบานขมแพแล้วสักครูลุงกา
ก็แบกปืนวิ่งมาไว ๆ พอรู้เรื่องแก่ก็พูดขึ้นว่า "คือแล้วภูตผีขับไล่แล้วควมวากลอลล่ำในพวก
หาปลาฝั่งสักคืน"

(อุกอีสาน. "วันสุดท้ายของการจับปลา," หน้า 407)

3. ความเชื่อผู้นำ

ความเชื่อผู้นำวรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี โคสะท้อนให้เห็นความเชื่ออีกอย่างหนึ่งของ
ชาวชนบทอีสาน คือการเชื่อผู้นำ ผู้นำที่ปรากฏในวรรณกรรมของเขา ส่วนมากมักเป็นพระสงฆ์
ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้เคยผ่านการบวชเรียนเขียนอ่านมาแล้วและผู้ที่เป็พ่อค้าหรือคนที่ชาวอีสาน
เรียกวานายฮอย รวมอยู่ด้วย ทั้งนี้เพราะพวกเขาเห็นว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์
เคยผ่านโลกมามาก จนสามารถชี้แนวทางที่ถูกที่ควรให้พวกเขาปฏิบัติตามได้ ดังเช่นที่
ไพฑูรย์ เครือแก้ว¹ โคสรุปลักษณะสังคมชนบทไทยไว้ข้อหนึ่งว่า ชาวชนบทจะนิยมยกย่องหรือเชื่อฟัง
เจ้านาย พระสงฆ์ ผู้มีความรู้ทางศาสนา ผู้มีความรู้ด้านต่าง ๆ และผู้มีความขยันหมั่นเพียรประกอบ
อาชีพสุจริต

¹ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. หน้า 146 - 149.

วรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี ใ้สะท้อนให้เห็นความเชื่อผู้นำตามเกณฑ์ดังกล่าว เช่น เรื่องลูกอีสาน หลวงพ่อกเน ไคถาขุ่นเมื่อขุ่นตอบไม่ถูก จึงถูกหลวงพ่อกทำโทษ จนนำตาไหลและเชือกตามคำสอนของหลวงพ่อกว่า ธรรมชาติไม่เคยลงโทษใคร ซึ่งแสดงถึงลักษณะของการเชื่อผู้นำไคอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หลวงพ่อกถามขุ่นว่า "เกลียดใครและเกลียดอะไรมากที่สุด" ขุ่นนึกไม่ออกจึงหันหน้าออกข้างนอก เห็นแต่แผนฟ้าสีครามใส ๆ กับดวงตะวันสีแดงแฉกเหลือง จึงหันมาบอกหลวงพ่อกว่า

"เกลียดฟ้าครับ"

"ทำไม"

"มันไม่ให้เห็นตาก มันให้แต่แสง"

"ลูกขุ่น ยืนหันกลับมา กอดอก" เสียงหลวงพ่อกว่า

ขุ่นหันกลับกอดอก แล้วไม่รีรอหลวงพ่อกก็กระทบกับขุ่นที่หนึ่ง จนรู้สึกเสียวแปลบ ๆ

ขุ่นนำตาไหลแต่ไม่ยอมร้อง

"นั่งลง เกวมาใกล้หน้าตาลงไปเสีย"

ขุ่นกลืนน้ำตาที่ไหลลงปากแล้วนั่งพับเพียบ

"จำไว้ให้ก็จะบอกให้ ต่อไปอย่าเกลียดฟ้า ฟ้าไม่เคยลงโทษใคร จำไว้ไหม"

"ครับ"

(ลูกอีสาน. "งานสงกรานต์" หน้า 98.)

และแม้แต่การทำกรกระเคื่องค์ชาวโดยการรื้อเอากรกระเคื่องค์ตัวเก่าทิ้ง แล้วเอากรกระเคื่องค์ตัวใหม่มาแทน ก็ยังต้องถามผู้นำเพื่อให้เกิดความมั่นใจ หากผู้นำบอกว่าดีหรือไม่ก็ต้องเชื่อกตามนั้น ข้อนีจึงเป็นสิ่งสะท้อนถึงลักษณะการเชื่อผู้นำของชาวชนบทอีสานได้เป็นอย่างดี อีกด้วยดังเช่นในเรื่องลูกอีสานตอนทำกรกระเคื่องค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อบอกขุ่นไปเอาจอมมาช่วยชุกครก และเส้าเกา 2 เส้าออก ไม่นานนักทั้งครกและเส้าก็ถูกถอนออกเหมือนกัน ๆ มาเป็นคู่ ถามว่าจะให้เสร็จเย็นนี้หรือ ห่าไม่ไม่ไปถาม

หลวงพ่อก่อน พอบอกว่าไปถามมาแล้ว วันนี้แหละเป็นวันดีสำหรับเอากรก

ลงหลุม

(เลือกอีสาน. "ทำกรกกระเบื้อง," หน้า 173 - 174.)

เรื่องนายฮ้อยหมักไค้สะท้อนความเชื่อผู้นำไวหลายตอน นายฮ้อยคนนี้ว่าเป็นแบบอย่างของผู้นำในชนบทที่ นายฮ้อยทำอะไร และสั่งให้ทำอะไร พวกเขามักเชื่อฟังและปฏิบัติตามเสมอทั้งนี้เป็นเพราะว่านายฮ้อยเป็นผู้นำที่มีความเมตตาปรานี มีความซื่อสัตย์และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนทั่วไป ลักษณะของนายฮ้อยคนจึงเป็นลักษณะของผู้นำที่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง จงปลั้ไชโย ไค้กล่าวชมเชยนายฮ้อยคนไค้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"พี่น้องทั้งหลายวันนี้ผมขอพูดเท่านั้นก่อน เพราะผมจะไปทำขี้อื่นอีก หากสงสัยก็มีผู้ใหญ่บ้านและคณะครูโรงเรียนมานั่งอยู่แล้ว อีกคนหนึ่งคือ นายฮ้อยคนที่มีผู้นำดีต่อกันทั่วหน้า คนคนนี้จะและเป็นผู้นำของเคินทางไปในทางที่ถูกที่ควร ขอให้พากันเอาเยี่ยงอย่างไวเถิด ผมรู้เหมือนกันว่า นายฮ้อยจะเป็นนักเกษตรคนสำคัญอีกคนหนึ่ง

(นายฮ้อยหมัก. "ปลั้ไชโยไชโย," หน้า 162.)

เนื้อเรื่องกล่าวถึงชาวชนบทเชื่อนำ อย่างนายฮ้อยคนที่มีอยู่หลายตอน เช่น ตอนเลี้ยงกลองชุมนุม ตอนคนเก่ง มีชาวบ้านจากภายนอก มาหานายฮ้อยคน เพื่อจะขออาสาจะไปทำงานที่เมืองล่าง โดยให้นายฮ้อยคนเป็นคนพาไป การกระทำของชาวบ้านเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่านายฮ้อยคนค้ำจุนอย่างค้ำจุนไค้

ครั้นยามรุ่งเช้าของวันต่อมา ขณะนายฮ้อยคนกำลังสีพันอุนนอกชานเหมือนวันก่อน ๆ ก็มีอันลุกขึ้นรีบร้อน เพราะเห็นเห็นนายฮ้อยคนผู้ถูกขายหายไปจะมากคนเดียว ก็มีพรรคพวกขึ้นเรือนมากวักเกือบ 20 คน บางหนุ่มน้อยและหนุ่มใหญ่ และอยู่ในวัยเกือบ 40 ปี ทุกคนล้วนแต่มีสายตาดูแวววาวทั้งนั้น.....

คนเหล่านี้รู้ข่าวว่าพอนายฮ้อยลงไปยังเมืองล่าง ก็เลยแหกกันมาจับฉับ

(นายฮ้อยหมัก. "เลี้ยงกลองชุมนุม," หน้า 76.)

เราวันนี้เป็นวันชุมนุมอันยิ่งใหญ่กว่าวันก่อน ๆ เพราะนายฮอยเคน จะตัดสินใจเลือกเอาคนลงไปเมืองล่างครั้งแรก และในจำนวนนี้เป็นคนบ้านอื่นถึง 5 คน แต่ละคนมีญาติพี่น้องพากันมาฟังข่าวเป็นสิบ ๆ คนขึ้นไป บางเอาจกลวยสุกและเหล้ามาฝากนายฮอย บางก็มีหมากกอนและเกลือสินเธาว์ ชาวสาธมาฝากเป็นกระป๋อง นายฮอยเคนจึงขอรางวัลมาทำของกินโตถุนเรือนอุตุลุด เมื่อกินกันจนอิ่มหมดนั้น นายฮอยเคนก็ขึ้นขึ้นบนโต๊ะที่ตั้งอยู่กลางลานคันทนาเรือน และบอกให้คนที่สมควรมานั่งลงที่หน้าชาวบาน พอแก้มจำนวนโต 30 คน ก็หัวเราะขึ้นหะ ๆ แล้วพูดขึ้นเสียงดังกังวานว่า วันนี้จะเอาตัวคนเก่ง ๆ สัก 7 คนก่อน ผู้ใดไม่ไปก็ให้เตรียมตัวไว้ จะพาไปอีกรอบสอง แล้วมีเสียงขมือขึ้นอึงคะนึง

(นายฮอยทมิฬ. "คนเก่ง," หน้า 200 - 201.)

ถ้าจะนับเอาจำนวนผู้มาหานายฮอยเคนและการแสดงพฤติกรรมของชาวบานว่า เชื่อผู้นำอย่างนายฮอยเคนโดยการปรบมือชานรับคำกล่าวของนายฮอยเคน อย่างอึงคะนึงแล้ว ก็พอเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ชาวบานจะเชื่อฟังด้วยความยินดีและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำกล่าวของนายฮอยเคนเสมอ ไม่เฉพาะแต่ชาวบานเท่านั้นที่เชื่อผู้นำอย่างนายฮอยเคน แม้แต่ผู้ใหญ่บ้านและตำบลยังมีความศรัทธาในตัวของนายฮอยเคนอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ไม่คอก กำนันและผู้ใหญ่บ้านเขาไม่ว่าอะไร ยามเขามีปัญหาอะไรในการปกครองเขาก็ให้เกียรติดูเขาขอคำปรึกษาเสมอ ยามมีปัญหาส่วนตัวก็ไม่เคยนิ่งเฉย จูงขวัญชาวบานด้วยความดี และใจจริง จึงมีคนรักและนับถือมาจนทุกวันนี้

(นายฮอยทมิฬ. "ผู้นำชบวนคน ชำนาญและคือนายเคน,"

หน้า 5 - 11.)

เรื่องนายฮอยเคน ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนลักษณะการเชื่อผู้นำของชาวบานเป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการที่ชาวบานมารวมชุมนุมกัน ยอมฝากตัวเป็นลูกน้อง ใครในหมู่บ้านที่มีปัญหาขัดแย้งก็มักจะเชิญนายฮอยเคนไปเป็นที่กลางการเสมอ แม้แต่ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ก็ต้องเชิญนายฮอยเคนไปเป็นที่ปรึกษาคอยทุกครั้ง เจ้านายชาวราธการก็ไปหานายฮอยเคนเสมอ มีหลายชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในหมู่บ้านแคใหญ่ อำเภอศรีเชียงใหม่ 20 ปี ผ่านมาครั้งกระโน้น มีคนสำคัญอยู่
คนหนึ่ง ชื่อนายฮอยคุม ถึงยามเช้าขึ้นเลาะจะมีชาวบ้านต่าง ๆ มาเสวนากันอยู่เรือนแถว
ทั้งแถวอันเย็น บางคนนอนค้างคืน เพราะเกตุกรีกลับไปนานยามฟ้าแจ้งก็ไม่มีใครว่า
คนเหล่านี้คือลูกหลานหรือลูกน้องของนายฮอยที่เคยตอนควายไปขายเมืองลางนั้นเอง

บางคนยังไม่เคยไปค้าขายฝากตัวกับนายฮอย ถึงจะเต็มใจใครก็ไม่เคยมีใครแสดง
ความเสียอกเสียใจ ปีน้าฟ้าใหม่มาหานายฮอยก็ยังไหว บางคนให้นายฮอยขึ้นบัญชีไว้
เสียอีก...

นายฮอยเป็นคนสุจริตใจเย็นเหมือนลำนน้ำโขง ความสำคัญของนายฮอยที่มีต่อชาว
ตำบลนั้นเลววันหนึ่งก็ยังไม่พบค ทั้งแต่เล็กน้อยเป็นตาแดง ไปถึงคนถูกคุมใส่ยี้ ทองมาหา
แกทุกครั้ง ปีบอบตัวโคที่เหมือนผมหรือผมแพ นายฮอยไปกระเทียมคินอยู่ไหนโคที่เคียวมีหน่อออก
จากรางคนแทบไม่ทัน

เรือนโคมีปัญหาคัดแย้งกัน ถึงไปเรือนผู้ใหญ่หรือกำนันก็ต้องเชิญนายฮอยไปเป็นที่
ปรึกษาทุกครั้ง เพราะกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาแก่อานมากกว่าผู้อื่น

ยามเจ้าบุญหลานไปบ้านแคใหญ่ ทองแหวไปถาขาวทุกครั้ง ถานายฮอยไม่มีธุระ
ปะรังก็เชิญขึ้นเรือน กินหมกกันจนพุงโย่ ยามมีบุญสุนทานทั้งบ้านใกล้เคียง ไกลบ้านไกล ขอใหญ่เถอะ
หากไม่มีธุระสำคัญแก่ทองไปรวมทุกครั้ง

(นายฮอยคุม. "ฟ้าเมืองไทย," 7(874) ; 18 ธันวาคม 2528.)

4. ความเชื่อเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ

ปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้สำหรับมวลมนุษยชาติ จนเกิดความเชื่อว่า
ปรากฏการณ์ธรรมชาติจะทำให้เกิดสิ่งดีและสิ่งไม่ดีต่อพวกเขา ปรากฏการณ์ธรรมชาติดังกล่าวใน
งานเขียนของ คำพูน บุญทวี โคแก่ เช่นตก ฟารอง ฟาผา ปีพุ่งโตตก เช่น ในเรื่องลูกอีสาน
เกิดฟ้าผ่าหน้าแล้ง ชาวบ้านเชื่อว่าจะทำให้เกิดฝนแล้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงแคนของญวนาวเคยโค่งขามคัก ๆ ก็กลับเงิบหาย ถึงแม่จะบอกกันว่า ฟ่านวันก่อนนั้นคือางบอกเหวขวานเราจะแลงไปอีกนาน คุณก็อยากฟังเสียงฟ่านา เพราะบางทีมันอาจจะฉันทมาบาง

(ลูกอีสาน. "งานสงกรานต์," หน้า 83.)

คนขามขามเป็นยู่ที่รู้จักสังเกตธรรมชาติ การสังเกตของพวกเขาจะสังเกตธรรมชาติที่เกิดขึ้นนั้นช้า ๆ กันติดต่อกันหลายปี จนเกิดความแน่ใจว่า ถ้าธรรมชาติเป็นอย่างไร ก็จะปรากฏสิ่งนั้นให้เห็นบ่อย ๆ เช่น ในฤดูฝน ถ้าฝนชุกตามฤดูกาลตามถนนหนทาง พวกเขาจะบอกไว้ว่าจะเกิดฝนตกในวันสองวันอย่างแน่นอน ถ้าปีใดอากาศหนาวเย็นมาก ๆ จะทำให้เกิดฝนตกชุก ในฤดูฝนจนได้พ่นน้ำกันอย่างทั่วถึง อย่างในงานเขียนของคำพูน บุญทวี พ่อของขุน สังเกตทองฟ้าและสังเกตฟ่านาหนาแลงว่าจะทำให้เกิดฝนแลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"หอมฟ่านร้อนแล้ว ขอยสิไปหาแอลหาใจ" พ่อบอกแม่ พ่อพูดเอาใจแม่ เพราะพ่อพูดกับลุงเขมบอย ๆ ว่า ทองฟ้าที่นั่นมันมีแสงบอกวา จะแลงอีก ฟ่านวันก่อนนั้น ก็คือกลางบอกเหวขวานจะแลงอีกเหมือนกัน

(ลูกอีสาน. "ไปจับจิ้งหรีด," หน้า 179.)

เมื่อมีฟุ้งไต่ตก คนขามขามถือว่า ผู้ที่เกิดในยามมีฟุ้งไต่ตก จะเป็นผู้มีพลังเก่งกล้าสามารถ ดังเช่น ในลูกอีสาน และเรื่องเล็กอีสาน ได้เปรียบเทียบลูกของคำทองกับลูกของหมอลำหนู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อสอนว่า เรื่องมีฟุ้งไต้ คนโบราณถือกันว่า ถ้าคนเกิดในขณะมีฟุ้งไต่ตก คน คนนั้นจะเก่งกล้าสามารถในทางใดทางหนึ่ง ลูกพี่คำทองก็เก่งทางหนึ่งแน่ ๆ คือเก่งกวาคณอื่น

(ลูกอีสาน. "วันอันแสนสุข," หน้า 508.)

เชื่อกันว่าคนเกิดในยามมีฟุ้งไต่ตก มักจะเป็นคนเก่งเมื่อโตขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"บั๊กปานคนนี้ดูท่าทางมันจะเก่ง เมื่อใหญ่ขึ้นก็วัดค่า และเสียงดังฟังก็แน่นอน ถ้ามัน
ไคนองชายที่เกิดมาที่ทุ่งไคตก มันจะหาหมอลำมาทดลอง 7 คืน"

(เลือกอีสาน. "กลางคืนในฤดูหนาว," หน้า 39.)

คุณชวนจันตักกลับไปก่อนดูงูแซม พอไปถึงเรือน คุณจึงเล่าให้พ่อแม่ฟัง จันตักสวนขึ้นว่า
"ถึงออกมาจะบ่เก่งก็ดูปลาค่างคอก" (ถึงจะออกมาก็ไม่เก่งเท่ากับปลาค่างคอก)
ซึ่งมันหมายความว่า ลูกหมอลำคนนี้ไม่เก่งเหมือนปลาค่างคอก

พอคุณถามว่า ทำไมลูกหมอลำจะไม่เก่งเหมือนปลาค่างคอกที่ชอบั๊กปาน กับ
อ้อม จันตักก็ทัก ๆ ว่า "เพราะปลาค่างคอกออกมาที่ทุ่งไคตกใจเล่า"

(เลือกอีสาน. "ท่าครกกระเคื่อง," หน้า 179.)

เรื่องลูกทุ่งเหี่ยวเมืองนอก คำพูด บูดหัว เขียนเรื่องขึ้นหลังจากที่ดาวหางฮัลเลย์
ปรากฏใหม่ในโลกละ เห็น ประจวบกับที่จรวคแซลเลนเจอร์ ของอเมริกากระเบิดกลางท้องฟ้า
จนทำให้คนในอวกาศเสียชีวิตทันที 8 คน ก็เป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อในปรากฏการณ์
ธรรมชาติ ว่าธรรมชาติไคลงโทษมนุษย์ที่ไม่มีศีลธรรมในตัวเองแล้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ที่ร้านอาหารรสเค็ด แถวบางโพ ยามสายขณะมีผู้คนขับรถทุก ๆ และแท็กซี่เต็มกันอยู่
เสียงธรรม เรื่องที่เขียนก็เรื่องอิทธิพลของดาวหางฮัลเลย์กับจรวคแซลเลนเจอร์โหม่งโลก
เป็นจุดนั้นแหละ เสียงหนึ่งให้ความเห็นว่า ที่ดาวหางฮัลเลย์ปรากฏใหม่ในโลกละ
เพื่อบอกเหตุน่าโลกจะแตกเร็ว ๆ นี้แหละ ที่จรวคแซลเลนเจอร์ขับหายก็เพราะฤทธิ์เดช
ของดาวหางฮัลเลย์ เรื่องของเรื่องก็เพราะมนุษย์ในโลกนี้ไม่มีศีลธรรมจึงมีอันเป็นไป

(ลูกทุ่งเหี่ยวเมืองนอก. "ฟ้าเมืองไทย," 18(894) ; 8 พฤษภาคม 2528.)

เรื่องน้ำทาลี่เม็ค คำพูด บูดหัว ไคสะท้อนว่า คนชนบทอีสานมักจะทำเอาธรรมชาติที่
ปรากฏมาสรุปผลเพื่อหวังจะไคกล่าวไรเป็นโชคลาภ จึงเกิดการเลิกละเล่นแทงเบอร์ หรือนำไปใช้เล่น
พนันอย่างอื่นควย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ที่สามเป้ง แมงัวเจียนขึ้นเสียงดัง ๆ ของอุกัวงั้นมาพูดเสียงกระเสาะนาประทุ
ว่า พี่เอ๋ย อีเหมีบัวโคลูกแล้วมี 4 ตัว ไม่รู้ว่านหรือเมีย ผมสองไฟลายดูแน่ใจแล้ว
มันมีเท่านั้น ผมจะเล่นหอย 245 หรือ 34 43 นี่แหละ ผมเดินลงไปอย่างเร่งรีบ
ขอไฟฉายจากคุณอนทังพาลงฉายส่องเขาไป เจาเหมีบัวกำลังเลียลูกทั้ง 4 อยู่อุตุตุค
แล้วร้องบอกผมว่า "แมว" ที่หนึ่งจึงหยุดแล้วเลียลูกอย่างตั้งใจ

(นำทาสีเม็ค. "ฟ้าเมืองไทย," 17(885) ; 6 มีนาคม 2529.)

5. เชื่อเรื่องภูตผีปิศาจ

ชาวชนบทเชื่อว่าภูตผีปิศาจ เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น พิสูจน์ด้วยวิธีทาง
วิทยาศาสตร์ไม่ได้ก็ตาม พวกเขาเชื่อว่า ภูตผีปิศาจมีอำนาจอิทธิฤทธิ์ สามารถที่จะคลั่งคลุ้มคาลให้
พวกเขาได้รับอันตรายเจ็บไข้ได้ป่วย หรือคลั่งคลุ้มคาลให้พวกเขามีความสุขและอยู่ดีกินดีได้อีกด้วย
มีภูตผีหลายชนิด ซึ่งไม่เหมือนกัน บางชนิดจะให้ความคุ้มครองให้โชคลาภ คลั่งคลุ้มคาลให้พบแต่สิ่งที่ไม่
ดีงาม และยังช่วยป้องกันไม่ให้สิ่งเลวร้ายทั้งหลายทั้งปวงมาเบียดเบียนบิตาพวกเขาอีกด้วย เช่น
ผีบ้าน ผีเรือน ผีป่า ผีไร่ ผีนา ผีนาบ บางชนิดจะคอยทำร้ายและนำเอาสิ่งเลวร้ายมาสู่พวกเขา เช่น ผีปอบ
ผีป่า ผีป่าคงคิม และผีกองกอบ เป็นต้น แต่ในบางครั้งพวกเขาก็ยังพากันเชื่อว่า ผีบ้าน ผีเรือน
และผีป่า ก็จะทำร้ายพวกเขาให้ถึงตายได้เหมือนกัน หากเช่นไรไม่ก็ พลไม่ถูก ดังนั้นจึงได้เกิด
พิธีกรรมเอาใจผีเหล่านี้หลายพิธี เพื่อจะไถ่ถอนตนจากการถูกผีทำร้าย และรอดพ้นจากอาการ
เจ็บไข้ได้ป่วยต่าง ๆ

วรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี ได้สะท้อนความเชื่อในเรื่องผีของชาวชนบทอีสานไว้มาก
แต่ในท้องเรื่อง มีการพูดถึงผีในท้องระหว่างครูกับนักเรียนกันมาก ดังตัวอย่าง เรื่อง
นักเรียนบ้านนอก ดังต่อไปนี้

"คุณครูเชื่อไหมครับว่ามีจริง ๆ " เด็กชายจอยถามขึ้น

ครูใหญ่พูดว่า "เชื่อว่ามีจริง แต่ในสมัยโบราณ โบราณแปลว่านานมาแล้ว"

เด็กชายสุกใจเถียงว่า "ทุกวันนี้ก็ยังมียูริกัน เช่น ผีปอบ ผีป่า และผีป่าผีไพร..."

ครูใหญ่เล่าเรื่องต่อไปอีกว่า ที่ทางบ้านเราเคยมีผีหลายชนิด เช่น ผีกองกอย ผีกองกอยอยู่ในป่าดงดิบ รูปร่างแขนขาอืด กมแปดแปดกายว ชอบสูบเลือดคนและสัตว์ เป็นอาหาร ผีอีกชนิดหนึ่งคือผีเป่า ผีเป่านี้คือคนขี้เหงาตัวเอง มักจะดูจากที่นอนขมดึก และฝนตกพรวด ๆ แล้วไปหากินกย เชียด และชีงมา ขามเค็นไปจะมีแสงไฟวาม ๆ ออก จากจมูก เมื่อลมแลวจะเค็นกลั้มมาอนโคยคนในบานไมรู้สีกตัว และคนที่ชอบเป่าผีเป่านี้ เพราะชอบกินของดิบ ๆ สด ๆ ผีอีกชนิดหนึ่งเรียกว่าผีปุกา ชาวบานปลูกศาลาเล็ก ๆ ให้อยู่ในป่าไกลบาน ผีปุกานี้บางหมู่บ้านยังนับถืออยู่จนถึงทุกวันนี้ จึงเรียกว่าป่าที่ปลูกศาลาให้ผีปุกาอยู่ว่า "คองปุกา"

ผีปุกาคือวิญญาณของคนตายที่เป็นที่นับถือของคนในหมู่บ้าน หรือผู้ที่ไปตั้งหมู่บ้านอยู่ ก่อนใครอื่น ขามจะลงมือทำนา หรือเก็บข้าวขึ้นเลาเสร็จ ชาวบานทองไปบอกกล่าว และเซ่นสรวง หรือใครจะไปทางไกลเพื่อค้าขาย ก็ทองไปบอกกล่าวขอพรผีปุกา บางทีมีคนเจ็บป่วย ก็ทองไปร้องขอให้ผีปุกาคลันคาลให้ผู้ป่วยหายไว ๆ

"แล้วผีหลอกละครับ เป็นผีที่ไม่หือเสียงไซ้ไหม" เด็กชายจอยถาม

"คงเป็นเช่นนั้น"

"ทำอย่างไรจึงจะหนีผีหลอกเหล่านี้ไปเกิดละครับ" เด็กชายสุกใจถาม

"เขาวาทองทำบุญอุทิศให้ เช่น ทำบุญอุทิศให้ผีไม่มีญาติ เป็นต้น"

"ผีตายโหงละครับ" เด็กชายจอยถามอีก

ครูใหญ่อธิบายว่า "ผีตายโหงก็เหมือนกัน คือคนตายโหงเพราะรตชน ความซวก ฟาณาตาย งูกัก หรือถูกฆาตาย เหล่านี้ ถาญาติพี่น้องไมทำบุญให้ไปเกิด มันจะเที่ยวหลอกหลอน ชาวบานอยู่เรื่อย ๆ "

"ผีปอบละครับ เขาวาผีชนิดนี้น่ากลัวมากที่สุด ขามมันเข้ากินกยไตได้พุ่งผู้ใด ทองหา หมอมาไลเป็นสิบ ๆ คนไซ้ไหมละครับ" นักเรียนชายคนหนึ่งถามขึ้น ครูใหญ่จึงตอบว่า "ไซ้แลว เขาเลาทองมมาวา ผีบางตัวแข็ง ๆ ไมกลัวหมอกลัวพระ มันสิงอยู่ในคนนั้นจนตายแลวมัน จึงหนี

เด็กหญิงอีกคนหนึ่งพูดขึ้นว่า เห็นคุณครูบอกเคยเล่าว่า บางคนเป็นไขสูงละเมอ ญาติพี่น้องเคยเขาใจว่า ฝันของเขาบางสิ่งแบบนั้นก็เคยมี ฝรั่งเขาไม่เชื่อ แต่ทางบ้านเรายังเชื่อกันอยู่

(นักเรียนมานนอก. "ข้อนี้," หน้า 76 - 80.)

การปฏิบัติทางอัสติบสอง (จารีตประเพณี 12 อย่าง ของชาวอิสาน) ซึ่งจะทำกันทุก ๆ เดือน จึงเรียกว่า อัสติบสอง การเอาบุญข้าวจี ก็เป็นจารีตประเพณีอีกอย่างหนึ่งของชาวชนบทอิสาน ที่นิยมทำกันในวันเพ็ญเดือน 3 ทุกครัวเรือนจะแบ่งข้าวออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนหนึ่งเอาไปถวายให้พระหัววัด อีกส่วนหนึ่งเอาไปเลี้ยงผี เพื่อเอาใจผีบ้านให้ช่วยคุ้มครองป้องกันภัยและช่วยบันดาลให้ฝนตกลงมาให้โค่นานา ดังเช่น เรื่องเลือกอิสาน ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นความเชื่อนี้ของชาวชนบทอิสานไว้มาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การทำบุญข้าวจี ชาวบ้านจะแบ่งข้าวออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนหนึ่งเอาไปถวายให้พระหัววัด และอีกส่วนหนึ่งเอาไปเลี้ยงผี เพื่อเอาใจผีบ้านให้ช่วยคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข และผีบ้านยังจะกลบันดาลให้ฝนตกลงมาเพื่อจะโค่นานาอีกด้วย

หมู่บ้านของคุณโค่นานาข้าวจีมาแล้ว เมื่อปีกลาย คือทุกครัวเรือนจะจำข้าวจี เหมือนพ่อทำอยู่ขณะนี้แต่เขามัก เพื่อเอาไปถวายพระรวมทั้งศาลากลางบ้าน อีกส่วนหนึ่งก็เอาใส่กระตุงกล้วยที่ทำเป็นรูปสามเหลี่ยม ซึ่งมีข้าวดำขาวแดงและแกงส้มแกงหวานกระตุงนี้เพื่อเอาใจผีบ้านผีเมืองให้กลบันดาลให้ฝนตกลงมามาก ๆ โค่นานาใน 6 เดือนต่อไป กระตุงนี้ถูกนำไปวางไว้นอกบ้าน ภายหลังจากพระสวดและฉันอาหารเสร็จ เพื่อให้ผีบ้านกินแล้วส่วนผู้ใหญ่อีกพวกหนึ่ง ก็จะหิ้วตะกร้าใส่หินแร่ (หินกรวด) ที่เอามาทำในพิธีสวดถวายไปโยนขึ้นตามหลังคาเรือนและสวนกล้วย

คุณเคยถามพ่อว่า ทำอย่างนั้นเพื่ออะไร พ่อก็บอกว่าเป็นการไล่ผีร้ายและเสนียดจัญไร...

(เลือกอิสาน. "ทรัพย์สินในดิน," หน้า 46 - 47.)

เรื่องครูใหญ่นอกก็เป็นการสะท้อนความเชื่อเรื่องบุญที่ปราศของครูที่เป็นชาวชนบทอีสานด้วยเหมือนกัน เมื่อเขาหาทางออกไม่ได้ ชายชาวเปลือกไม้พอสงลูกเรียนหนังสือ ก็เลยพึ่งผีสังนางไม้ ครูน้อยคนนี่คงคิดว่าผีดังกล่าวจะช่วยแก้ไข ซึ่งเป็นการหาทางออกที่คิดว่าจะไปคโคงหรือถูกอกเบียดแพ่ง ๆ เสียอีก และถึงแม้ว่าการพึ่งพาแบบนี้ จะมองไม่เห็นทางเลยก็ตามอย่างน้อยก็เป็นความหวังที่ยังไม่วันหรือเสียทีเดียวนัก ทั้งตัวอย่างต่อไปนี้

แบบอกว่าครูน้อยของผมนั้นท่านา ลูกเรียนหนังสือสองคน แต่ชายชาวเปลือกไม้พอสงลูกไม่รูจะพึ่งผู้ใด เลยพึ่งผีสังนางไม้

(ครูใหญ่นอก. "ฟ้าเมืองไทย," 18(899) ; 12 มิถุนายน 2529.)

เรื่องเขือคำก็เป็นเพราะผีตาแทะ ๆ ที่กลบคาลให้ลูกที่หายไปกลับคืนมา ความเชื่อที่ว่าผีกลบคาลให้สิ่งร้ายกลายเป็นดีนั้นยังเป็นสิ่งที่ชาวชนบทอีสานเชื่อยุ่ ค้างที่ คำพูน บุญทวี โคสสะท้อนให้เห็นในเรื่องนี้เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อเช้าไฉนมาจับปากถุงกำจึงละล้าละล้าว่า

"ภูคีสานึงคายแล้วลูกเอ๋ย ลูกก็มาเพราะผีตาแทะ ๆ พอไปวอนไหว้ทุกวันว่าขอให้ลูกกลับมาเถอะ

(แม่หม้ายที่รัก. "เขือคำ," หน้า 122.)

เรื่องผีปอบก็เป็นเรื่องของความเชื่อที่ยังใจของชาวชนบทอีสานมานาน พวกเขาคิดว่าคนที่เรียนคาถาอาคม จนแตกแล้วไม่ปฏิบัติตามที่ครูบาอาจารย์สั่งสอน จะทำให้เป็นผีปอบได้และครันผู้เป็นผีปอบตายลงไป ผีปอบก็จะออกจากร่างของคนนั้นไปสิงสู่ยังร่างของคนที่เป็นลูกหลานต่อไป ค้างที่ คำพูน บุญทวี โคสสะท้อนให้เห็นในเรื่อง ปล้ำลูกเคียว ดังต่อไปนี้

ถึงป่าบุญส่งกับลุงหัดเป็นผี จะตะโกนบอกชาวบ้านว่า ไม่เคยเรียนคาถาอาคมสักตัวกับภาษาหนังสือไทยก็ไม่กระคิกหูเอาเลย จะทว่าแเป็นผีปอบได้อย่างไร ชาวบ้านชาวเมืองก็ยังไม่เชื่อยุ่ เพราะพ่อของป้าบุญส่งเคยเป็นผีปอบ ซึ่งคนโบราณถือว่า "ผีปอบเชื่อ"

นั่นแหละ คือว่าผู้ที่เคยเป็นผีปอบที่ตายไปแล้ว แต่ผีปอบไม่ยอมตายไปด้วย จึงได้มาสิงอยู่กับป้าบุญสูง

(ปล้ำลูกเคียว. "นาคาโกนุย," หน้า 68.)

เรื่องหัวอกอุทุง เป็นเรื่องที่สะท้อนเมื่อมีผู้ใดทำผิด หากไม่มีใครจับได้คาหนังคาเขา ก็มักจะโยนความผิดไปให้ผู้อื่นเป็นฝ่ายรับ ซึ่งข้อนี้ชาวชนบทอีสานเชื่อว่าเพราะผีเป็นต้นเหตุผลที่ออกมา จึงเป็นเช่นนั้น ดังที่ คำพูน บุญทวี ใกล้เคียงต่อไปนี้

มีงบอกมาตามตรงอีวันนั้น ผีหรือคนกันแน่ที่พาไปเที่ยวกลางทุ่ง เมื่อคืน...หนอยไป กับไอหนุ่มทั้งคืน แล้วมาโยนความผิดใส่ผี...หรือ?

(หัวอกอุทุง. "ลักควาย," หน้า 86.)

การประเพณีศีลธรรมไม่เชื่อฟังคำสอน เช่น หม่อมสาวไล่เสียก่อนแต่งงาน คนชนบทอีสานเชื่อว่า ผีปู่ ย่า ตา ยาย โกรธมาก จะลงโทษกรรมเช่นไร ด้วยสิ่งของทรัพย์สิน หม่อมสาวทั้งสองฝ่ายจึงจะอยู่รวมกันได้ ดังที่ คำพูน บุญทวี ใกล้เคียงต่อไปนี้

ข้าพเจ้าบอกว่า "ถ้าผู้บ่าวไปขู่สาวที่เรือนผู้บ่าว ผีปู่ ย่า ตา ยาย โกรธมากกว่า ผู้บ่าวขู่สาว ถ้าไม่เสียควายเผือก 1 ตัว กับควายดำ 1 ตัว ฝ่ายสาวจะนิยหาย คุณถามว่า นิยหายคืออะไร (คืออะไร) แหมบอกว่าคือคอยากและได้ใจ เพราะผีปู่ ย่า มาทำ

(ลูกอีสาน. "ขู่สาว," หน้า 73.)

เรื่องลูกอีสาน อุงกลายเป็นเสมือนตัวแทนของผู้เข่าผู้แก่ในชนบทอีสานที่รู้เรื่องผี โดยเฉพาะ ผีปอบซึ่งเคยเขาสิงอยู่ในร่างของชาวบ้านทั่วไป อุงกาได้ทบทวนคำถามของทันที ดังต่อไปนี้

ฉันก็ซักถามลุงกาไปตลอดทาง ลุงกาเล่าว่าคนเป็นผีปอบเพราะเรียนเวทมนตร์คาถามาก แต่ไม่ปฏิบัติตามที่อาจารย์สอนสั่ง คาถาเหล่านั้นจึงเหวเวรอนไปหาถิ่นซุกกันใดคนเมื่อลมแล้วและคนตายแล้ว เวทมนตร์จึงกลับมาอยู่กับเจ้าของอีก บางคนที่เป็นผีปอบ

เพราะปลุกนานไว้มาก ๆ ก็มี เมื่ออ่านเหล่านั้นไม่เก็บไม่กั มันจะกลายเป็นผีปอบมาสิงสู่
ในร่างคนปลุก

(ลูกอีสาน. "วันสุดท้ายของการจับปลา," หน้า 407.)

เรื่องนักล่าปลาน้ำจืดก็ได้อีกถึง ผีปอบ ซึ่งเป็นผีที่ชาวชนบทอีสานเชื่อว่า เป็นผีที่ร้ายทำ
อันตรายแก่คนไม่แพ้ชนิดอื่น ขนาดความมันสามารถแปลงร่างเป็นหมาดำ เป็นแมวคราวตัวใหญ่ และ
ลงหนอยทั่วทั้งโค กังที่ คำพูน บุญทวี ไล่สะท้อนออกมาให้เห็น ดังต่อไปนี้

อันว่าผีปอบนั้นมันไม่มีตัวคน มันเป็นคาถาอาคมหรืออิทธิฤทธิ์จากอำนาจชนิดมากกว่า
บางชนิดก็ลงหนอยทั่วโค บางทีอิทธิฤทธิ์ทั้งนี้ แปลงร่างเป็นหมาสี่เท้าก็ได้ บางที
เป็นแมวคราวตัวใหญ่ มันชอบอยู่ไม่เป็นที่ บางทีมันชอบคนโคก็สิงสู่เข้าอยู่ควายไปตลอดชีวิต
...หากไม่มีอาจารย์เก่งทำพิธีไล่ผีปอบออก ผีปอบมันจะไม่ยอมออกจากร่างของคนนั้นไปไหน

(นักล่าปลาน้ำจืด. "ผีปอบ," หน้า 68.)

นอกจากผีปอบแล้วยังมีผีอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งชาวชนบทอีสานเชื่อว่าก็มีอิทธิฤทธิ์ สามารถแปลงร่าง
เป็นคนหรือสัตว์มาทำร้ายคนได้ กังที่ คำพูน บุญทวี ไล่สะท้อนออกมาให้เห็นในเรื่องนักล่าปลาน้ำ
จืดเช่นกัน ดังจะได้อีกตัวอย่างดังต่อไปนี้

...ถ้ามันเป็นผีหรือเสียดสิง

"มันจะเอาปากคาบปลายผม"

"ถ้ามันแปลงร่างเป็นคนมา"

"ก็ผมลงเอาปากคาบคอมัน"

เสียงแหลมเล็กเหมือนลมแรงกรักไยไม่คงมาหวัด ๆ ผมได้ยินกับหูของผมเป็นความสลับ
เสียงนั้นใกล้เข้ามาและใกล้เข้ามา...แล้วเสียงหัวกรองก็กลายเป็นเสียงผู้หญิงร้องโอย ๆ
โอย ๆ ทรนง

ผมจ้องสายตาไปยังหนองน้ำนั้นแทบฉันทายใจ มีแต่เสียงร้องโอย ๆ แยกคลุมอยู่หนองน้ำ
แสนยะเยือกหวั่นกึ่งนัก

"นายพรานเคย พรานเปล่งอุ้ม" นั่นคือเสียงสาวร้องมาว่า นายพรานเปล่งอุ้มไหน
นายพรานโอเบา ๆ ซดกหนึ่ง พรานเอื้อมมือทั้งสองไปจับปิ่นขึ้นประทับเล็งไปทางทิศ
อย่างแนวน

"นายพรานอุ้ม กลับบ้านไว ๆ " นั่นคือเสียงสาวร้องบอกให้นายพรานกลับไว ๆ
(นักล่าปลาน้ำจืด. "เสือผิง," หน้า 90.)

และในเรื่องนายอ้อยทมิฬ ก็ยังสะท้อนให้เห็นลักษณะของความเชื่อในเรื่องผีของชาวชนบท
อีสานอีกเช่นกัน ดังคำพูด บุญทวี ไคสะทอนออกมาให้เห็นดังต่อไปนี้

...เราจะ ยามนี้กูไม่แก่เท่าใด บังสุสมบุญทุกอย่าง ท่องไปเมืองล่างสักหน กูคนชาวบ้าน
ก็ไม่เจ็บไข้ไคป่วยกันแล้ว ปีปอมปีล่างกลางแดงก็ไม่มารบกวนชาวบ้าน จนเราทอฆาตามกูไปใจ
เหมือนเตกอน

(นายอ้อยทมิฬ. "ปู่เจ้าขบวนคน ข้าและคือนายเคน," หน้า 9.)

6. เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

ชาวชนบทอีสานเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่ว่า "ทำดีได้ดี
ทำชั่วได้ชั่ว" ใครทำกรรมอะไรไว้ ผลกรรมนั้นย่อมตอบสนอง ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ดังเช่นที่ สมบุญ
ศาลายาชีวัน¹ ไคกลาวเกี่ยวกับภูวามหาของคนเราไม่เท่ากัน คนเราอกกรรมใดเอาไว้ วันหนึ่ง
กรรมนั้นก็จะตามสนอง และจากการที่ คำพูด บุญทวี ไคสะทอนให้เห็นเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกฎ
แห่งกรรมของชาวชนบทอีสาน ในงานเขียนของเขาหลายตอน เช่น ในเรื่องเลือกอีสานตอนพอเป็น
ครู ครูสัท บุญทวี พ่อของกู เป็นคนขยันอดทน ฉลาดรอบรู้ เล่นคนตรีพมมานเก่ง มีความสุขุม
รอบคอบ ประพฤติปฏิบัติเป็นคนดีมีศีลธรรมตลอดมา ผลกรรมอันนี้แหละทำให้หลวงราชการเห็นคุณ
ความจึงไคขอร้องให้เป็นครูสั่งสอนเด็กในหมู่บ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹สมบุญ ศาลายาชีวัน. "ลักษณะค่านิยมของคนไทยค่านต่าง ๆ," นิตยสาร. 23 :

"เมื่อไม่นานมาแล้วว่า คุณเป็นคนฉลาดรอบรู้เรื่องเมืองไทยหลายอย่าง เป้าแคน เล่นเพลงกีตาร์และเป็นคนสุ่มรอบคอบ และออกหน้าเหมือนพ่อดีใจไปแล้ว จึงอยากจะขอรองให้เป็นครูช่วยสอนในมานนี้จะว่าอย่างไร

(เลือกอีสาน. "พ่อเป็นครู," หน้า 244 - 245.)

นายฮอยเคนกับนายฮอยคุม ก็เป็นตัวอย่างของอุปสรรคกรรมที่มาตลอด เช่น ช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน ประกอบอาชีพสุจริต ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผลของการกระทำกรรมดีนายฮอยเคนกับนายฮอยคุม จึงมีผู้นำมาถือนิคมยกย่องในคุณงามความดีที่ได้ทำไว้ จนเมื่อมีการงานใดจะขาดเสียซึ่งบุคคลทั้งสองไปไม่ได้ ชาวบ้านและเจ้านายก็จะมาแวะเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ นิเคยชาต ชาวชนบทอีสานนั้นมีความเชื่อกันกับหลักพุทธศาสนาที่ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ใครที่ทำดี ชาวบ้านจะยอมรับไว้ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่มีการเสแสร้งแต่งแถมแต่อย่างใด ลักษณะของชาวชนบทอีสานเช่นว่านี้ คำพูด บุญทวี โกสละทองให้เห็นในตัวของนายฮอยเคนในเรื่องนายฮอยหมี่ และในตัวของนายฮอยคุมในเรื่องนายฮอยคุม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หมู่บ้านโนนไทย ใกล้อำเภอสว่างแดนดินแห่งนี้ มีประวัติความเป็นมาอย่างไรไม่มีใครสนใจนัก แต่ถ้ามองถึงคนสำคัญจะมีผู้บอกกันที่ว่า ดุงเคนผู้เคยเป็นนายฮอยควายที่เก่งกาจคนหนึ่งละที่อยู่ในหมู่บ้านนี้... และหัวหน้าครัวเรือนของหมู่บ้านนี้ เคยเป็นพ่อค้าไล่ควายไปขายทางเมืองลาว กับนายฮอยเคนมาแล้วเกือบทั้งนั้น เจ้าขุนมูลนายกล่าวหาว่าทางนี้ต้องแวะเยี่ยมเยียนแฉ่อย ๆ ไม่ว่า จีน ลาว แกว หรือกระเหรี่ยง นายฮอยคนนี้ต้อนรับขับสู้มิเคยชาต เรือนหลักใหญ่ทำด้วยไม้แกนอย่างดี ยามมีบุญประเพณีบั้งไฟ บานไหม ๆ ก็ชวนชาวมาโนนให้มาบั้งไฟที่เรือนแก้วนี้

(นายฮอยหมี่. "ผู้นำชาวบ้าน ชื่นแหวและนายเคน," หน้า 5-6.)

พี่น้องทั้งหลายวันนี้ขอพูดเท่านี้ก่อน เพราะผมจะไปทำอื่นอีก หากสงสัยอะไรก็ผู้ใหญ่วรรณและครูโรงเรียนมาน้อยอยู่แล้ว อีกคนหนึ่งคือนายฮอยเคนที่มีผู้นำมาถือนิคมยกย่อง

คนคนนั้นแหละจะเป็นผู้นำพี่น้องเดินไปในทางที่ถูกที่ควร ขอให้พากันเอาเยี่ยงอย่าง
ไว้เถิด...

(นายฮอยทมิฬ. "ปลัดไซโยเมโยม," หน้า 162.)

...นายฮอยเป็นคนสุจริตใจเย็น เหมือนลำนน้ำโขง ความสำคัญของนายฮอยที่มีต่อชาว
ตำบลนั้น เล่าวันหนึ่งก็ยังไม่หมด ตั้งแต่เด็กเป็นตาแดงไปถึงคนที่ถูกคุณไสย ต่อมาหาแก่
ทุกครั้ง ปีบอบตัวใครที่เขามีชื่อเสียง นายฮอยกระหึ่มคินอยู่ไหนก็เดินไปคนเดียว ก็หนีออกจาก
รางคนแทบไม่ทัน

เรือนใครมีปัญหาคัดแย้งกัน ถึงไปเรือนใหญ่หรือกำนันก็ต้องเชิญนายฮอยไปเป็นที่ปรึกษา
ทุกครั้งเพราะกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาเก่าแก่มาากกว่าผู้อื่น

ยามเจ้าขุนมูลนายไปบ้านแสนใหญ่ ทองแหวไปตามชาวคราวแก่ทุกครั้ง ถ้านายฮอยไม่มี
อะไรปะปังกะเชิญขึ้นเรือนกินดื่มไปกันจนรุ่งเช้า ยามมีบุญสุนทานทั้งบ้านใกล้บ้านไกล ขอให้รู้เถะ
หากไม่คิดอะไรสำคัญ แก่ทองไปรวมทุกครั้ง

(นายฮอยคุม. "ฟ้าเมืองไทย," 7(874) ; 18 ธันวาคม 2528.)

ส่วนผลของการกระทำความชั่วร้าย ความชั่วก็ตอบสนองเช่นเดียวกัน คำพูด บุญชั่ว ได้
สะท้อนให้เห็นผลของการประกอบกรรมชั่วไว้ในงานเขียนของเขาหลายตอน เช่น หนึ่งบึงกับหนุ่มกำยาน
ทั้งสองคนก่อกรรมชั่วโดยหนุ่มบึงจ้างไอน้อยไปยิงฆ้องน้อยตาย ผลของการกระทำชั่วก็ตามสนองจนต้อง
ติดคุก 20 ปี ส่วนหนุ่มกำยานที่อาศัยที่ล่อลวงกาเม เป็นหน้าตาเข้าไปหนทางจำปา ซึ่งเป็นภรรยาของ
คนอื่นในคืนวันหนึ่ง จนต้องถูกนางจำปาไล่มีดแทงตาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"บึงอยู่ไหม อาจารย์บึง"

ก้านกับสาววัดพรหมขึ้นไปถึงตัวบึงที่ท่าหน้าเคอคำ พรากกับปลัดซึกหล่นจากมือตั้งวาง พรหม
ก็เสียงลั่นกุญแจมือดังกริก

"อหม"

"ไม่ต้องอหม ไม่ต้องคิดสำนวน ภูหนากงูไปแก้ตัวที่สถานีตำรวจโน้น ไปร้องเพลงมกลอง

กักกันในยาสึน ให้พวกดีเฮโรฮันฟัง... มึงไปจ้างไอหนอยให้ยิงหนูอน ถ้าสุขภาพลูกก็ยัง
มีคักของสูมโจร...

ฉันแทงนายกำยานเมื่อคืนได้แตกกะพั้ง มันเป็นหน้าตางเข้าหาฉันตอนโกโก้ ฉันคิดว่า
พั้งแหกคุกไปหาฉัน...ฉันเลย...

(นักเลงลูกทุ่ง. "ลูกทุ่งคิดลูก," หน้า 59 - 64.)

นายลึงกับนายสีโ ในเรื่องนายฮอยทมิท ไคโยมบรองเท่าที่หน้าร้านเลยถูกฝ่ายเจ้าของ
รองเทาคุมตำรวจ ไครับบาดเจ็บทั้งสองคน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมาระงับเหตุ ก็ทำให้ผู้คนตมมือเขียร์แทบผ่านมือแตก ปรากฏว่า
นายลึงและนายสีโ เจ็บมากกว่าใคร ๆ คือนอกจากหน้าผากจะบวมปูดแล้ว ยังมีเลือดไหล
กลบปากฟานเคียวหมากไม่มีติด

(นายฮอยทมิท. "มวยหนู," หน้า 219.)

ไอหนอยในเรื่องปลาลูกเคียว ปลอนซาเจ้าทรัพย์ตายถึง 3 คน ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับได้
แล้วถูกนำเอาตัวไปลงโทษไครับผลกระทบตามที่ตัวเองไคกอเอาไว้มัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พลีแก่ทุกคนที่ละสิ่งจั้งจั้ง เพราะก้านเค้นหน้าหน้าตำรวจ 4 นาย ทุกคนถือปืน
เอ็ม.17 มาทั้งนั้น พอกำนันรู้เรื่องก็โยกมือขึ้น พูดว่า ไม่ทองฆนกันคอก เอาไว้มัน
ตายในคุกดีกว่า มันไปปลอนซาเจ้าทรัพย์ตายถึง 3 คน เมื่อวานนี้แหละ

(ปลาลูกเคียว. "นำตาโกหุย," หน้า 76.)

ผลกระทบของตัวละครทุกตัวคงไคกล่าวมาไคสะท้อนออกมาให้เห็นและเป็นไปตามกฎแห่งกรรม
ที่ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ซึ่งคนชนบทอีสาน เชื่อว่า "สรรพสิ่งทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม"

7. เชื้อเรื่องยากลางบ้าน

ภิญโญ จิตต์ธรรม¹ ไคกล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านของชุมชนไว้ว่า "ความเชื่อ
เกี่ยวกับยากลางบ้าน เกิดจากการทดลองผิดพลาดจนสามารถนำเอาสิ่งต่าง ๆ มา รักษาโรคได้

¹ภิญโญ จิตต์ธรรม. "ความเชื่อ," วารสารรวมคำแห่ง. 2 : 54 - 72 กรกฎาคม 2518.

เช่น เมื่อถูกแมงกระพรุน จะนอนคลุกทรายร้อน ๆ ใ้ทรายร้อน ๆ ภูแนลใหญ่เลาอาการ
ปวดไ้"

ชาวชนบทอีสาน เมื่อเกิดเจ็บป่วย หรือต้องการบำรุงร่างกายให้แข็งแรง นอกจากจะ
รักษาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าจะทำให้หายเจ็บป่วยและมีกำลังแล้วยังได้นำเอา
ยากลางบ้านมารวมรักษาอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่า พวกเขาพากันเชื่อว่า ยากลางบ้านจะช่วยให้อาการ
จากอาการเจ็บป่วย และมีกำลังแข็งแรงเช่นเดียวกัน

ยากลางบ้านที่ผู้วิจัยพบในวรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี มีอยู่ด้วยกัน 14 ชนิด แต่ละชนิด
มีสรรพคุณแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. มะละกอสุก ใ้รับประทานเป็นยาระบายอ่อน ๆ และทำให้ชุ่มคอชุ่มใจอีกด้วย
2. ผลมะตูม รากไม้และเปลือกหอย ใ้ฝนทาปนกัน สรรพคุณเป็นยาบำรุงร่างกายให้
แข็งแรง
3. ว่านเอียนใหญ่ (ว่านปลาไหล) ใ้รับประทาน สรรพคุณใ้แก่คนถูกคุ้ยไสยและ
ถูกเสน่ห์
4. ว่านพระเจ้า 5 องค์ ใ้รับประทาน สรรพคุณทำให้ย่อยคงกระพัน
5. ว่านงาขาว ใ้รับประทาน สรรพคุณทำให้มีเลือดลมดี
6. ว่านพระจันทร์ ใ้ห่อน้ำโศกหัว สรรพคุณทำให้มีคนรักและนิยมนับถือ
7. ว่านสากเหล็ก ใ้ฝนทาที่นั้น สรรพคุณ ณาชกต่อยกับใครทำให้เจ็บป่วยไม่หายและ
ยังสามารถสู้กับเสือและช้างได้อีกด้วย
8. ขุนาคุ่ม ใ้รับประทาน สรรพคุณแก้เจ็บหน้าอก
9. ทนทกหมา (เถาผูกหนูทกหมา) ใ้รับประทาน สรรพคุณแก้ท้องอืดและผายลม
10. ว่านหนุมาน ใ้รับประทาน สรรพคุณย่อยคงกระพัน ยิงฟันไม่เข้า
11. เชาส์คว่ำ ใ้ฝนรับประทาน สรรพคุณแก้เป็นไข้ตัวร้อน
12. กระตูกเสือ ข้าง ใ้ฝนรับประทาน สรรพคุณแก้เป็นไข้ตัวร้อน
13. ว่านสามพันทั้ง ใ้ช้ผูกที่แขน สรรพคุณทำให้ย่อยคงกระพัน
14. มะขามเปี้ยกั้กับเกลือ ใ้รับประทาน สรรพคุณเป็นยาถ่ายและล้างเลือดที่ตกค้างอยู่
ในท้อง

จากยากลางบ้าน 14 ชนิด ที่โคสะทอนไว้ในวรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี เป็นความเชื่อบางหนึ่งของชาวนมทอसानที่ว่ายากกลางบ้านเหล่านี้สรรพคุณไขแก้โรคต่าง ๆ และสามารถทำให้ร่างกายเกิดความแข็งแรงหายจากอาการเจ็บป่วยได้ ดังเช่น เรื่องคนไม่สู้คน คำพูน บุญทวี โดยบรรยายถึงมะละกอสูกว่า เป็นยาแก้ท้องอืดเป็นยาระบาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผมรู้จักมะละกามาตั้งแต่ยังเด็ก วันใดได้กินลูกสูกะก้อ มันชุ่มคอ หวานหรือไปทั้งวัน มันชวนกินกวาดอวยและกลวยสุกที่เป็นของหวานหลักของชาวอีสานสมัยโน้น แม่เล่าให้ผมฟังว่า ตอนผมเป็นเด็กหัดคลาน ท้องอืดไม่ถ่าย แม่หว่ามะละกอสูกมาให้กินมาก ๆ เป็นยาระบายคั่น

(คนไม่สู้คน. "ฟ้าเมืองไทย," 18 (895) ; 18 พฤษภาคม 2529.)

เรื่องลูกอีสานได้กล่าวถึงมะละกอสูกที่เป็นยาชนิดหนึ่งไว้ ดังกล่าวว่า

"กินหมกเอาผ่านโน้แม่" พองึงง่า

"ใช่แล้ว แม่จะย่างไฟหมกกับน้ำให้พอกิน" แม่บอก

"หลวงพอมะตูมมากหรือพอ" คุณตา

"มีตนเตียวในวัด ถ้าไม่แฉงหลวงพ่อก็เอาไว้ในวัดให้สุกคอก ท่านจะเอาลูกอชนมาผ่านตากแดดหมกเลย"

"เป็นยารัพอ" คุณน้า

"อ้อเป็นยารู้งใหม่แรง"

(ลูกอีสาน. "บาวสาวเกี้ยวกัน," หน้า 47 - 48.)

เรื่องลูกอีสานได้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับความเชื่อในยากลางบ้านของชาวนมทอसानหลายคน เช่น เมื่อยาของคุณป่วย ก็คงไปตามหมอกลางบ้านมาดูอาการของยา และก็นอบให้หมอยาเป็นผู้ทำการรักษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เขาหมอยาเอื้อมมือไปจับข้อมือยา แล้วเลื่อนขึ้นไปคลำหน้าผากยาเบา ๆ เมื่อเขาหมอยาจับจึงพูดว่า เลือดลมของคนแก่เป็นอย่างนี้แหละ ไม่ใช่ไม่มีหนาวอยู่ในตัวและ

เรื่องผีปอบผีเรือนมาทำยา เพราะใคร่รู้ที่คำทองชุกกับทิตจัน ก็อย่าพากันสงสัย ยาเป็น
เพียงไม่มีแรงเพราะกินข้าวไม่ร่อยเท่านั้น

"แล้วจะให้กินยาอีกยังละ" ลุงเมฆพอกจันถาม

"กินยาแสงทุกกำลังสักขนาน มื้ออนเช้า (พรุ่งนี้) กะกินข้าวแรม พอพอมยาว่าพลาง
รุกหูงูผาออก แล้วเทเครื่องยาลงกองในผ้าสีหม่น ๆ ขึ้นหนึ่ง เสียงคังกราว คุณสังเกต
ดูเครื่องยาที่เป็นก้อนกลม ๆ และเป็นแท่งยาวเท่านิ้วนี้ ไม่รู้ว่าเป็นอะไรกันแน่ จึงถามพ่อ
เบา ๆ พ่อบอกว่ามันเป็นรากไม้ เปลือกหอยที่เก็บเอามาจากทะเล แม่น้ำใหญ่มางและเขาสัตว์
ป่ากับกระดุกเสื่อข้างมาง

"เมื่อยาของคุณป่วยเจ็บหน้าอก พ่อยาก็ให้ยาของคุณกินยาหมอคำรับนาคุม โดยหมอบอก
ว่า อาการเจ็บหน้าอกจะหายไปดังความว่า

หมอยาเล่าให้พ่อของคุณฟังว่า ยาของคุณป่วยนั้นคือ เจ็บหน้าอก แสบใจแข็งไม่ยอม
บอกใคร แดดยาตกใจกินยาหมอคำรับนาคุม 3 มื้อ ก็หายเจ็บ คำรานี้แก้ไขมาจากเมือง
เขมรราชโนน ให้พ่อกลับไปก่อน เพื่อจะทำพิธีขมิ้นยาแล้วเอาไปให้

(ลูกอีสาน. "ไปคันทนาคุม," หน้า 141 - 164.)

และในเรื่องลูกอีสานอีกเช่นกัน ก็ได้กล่าวถึง เถาตุกหนูตดหมา บรรยายสรรพคุณว่า เป็น
ยาแก้ท้องอืดและผายลมก็ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตดหมา (เถาตุกหนูตดหมา) เป็นเครือไม้ชนิดหนึ่ง ขอบขึ้นอยู่ตามรั้ว และต้นไม้
เถา ๆ เหมือนต้นยี่เกคำดัง ทั้งเครือทั้งรากของมันมีกลิ่นเหม็นกันหมก คุณเคยเห็นเอา
ใบตดหมาสด ๆ มาเคี้ยวกินครั้งหนึ่ง ปูบอกว่าแก้ท้องอืดและผายลมดี

(ลูกอีสาน. "เปลี่ยนหลังคาเรือน - ทำขมิ้น," หน้า 193.)

ชาวชนบทอีสานเชื่อว่าพันธุ์พืชตลอดลูกใหม่ ๆ ให้รับประทานมะขามเปียกกับเกลือ เพราะ
เชื่อว่ามะขามเปียกเป็นยาถ่ายและล้างเลือดที่ตกค้างอยู่ในท้อง ดังตัวอย่างในเรื่องลูกอีสาน
ดังต่อไปนี้

พอใหญ่กานั่งลงใกล้ ๆ เมียบหมอลำหนู พูตกัง ๆ ให้เมียบหมอลำหนูก็เมะขามเปือก
โทหมก คุณถามปากคนหนึ่งว่า ทำไมให้กินเมะขามกับเกลือ บ้างบอกว่าเพื่อเป็นยาถ่ายและ
ล้างเลือดที่ตกค้างอยู่ในท้องออกมาให้หมด

(เลือกอีสาน. "ท่าครกกระเดื่อง," หน้า 178.)

เรื่องขามาจากทุ่งกุลารั้วสะท้อนให้เห็นความเชื่อในยากลางบ้านของชาวชนบทอีสาน เช่นกัน
ทั้งที่ คำพูน บุญทวี ไล่สะท้อนไว้ในงานเขียนของเขา ดังต่อไปนี้

โพพุดว่า ภูจากแสงเคียนแล้วว่า พอดุงเป็นไขและไอเหมือนจะเป็นหิดหอย จึงเตรียมยา
รากไม้ป่นใส่กระเป่าเสื่อมาให้ แล้วดวงซวยยาซวดหนึ่งจากกระเป่าเสื่อส่งให้ บอกว่ากินกับ
น้ำร้อนเขาเย็นแก่ไซรอนโน และโรคไอทุกชนิด ยาทว่านพอประขาวไหมาเพียง 2 - 3 ชวด
เท่านั้น แค่นี้จอกจอกสมุนไพรที่ปรุงยาแบบนั้นมาแล้ว

(ขามาจากทุ่งกุลารั้ว. หน้า 34.)

และเรื่องอีสานพเนจรก็ไล่สะท้อนความเชื่อของชาวชนบทอีสานอย่างชัดเจน จะเห็นได้จาก
เมื่อคุณไคมาเห็นเปลือกหอยหมีเกล็ดนอนอยู่ตามชายหาด เปลือกหอยเหล่านี้สามารถที่จะนำมาทำเป็นยา
แก้โรคต่าง ๆ ได้ ในชีวิตจริงของหมอกลางบ้านในชนบทอีสานก็มักจะใช้เปลือกหอยเหล่านี้เป็น
ตัวยาเพื่อรักษาคนเจ็บป่วย เหมือนกัน คำพูน บุญทวี ได้กล่าวถึงเปลือกหอยที่ใช้เป็นยากลางบ้านไว้
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เปลือกหอยต่าง ๆ ที่กองระเกะระกะอยู่ชายหาด คุณเพ็งไคมาเห็นครั้งนี้เป็นหนแรกใน
ชีวิต จึงเก็บใส่กระเป่าทางเกงจนเต็มทั้งสองข้าง ยังไม่พอใจ ต้องถลกเสื่อออกมาทำเป็น
ถุงใส่เปลือกหอยด้วยความดีใจ คุณเพ็งพลางเล่าว่า เปลือกหอยเหล่านี้จะเอาไปฝากหมอยา
กลางบ้านคนละ 5 - 6 เปลือก เพราะคุณเคยเห็นหมอเอาออกจากยามเช่นกับแต่งหิน ปั่นกับ
ยารากไม้ต่าง ๆ เพื่อให้คนป่วยตัวรอนและเป็นไข้ปากิน

(อีสานพเนจร. "สู่เกาะเปลี่ยว," หน้า 322)

8. เชื้อในเรือเครื่องรางของขลัง

เครื่องรางของขลังก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นความเชื่อของชาวชนบทอีสาน พวกเขาต่างพากันเชื่อว่า เครื่องรางของขลังทำให้อยู่ยงคงกระพัน พันไม่ว่ายังไม่ออก ตกจากที่สูงไม่เจ็บ สามารถจับได้เป่าไฟภัย พยาธิตายจากภูตผีปีศาจ ความเจ็บไข้ได้ป่วย ภัยจากโจรผู้ร้าย ภัยจากสิ่งทั้งหลายทั้งปวง มีไม้มายาคัณธ์ และตามรังควานพวกเขาได้ พวกเขาจึงนิยมเสาะแสวงหาเครื่องรางของขลังจากอาจารย์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังเอาไว้ประจำตัว เพื่อป้องกันเหตุร้ายทั้งหลาย มิให้เกิดแก่ตนเองและครอบครัวของพวกเขา

คำพูด บุญทวี โคสะทอนความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังของชาวชนบทอีสานไว้ในวรรณกรรมของเขาหลายตอน เช่น ในเรื่องลูกอีสานตอนสัปดาห์ตามตัว และตอนวางเบ็ดวางมวย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลุงกลาซมีมือใส่ขลุ่ยยี่คำ ๆ 2 - 3 ขลุ่ย พรหมกับพูควา นี่คือขลุ่ยยี่คำเมื่อสัปดาห์แล้ว นี่คือขลุ่ยใส่คันทึงเหยื่อมน นั่นคือขลุ่ยใส่น้ำมันงูเหลือม นึกขลุ่ยหน่อ นั่นขลุ่ยยี่คำสมใจแล้ว หักจำปาวา ลางคนเขาเอาน้ำมันงูเหลือมคำ ๆ มาใส่ขลุ่ยใหม่ ขลุ่ยกาบออกไขไค้เหมือนกัน แต่มันไม่ขลุ่ยเหมือนคันทึงน้ำมันงูเหลือมและมันจะไม่ลอกออก ถ้าเอาเนื้อตรงหลักของคนตายไปวางไฟล่ายสักก็ยังไม่เห็นอยู่

(ลูกอีสาน. "สัปดาห์ตามตัว," หน้า 220.)

หิกรุ่นกลับมาบอกว่าไม่มีน้ำมันดิน ไค้แต่เครื่องรางมาแขวนคอไว้ชิ้นหนึ่ง ขลุ่ยกาบถ้ามึง ๆ ว่านี่อะไร หิกรุ่นดูรากไม้เล็ก ๆ เทาหัวแม่มือยาวสัก 1 คืบ ขึ้นพูควา ผู้ใหญ่โง่มาแขวนคอไว้ ไหมแฉลหายไว ๆ

"แกไค้มาจากไค้" ขลุ่ยกาบถ้าม

ของแกแกบุญฐาน - บุญฐาน" หิกรุ่นว่า พลาดส่งรากไม้ให้ลุงกา แล้วลุงเข็มก็ส่งเชือกเส้นหนึ่งมาส่งให้ลุงกา ไม่นานนักรากไม้วิเศษอันนั้น ก็ถูกแขวนคอไว้อยู่ใกล้ ๆ กับกระดูก

(ลูกอีสาน. "วางเบ็ด - วางมวย," หน้า 362.)

เรื่องมนตร์ภัสราวิธาน เมฆมาหยักรัก นักเลงลูกทุ่ง ชำมาจากทุ่งกุลารั้ว อีสานพนมजर และ
นักลาลาบีก เป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังที่ทำให้เกิดความอูญง
คงกระพันเหมือนกันดังขอยกตัวอย่างมากลาวรวมกันในที่นี้ดังต่อไปนี้

ลุงเป้งไต่ยีนเขาพูว่า ก็แล้วไอ้หลานเอ๋ย ไครกลาเก่งกลองไซ้เชิงชายช่วยอีกาเหว่า
ว่าแล้วจักถูกวานออกมาแจบยกว่า วานเหล่านี้อยูยงคงป็น หมูของดวงกระเป่าทางเกง
จักวานออกมา พูว่า ของฉันก็เหมือนกันแล้วเคียววานกรูบ ๆ

(มนตร์ภัสราวิธาน. "ยวมคายเพราะลายแทง," หน้า 15.)

ไอ้โค้งอีกอก้อยู่ที่หนึ่งจึงบอกว่ "ตามใจมึง" ญีตะกรุดอยู่ลูกหนึ่ง รับรองไม่มีแตก
ไม่มีหัก ว่าแควาทองมวไว อย่าไ้หมันหลุกปาก

(เมฆมาหยักรัก. "ไค้เมียบเพราะไปขมวบเมืองพม่า," หน้า 16.)

แล้ววันที่ศาลเบิกทว้าง ออกไปสืบการฟังพยาน โจทก์นำถึงอีก เมื่อลงจากห้องนอน
บึงจึงไปทบทวนสรรพคุณเครื่องรางของขลังจากสวอาจารย์อีกครั้ง เพื่อกันความหลงลืม

"อักขระขอม สักลงบนกระหม่อม ทอให้เอาเป็นกลุมาบึง ก็ไมระคายผิวหนัง รูปเสื่อ
หรือสิ่งใดควารวม ทำให้ศัตรูเกิดความเกรงขามไมกลาทำร้าย รูปมังกรพันมือ ถาลงตบ
ใคร ๆ เขาเป็นอันว่าชักกินแตก ๆ ลงหันตาเห็นหรือจับมีกถือแขนผู้หญิงละกอ... ถ้า
ไม่เป็คไ้ไ้หย่างนอกก็ทองนอนละเมอถึงเป็นเคื่อน ๆ นั้นแหละไอ้ของแคว

(นักเลงลูกทุ่ง. "ลูกทุ่งคึกคัก," หน้า 40 - 41.)

ลุงเขมพูแล้วเอาของสิ่งหนึ่งให้ดูน พวว่าอย่าเป็นหวงจันต์เลยถ้าคิดถึงมันก็เอวามัน
พกติดตัวไป วานพระรูปนี้เป็นของจันต์ ญนถามว่า ทำจากวานอะไร ลุงเขมพูบอกว่า จันต์
เคียบบอกว่าทำจากวานหลายอยาง อูญงคงกระพันชาตรี แควยไ้ไปไ้ทางหาเวียงชกทอย
เขาเหมือนจันต์ก็แล้วกัน

(อิสานพนมजर. "ลูกอีสานทองสุก," หน้า 25 - 60.)

ขายควายกับผมทุกครั้ง ผมจึงรักมันพอ ๆ กับชีวิตและนางวันดีเมียของผม เพราะมันเป็น
ที่ใส่เครื่องรางของขลังและมีคัมภีร์ยันต์ ซึ่งช่วยชีวิตคนมาจนนับไม่ถ้วน

(นายฮอยคุม. "ฟ้าเมืองไทย," 17(874) ; 18 ธันวาคม 2528.)

โพพู่ควาจะแจกของดี ก็ต่อเมื่อหลวงพ่อก้าวเท้าพิชิตลูกเสกเสียก่อนนั้นแหละของเหล่านั้น
ก็มีตะกรุดบาง ยารากไมบาง และขี้ผึ้งสีปากบาง...

เอาละของเหล่านี้ผมพอมี ตะกรุดเล็ก ๆ นั้นใช้แขวนคอเด็กแทนอนสะตุงผา ผีสง
คางแดงไม่เกรงกลัว ส่วนขี้ผึ้งก็ออกลูกยาก ๆ ก็ให้เอาวานนั้นฝนใส่น้ำให้กิน

(ขามาจากทุ่งกุลา. หน้า 24 - 41.)

ชั้นนายพลยังแขวนปลัดขิกทุกคน เมศตามหานิยม อยู่ยงคงกระพัน แคล้วคลาดผีป่า
ผีนาหรือผีเฮโรอันที่เขาวาแก่กล้า หรือผีหญิงออกลูกยาก ๆ ถึงเจ็ดวันเจ็ดคืน เอา
ปลัดขิกถักกับน้ำฝนให้กินอีกเดียว ชีครานจะออกไมทัน แต่มึงอย่าลืมเอาไปให้พระที่แก่กล้า
ทางไสยศาสตร์จงอักขระปลุกเสกเสียก่อน

(นักเลงลูกทุ่ง. "ลูกทุ่งทึดคุก," หน้า 40 - 41.)

จากการศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมและความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมนวนิยายและเรื่องสั้น
ของ คำพูน บุญทวี ทำให้ทราบว่า คำพูน สร้างสรรค์วรรณกรรมบนเทิดทูน เป็นลักษณะเฉพาะ
ของตนเอง กล่าวคือไต่เน่าเอาค่านิยม และความเชื่ออันเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
ปรัชญา ศาสนาและประสบการณ์ที่ชาวชนบทอีสานได้รับมาผสมผสานเข้ากับเนื้อเรื่องได้อย่าง
แนบเนียนและกลมกลืนกัน ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้อ่านได้รู้จักชีวิตของคนชนบทอีสานได้ดียิ่งขึ้น

วิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษา

นักเขียนขยายทอคจินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึกและประสบการณ์ของตนออกมาให้บุคคลอื่นได้รับรู้ ภายใตยคำสำนวนภาษาเพราะ "วรรณคดีหรือวรรณกรรมเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ซึ่งอาศัยจินตนาการและความสามารถพิเศษในการใช้ถ้อยคำ เพื่อสร้างภาพพจน์ขึ้นในความนึกคิดของผู้อ่านหรือผู้ฟัง โดยเฉพาะในด้านความสามารถในการใช้ถ้อยคำนั้น ถือเป็นส่วนประกอบอันสำคัญยิ่งในการสร้างสรรค์วรรณกรรม เพราะใครเขาใจภาษามากขยายทอคความรู้สึกนึกคิดได้มาก ทั้งยังประพันธ์เรื่องได้มากอย่าง"¹

พระเจ้ายรรวงศ์เชอ กรมหมื่นราชปัทมพงศ์ประพันธ์ โคตรงเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาของนักเขียนกับจิตรกรไว้ว่า "นักประพันธ์หรือผู้แต่งวรรณคดีก็เป็นศิลปิน เช่นเดียวกับจิตรกรกล่าวคือ ต้องเป็นผู้ชำนาญในการใช้ถ้อยคำ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ตามหลักของภาษาทั้งในทางไวยากรณ์และทางสำนวนของจังหวัดเสียม"²

เรื่องความสำคัญในการใช้ถ้อยคำของนักเขียนนี้ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ โคอ้างถึงข้อเขียนของ ออโตโต เจสเปอร์สัน ไว้ในหนังสือวรรณคดีและวรรณกรรมคดีวิจารณ์ว่า "ภาษาที่เป็นอุปกรณ์หรือพาหนะของวรรณคดีอย่างที่สุด คือการใช้ถ้อยคำที่มีรสชาติ ไคยีน โคฟังแล้วเกิดความรู้สึกมองเห็นภาพทันที"³

ความสำคัญของภาษาที่มีต่อวรรณกรรมนั้นมีมาก เสรีบุรโกเศศ กล่าวว่า "วรรณคดีชนิดที่อ่านได้โดยทั่ว ๆ ไป จัดว่าเป็นวรรณคดีของชาติโดยแท้ วรรณคดีชนิดนี้มักมีถ้อยคำที่ใช้ในภาษาอย่างใช้ได้ง่ายและทนทานไม่มีเสีย ภาษาที่เช่นเดียวกัน ถ้าเป็นถ้อยคำง่าย ๆ เลือกใช้คำที่เหมาะสมของมันเรียงลำดับหรือสวน เหล่าที่ประกอบเข้ากันได้ ก็จะได้ผลกว่าใช้คำยาก ๆ เสียอีก"⁴

¹เปลื้อง วน นร. "หลักแห่งวรรณคดี," ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. หน้า 17.

²พระเจ้ายรรวงศ์เชอกรมหมื่นราชปัทมพงศ์ประพันธ์. ภาษาวรรณคดีและวิทยาการ. หน้า 113.

³วิทย์ ศิวะศรียานนท์. "วรรณคดีคืออะไร," วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. หน้า 47.

⁴พระยาอนุมานราชชน. คำของวรรณคดี. เสรีบุรโกเศศ (นามแฝง)

ภาษาจึง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของวรรณกรรม งานเขียนของนักเขียนหรือกวีที่ง่าย ๆ เพราะภาษา เป็นเสมือนพาหนะหรือเครื่องยนต์กลไก ซึ่งสื่อสารหรือพา เอาความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์สะท้อนใจของเราให้ไปถึงคนอื่น

เครื่องยนต์ที่ง่าย ๆ ไม่ยอกย้อนซับซ้อนจะเป็นเครื่องยนต์ที่ดี งานเขียนของนักเขียนหรือกวีท่านใดที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในหมู่นักอ่าน นั้นย่อมหมายถึงว่า นักเขียนหรือกวีท่านนั้นสามารถเลือกเฟ้นเอาภาษามาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกใจผู้อ่านทั้งที่วิภา กงกะนันทน์ กล่าวว่า "ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจ ตามที่เราต้องการได้เรียกว่า เราเป็นผู้มีศิลปะในการใช้ภาษา ซึ่งอาจมีวิธีต่าง ๆ กัน เช่น ใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมา ใช้ภาษาประชดประชัน ใช้สัญลักษณ์และโวหาร เป็นต้น"¹

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้น ของ คำพูน บุญทวี จะศึกษาเฉพาะภาษาถิ่นเท่านั้น ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ 5 ประการ คือ

1. การใช้คำพื้นเมือง หรือคำภาษาถิ่น
2. การใช้คำคึกปาก หรือคำที่ใช้อยู่เป็นประจำ
3. การใช้คำอุปมาอุปไมย
4. การใช้คำคุณศัพท์เพื่ออธิบายเสียง หรือการใช้คำเลียนเสียง
5. การใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

1. การใช้คำพื้นเมืองหรือคำภาษาถิ่น ใช้ในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น

1.1 ใช้คำภาษาถิ่นในประโยคที่เป็นคำถาม และต้องการคำตอบจากผู้ร่วมสนทนาหรืออยู่ร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น

เรื่องสั้นและนวนิยายที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับชาวชนบทอีสานของ คำพูน บุญทวี ทุกเรื่อง เขามักจะจงใจใช้คำภาษาถิ่นในบทสนทนาที่เป็นคำถามตลอด ทั้งนี้เพื่อให้ตัวละครมีความสมจริงกลมกลืนกับเนื้อเรื่องอย่างสนิท มีบรรยากาศของชนบทอีสานมากยิ่งขึ้น เพราะในชีวิตจริง ๆ ของพวกเขาได้ใช้คำพื้นเมืองดังกล่าวอยู่แล้ว คำเหล่านี้ ได้แก่ จิ้งโก โดบ บอ เอ็ดหยัง อีหยัง แม่นม อีลื้อบอ กุ้งตัวอย่างต่อไปนี้

¹วิภา กงกะนันทน์. "คนกับภาษา," ในวรรณคดีศึกษา. หน้า 134 -135.

ในนวนิยายเรื่องเลือกคู่สาน "เมื่อชาวบ้านได้ยินข่าวว่าทางการจะส่งเสริมให้มีการ
รำไท่นขึ้น จึงพากันมาร้องและตีโหมให้กรรมการอำเภอฟัง ทิศาตซึ่งเป็นตัวละครที่มี
บทบาทสำคัญอีกคนหนึ่งเกิดความสงสัย จึงถามกรรมการอำเภอที่มาเยี่ยมชาวบ้านว่า

"แล้วหมอสำละ หลวงทานบสงเสริมบ่อ"

"บ่ของสงเสริม ก็มีประจำบ้านประจำเมืองอยู่แล้ว" กรรมการอำเภอว่า

"กลองยาวอันนี้ เอามาจากวัดหลวงพ่อก่อนนี้ สืบเ็นว่าจริงใด" ทิศาตถามอีก

(เลือกคู่สาน. "เสียงเพลงลอยมา," หน้า 12.)

จากการสนทนาซักถามระหว่างขุนกับจันท์ เมื่อครั้งเป็นเด็กนักเรียน เกิดความสงสัยว่า
ทำไมครูเจียมใจถึงมีผิวพรรณที่เปล่งปลั่ง และเวลาครูเจียมใจยิ้มเห็นเหงือกแดง ๆ และ
ฟันขาวเป็นเงา นั้น แกทอาะไรก็ได้รับคำตอบว่า "แนวนั้นหม้อหยั่งคอก คนมีบุญเป็นจึงขึ้น
มึงฮักครูเจียมใจบ่อ"

(เลือกคู่สาน. "กลางคืนในฤดูหนาว," หน้า 34.)

"แนวนั้นหม้อหยั่งคอกคนมีบุญกันเป็นจึงขึ้น มึงฮักครูเจียมใจบ่อ" หมายถึง ของอย่างนั้น
ไรของทอาะไรหรือ กคนมีบุญก็เป็นอย่างนั้นแหละ

จากการไขคำพูดเขาหยอกกันระหว่างทิศกับทิศาตซึ่งเป็นเพื่อนกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สักครูมีเสียทิศขุนตะโกนถามทิศาตว่า "เสียมึงเสียมึงทำอียัง จึงมีคจีหล่อปานแก้ว
ตาย...มึงไปอำเภอกับผู้ใหญ่นานเทียวเ็นใดเสียตัวให้ผู้หญิงโรงแรมอ้อหล่มบ่อ

(ลูกคู่สาน. "เปลี่ยนหลังคาเรือน-ท่าขนม," หน้า 202-207.)

"มึงทำอียัง" หมายถึง มึงทำอะไร

"อ้อหล่มบ่อ" หมายถึง จริง ๆ หรือ

เมื่อขุนกับจันท์จะไปรับจ้างต่างป่า มึงเียนเห็นเก้ชขายชอยซึ่งเป็นนักเรียนชั้นเดียวกันกำลัง
ยืนอยู่ ถามไถ่ความวาวจะไปรับจ้างต่างป่าเช่นกัน ทำเอาเก้ทั้งสองตกใจ เนื่องจากว่าเก้ชขายชอยมี
แผลคุ้ทะรอกเต็มตัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"โฮ บักชอย มาเฮ้คหยัง" จันคิตกใจ

"กูลีไปดางฟานะ" ขอบบอ

"โอโย ญูคาสิบแหงหนอโมมิงบอ" จันคิตก

(เลือกอีสาน. "ดางฟาท่าไร," หน้า 222.)

"มาเฮ้คหยัง" หมายถึง มาทำไม

"ญูคาสิบแหงหนอโมมิงบอ" หมายถึง ญูคาจะไม่แหงเอาแผลคุททะราดมึงหรือ
จากการหักท่ายปราชัยของหนุ่มสาว คือคุ้นกับนกเขา ดังความตอนหนึ่งว่า

"ฮวย...โฮ อ้ายกูไปจั้งโคมาจั้งโค สาวเค็นหน้าหักท่ายกูแล้วหยุดเค็น...

กูจั้งหนีบชอนตักชดหันทีเหมือนกัน กูนกินกูชดควความยินคี่ และอ้อมใจจนบอโกไม่ถูก
นกเขาถามว่า แชนบอาย...

(อีสานพนजर. "เสนหมานเกา," หน้า 4 - 10.)

"ฮวย...โฮ อ้ายกูไปจั้งโคมาจั้งโค" หมายถึง โอโฮที่กูไปยั้ง

"แชนบอาย" หมายถึง อร่อยไหมพี่

จากความสงสัยของยี่สุนที่ว่าหากมีขโมยมาลักเอาทรัพย์สินของคนอื่นไป จะต้องได้รับบาป
กั๋งตัวอย่างทอไปนี้

ยี่สุนพูดกับแม่ว่า พวกกะโมยของเขาตองตกนรก แม่บอ แม่

(เลือกอีสาน. "มหกรรมแห่งยี่สุน," หน้า 7.)

"แม่บอแม่" หมายถึง ไซ้ไหมแม่

จากการบอแม่ให้เกิดการเข้าใจผิดกั๋งตอนที่ฝ่ายตัวละครในเรื่อง พัดไ้อัณเธร บอแม่
มานะให้เกลียดพ่อของตัวเอง กั๋งตัวอย่างทอไปนี้

"แหมอยู่ แหมเป็นลูกเมียของพ่อแหม ทุกวันลูกเมียหลวงเคยถามขามึงหรือเปล่า
เขากลับมึงไปเบียดเบียนเขาแหม"

(หมัดไอ้แหม. "ฟ้าเมืองไทย," 17(883); 20 กุมภาพันธ์ 2529.)

"แหมบ" หมายถึง ไซไหม

1.2 ไซคำภาษาดั้นเป็นคำกริยาเพื่อแสดงอาการต่าง ๆ ของตัวผู้ไม่ว่าจะเป็นคน
สัตว์ หรือสิ่งของ คำพูน บุญทวี ได้ใช้คำกริยาในงานเขียนของเขาได้อย่างสอดคล้องกับคำกริยาที่ไซ
ในชีวิตประจำวันของชาวชนบทอีสานจริง ๆ คำกริยาเหล่านี้ได้แก่ คำ แกแคะ เล่นสาว ตีต เอ็ด
เขา ๆ อ้ายตึงคิง มอก อยาก หลุก หลก สาก หัก โยง จก เบ็ง ไปไส ๆ เขม
ไสทาย ชักรานเวา มีคหีล เอ็น คังท้าวอย่างทอไปนี่ / ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

คุณไคถาจนคิดว่า เมื่อถึงหน้าหนาวนั้น หนาวมากขนาดไหน จันตัยบอกว่า หนาวขนาด
ขามคึก ๆ ถ้ามีเสียงหมาบอยร้องเองที่เคียว รุงเขาขึ้นมาเป็นอันว่า หนาวนั้นตาย เอา
ตีนผ้าอยู่แคะ... ขณะที่หนาวยังพัฒนาเป็นครั้งแรก ป้าคำพูนซึ่งนั่งบนฝ้ายอยู่ข้างกองไฟ
อยู่กับพวกแม่ของคุนพูดว่า จะพากันไปเล่นสาว ไซไหม ระวังสาวจะหนีไปไสเฮไปโน่น
(เลื้อยอีสาน. "กลางคืนในฤดูหนาว," หน้า 37 - 38.)

"แกแคะ" หมายถึง ลักษณะอาการของสัตว์ที่นอนตายจนตัวแข็งแล้วไซเหวี่ยงเคียวออกไปข้างหน้า

"เล่นสาว" หมายถึง การไปเกี้ยวสาวหรือคุยสาว คนอีสานมักจะมีพูดว่าเล่นสาว

"ชื้อเฮ" หมายถึง รักแ

"สุม" หมายถึง หองนอน

ไซคำว่า ตีต ซึ่งมีความหมายว่า ค้าง ในกรณีไปเชื้อเอาของเขามาจนแล้วจ่ายเงินที่หลัง
ถึงความทอนที่คุนกับแม่จะไปทอนคนเขม แต่เมื่อถามหนาราคคนจีน ซึ่งคนทั่วไปเรียกชื่อว่า เจกอ ก
เลยถูกเจกอทอว่า คังท้าวอย่างทอไปนี่

"ชายโหม้นท่าไม กับพวกคนแถวเขม" เจกอว่า

"ฉันทสงสารมันไม่มียาขาว" แม่บอก

"ทีหลังอย่าขายไหม้ มันขนเงินไปเมืองฉวนหมกไม่เหมือนอัวที่อยู่แค่นี้ ใครไม่มี
ปลาร้า สับขมิ้นมาเอาก่อนก็ได้" เจกอุว่า

"จริง ๆ แลว ยามาแก้คุดทะราดของพวกฉวนกัซายแพง ๆ ข้ายังคิด ไม่ได้
เหมือนนั้น"

(ลูกอีสาน. "ฉวนเข้ามาผูกใจในถิ่นเรา," หน้า 37.)

"คิด" หมายถึง เชื่อ หรือคาง คำนี้ถูกนำมาใช้ในกรณีไปเชื่อเอาของของเขามากจน
แล้วจึงจ่ายเงินทีหลัง

ใช้คำว่า มิคจีหลี่ ออย่าเฮ็ค เฮ็ค เป็นคำกริยา ทั้งความตอนที่หักงุนตะโกนตามทิศทาง
และห้ามมิให้ทิศทางท่าแกงอ้อมทุกแก คังทัวอย่างต่อไปนี้

สักครู่นี้เสียงหักงุนตะโกนตามทิศทางว่า "เฮ๊ย บักเฮี้ยวมึงทำอียังจิงมิคจีหลี่ ปาน
แกวตาย... คุณจัมทางทุกแถวบเขากัน แล้วหัวไปวางไว้ไกล ๆ ที่ค่างอง

"คิแทะ ๆ แกงอ้อมให้เผ็ด ๆ " ที่ค่างองว่าแล้วบีม

"ออย่าเฮ็ค ภูสิดลงไปเฮ็คเอง" ทิศาคตะโกนมาอีก

(ลูกอีสาน. "เปลี่ยนหลังคาเรือน-ท่าขม," หน้า 202-204)

"มิคจีหลี่" หมายถึง เจ็บบกริบ

"ออย่าเฮ็ค" หมายถึง ออย่าทำ ถูกนำมาใช้ในกรณีเป็นการห้ามมิให้กระทำ

"เฮ็ค" หมายถึง ทำ นำมาใช้เป็นกริยาอาการของคน และสัตว์

ใช้คำว่า เขา ๆ ออย่าคิกคิมอก เช่น เมื่อเกิดฝนตกลมแรง ทิศุนว่ากลอนล่า พอตมมือรับ
เพราะความคึกใจที่ไค้มน้ำท่าหนา คังทัวอย่างต่อไปนี้

ลมกับฝนเริ่มแรงขึ้นกว่าเก่า ทิศุนว่ากลอนล่าอ้องโซ่งขึ้นโหวก ๆ บักจันคั่งอยู่ไกล ๆ

พอตมมือรับผิว ๆ ทำให้อุ้งการองหนขึ้นว่า "พวกบีมเอาเฮย เขา ๆ ออย่าคิกคิมอกกระบอง"

(ลูกอีสาน. "ฝนตก - ไปจับอึ่งย่างมากิน," หน้า 264.)

"เขา ๆ" หมายถึง หุค ๆ

"อย่าทิ้งคิง" หมายถึง อย่ากระตุกกระคิก

"มอคกระบอง" หมายถึง คัมไค

ใช้คำกริยารว่า หลูทณ เช่น เมื่อจำคำสั่งให้จับคนลาวที่ลักลอบอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทย ลาว อ่อนวอนขอให้เห็นใจและสงสารเขา ขอให้ปล่อยเขาไปให้เป็นอิสระ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"แมนแล้วอายเอ๋ย หลูทณ สงสารขอยแนกกว่าเลี้ยงลูกหลานอัย" จันทรวาทกลางชัย
ไปจับมือคำสั่ง

(จากคำสั่ง. หน้า 70 - 71.)

"หลูทณ" หมายถึง สงสาร

ใช้คำกริยารว่า ถอก ติม สาทัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น นางจันทร์ผู้เป็นแม่พูดออกมาว่า

"อย่าถอก น้ำพอกติม เคอตุก แะสิเอาไว้อาทัว"

(มนตรีรักษาสาวอีสาน. "จดหมายพ่อ," หน้า 3.)

"อย่าถอก" เป็นคำกริยารที่ใช้กับของเหลว เช่น น้ำ น้ำมัน ตรงกับคำว่าเทในภาษาไทย กลางคำอย่าถอกจึงหมายถึงอย่าเทน้ำขาวขาวทิ้ง

"ติม" หมายถึง ทิ้ง

ใช้คำกริยารว่า จก เช่น เมื่อมีงานบุญประเพณีการจ้างมหรสพมาสมโภช ดัง เขาทมอยา
ประจำบานพุทธรูปว่า

"เราจะเอาหมอลำที่ไหนดมาลงในคืนนั้น"

"ต้องหาหมอลำเก่ง ๆ มาลำไต่หยักกันตั้งแต่หัวค่ำจนฟ้าแจ้งจางปาง" เสียงหนึ่งว่า
คุณถามพ่อกว่า "ลำไต่หยัก" คือหมอลำถามกันหัวค่ำไปไหน พ่อบอกว่าใช่แล้วเหมือนกับ
หมอลำหนูลำไต่หยักกันกับหมอลำพลอยเมื่อปีก่อน

"เอาหมอลำชายกับหมอลำหญิงดีกว่า" ลุงกว่าเสียงดัง

"มันคือจิ้งโค" ผู้ใหญ่บ้านถาม

"มันสิโคฟอนโคเกี่ยวกับแล้วจกนั้นจกนี้หมอลำผู้หญิง"

(ลูกอีสาน. "เที่ยวงานวัด," หน้า 491.)

"จกนั้น จกนี้" หมายถึง ล่วงนั้น ล่วงนี้ เป็นคำกริยาที่ใช้กับของที่แป้นรูแป้นสูง เป็นกระเป๋าดู เช่น รุกบ รุกเขยดู ลูกมือ ลูกเหว กระเป๋าดู กระเป๋ากางเกง แต่ในกรณีเช่นนี้ คำว่า จก หมายถึง การทำหาเอาเมื่อล่วงเข้าไปในชายผ้าขึ้น ในอกเสื้อ เพื่อเรียกเสียงเฮฮาของผู้ฟังให้เกิดความสนุกสนาน ครื้นเครง

ใช้คำว่า เอ็น แทนคำว่า เรียก เช่น หักโง่ไปปลุกโกเบียวช้อช้อยาแก่วาด กังทวย่างต่อไป

"อ้อ อ้อ...ผู้เฒ่าเฒ่านี้ นวนสิดายช้ออยู่แล้ว" นั่นคือเสียงโกเบียวช้อช้อมา

(คืนหนาวจก. "ฟ้าเมืองไทย," 17(886) ; 13 มีนาคม 2529.)

"เอ็น" หมายถึง เรียก

1.3 ใช้คำภาษาถิ่นเป็นคำเสริม เพื่อย้ำข้อความให้เด่นชัดเป็นจริงและแน่นอนยิ่งขึ้น คำเสริม ที่คำพูด บุญทวี ใช้ในบทประพันธ์ของเขา ล้วนเป็นคำที่ชาวชนบทอีสานใช้ใน ชีวิตประจำวันทั่วไป คำเสริมดังกล่าว ได้แก่ คำ แทะ ๆ คัก ๆ และอื่น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"พวกเจ้ามีเมียแล้ว เมียพวกเจ้าคือสิใหญ่คือ ๆ กัน"

"อ้อ แทะกันนั่นที่เมีย" ลุงตุลาหัวใสคนหัวขม

กินข้าวกับอ้อยยัง คือโตใหญ่แท้ ๆ

(ลูกอีสาน. "สีกลายตามตัว," หน้า 219.)

"ตุลา" หมายถึง ชนชาติของสุและไทยใหญ่ คนอีสาน เรียกว่า ตุลา

"แท้ ๆ" หมายถึง จริง ๆ

แม่หัวเราะแล้วถามว่า "คนนี้จะไปตุนังแนหรือ"

เป้าตอบฉะฉานว่า "อ้อ ไปลัก ๆ ไปแน ๆ "

(ไปนอนนา. "ฟ้าเมืองไทย," 18(901) : 26 มิถุนายน 2529.)

"ลัก ๆ " หมายถึง จริ่งเต๋แนนอน เป็นคำกริยาที่ใช้คู่กับแน ๆ ในภาษาไทยกลาง มีความหมายเหมือนกัน

เมื่อพากันฉิมข้าวและชนมปากก็มีควันยาสูบลอยขึ้นบนฟ้าควันโขมง ลักทุกคนก็หัวเราะขึ้นกักใหญ่ เพราะหิกลุงเขาไปนั่งไกล ๆ หิกลุงแล้วถามว่า "มึงไปอำเภอกับผู้ใหญ่นานเทียวบ่ได้เสียตัวใหญ่หึงโรงแรมอีหลีบ่อ"

(ลูกอีสาน. "เปลี่ยนหลังคาเรือน-ท่าซม," หน้า 207.)

"อีหลี" หมายถึง จริ่งเต๋ แนนอน

๑ 1.4 ใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 เป็นคำภาษาดิน

ในชีวิตประจำวันคนชนบทอีสานจะใช้คำนี้สำหรับสนทนาพูดคุยกันจริง ๆ เช่น ใช้คำว่า ขอย เป็นบุรุษที่ 1 ใช้ไต่ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ขอยนอย ใช้ไต่ทั้งผู้ชายและผู้หญิงเช่นกัน อาย ใช้ไต่ทั้งบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 ใช้เฉพาะผู้ชาย เอ้อย ใช้ไต่ทั้งบุรุษที่ 1 และที่ 2 ใช้เฉพาะผู้หญิง ฉัญญา เป็นบุรุษที่ 2 ใช้กับผู้ชายที่เป็นเจ้านาย คึงตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อจำคำสั่งหีบคนลาวที่อพยพเข้ามาในมาลัยังฝั่งไทย คนลาวได้วิ่งวอนร้องขอชีวิตทั้งความว่า

"ขอยขอเพ็งบุญแนเคาะอัญญาเอย" ...แนแล้วอายเอย หลูทนสงสารขอยนอยแนนี้กว่าเลี้ยงลูกหลานนอยควยเถะ"

(จำคำสั่ง. หน้า 70 - 71.)

ขอย เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนชื่อตัวเอง หมายถึง ข้า ผม ข้าพเจ้า หรือตัวข้า ในภาษาไทยกลาง ใช้ไต่ทั้งชาย หญิง

อัญญา เป็นสรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนชื่อผู้ที่พูดด้วย หมายถึง เจ้านาย ผู้เป็นใหญ่
คำนี้นักใช้กับเจ้านายที่เป็นผู้ชาย

อ้าย เป็นสรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนชื่อตัวเอง ที่ผู้ชาย คำนี้นักใช้กับผู้ชาย

ชอยนอย เป็นสรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนชื่อตัวเอง มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า
"ชอย" ใช้ได้ทั้งชายและหญิง

ลุงเมฆพอของทิดขุนท้าวละครในเรื่องลูกอีสาน ได้พบกับแม่ของคำทองและผ่านญาติของคำทอง
เมื่อทิดขุนท้าวบิดาประเพณีของชาวนาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ชอย ยอมทุกอย่าง ลูกชอยนอยจะเอาเงินเอาทองมาขอขมาลาโทษ ชอยนอยมี"

ลุงเมฆว่า

"ชอย เว้าชื่อ ๆ ว่า ทั้งเรือนมีเงินอยู่ 3 บาท กับไก่ตัวหนึ่งกำลังฟักไข้อยู่"

(ลูกอีสาน. "บาวสาวเกี้ยวกัน," หน้า 74.)

ชอย เป็นสรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนชื่อตัวเอง หมายถึง ฉัน คิฉัน ผม ข้า ข้าเจ้า ใน
ภาษาไทยกลาง คำนี้นักใช้กับผู้ชายและผู้หญิง

"เออัยคำทองสวยกว่าเก่า แต่ไม่มาเล่นด้วย ชอยนานแล้ว" คุณทอว่า

(ลูกอีสาน. "บาวสาวเกี้ยวกัน," หน้า 55.)

เออัย เป็นสรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนชื่อผู้ที่เราพูดด้วย หมายถึง ผู้เกิดก่อน ผู้ที่มีอายุมากกว่า
และเป็นผู้หญิงตรงกับคำว่าพี่ในภาษาไทยกลาง

ในเรื่องลูกอีสานขณะที่เด็ก ๆ วิ่งเล่นอยู่ที่ลานวัด ซึ่งใช้เป็นสถานที่เรียนหนังสือในสมัยนั้น
จันตีเห็นครูเจียมใจเดินมาแต่ไกล จึงบอกคุณว่า วันนี้ครูเจียมใจสวยกว่าทุกวัน เมื่อครูเดินผ่านมา
ไกล ๆ จึงพูดกับเด็กทั้งสองชั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"เป็นจั้งใด ยิม ๆ หัว ๆ ใส่เออัย" จันตีพูดว่า มือนี้นครูงานหลายจึงขอเบิ่งให้คัก ๆ

(ลูกอีสาน. "เด็กโง่," หน้า 26.)

เอื้อย เป็นสรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนชื่อตัวเอง หมายถึง ผู้เกิดก่อน ผู้มีอายุนานกว่า และเป็นผู้หญิง ตรงกับคำว่าพี่ในภาษาไทยกลาง

1.5 ใช้คำอนิยมสรพนามที่เป็นคำภาษาถิ่น คือเป็นคำที่บอกเนื้อความไม่เชื่อแน่ ไม่เฉพาะเจาะจง ไม่ระบุให้แน่นอนว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นคนนั้นคนนี้ คำพูน บุญทวี ใช้คำนี้ เพื่อเป็นการชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่า คำอนิยมสรพนามที่เป็นคำภาษาถิ่นอีสานนั้นมีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนชนบทอีสานเป็นอย่างมาก ดังที่เขาได้สะท้อนให้เห็นในงานเขียนของเขา ซึ่งได้แก่ คำว่า ไผ ไผนอ ถึงความที่จับคู่พูดถึงเรื่องครูเจียมใจให้ครูสงัด ถึงตัวอย่างต่อไปนี้

จันจิมมือไปยังครูเจียมใจ แล้วบอกครูว่า

"มึงเพ็งซี้แกมแดง ๆ งานก็หลิไผนอสิได้เป็นัวมัน"

(เลือกอีสาน. "เค็กโง้ง," หน้า 29.)

ไผนอ เป็นคำอนิยมสรพนามที่ตัวละครรำพึงออกมาเป็นทำนองที่ช่วยให้เกิดความสงสัย อย่างคาดคะเนเหตุการณ์ข้างหน้าไม่ได้ คำ "ไผนอ" ตรงกับภาษาไทยกลางว่า "ใครหนอ"

เมื่อคุณจันจี้เข้าโรงเรียนใหม่ ๆ คุณเกิดความอายและกลัวมาก จนจันจี้เข้ามาบอก ถึงตัวอย่างต่อไปนี้

จันจี้จึงจ้มแทนคุณไปทางที่เค็ก ๆ ยืนอยู่ที่แรกคุณก็อายและกลัวมาก แต่พอจันจี้พูดว่า "บตองยันไผ" คนก็อภัยบตองยันมัน...การแต่งตัวไผสืแต่งสีนียังกะได้ มีเกือกก็ใส่มาได้ ไผมีเล็บมียว ๆ ต้องซู้ซี้เล็บออกให้เกลี้ยง ๆ อย่าก็คิดนสอหินคินสอคำกิ้นเลนไผพวกทอง ก็ให้ไปถายทางคานพูน

(อุกอีสาน. "เข้าโรงเรียน," หน้า 108 - 112.)

ไผ เป็นคำอนิยมสรพนามที่ตรงและมีความหมายอย่างเดียวกับ คำว่า ใคร ในภาษาไทย เป็นคำที่นำมาใช้อย่างไม่เฉพาะเจาะจง

1.6 ใช้คำนามที่เป็นคำภาษาถิ่นสำหรับเรียกชื่อคน สัตว์ สิ่งของ คำพูน บุญทวี มักใช้คำนามที่เป็นคำภาษาถิ่นแทรกอยู่ในเรื่องสั้นและนวนิยาย อย่างหลากหลายดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องราวโศกนั้นเคยได้ยินแต่เขาพูดกันแต่ยังไม่เคยเห็น...เมื่อพบกับจันก็บอกคน
เขาไปคูโกล ๆ ก็รู้ว่าโทะกับเกอที่เคียววางอยู่ในร้านถูกยกหนีหมด ชายแปลกหน้า 2 คน
ที่นั่งอยู่ในสาคหาวนนั้นคนไม่เคยเห็น

(เลือกอีสาน. "เสียงเพลงลอยมา," หน้า 11.)

สาคหาวน เป็นคำภาษาถิ่น ตรงกับคำว่า "เสื่อหาวน" ในภาษาไทยกลาง หมายถึง การนำเอา
เสื่อหาวนหลาย ๆ เสื่อมาจักเป็นตอกรวมกัน เมื่อได้เพียงพอก็จำนวนที่ต้องการแล้วจึงหอนเสื่อ
เป็นต้น และเรียกว่า เสื่อหาวน

จันก็เกิดความสงสัยอยากทราบว่าห้องนอนของข้าสาว เมื่อแต่งงานกันใหม่ ๆ จะเป็นอย่างไร
จึงเดินเข้าไปดูพร้อมกับถามเพื่อให้หายสงสัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จันก็พูดสวนขึ้นพร้อมกับขมื่อไปว่า "นิ่มนอนนอนเจ้ากับนิ่ม" เมียศรีใหญ่พูดว่า "อ้อ
นี่แหละ เขาเอ็งว่าสวมน"

(เลือกอีสาน. "ข้าวแว้และกลืนเหล้า," หน้า 88 - 89.)

"สวมน" ออกเสียงคล้ายคลึงกันกับคำว่าสวมน ในภาษาไทยกลาง หมายถึง ห้องนอน เมื่อหนุ่ม
สาวแต่งงานกัน พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะแบ่งห้องนอนสำหรับหนุ่มสาวให้อยู่ด้วยกันอีกห้องหนึ่ง บางคน
ถ้ามีฐานะก็หนาวย ก็จะสร้างเรือนหอให้อยู่เลย ห้องหอหรือห้องนอนที่แหละ ที่คนชนบทอีสานเรียกว่า
"สวมน" หรือ "สวมน"

หัวหน้าคณะรับจ้างครั้งนี้คือ อ้ายขุน หรือพี่ขุน ที่คุ้นเคยไปดูแลสักการะกับพวก "กุลา" ในวัด
ปีก่อนอีกคนหนึ่ง ซึ่งพี่จากบอกว่าจะไปคอย คือคิดว่าป้าข้างคัฒมแต่พอเดินไปถึงเรือนสูงกุลา ก็เห็น
"ชอย" เพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกับขุนยืนเฝ้าอยู่แล้ว

"โฮ บักขอยมาเฮ็ดหยัง" จันก็ทักใจ

"กุสไปดางป่านะ" ขอยบอก

"โอ้ย หล้าคาสิบเตงหนอโม้มิงขอ" จันก็ถาม

(เลือกอีสาน. "ดางป่าทำอะไร," หน้า 222.)

"หนอโม" หมายถึง แผลอุกทะรากล คำพูนใช้คำนี้เนื่องจากสมัยก่อนคนชนบทอีสานเป็นแผลอุกทะรากล้มมาก คำว่า "หนอโม" จึงเป็นคำที่ชาวชนบทอีสานรู้จักกันทั่วไป

คำมากแล้ว ลมหนาวยังพัดมาเป็นครั้งคราว ขณะที่หนุ่มบ้านหนองพังพาบอ่านหนังสือ "ความรู้เรื่องเมืองไทย" ให้พอฟังคัง ๆ ก็มีจินตนาศวนว่าไปเดินเที่ยวในบ้านกันใหม่... ป้าคำพา ที่นั่งนั้นฝ่ายอยู่กับพวกแม่ของขุน จึงพูดขึ้นว่า จะพากันไปเล่นสาวไซ้ไหม ระวังผู้สาวจะจับเอาหมีใส่ไซ้เสียเขาไปนอนในสวนเนอ

(เลือกอีสาน. "กลางคืนในฤดูหนาว," หน้า 38.)

ไซ้ หมายถึง รักแร้

สวน หมายถึง หนองนอน

บ้านใหม่บุญพระเวส หรือบุญมหาชาติขมไปแทบทุกที่ สมัยโน้นเขาปลูกขมหรือปะรำอยู่รอบรั้ววัดเป็นทิวแถว ๆ แต่ละหมู่บ้านนี้รวมกันเป็นหมู่ ๆ

(สารสา. "ฟ้าเมืองไทย," 17(873); 12 ธันวาคม 2526.)

ขม คำพูนใช้คำนี้เนื่องจากว่าเวลาจัดงานบุญตามประเพณีหมู่บ้านต่าง ๆ จะช่วยกันสร้างที่พักอาศัยชั่วคราวขึ้น สิ่งที่ทำชาวบ้านสร้างขึ้นมาชั่วคราวนี้แหละเรียกว่า "ขม" ตรงกับคำว่า "ปะรำ" ที่สร้างขึ้นสำหรับในงานพิธีต่าง ๆ ทางภาคกลาง

บทประพันธ์เรื่องนักเรียนบ้านนอก คำพูน บุญทวี ได้แทรกคำนามเป็นคำภาษาถิ่นหลายคำควบกัน เป็นการชี้ให้เห็นว่า ไม้ว่าจะเป็นตัวละครในเรื่องและตัวละครที่เป็นคนชนบทอีสานที่มีชีวิตอยู่จริง ๆ ทางที่ใช้คำเหล่านี้สื่อความหมายควบทั้งนั้น ดังความที่ครูบาสอนนักเรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครูบาสอนว่า "ต่อไปนี้ครูจะอธิบายภาษาอีสานบ้านเราให้ฟัง นักเรียนทุกคนจะจำได้แม่น ๆ แล้วครูบาสอนก็ออกเสียงเป็นภาษาอีสานที่ว่า หุ่นนา เหมวอ จักควาย กีบแก ขี้ปอม แอ่งน้ำ กะโป คีไฟ ไห หมอขอ ปลาแดก ขี้โก แลวนกกาเหว่า กีบจอนพอน

เรียกว่า จังไคเค็ชชายคนหนึ่งถามขึ้น.....

"ผมขอจอยครับไม่ใช่ห่านอนนะ"

"เออจริงจอยเพราะ ๆ มีมาก ทำไมไม่เปลี่ยนชื่อใหม่ละ" ครูษบาถาม

"ผมชอบชื่อนี้ครับ พอผมบอกว่าผมเป็นไซ้เกือบตายมาหนึ่งแล้ว ผมก็จอยมาตั้งแต่
วันนั้น จอย แปลว่า ผม เล็กนะครับ ห่านอน ก็เป็นชื่อเรียกเด็กผู้ชายครับ" เด็กชายจอย
ตอบครู

"เรื่องภาษาบ้านเราเด็กชายจอยหรือเด็กขแป. 3 - ป.4 ต้องช่วยอธิบายให้เด็ก
ป.1 - ป.2 รู้อย่างไร เป็นการช่วยครูอีกทางหนึ่ง" ครูษบาบอก

"ผมเคยบอกเคยสอนเขาแล้วครับ แต่พวกมันก็ไม่เชื่อ" เด็กชายเล็กสรวว

"ไหนลองถามเขาสิเขอบอกเขารออย่างไร"

"เช่น ผมบอกว่า บักเขียบ ที่เรากินนี้เขาเรียกว่านอยหนา

บักอคือ ฟักทอง บักโตน คือลูกฟักเขียว

"เด็กชายจอยรูใหม่ว่า ลูกฝรั่งคืออะไร?" ครูษบาถาม

"รูครับ คือเด็กทาสี่ฟ้า ผมสีแดง มันเป็นลูกฝรั่งทหารขับเรือบินครับ" มีเสียงหัวเราะ
และตบมือดังขึ้น

"ตอบผิดคือมันหมายถึงผลไม้กินได้นะ"

เด็กชายจอยคิดแล้วก็ตอบออกมาใหม่ "บักสี่คำครับ"

"ถูกแล้ว ลูกบักสี่คำคือลูกฝรั่ง" ครูษบาบอก

ครูษบาโบกมือให้บุคคลแล้วจึงอธิบายต่อว่า พวกมันจำไว้ให้คั้นะบักสี่คำ ตรงกับภาษาไทยกลางว่า
แมงลัก หรือใบแมงลัก บักคำนั้น เรียกว่าบักคำลึง บักบัว คือบักหอม หรือทนหอม บักอคือ บักอ
บักขา เรียกว่า บักชะอม ส่วนบักกะโตน นั้นเรียกว่า บักจิกหรือบักจิก

นอกจากชื่อบักหรือผลไม้ทั้งที่ครูกล่าวนี้ ยังมีชื่อสัตว์และสิ่งของอื่น ๆ อีกมากมาย ที่คนอีสาน
บ้านเราเรียกต่างจากภาษาไทยกลาง ครูษบาว่าพร้อมกันยกตัวอย่างให้ฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หมาว คือหมา ขาว คือขาว กับแก คือตุ๊กแก ขี้ปอม คือกิ้งก่า แอ้งน้า คือ
โองน้า กะโป คือกะละมะพร้าว คีไฟ คือเตาไฟ โปปลาแดก คือโปลาว่า ขี้ไก่ คือจิ้งเหลน

นกกาเหว่า คือนกยูงเหว่า จอมพ่อน คือหังพอน หงนา คือหุงนา หม่อมอ คือหมอดู
เหล่านี้เป็นคน

(นักเรียนบ้านนอก. "ภาษาไทยหรือภาษาลาว," หน้า 42-58.)

ข้อที่น่าสนใจในภาษาถิ่นอีสาน คือคำ คนอีสาน มักจะใช้เสียงพยัญชนะ /ฮ/ แทนเสียง
พยัญชนะ /ร/ ในภาษาไทยกลาง เช่น/ฮุน/ /เฮือน/ /ฮัก/ /เฮา/ /เฮง/ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อขบวนหาปลาเดินทางกลับบ้าน ระหว่างทางฝนตกหนักมากจนจึงพูดกันว่า
"จนจะถึงบ้านเราแล้ว ทำไมเกรียนเลมหนาจังชานัก ทำไมเมี่ยงกาที่ซั้บเกรียน
จึงไม่โล้วไปไว ๆ จุงกาจึงทวาดทวนว่า "ก็คั้นมันหมอนี้ เณทางบ้านเฮาคกหลายหาสิให้
วันมันย่างไว ๆ ไคจั้งไค บักซี้ครอก....."

เมื่อกลับถึงบ้าน คุณบอกว่าจะไปดูแม่ไก่ฟักไขอยู่ในเล้าใต้ถุนยุ้งข้าวก่อนจึงจะไปหา
สวนจันตึบบอกว่าจะไปหา วันค่ำ ลูกสาวยุ้งน อยากไปดูว่า หัวนมมันจะเป็นไร
จันตึบทว่า สาวฮุนนี้ หัวนมมันสิเป็นจั้งไคเนอ

(ลูกอีสาน. "กลับถึงบ้าน," หน้า 475 - 476.)

เฮา หมายถึง เรา

ฮุน หมายถึง หุน

ครูเจียมใจยิ้มเห็นเหงือกแดง ๆ และฟันขาวเป็นเงาแน่นแกทอะไร จันตึบบอกว่า
แนวนั้น บท้อหยังคอก คมมีบุญมันเป็นจั้งชั้น มึงฮักครูเจียมใจบอ

(เลื้อยอีสาน. "กลางคืนในทุ่งหนาว," หน้า 341.)

ฮัก หมายถึง รัก

เฮือนปลาแคกเข็น...กินข้าวกับฮ้อหยังคือโตใหญ่แท้ ๆ...กินกับปลากับกินยา
มีเฮงหลาย ๆ

(ลูกอีสาน. "สั้กลายตามหัว," หน้า 220.)

เลื่อน หมายถึง เรือน เื่อแปลว่า แยกเหินเป็นสำนวนอีสาน หมายถึง เรือนที่กระหน่ำ
ถนัดมือ โคลงพยางค์ ๆ เอาพยางค์พยางค์เอาเครื่องปรุง เช่น เกสือ และรำ มาใส่เพียง
เล็กน้อย จึงทำให้พยางค์นั้น สกปรกเหินไปทั่ว

แสง หมายถึง แสง

2. การใช้คำติพากย์

คำติพากย์ หมายถึง คำที่นักเขียนนำมาใช้ในงานเขียนของเขาย่อย ๆ จนเป็นที่ทราบกันดี
ว่า คำติพากย์ที่นักเขียนนำมาใช้นั้น มีความหมายว่าอย่างไร คำพูด บุณทวี ก็เป็นนักเขียนอีกผู้หนึ่ง
ที่นำเอาคำติพากย์มาใช้ในบทประพันธ์ ส่วนมากคำ ติพากย์ของเขามักจะเป็นคำภาษาถิ่นที่ชาวชนบท
อีสานใช้กันอยู่ทั่วไป เช่น

2.1 ใช้คำติพากษ์ว่า อ้อ เป็นคำรับระหว่างคู่สนทนาด้วยกันในเรื่องสั้นและนวนิยาย
ของคำพูด บุณทวี ผู้เขียนจะใช้คำว่า "อ้อ" ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่า บุคคลผู้นั้นจะเป็นชายหรือหญิง
มีอายุมากกว่าหรือน้อยกว่าก็ตามจะมียกเว้นอยู่บ้างก็เฉพาะเมื่อใช้กับครู พระสงฆ์ และเจ้านายเท่านั้น
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คืนนี้อากาศหนาวกว่าคืนก่อน ๆ พอถึงแม่จึงชวนคุณกับน้อง ๆ มานอนที่นอกชาน แต่
ยังมีเหงื่อซึมออกมาตามตัวอยู่ แม่ส่งกายมาทักทายและบอกให้คุณ บอกว่า วิไปมาสักเดียว
ก็จะหลับไปเอง คุณวิล้มไปพลาง สายตาก็มองขึ้นไปบนยอดคันทะพรว พลังนี้ถึงตุ๊กแกที่เคย
ร้องขานคำ และขานไถลงคอนจึงตอบใจ

"ทีนี้เราจะไม่ไต่กับกับแตรองอีกนะแม่" คุณว่า

อ้อ ถ้าฝนตกสักสองสามหา มันก็จะลงมาจากโลกอีก" แม่บอก

(อุกฤษฐาน. "เตรียมตัวไปหาปลา," หน้า 225.)

พอเขาไม่ไกล พอใหญ่ลูกก็ขึ้นเอามือท้าวสะเอว อ้าปากหาจันทันในเหลือติพากย์

2 - 3 ซี่ แล้วพูดว่า

"ไต่กับขาวา สู้ไปหาปลา แม่"

"อ้อ ขอบเอามีคตอกกับเสียมจุมมาตี สีเอาเท่าใดก็ได้" พ่อของขุนว่า พอสั่งมีคตอกกับ
เสียมให้.....

พอใหญ่พูดขึ้นอีกว่า "หัดไ้แหละสิ ก่อนนี่พอมึงมาทีเหล่กับกูคือกัน"

"แมมมอ" ดูนตามพอ

"อ้อ พอม้าหัดกับพอใหญ่ เมื่อเป็นบ่าวใหม่ ๆ " พอว่า

(ลูกอีสาน. "ตีเหล็ก," หน้า 225 - 240.)

ข้าง ๆ ประทุนเกวียน มีพุดปล่องไม้ไผ่สำหรับบึงนกกักคอกอยู่ ทิศยาคี่มาเดินมาเห็น
บอกทิดจุนว่ายิ่งนกไผ่มาก ๆ ยางไผ่มาไ้กินกับเหลายาง ทิดจุนพูดว่า "อ้อ ภูติเอาพาฝาก
จักสองตัวทิดจุนสงสารมึง ที่กินแต่กับแก" กับแกก็คือ ทุกแก.....
.....ครูของพูดกับพอจุนว่า อีก 2 - 3 วัน โรงเรียนก็จะปิด และทุกวันนี้
นักเรียนไปไม่ถึงครึ่งแล้ว เพราะเด็กนักเรียนต้องแรมคืนไปหาของกินกับพอแม่ บางคนตั้งแต่
โรงเรียนเปิดมาจนเดี๋ยวเท่านั้น เพราะบ้านเรานั้นแห้งแล้งและอดของกิน... "ของใช้ต่าง ๆ
เอาขึ้นเกวียนเรียบรอยแล้วบอ" ผู้ใหญ่บ้านถามลุงกา ลุงกาพูดตั้ง ๆ ว่า

"อ้อ จอบเสียม พร้า หนาโม พรึก เกลือ รำ และหมอไห เอาไปทุกคนจนบอกหมด!"

(ลูกอีสาน. "ไปหาปลา - กิน ลานบั้ง," หน้า 248-249.)

เมื่อพากันอิ่มข้าว และขนมปากก็มีความขบถลอยขึ้นบนฟ้า ความขบถ สักครูทุกคนก็หัวเราะ
ขึ้นกากใหญ่ เพราะทิดจุนเขาไปนั่งไกล ๆ ทิดยาคี่แล้วถามว่า

"มึงไปอ่าเกอกับผู้ใหญบ้านเทยวนี้ บ่ได้เสียตัวใหญ่หึ่งโรงแรมอีหลือบ"

"อ้อ ภูตบดสาขานไ้ตายโหง" ทิดยาคี่ว่าตั้ง ๆ

(ลูกอีสาน. "เปลี่ยนหลังคาเรือน - ทำขนม," หน้า 207.)

ขณะที่คนแลดูหอกสุมงานที่ฝั่งฝายอยู่ 3 ค่ำมฤดาที่แก่กว่าเพื่อนพูดขึ้นว่า

"สูบเคยเห็นภูตบอ"

"อ้อ พวกเราเจาะหูไว้ใส่อียัง" จันตีว่า

"ใส่กอกยาสูบกะไ้ ใส่เงินใบหาใบสิบกะไ้ แบบนี้ผู้สวามักหลาย"

จันตีถามทอดันตีว่า "พวกเรามีเมียบแล้วบ เมียบพวกเราคือสิใส่คือ ๆ กัน"

"อ้อ แก้มักนับหัวมีเมียบ" ลุงกาซม่อใส่คนห่มคลุม
 "เมื่อสักขาลายทั้งสองขาแล้ว ก็สักที่เอวกับสักนกงอน อีกตัวหนึ่งไวบน
 เกมแผนบ" อายซุนถามหลวงพ่

"อ้อ จำไว้มีงอยาสนใจแต่แยกใบตาลไปเพียวยามกลางคืนคึก ๆ นึก

(ลูกอีสาน. "สักลายตามตัว," หน้า 219 - 224.)

ทิศุ่นยื่นขึ้นบนบานเกวียน ตะโกนมาหาพ่อว่า

"ในพ้อมักคุน แถวนฟ้าแจจางปางบมีชีฟ้าแลวนะ"

"อ้อ ไตแผนฟ้าน มันก็ล้งล้งคอกันไปเรื่อย ๆ นั่นแหละ" พ่อว่า.....

.....ทุกคณามันรวมกันไตทมิไม่ใหญ่ ลุงกาซม่อขึ้นว่า

"อย่างนี้แจกให้เท่า ๆ กันหมกแล้วบอ"

"อ้อ หมกแล้ว ขอบกินมาตามทางหมก มันทั้งแซบทั้งมัน" ทิศุ่นว่า

(ลูกอีสาน. "ถึงแล้วเม่น้ำชี," หน้า 274 - 278.)

คำพูด บทพูด ที่ใช้คำที่ให้เกิดความสับสนระหว่างตัวละครว่า อ้อ มากที่สุดในนวนิยาย
 เรื่องลูกอีสาน ทั้งนี้เพราะนวนิยายเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่เข้าใจสับสนชีวิตจริง ๆ ของคนชนบทอีสาน
 ไว้อย่างมากมาย นอกจากนั้นก็มีปรากฏอยู่บ้างในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ เช่น ชามมาจากทุ่งกุลาร
 เรื่องมนต์รักสาวอีสาน และเรื่องนายฮ้อยยลวิถี ถึงความตอนที่ไฟตัวเอกในเรื่องเข้าไปช่วยสาวเหนือ
 สาวอีสานที่ถูกหลอกล่อมาขายในช่องที่กรุงเทพฯ ถึงตัวอย่างต่อไปนี้

"ฮวย ทัวอย่างนั้นก็คล้าย แต่มันเป็นสาวภาคโค" โทว่าแล้วยืนหัวร่อ

"สาวเหนือม่อसानเกบ เคียวจะพาไปปล้ำเลยแล้วคอยไปหาของ"

"จะไหนมปล้ำ"

"ใช่แล้ว"

"มีคนอุไหม"

"โน นายหมคนเคียวนะแหละ จะไปปล้ำที่ละคนโคโยมีสาว ๆ อยู่ในห้องแอร์เป็นเจียน
 คนเคียว แล้วจากนั้นจะไปปล้ำอีก 2 - 3 คน"

"ทำไมทองปล่าละ"

"เพราะพวกมันไม่ยอมเสียตัว ทองปล่ามันโหดใจเลย"

"คือว่า มันยอมตาย"

อ้อ บางคนโดนหางปลากระเบนนกเลือกออกเป็นดัง ๆ ยังไม่ยอม"

(ขานมาจากทุ่งกุลลา. หน้า 171.)

กาเหว่าพูดไปควยเสียงไม่พอใจว่า อ้อ แล้วยกหมอนึ่งขว้างขวักเขาไปไว้ในครัว

(มนตรีกล่าวอีสาน. "จดหมายพอ," หน้า 3.)

เรื่องนายฮ้อยหมึฟ ก็มีการใช้คำว่า "อ้อ" อยู่เหมือนกันดังความว่า

"เจ้าคือผู้ใหญ่เคน เจ้า...คือนายฮ้อยเคน?" ไอ้โหลพูดเสียงสั้น ๆ ในท่าเอามือขุด
ไ้ทองนอย

"อ้อ หนูจะคือผู้ใหญ่เคนเมียแต่งตั้ง แรกเงินตัวเอง"

(นายฮ้อยหมึฟ. "กำป่นนายฮ้อย," หน้า 32 - 33.)

2.2 ใช้คำติดปากที่เบื่อกำคำ เช่น ใช้คำว่า ชีครอก และไอ้ชีครอกกับผู้มีอายุ
น้อยกว่า หรือกับผู้ที่มีอายุเท่ากัน เป็นเพื่อนกัน และรู้จักกันดีเป็นอย่างดี ใช้คำว่า เขาชีครอก
กับผู้ที่มีอายุมากกว่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อลุงกาใช้คุนกับจันดี ไปเอาปืนมายิงนก เด็กทั้งสองไม่ยอมไป เพราะไม่มันก็จะให้
ยิง จึงถูกลุงกาตำ

ขณะที่คุนกับจันดีพากันเล่นน้ำอยู่อย่างสนุก มีนกฝูงหนึ่งบินอ้อมมาจากฝั่งตรงข้าม แล้ว
ร่อนลงที่ป่าชายหาดทางขวามือ

"โฮ ๆ คุนเป็นฝูงนั้น" คุนเขมลอบคอบอยู่ในน้ำพลางชี้มือ

"แมนแล้ว นกเป็ดมาหากินอยู่แถวนี้ บักจันดีกับบักคุนเล่นไปเอาปืนมาโว ๆ " คุนกา
ตะโกนกอง

"นกอยู่ที่ใดละ ขอบบให้มันว่ายน้ำ" จันดีสงสัย
แต่เมื่อดูนกออกเสียงดู ๆ ว่า อย่าซักถามนัก บักซ์ครอก ผู้ใหญ่ใจดีคงทำตาม
ใจ ๆ จันดีจึงชวนกันวิ่งไป

(ลูกอีสาน. "จับปลาคุก," หน้า 305 - 306.)

หิกรุ่นร้องบอกว่าคืนนี้จะลงจับปลากันอีกถึงสว่างจะให้ทุนหัดลงไป สุ่มปลาด้วยเผื่อจะได้
เก่ง ๆ และใหญ่ขึ้นมาขอเมียบ้านแถวนี้เขาจึงจะไม่รังเกียจ จันดีสวนขึ้นก่อนว่า ขนาดทำ
อะไรยังไม่เป็นก็มาลงมาจับมันกับทุนแล้วไม่ทำอะไรหรอก

เมื่อดูกาพูดว่า "บักซ์ครอก เอ๊ย เขียนหนังสือยังไม่ถึง ฮ นกนี้ก็หัดเล่นสาวแล้ว
หรือ" จันดีจึงไม่พูดอีก

(ลูกอีสาน. "วันสุดท้ายของการจับปลา," หน้า 405.)

เรื่องอีสานพเนจร เมื่อทุนได้รับจดหมายจากพ่อ เขาจึงเขียนตอบพ่อกลับไปตั้งความว่า

...ทุนจึงตอบจดหมายพ่อกลับไปให้พี่ว่า เลิกหลงการพนันและไม่ยุ่งเกี่ยวกับเมียหม้าย
คนนั้นแล้ว เป็นเหตุให้แต่งก้อยากจะหาเมียสาว ๆ เหมือนเพื่อน ๆ บาง บุญกองมาเห็น
เขาก็หัวเราะเหะ ๆ พูดว่า ที่จริงเมียหม้ายเขาไม่สนใจข้างหากแล้วยังโกหกพ่อไปอีก
บักซ์ครอกเอ๊ย

(อีสานพเนจร. "ความฝันคือพลัง," หน้า 261.)

เรื่องนายฮ้อยหมึก คำพูน บุญทวี ก็ใช้คำว่าชักรอกเหมือนกัน ตั้งความตอนพิศความ
ตัวละครสำคัญตัวหนึ่งในเรื่องพูดควยความโมโหขึ้นว่า

"เขา ๆ อย่าสิเว้าหลาย เห็นว่าได้ลูกเขยเป็นครูอยูบ้านเฮาจะหนานานเทากระดง
เจ้าสอนลูกเขยให้ดึกะแล้วกันว่า อย่าไหนักเรียนคักตัวบรจงเต็มบรหัด ตั้งแต่เช้าถึงตะวัน
ตกดิน แล้วตัวลูกเขยเจ้านั้นนั่งสานแหจนมือลุด ลูกหลานบ้านเฮา อานฎีกาากฐนบออก ชอบ
สิเ็นว่าคุแะรุชักรอกเอานะเวย".....

หัดความถนัดขึ้นว่า เอาสารจำไปไปทักนำให้อาบน้ำช่วยป่าวคำคิใหม่ นายฮ้อยใหญ่พูดเสียงหนัก ๆ ว่า ทำอย่างนั้นไม่ได้คอกหักชักรอกเอ๋ย เพราะมีพ่อนายหลายคนมาเก็บนมอยู่

(นายฮ้อยหมึฟ. "จะซื้อควายเหล็ก," หน้า 18 - 24.)

ในเรื่องจำคำสิงห์ เมื่อจำคำสิงห์ทราบว่าลูกชายของเจ้าแกโรงสียังมาติดพันลูกสาวของตัวเองอยู่มากเท่าไรก็ไม่ฟัง จำคำสิงห์ก็ทำออกมาด้วยความโมโหว่า

"พูด ไอ้ชักรอก พ่อไม่สั่งสอนมันยังแอบติดต่อกันอยู่นะ"

(จำคำสิงห์. หน้า 16.)

เรื่องมนตร์รักสาวอีสาน ก็ใช้คำคำนี้เช่นกัน เช่น

"ทานปลัดอำเภอมายกอยู่ที่เรือนโน้น....."

"ทำไมกับหาเหล่าแม่โง่งไม่ในทานปลัด หรือยังละผู้ชาย"

"เขาชักรอกเอ๋ย เรื่องกินละกอสุนใจนัก"

(มนตร์รักสาวอีสาน. "ตีหัวเอาลูกเขย," หน้า 80.)

หนุ่มนั้นถามไปอีกว่า "แล้วเขาแกเนี่ยจะเอาใครเป็นลูกเขยล่ะ" เมียเจ๊กชาวตะโกนบอกว่า "แล้วแต่ลูกสาวภูษิบั๊กชักรอก"

(มนตร์รักสาวอีสาน. "นางจันทร์เป็นลม," หน้า 81.)

เรื่องลูกอีสานเมื่อชบวนเกวียนหาปลาพากันเดินทางกลับบ้าน บังเอิญเกิดฝนตกหนัก เกวียนจึงเดินทางช้า ทำให้คนรู้ความมากจึงรองตามออกไปจนถูกลูกกาตวาดเอาดังทื่ออย่างต่อเนื่อง

เกวียนทุกเล่มที่เคยจอดออกแอกเมื่อวันก่อนมันเงิบเสียงดังแผ่ไพเราะเมื่อวานนี้ เพราะฝนหาใหญ่ตกลงมาป่วนพารั่ว ทำให้น้ำฝนกระเซ็นเข้าตามเกวียน และแอกจนเปียกชุ่ม คนพูดขึ้นว่า จอนจะถึงบ้านเราแล้วทำไมเกวียนเล่มหน้าจึงไปชานัก ทำไมเมียลูกกาที่ขับเกวียนไม่ไล่ว๊วไปไว ๆ ลูกกาที่ทวาดคนว่า

"ก็กินมันแหล่ะนี่ ฝนทางบ้านเราก็ดกหลายน้ำ สีให้ว่ามันอย่างชาไว ๆ จังโตบักชีครอก"
(ลูกอีสาน. "กลับถึงบ้าน," หน้า 466 - 467.)

2.3 ใช้คำติดปากว่า บักเสี้ยว คำบักเสี้ยวเป็นคำภาษาถิ่นอีสานที่ชาวชนบทอีสานใช้กันจนติดปาก คำว่า บักเสี้ยวมีความหมายว่า เพื่อน ที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันและเป็นเพื่อนเล่นด้วยกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ คำพูด บุญทวี ได้ใช้คำว่า "บักเสี้ยว" ในเรื่องสั้นและนวนิยายหลายเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เฮ้ย บักเสี้ยว หิกรุ่นกูไคของกินแล้ว หิกราคะโกนลงมาสูดเสียง.....
....มึงแกงไหนแซบ ๆ เนอ บักเสี้ยว หิกรุ่นตะโกนบอก.....
.....สักครู่มีเสียงหิกรุ่นตะโกนถามหิกราคาว่า เฮ้ย บักเสี้ยว มึงทำอีนัยจิงฉิมจีเหล
ปานแถวตาย

(ลูกอีสาน. "เปลี่ยนหลังคาเรือน-ท่าชนม," หน้า 485.)

ในเรื่องเลือกอีสานเมื่อหิกรุ่นกับหิกราคาปรึกษากันถึงเรื่องจะไปไล่จับอีนัย มีความตอนหนึ่งที่ใช้คำว่า บักเสี้ยว ดังความตอนหนึ่งว่า

ขณะที่พระจันทร์กำลังขึ้น แดงมูเมมมิงเห็นแสงเพียงรูปหมู หิกราคาพูดว่า เป็นเวลา
ที่สามพอดี ไปถึงโคกหนองใหญ่ก็คงที่ 4 พอดี ไล่เห็นโคสองสามตัวก็คงสว่างพอดี
ลุงหิกรุ่นพูดว่า "บักเสี้ยว เฮ้ยคณมิงว่าแบบนั้นสิบไค้อเห็นจิกโคเค"

(เลือกอีสาน. "ไล่เห็น - จับกระต่าย," หน้า 140-141.)

เรื่องลูกทุ่งเขากุ้ง บุญเพ็งกับหิกรุ่นเป็นเพื่อนกัน ก็ใช้คำว่า บักเสี้ยว แทนคำว่าเพื่อนเหมือนกัน เช่น

"มิงไปซื้อเหล้าโรงสักสองสามบาทไป บักเสี้ยว" บุญเพ็งตอบหิกรุ่น...
"นั่น ๆ เขาร่าอะไรละ บักเสี้ยว เฮ้ยเขาเล่นบ่เก้บแต่งตัวงาม ๆ ทั้งนั้น"

(ลูกทุ่งเขากุ้ง. หน้า 8 - 24.)

เรื่องนายฮ้อยหมึ ผู้ใหญ่เคนลงไปเยี่ยมเพื่อนที่จังหวัดอยุธยาเมื่อพบหน้ากัน ทั้งละครก็
ใช้คำว่า บักเลี้ยว เช่นกัน ดังความว่า

พอเห็นพวกนายฮ้อยหัวร่อฮา ๆ ตรงไป แกกิ่งลงมากอดคออย่างแนบแน่น พูด
เสียงสั่นระรัว่า 20 กว่าปีแล้วไซ้ไหนที่เราไม่พบกัน มึงยังมีท่าทางแข็งแรงอยู่อย่าง
เกานะ บักเลี้ยวเอ๊ย...

(นายฮ้อยหมึ. "ของปากจากเมืองบางกอก," หน้า 144-145.)

ในเรื่องชามาจากทุ่งกุลาคำพูน บุญทวี ใช้คำว่า บักเลี้ยว แทนตัวละครเอกที่เป็นคนชนบท
อีสาน ซึ่งหมายถึง เพื่อนที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยเป็นกันเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มกราคม 2524 วันที่มีข่าวพิลึกกึกกือในหนังสือพิมพ์ตรงกันทุกฉบับว่า บักเลี้ยว ตัวแสบ
คนหนึ่งกำลังเดินทางจากทุ่งกุลาร่องไห้ เขาไปเมืองบางกอกอย่างเงิบเขิบ ถ้าผู้ใดเห็น
บักเลี้ยวคนนี้อย่ายุ่งกับมันอย่างเด็ดขาด

(ชามาจากทุ่งกุลาคำพูน. หน้า 79.)

2.4 ใช้คำติคปากว่า บัก นำหน้าชื่อแสดงว่าเป็นเพศชาย และใช้คำติคปากว่า อี
นำหน้าชื่อแสดงว่าเป็นเพศหญิง คำพูน บุญทวี ใช้คำติคปาก 2 คำนี้มากในเรื่องสั้นและนวนิยาย
เป็นคำที่ผู้ใหญ่ในชนบทอีสานใช้กับผู้น้อยที่มีอายุต่ำกว่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อตกลงกันว่าให้เอาสิ่งไปซ่อนดู พ่อของเขาก็ไปเอาสิ่งจากแม่มนเภาเวียน พร้อมกับ
หัวครูใบหนึ่งมา ที่คำกองบอกว่าจะลงไปซ่อนปลาควย ลุงเขมกับบอกว่า อย่าไปดีกว่า
เพราะยังไม่รู้ว่าในอ่างนี้จะมีปลิงหรือไม่ ถาลิงเกาะอยู่หนิงแล้วมันจะยุ่งยากเสียเวลา
หาปลาแล้วที่คำกองก็ไม่พูดอะไรอีก

"ให้พ่อบักจันที่อยู่เผ่าตัวกับบักกาจ ภูมกับบักกุน สิบไปเอง..."

"ແນ่นແລ่น นกเบ็ดมาหาากันแถวนั้น บักจันคักกับบักกุน แล่นไปเอาไม้ฉาวไว ๆ " ลุงกา
ตะโกนกอง

(ลูกอีสาน. "กลางคืนอันต้นเต็น," หน้า 291 - 298.)

เรื่องลูกอีสานเมื่อนักเรียนผ่านระเบียบของโรงเรียนจึงถูกหลวงพ่อดักถามเป็นรายบุคคล
นักเรียนทั้งหมดเป็นเด็กผู้ชาย หลวงพ่อจึงใช้คำว่า บัก นำหน้าชื่อทุกคน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"สักครู สามแปนของคั่นกันนำนักเรียนชั้น ป.1 และ ป.2 มาได้ 4 คน เมื่อมาถึง
หลวงพ่อก็ให้นั่งอยู่ของทางเค้นที่คั่นกลางระหว่างชั้นสองข้าง ส่วนครูใหญ่กับครูทองนั้น
นั่งดูคยาอยู่บนเก้าอี้ไถ่ ๆ แล้วเสียงของหลวงพ่อดักถามเด็กชายเป็นรายตัวก็ดังกึกก้องขึ้น
"บักห่านอนนี่เวรมาชื่อ ๆ เป็นหยังไปยืนเปี้ยวที่ริมโบสถ์" หลวงพ่อดักถามเด็กชายคนหนึ่ง
เด็กคนนั้นมองไปที่สามแปนเหมือนจะเกลี้ยคมมาก ๆ แล้วพูดเบา ๆ ว่า

"ซอ...แปนพวกหลาย เล่นไปปายหัน"

"บักนอย นี่ละ ทำกระบวยตักน้ำหลนลงแตกแมนบ" หลวงพ่อดักถามคนถัดมา

"บักสีทา แงแปนจะกินน้ำก่อน กระบวยจึงหลน"

หลวงพ่อดักถามแล้วถามเด็กถัดมา

"แล้วบักนละ เรื่องอันหยังจึงไม่ถายลงรองถาน" แปนพวกทองหลายไปเกียบที่นั่น

"มึงกินอันหยังมา" หลวงพ่อดักถามแล้วบิ่ไปทางครูใหญ่

"แล้วบักนอยนี่ไปลักชิ้นมะขามหวานของตาสินแมนบ" หลวงพ่อดักถามเด็กคนสุดท้าย

.....

"นี่รูปอันหยังของมึง" หลวงพ่อดักถามถึง ๆ

"รูปจอมโพน จอมปลวกนะ" จันคิมออกซัดคำ

"ในกระดานของครูทองมีบื้อ" หลวงพ่อดักถามดังกวาเกา

"บมีแตกกลางนาของแมนบ"

"ลูกบักเขมหัวหมอเออ มึงหัวล้านเกินครูแล้วไยบอกให้วกลงไป"

(ลูกอีสาน. "หลวงพ่อก่อนอาละวาด," หน้า 123 - 127.)

เรื่องนายฮ้อยหมึก คำขุน บุญทวี ก็ใช้คำว่า บัก หลายตอนสำหรับในตัวละครใช้พูดคุย
โต้ตอบสนทนากัน เช่น เมื่อผู้ใหญ่เคนจะทำการคัดเลือกคนลงไปทำงานที่เมืองล่าง ก็มีโก่งวนลาย
เขามาขิดจิ้งหะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โก่งวนลายหรือเจกคำคำเคี้ย มานั่งอยู่ยามใดหน้ใครรู้ไม่ถามว่า สอคิดเลือกดีไหม
ผู้ใหญ่เคนเอ๋ย ผู้ใดสอใครละแนจิงพาไปเมืองล่าง ไม่อย่างนั้นเสียชื่อนายฮอยผู้พาคน
ไปขายหมคแลวกอ

"หยุดคนะบักคำมึงถอนคำพูดเคี้ยวนี" นายฮอยเคนสวนขึ้น.....

.....
เสียงพิล ๆ ของควายไถถนเรือนพอเขากึ่งขึ้น แล้วมีเสียงชนกันเป้งป้างตามมา
ทำให้ภาพฝูงควายบักสีโชนกันอยู่กลางทุ่งกุลาจนไล่ไหลลอมมาแทนภาพเก่า ๆ ...
หลงลืมพำขึ้นเหมือนคนละเมอวาบลอยในฝันแพะกันเลยบักสีโเฮเอ๋ย

(นายฮอยหมิฟ. "จะไปเมืองล่าง," หน้า 84 - 91.)

"นอเมหลัก เพราะบอกเขาถูกกว่าจะพาผู้ใดลงไปเมืองล่างแม่นบ"
"ใช่แล้วแหละแม่บักขุน เอ๋ย เจาจะหักพูดเมืองบางกอกให้สมกับเป็นเมียนายฮอยเคน
เสียบาง" แกพูดแล้วหัวเราะนี้ ๆ

(นายฮอยหมิฟ. "ลูกศิษย์เอก," หน้า 175.)

คำว่า บัก ไซกับผู้ที่มาอายุเท่ากัน รู้จักสนิทสนมกันดี และเป็นเพื่อนกัน ก็โด่งดังคำพูด
บุญทวีไคนำเอามาใช้ในบทประพันธ์ของเขา เช่น เมื่อคำพูด สัมภาษณ์คนอีสานที่ลงมาเป็นกุลีแบก
ข้าวสารอยู่ที่กรุงเทพฯ ซึ่งแนะนำตัวเองและเพื่อน ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"บักนี้ อยู่ชัยภูมิชื่อ "พัน" บักนี้ ชื่อ "กาน" บ้านอยู่ร้อยเอ็ด บักนี้ ชื่อ เชิด บ้านอยู่อุดร
นะครับ แบกข้าวสารอยู่แถวถนนมิตรจิตน์บ้าง อยู่แถวทรงวาดบ้าง พวกเขารักกันมาก"
หมู่ใหญ่กว่าเพื่อนอธิบาย

(หอมกลิ่นปลาร้า. "แบกข้าวสารกินข้าวเหนียว," หน้า 157.)

เรื่องเลือกอีสาน และเรื่องปลาร้าถูกเคี้ยวก็น่าสนใจหลายตอนที คำพูด นำเอาคำว่า บักมาใช้
กับคนที่มาอายุรุ่นราวคราวเดียวกันมีความเป็นเพื่อนและสนิทสนมกันเป็นอันดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หัวหน้าคณะรับจ้างครั้งนี้คือ อายซุน หรือพี่ซุนที่คุ้นเคยไปดูแลกิจการกับพวกกุลาในวัด ปีก่อนอีกคนหนึ่งซึ่งพี่ถาบอกว่าจะไปควยคือ หิดจำปาช่างตัดผม แต่พอเดินไปถึงเรือนสูงกา ก็เห็น "ซอຍ" ก็เห็นซอຍเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกับซุนยีนยืนอยู่แล้ว

"โธ่กับซอຍมาเสียหยิ่ง"

"ฎลีไปถางป่าละ" ซอຍบอก

(เลือกอีสาน. "ถางป่าทำไม," หน้า 222.)

เรื่องปลาลูกเดียว เมื่อคำพูนพรรณมาถึงบุคลิกของเพื่อนซอຍเขาก็ได้ใช้คำว่า บัก นำน่านา ซอຍของเพื่อนของเขาเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"บักซุน" เสียรักของผมนั่นแหละเหลือแหลกว่าผมเป็นไหน ๆ ตอนเป็นหนุ่มอยู่บ้านก็ควยสาวด้วยกัน ผมไม่ค่อยไปกันมันเท่าไรหรอก เพราะมันมีวิชาตีลอบในการพูดแล้วยังเล่าตำนานพื้นเมืองอีสานได้เกือบทุกเรื่อง

(ปลาลูกเดียว. "จับไก่หลง," หน้า 155.)

เรื่องปลาลูกเดียวอีกเช่นกัน คำว่า บัก ที่ปรากฏในเรื่องก็เป็นคำที่คำพูนนำเอามาใช้กับผู้ที่มาอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และมีความสนิทสนมกัน เช่น

โกไปม้ายันแอมอยู่ยามโคตารูไม่ หัวเราะขึ้นฮา ๆ แล้วพูดว่า คราวก่อนลื้อเคยตอนควายเป็นฝูง ๆ แตะรavnลื้อจริงมาทัว เคียวมันจึงยุ่งอย่างนี้ละบักเคนเอย

(ปลาลูกเดียว. "ที่เค็ดหมอนวด," หน้า 228.)

การใช้คำว่า อี วรรณกรรมของคำพูน บุญทวี ใช้คำติดปากว่า อี นำน่านาซอຍหญิงและไม่ว่าคำ อี เป็นคำขยายแก่ประการใด แต่คำ อี เป็นคำที่ใช้นำน่านาซอຍหญิงชนบทอีสานโดยทั่วไป การใช้คำ อี เป็นคำที่ผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีอายุมากกว่าใช้กับผู้หญิงที่มีอายุน้อยกว่าหรือผู้ที่มีอายุเท่ากัน เช่น เมื่อจาค่าสิงหนอกเมียตัวเองว่า

"ฮา ๆ เอ็ก ๆ กูไม่เมาเหล้าดอกแม่ขี้เมา กูเมาใจนะ"

"พอขี้เมาเข้าใจว่า ฉันพาอุกสาวไปเสนอนายโช้ไหม" เมียถามเบา ๆ

(จากคำสิงห์. หน้า 17 - 18.)

"คือว่า อีสาบใจ มันใจเค็ดหลาย มันยอมไปอยู่กับพี่ชายใหญ่ของมันเลย"

(รักแท้ของไอคาน. "ฟ้าเมืองไทย," 18(802) ; 24 เมษายน 2529.)

"อีพ่นองสาววัย 13 ปี หาบุญนาคแขนอ่อนแอंनाโนน"

(เสียงจูนเพชรรักแล้ว. "ฟ้าเมืองไทย," 18(893) ; 1 พฤษภาคม 2529.)

ครูทอมาเสียงดังใหญ่ดังขึ้นแล้วเสียงโหวกเหวกวา

"มันก็จุมปลอเมะพรารออนทั้งทะเลายลงใส่หัวอีจำปายี่แมนตายคือเขียด" ดังก้องไปทั่วบ้าน

(คนไม่สุคน. "ฟ้าเมืองไทย," 18(895) ; 18 พฤษภาคม 2529.)

นางสนใจทุกเสียงดัง ๆ ว่า ให้อีเขียดพาไปเลี้ยงกับเพื่อน ๆ มันแล้วละเรื่องไม่งาม
อย่างนี้ยังไม่บอกให้ใครรู้ละพอไอมั่งเอย

(จุ่งเมนยาเมา. "ฟ้าเมืองไทย," 18(896) ; 22 พฤษภาคม 2527.)

อีทองใบ อยู่ใสไม่ไปเรียกกู ทอไปบ้านเราจะเงยป่านเป่าสาก พวกสุพากันคิด
หรือเปล่า

(คืนหนาวจั. "ฟ้าเมืองไทย," 17(886) ; 13 มีนาคม 2529.)

อีก็อย่างหนึ่งเวลาเธอหัวเราะ ปากเธอจะฉีกกว้าง ซึ่งตามปกติปากของเกี้ยวกว้าง
อยู่แล้วจนชาวบ้านให้ฉายาเธอว่า อีเกี้ยวปากกว้าง

(ขอเมียให้หลาน. "ฟ้าเมืองไทย," 17(876) ; 2 มกราคม 2529.)

พ่นองเอยไม่นึกเลยว่า อีแก้ว มันจะใจเค็ดขนาดนั้น

(อีแก้วกนใหญ่. "ฟ้าเมืองไทย," 17(879) ; 23 มกราคม 2529.)

แม่แต่ในวรรณกรรมเรื่อง นิทานลูกทุ่ง ซึ่งคำพูด บุญทวี ไซจากทางภาคใต้ สำหรับบรรยายทองเรื่อง คำว่าลึกยังปรากฏให้เห็น เช่น เมื่อกำนันครวญถูกคนร้ายยิงตาย ชาวบ้านต่างพากันไปช่วยงานศพกำนันที่บ้าน ดังความบรรยายตอนหนึ่งว่า ดังต่อไปนี้

อ้มวยแตงหน้าเหมือนนางเอกจิว สาดวงเกี้ยวด้วยแก้ว และเงินทองหน้าบานเป็นกระดิ่ง ทุกสีหน้าในนั้นสลดหคเหี่ยว เพราะเขาสูญเสียพ่อกำนันที่เป็นที่เกรงขามของบรรดาอันธพาลกวณยานไปอย่างไม่มีวันกลับ.....

แล้ววันเวลาของหิดหมอกก็มาถึง ลุงหวัคกับป้าชยไปหาพยาบาลเจาสาวเค็นหนามานกลับบ้านมาก็นำขอแทนเหล้าเถื่อนและน้ำตาลเมาที่เตรียมไว้

"อิจันหมันเอาแตรอง แม่มันมาดามก็ไมพุด ชะชะ อีผักระสือกูไม่เคยเห็น" ป้าชยยื่นหน้ารายงานแม่หิดหมอก

(หมายเหตุที่รัก. "นิทานลูกทุ่ง," หน้า 112 - 141.)

คำพูด บุญทวี ไซคำว่า อีเป็นคำติดปากในวรรณกรรมของเขาสำหรับใช้คำผู้หญิง เช่น

"อิจันหมันเอาแตรอง แม่มันมาดามก็ไมพุด ชะชะ อีผักระสือ กูไม่เคยเห็น"

(หมายเหตุที่รัก. "นิทานลูกทุ่ง," หน้า 112 - 141.)

เรื่องปลาลูกเคียว พ่อของวันคำม ก็ได้ใช้คำว่า อีช้นกอน เช่น

เสียงแปรง ๆ ของผู้เป็นพ่อลาววันคำมกองขึ้นว่า อีช้นาเอ๋ย ทำไมมึงให้อีลูกจ้างกอดปลาล่าเสียเล่า

(ปลาลูกเคียว. หน้า 27.)

เหตุเกิดวันสิ้นเดือน เมื่อองอาจก็สามารถสองตัวละครในเรื่อง ลงไปเที่ยวกรุงเทพฯ ถูกหมอฉกฉวยพาไปนอนในโรงแรมแล้วขโมยเอาเงินของสองหนุ่มหายไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครูหนึ่งไธ้องอาจตาเขียวใส่สามารถว่าเพราเม็งแท้ ๆ ที่ไม่ให้หมานักงัวว่า เป็น
หัวคะแนนใหญ่แทนมาทิมฟิโบลิวไอเสียวเอ้ย

(เหตุเกิดวันสิ้นเดือน. "ฟ้าเมืองไทย," 18(903) ; 10 กรกฎาคม 2529.)

วรรณกรรมประเภทนวนิยาย คำพูด บุญทวี ก็ได้นำเอาคำว่า ไซ้มาใช้สำหรับให้ตัวละคร
ใช้เรียกชื่อสนทนากันหลายตอน เช่น เรื่องนักเลงลูกทุ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"นิงอย่าฉาวโฉ่ไปผู้คุมจะยกอีจำลองให้เป็นเมียกูนะ"

(นักเลงลูกทุ่ง. "จูบที่เคียวตึกคุกหนึ่งปี," หน้า 75.)

เรื่องอีสานพนजर เมื่อคุณพบกับสามสาวแล้วนั่งคุยกัน คำพูด ก็ใช้คำว่า อี ด้วยเช่น

คุณบอกว่า หนูคุยกันก่อนเถอะจะเล่าให้ฟังสามสาวนั้นนั่งลงบนคันนาจริง ๆ สาวที่ถามคุณ
คุณเคยเห็นคล้ายคล้ายคลึงคลา ถามว่าดูเหมือนเคยเห็นหน้าทีละสาวนั้นหัวเราะระริก พูดว่า
ทำไมลืมไว้นัก เธอชื่อเล่น ๆ ว่า "นกเขา" นั้นใจเลา คุณร้องขึ้นว่า "โฮ อีนกเขาขอ"
เธอก็หัวเราะคิก ๆ

(อีสานพนजर. "เสนหยานเกา," หน้า 4 - 5.)

เรื่องนายฮ้อยทมิฬ เมื่อครูสาวจะแบ่งลูกจี่ให้ป้าว์คำเมียนนายฮ้อยเคน ป้าว์คำก็ได้พูด
ถึงความต่อไปนี้

ครูสาวว่าเท่านั้นก็เดินไปหิวครูเปล่าปากำทั่วจี่ใส่ลงไป พูดว่า จะแบ่งให้แม่ป้าคำไป
จิ้งหันจักหนอย ป้าว์คำหอบลูกขวบอ่อนขึ้นเรือน จึงพูดว่า อย่าเอาไ้มากนะอีหลานเอ้ย
ทุกวันนี้พอบักขุนขอมกินข้าวแตกปลาดกเท่านั้นแหละ

(นายฮ้อยทมิฬ. "จดหมายจากกรมทหาร," หน้า 57.)

"จะเอาฉันเข้าคุกไซ้ไหม" โฟดณ

ไม่คอก คือว่า อีแสงเคื่อน นะถูกคนร้ายจับไปแล้วละ

"อ้าว ก็คนทั้งบ้านทำไมไม่ตามจับคนร้ายเล่า" โปยกอน

"เขาตามไปแล้วแต่ไม่พบ และก็วิ่งมาตามดูสาวผู้ช่วยบุญมาที่ถูกมันจุดไปพร้อมกัน"

(ขานมาจากทุ่งกุลาร. หน้า 62.)

อีสาวน้อย ชัยมาจับมือแม่มด พรหมณีให้อย่างมีนัยท่าเอน้ำลายหก จนลืมโลก
เสียทันใด

(ปล้ำลูกเตี๋ย. "ลูกอีสานขี่กระเทียม," หน้า 85.)

เรื่องลูกอีสานซึ่งเป็นเรื่องเด่นของ คำพูน มีการใช้คำว่า อี เป็นคำสนทนาโต้ตอบระหว่าง
ตัวละครในเรื่องหลายตอนด้วยกัน เช่น เมื่อทิดจุน "ชูสาว" ผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายได้เจรจาเอาความ
กันก็กล่าวว่า อีแหมกรอญควย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ให้ทิดจุนขอขมาฝ่ายเราเสีย เพราะไหน ๆ พวกเราก็กู้กันแล้วว่า ไม่มีอะไรกันเลย"
ยาวาแล้วหันหน้าไปทางลุงใหญ่

"ขอขมทุกอบข้าง ลูกขอขมดิด แกจะเอาเงินเอาทองมาขอขมาลาโทษ ขอบมี"
ลุงเมฆา

"ไม่มีจริง ๆ หรือ อีคำกองโถมาเขาเลี้ยงมาเกือบตาย" ยายแก่คนหนึ่งว่าดัง ๆ

.....
เมื่อทิดจุนเงยหน้าขึ้นจากฟังกายสั่งสอนเสร็จ ทิดยาคีเมากุมไถ่หัว เมียขึ้นมาขึ้นโงนเงน
อยู่ที่นอกชาน

"เป็นใจอีคำกอง จึงให้ควายมาเขาสวนยามรอน ๆ " ทิดยาคณฉ้วนั่งลง

(ลูกอีสาน. "ชูสาว," หน้า 74 - 75.)

ขณะนั้นอยู่หญิงงูวนกับลูกสาวหากระบุงใส่ของตรงมาทิดยาคณฉ้วนั่งว่า ทำไมกลับมาไว้นัก
หรือถูกยวบาวไล่ปล้ำอีวันคณลูกสาว

(ลูกอีสาน. "สลักลายตามตัว," หน้า 211.)

เรื่องปล้ำลูกเคียว เมื่อแม่ล่ำกับสาวเขียวสนทนากันขณะพากันลอบชมแม่น้ำโขงจาก
ฝั่งลาวมาสู่ฝั่งไทย ก็มีข้อความที่ใจกว้าง อ้อยคังนี้

"ฉันทนหลายแฉวนะ อ้ายห่าเอ๋ย" อีสาวเขียวพูดในท่ากอดคอ

"พู้อ...เออ...พู้อล่านะเวย" ไอ้สาวจะยืนอยู่ทางสัก 5 ก้าว

"จะพล้า กอดเลื้อยมาของท้อออกมาให้ฉันทมไค้ไหม" อีเขียวพู้อ ๗

.....
"แล้วเราจะไปทางใดกัน"

"อ้าว แล้วบานเรือเม็งอยู่ไหนไค้"

"บานกยเตน อำเภอลำดวนโน้น แฉวนนี้เป็นแฉวนอำเภอลำดวนไค้เล้าพล้าเอ๋ย"

"อูวะ...บอกว่าพู้อล่ำ ไม่ใช่ชอปล่ำ หรือว่าเม็งอยากไห้พู้อล่ำอ้อเขียวเอ๋ย" ไอ้ล่ำ
พู้อเล็งขิ้น ๗

(ปล้ำลูกเคียว. หน้า 12 - 13.)

เรื่องสั้นและนวนิยาย คำพูด มุขหัว คำว่าอี บางครั้งผู้เขียนก็นำมาใช้เป็นคำคำ แปรภาพ
อยู่บ่อยมาก ดังตัวอย่างเช่น

เรื่องแม่หมายที่รัก เมื่อจันทร์หญิงสาวทราบข่าว หนูคนรักหายไป แฉวนยังจะถูกบังคับให้
แต่งงานกับชายอื่นอีก จึงสร้างความเศร้าโศก เสียใจให้แก่เธอเป็นอย่างมาก จนถูกลู่หวดกับป้าชค
คาเอา กังท้ออย่างทอไปนี้

"อีจันทร์มันเอาแตรอง แม่มันมาถามไค้ไม่พูค ชะชะ อี้ปีกระสือกูไม่เคยเห็น" ป้าชคย่นหน้า
รายงานแม่ที่คณอก

(แม่หมายที่รัก. "นิทานลูกทุ่ง," หน้า 141.)

เรื่องปล้ำลูกเคียว เมื่อพ่อของวันคัมสาวขาวย่นทราบข่าวลูกสาวถูกห่มผู้เป็นลูกจ้าง
กอดปล้ำเอาจึงคาถูกสาวออกมาทวยความโมโห กังท้ออย่างทอไปนี้

เสียงแปร่ง ๆ ของผู้เป็นพ่อสาววันค่างองขึ้นว่า
"อีน้าเอ๋ย ทำไมมึงให้ไอ้ลูกจางกอดปล้ำเสียเล่า"

(ปล้ำลูกเคียว. หน้า 27.)

เหตุเกิดวันสิ้นเดือน ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ไต่แทรกคำว่า อี ซึ่งเป็นคำคำเข้าไปด้วย เมื่อ
องอาจก็สามารถสองหนุ่มอีสานถูกสาวกรุงเทพฯ หลอกเอาเงินไปจนหมด ถึงความว่า

ครูหนึ่งไอ้องอาจ ก็ทำตาเขียวใส่ว่า เพราะมึงแท้ ๆ ที่ไม่ให้หมานั้นฟังว่า
เป็นหัวคะแนนใหญ่แทนมาพิมพ์ใบปลิวไอ้เสี่ยวเอ๋ย

(เหตุเกิดวันสิ้นเดือน. "ฟ้าเมืองไทย," 18(903) ; 10 กรกฎาคม 2529.)

2.5 ใช้คำติดปากเป็นคำสรพนามบุรุษที่ 1 ว่า ขอย ซึ่งเป็นคำที่ใช้แทนตัวผู้พูด
เมื่อพูดกับบุคคลอื่น ใช้ไต่ทั้งผู้ชายและผู้หญิง คำว่า ขอย เป็นคำภาษาถิ่นที่ชาวชนบทอีสานใช้กันอย่าง
กว้างขวางเป็นคำกลาง ๆ ไม่ได้ว่าเป็นคำหยาบ คำพูด บุรุษใช้คำว่าขอยเป็นคำติดปาก เมื่อ
ตัวละครซึ่งเป็นชนบทอีสานด้วยกันใช้สนทนาไต่ตอบกันหลายเรื่องดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก่อนตายยายอยากเห็นลูกหลานมีหลักฐานทุกคน และอีกอย่างก็อยากไปทำบุญกองข้าวน้อย
อีกสักทีก่อนจะตาย

"ขอย อยากไปไหว้พระบาง" พ่อบุ

"ขอย อยากไปไหว้พระแก้วมรกตสักที" พ่อบุ

"ขอให้อายุยืน ๆ ขอย สิพาไปเอง" หมอลำว่า

(ลูกอีสาน. "ไปดักนกคุ้ม," หน้า 166.)

เมื่อติดกันกับคำกองตัวละครในเรื่องลูกอีสานลึกลับไต่เสียกัน ผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายไต่
เจรจากกลงกันก็มีการใช้คำแทนชื่อตัวเองว่าขอยอย่างชัดเจน ดังต่อไปนี้

"จะว่ายยังไต่กันให้เมขอยพูดก่อน" พ่อบุของขุนว่า

ยาของขุนหยิบยาสี่แดงปนคำขึ้นเร่คปากแล้วพูดว่า

"ชายหญิงจะเป็นมัวเมียกันมีอยู่ 3 อย่าง คือสู้ซอกันแล้วแต่งงานพิธี กับชวนกันหนีและ
ซอกันอย่างทึดจนรู้ค่าทองนี่"

ขอยอมทุกอย่างลูกขอยนิค แตะเอาเงินเอาทองใส่พานมาขอขมาลาโทษ ขอยบมี
ลุงเมฆา.....

ขอยเวซ้อ ๆ ว่า ทั้งเรือมีเงินอยู่ 3 บาท กับไก่ตัวหนึ่งกำลังฟักไข่อยู่

(ลูกอีสาน. "ซูลาว," หน้า 73 - 74.)

ลุงกาบกับลุงเขมบอก ว่า ไต่ไม่ถึงครึ่งของเหมือนกัน ที่กาจลูกลุงกาพูดว่า "บักคุณ เก่งกว่าหนู"
คุณจึงพูดว่า พอขอยสอนขอย

เมื่อกลับถึงที่พัก กองไฟกองใหญ่กำลังลุกโชนขึ้นแล้ว แม่ เมีย ลุงกา กับแม่จันก็พากัน
เป่าไฟอยู่ ๆ ลุงกาถามว่า ทิดจุนกับอีคำทองไปไหน ทิดจุนก็ว่า

"ขอยบขอยไปหาพื้น"

"ขอยก็ไปหาพื้น" ที่คำทองว่าพลวงโยนมีคพื้นลงคังโครม

(ลูกอีสาน. "ฝนตกจับมืออย่างกิน," หน้า 269.)

เรื่องสั้นและนวนิยายของ คำพูน บุญทวี ทุกเรื่องถ้าเป็นการสนทนาพูดคุยกันระหว่างคนชนบท
อีสานด้วยกัน ทวีละครมมักจะใช้คำสรรพนามแทนตัวเองว่า ขอบ เสมอ ถึงแม้ว่าเมื่อตอนที่คนตัวละคร
ตัวหนึ่งในเรื่องปล้ำลูกเดียว ไปเที่ยวของใครสนทนาพูดคุยกับหญิงสาวชื่อ ออบ ทอโน

อัสวรูปผว่า เฒ่าเน้นก็ลุกทะเลสิ่งขึ้นตึงตึง แล้วสวมเสื้อมาเสียหิ้นโค แต่อัสวรูปผา
ยังนั่งหัวเราะคิก ๆ อยู่บนเตียงเหมือนจะขบขันเหลือหลายมันพูดว่า "ขอยบกว่าเจ้าเป็น
สาวเมืองบางกอกที่แท้ลูกสาวเหนียวค้อกัน".....

พอมันสาวเทาขามประตูออกไป จึงแหวกผ้าม่านโผล่หัวเขาไปชิมอัสวรูปผเฒ่าอัสวออบ
แล้วพูดว่า

"ขอยบเขาเจ้าเป็นเมียคอก ทองลาย ๆ ปานกับแกทุกแกแบบนั้น เบื่องงานจักหนอย"

(ปล้ำลูกเดียว. "บุษของสะพานถ่าน," หน้า 202 - 203.)

เรื่องนายฮ้อยหมึกมีอยู่หลายตอน ที่ตัวละครใช้คำว่า ขอย แทนชื่อตัวเอง เช่น ทิดอ่วม
โมโหเขาแทนท้าวให้คนถึงกับโพล่งขึ้นและสวนกลับไปด้วยคำว่าโมโหว่า

"เขา ๆ เจ้าอย่าลืมหาหลาย เห็นว่าโคลูกเขยเป็นครูอยู่บ้านเฮาจะหนีบ้านเท่า
กระดง เจ้าสอนลูกเขยให้กะแล้วกันว่า อย่าให้มันเรียนคักตัวบรรจงเข้มบรรทัดตั้งแต่เช้า
จนถึงตะวันตกดิน แล้วตัวลูกเขยเจ้านั่งสานแหจนมือหลุดลูกหลานบ้านเฮาอ่านฎีกาฎีกาออก
ขอย จีเอ็งว่าคุณครูขี้ครอกเอานะเวย"

(นายฮ้อยหมึก. "จะซื้อควายเหล็ก," หน้า 18 - 19.)

เรื่องอีสานพเนจร เมื่อคุณกลับไปยังบ้านโคพบกับสาวนกเขาสาวสวยในหมู่บ้านไปเก็บเห็ด
กับเพื่อนเดินสวนทางมาพอดี จึงหยุดสนทนาไต่ถามกัน มีข้อความที่ใช้คำว่า ขอย อยู่ดังความตอนหนึ่งว่า

คุณพูดว่านานแล้วไม่ได้กินเห็ดเหล่านี้ นกเขาพูดว่าแบ่งเอาไปแกงบ้างสิ สาวนึ่งไถ่ ๆ
พูดขึ้นว่าไม่ตองเอาไปคอกในคูนตามไปกินที่เรือนคักว่า

"โคมละนกเขา" คุณถามว่าไปจริง ๆ จะโคไหน

"โคค้อกัน แดขอยแกงเห็ดบะแซ อีบัวทองแกงแซบกว่าขอยนกเขาว่าพาลงขมิ้นอีบัวทอง
หนึ่งคักกัน

(อีสานพเนจร. "เสนหานเกา," หน้า 5 - 6.)

เรื่องขามจากทุ่งกุลา เมื่อโพเคินทางไปกรุงเทพฯ ไปพบกับสาวอีสานด้วยกันก็ใช้คำว่า
ขอยแทนชื่อตัวเองเช่น

"พวกเจ้าลืพาขอยไปทางโค" ไอโพหนึ่งเบียดค้อสาวหวัง แล้วเอียงปากถามไกลรู้หรือสาวหวัง

(ขามจากทุ่งกุลา. หน้า 122.)

คำพูดที่เป็นกลอนฉันทาที่ชาวชนบทอีสานใช้กัน ก็ใช้คำว่าขอยแทนชื่อตัวเองเสมอ ดังที่คำพูน
บุญทวี ไคสะทอนให้เห็นดังความที่สาวบัวไขพูดเป็นกลอนออกมาว่า

อายเอยในเฮือนขอมมีเตหฺมอแตกกับโปเป็นคนโซกินปลาแดกจนใหญ่
(เลื้อยคี่สาน. "กลับบาน," หน้า 419.)

งานเขียนประเภทเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี ก็เช่นกัน เขาได้สะท้อนให้เห็นการใช้
คำว่าขอมได้อย่างชัดเจน เช่น เรื่องนำใจของพ่อเมื่อโกหวนกับนางแปงเป็นภรรยาปรึกษาถึง
เรื่องลูกสาวกึ่งตัวอย่างต่อไปนี้

นางแปงสวนขึ้นว่าไหน ๆ มันก็เป็นไปแล้ว ออย่าเอามาพูดให้ตกเตียงกัน เลยมั่นกลับบาน
ลงแนะใหม่มันขุมนานเผื่อจะมีคนมารักขอม

"พันบาทเอาขึ้นมากองเคียววามันขอมอยู่" ผู้พูดเสียงหนักแน่น

"แล้วแต่เจ้าลิกขอมหลูทลงสารเจ้าหลาย"

"แล้วสิหาอย่างใด" พูดแล้วจงหนาเมีย

"ขานาแปงไรให้เขาเขาคงได้สินไหม แล้วสิให้เขาไปเยี่ยมญาติที่เมืองจันทน์สามพัน"

"ขอมไปแล้วขอมสืตายแล้ว" ผู้พูดเสียงชิงชัง

"เจ้าอย่าแข่งตัวเอง ไอเจกไลมันสืตายก่อน"

"เว้าข้อ ๆ ว่า ขอมขอมอยากขายเลยเอาไว้ให้อัศจรรย์ทำกินกับตัว"

"ขอมว่าควรขาย ขายกับที่นั่นไหมคแล้วไปหาขายลอบขอมอยู่กรุงเทพฯ "

.....
"เจาอย่าว่าเขา ขอมกับเจาไม่ไรนาสาโทเลียงลูกมาจนใหญ่โตมีกลาชาแข่งสองคนก็
เพราะชาวบ้านอุทหนุบเรา

(นำใจของพ่อ. "ฟ้าเมืองไทย," 18(891) ; 17 เมษายน 2529.)

"ออย่าว่าขอมมันสรอยเอย กำลังลิกขอมอยู่ละ" พูดเท่านั้นก็กลืนน้ำลายเหนียวลงคออีกหนึ่ง
ขอมขอมเคียดจาจากเหื่อว่าแต่ขอมรองให้เจาเลิกเล่นไฟไฮโล

(เพียงแปดคำ. "ฟ้าเมืองไทย," 17(880) ; 30 มกราคม 2529.)

3. การใช้คำคุณาธิศ

หมายถึง การนำเอาคำภาษาถิ่นที่มีลักษณะคล้องจองกันเป็นสุภาษิตสอนใจ มีถ้อยคำหลักแหลม
ลึกซึ้งคมคายมาใช้เพื่อตอบสนองหน้าที่ตามกัน

คำคุณาธิศเป็นคำที่ผู้เข้เขาผู้แทนทางภาคอีสานนำมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นบทสั่งสอน
ลูกหลานเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน ตามขนบธรรมเนียมประเพณีการดำเนินชีวิต การครองเรือน
และการปกครองคน นอกจากนี้ คำคุณาธิศยังใช้เพื่อเป็นบทเกี่ยวพาราสีผกากรักกันระหว่างหนุ่มสาวเมื่อ
ยามลงชว่อีกด้วย

ถ้าเนื้คำคุณาธิศและรูปประพันธ์จะเป็นใคร ไม่มีหลักฐานปรากฏเป็นที่แน่นอนเป็นเพียงคำพูด
ที่ถ่ายทอดกันมาทางมุขปาฐะ แล้วจกจำกัดต่อกันมาเป็นเวลานานแล้ว

คำคุณาธิศมีลักษณะคล้าย ๆ กับสำนวน คำพังเพยหรือสุภาษิต แต่เมื่อนำเอามารวมกันแล้ว
ชาวอีสานเรียกว่า คำคุณาธิศ

3.1 การใช้คำคุณาธิศที่เป็นคติเตือนใจ

การใช้คำคุณาธิศที่เป็นคติเตือนใจ ผู้วิจัยจะแบ่งหัวข้อออกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

3.1.1 ข้อเตือนใจของผู้เข้เขาผู้แทนให้ลูกหลานระลึกอยู่เสมอว่า
อย่าทวนสรุปเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นว่าจะต้องม้อนเป็นไปอย่างนั้นอย่างนี้เหมือนอย่างสรุปว่าเมื่อ
เมืองเวียงจันทน์ถูกข้าศึกตีแตกจะทำให้เมืองพิบูลสมจมน้ำสักวันหนึ่งเมืองอาจจะกลับสู่ความเจริญ
รุ่งเรืองอีกครั้งก็ได้ ดังบทคุณาธิศต่อไปนี้

เวียงจันทน์เส้าสาวเอ๋ยอย่าพาวว่า มันสิโม่มาคหล่า นักแตงข้างหน่วยปลาย

(เลือกอีสาน. "มหกรรมแห่งแผ่นดิน," หน้า 103.)

เส้า หมายถึง เสว

อย่าพาวว่า หมายถึง อย่าเพ่งกล่าว

มันสิโม่มาคหล่า หมายถึง ผลจะไค่ตอนท้าย

นักแตงข้างหน่วยปลาย หมายถึง แตงรานผลสุกท้าย

3.1.2 ขอเตือนใจให้เลือกคู่ครองที่เป็นสาวอายุอยู่ในวัยเยาว์ดีกว่า คู่ครองที่มีอายุมากแล้ว เพราะผู้มีอายุน้อยกว่า ยอมแข็งแรงกว่าคนที่มีอายุมาก เช่น ท่าน้ำก็เก่ง ทำสวนก็เก่ง เวลาลงไปทุ่งนาหาหูกฏกรูขี้เขียดและรุมไค้ตลอดทั้งวัน อย่างไม่รู้จักเห็นคเหนื่อย และอีกอย่างเวลาอนยังกอดคือนอีกควย ก็จบพญาทอไปนี้

ทอยที่แตกทอยแล่นแตกเอาเมียแก่เห็ดคนขี้ไหว ไค้เมียสาวยามหนาวกอดคูน ยามลงทง
หาหอยหาปู ขวนหูกฏกรูขี้เขียดค้อมฮอดค้ำ

(เลือกอีสาน. "กลางคืนในฤดูหนาว," หน้า 41 - 42.)

ทอยที่แตกทอยแล่นแตก หมายถึง เสี่ยงแคน

เห็ดคนขี้ไหว หมายถึง ท่าน้ำขี้ไหว

ทง หมายถึง ทุ่ง

ฮูก หมายถึง รุกข

ค้อมฮอดค้ำ หมายถึง ตลอดทั้งวัน

3.1.3 ขอเตือนใจไม่ให้คนเห็นแก่ตัวที่ไม่ยอมช่วยเหลือผู้อื่น แต่รันถึง เวลาที่ตัวเองได้รับความเดือดร้อนจึงมาขอความช่วยเหลือ ก็จบพญาทอไปนี้

ไฟไหมป่า จึงเห็นหนานู

(หวัตะแนนนำเนา. "ฟ้าเมืองไทย," 18(900) ; 19 มิถุนายน 2529.)

จึง หมายถึง จึง

3.1.4 ขอเตือนใจให้ให้เห็นว่า ถ้าคนเรามีแต่ความคิด ส่วนเงินทองนั้นไม่มี ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด ก็จบพญาทอไปนี้

ความคิดมีแต่ แต่เงินค้ำมี

(นักเรียนมานนอก. "เด็กชายจอยไปอำเภอ," หน้า 103.)

คิด หมายถึง คิด

บแพ หมายถึง ไมแพ

บมี หมายถึง ไมมี

3.1.5 ขอเตือนใจไม่ให้ลืมชาติกำเนิดและถิ่นกำเนิดของตัวเอง เมื่อได้รับความสำเร็จในชีวิต ก็ยังต้องอย่างหมดยกออกไปนี้

เจ้าโคกกันณิงอย่าลืมหนังทองปลาบึงเคอ เจ้าโคกกันณิงอย่าลืมทุ่งหนวดกลม เจ้าโคกกันณิงอย่าลืมแจว แหวชัก เจ้าโคกกันพาเงินพาคำ ขออย่าลืมกะเบียบนฮาง
(ลูกอีสาน. "ไปหาปลากินปลาบึง," หน้า 247.)

ปลาบึง หมายถึง ปลาสาวย

บึง หมายถึง แม่น้ำมกษ

พาเงินพาคำ หมายถึง ภาษาอีสานอาหารที่มีราคาแพง

กะเบียบนฮาง หมายถึง กระดงชาค

3.1.6 ขอเตือนใจว่า ก่อนจะตัดสินใจทำอะไรลงไปให้สำรวจตรวจสอบตราสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ให้ละเอียดถี่ถ้วนเสียก่อน จึงจะไม่เกิดผลเสียตามมาภายหลังเหมือนกับเวลาจะหว่านน้ำในแ่งมองขึ้นไปบนฟ้าก่อนว่า ฝนมีเค้าจะตกไหม เวลาจะเดินทางไปค้าขาย ก็ให้มองดูหน้าลูกเมียเสียก่อน ถ้ามีสีหน้าหม่นหมอง ก็ขอให้หยุดอย่าออกเดินทาง เพราะจะทำให้การค้าขายขาดทุนถึงกับหมดยกออกไปนี้

เฮ็ดนาเหลียวเบิ่งฟ้า ไปค้าเหลียว เบิ่งหน้าลูกเมีย

(หมวกกลิ่นอศิต. "ฟ้าเมืองไทย," 17(887) ; 20 มีนาคม 2529.)

เฮ็ด หมายถึง ทำ

เบิ่งฟ้า หมายถึง ดูฟ้า

เบิ่งหน้าลูกเมีย หมายถึง ดูหน้าลูกเมีย

3.1.7 ขอเตือนใจเรื่องกิเลสตัณหาหากไม่คิดไตร่ตรองให้ดีแล้วมันจะทำให้เสียคนจนใครรับทุกขเวทนาตรวจนวันตาย ถึงกับหมดยกออกไปนี้

ทันหันฟ้าโศกตกต่ำ คับคั่งโหล่าสีกุชช้ำบาดกาย

(หญิงหาญว. "ฟ้าเมืองไทย," 17(881) ; 6 กุมภาพันธ์ 2529.)

ฟ้าโศกตกต่ำ หมายถึง ทำให้ตัวเองตกต่ำ

คับคั่งโหล่า หมายถึง ถ้าไม่คักให้ลี้ซึ้ง

สีกุชช้ำบาดกาย หมายถึง จะได้รับความทุกข์ทรมานจนถึงวันตาย

3.1.8 ขอเตือนใจผู้เฒ่าผู้แก่ ที่ใช้เล่ห์เหลี่ยมเพื่อหวังผลประโยชน์ให้แก่
ตัวเอง คังทญูทอไปนี้

แนวเลื้อเจ้าจ่าสือบอยากเชื่อ คันเหลียวเห็นหมูเนื้อ สือหาแตกพัง ลางผู้เจ้าทำการบเลว
งายบาควายบ เขาทองแนวนันคังเกลหลาย ลางคนเจ้าศีลธรรมบโคหน้าคล่าแต่โทษของนอยนำลาย
บอยคังถึง

(ปลัดลูกเคียว. หน้า 83 - 84.)

คันเหลียวเห็น หมายถึง คับมองเห็น

ลางผู้เจ้า หมายถึง ผู้เฒ่าบางคน

บาควายบเขาทอง หมายถึง เวลาเข้าทอง

นังเกลหลาย หมายถึง เกลเหลื่อเกิน

ศีลธรรมโคหน้า หมายถึง ไม่เคยทอมนสวคมนตรีภาวนา

3.1.9 ขอเตือนใจที่ว่า การแต่งงานกับคนต่างบ้านนั้นไม่ดี เพราะไม่สามารถ
ทราบความเป็นอยู่ที่แท้จริงของเขาได้ เหมือนกับการเอวามที่สวนอันมาปลูกนั่นเอง เราจะไม่ทราบเลยว่า
เป็นว่านจริงหรือว่านปลอม คังทญูทอไปนี้

เอาเมียบต่างบ้าน เอวามต่างสวนมาปลูกไม่ดี

(เจียงจูนพบสวรรค์แล้ว. "ฟ้าเมืองไทย," 18(893) ; 1 พฤษภาคม 2529.)

3.1.10 ขอเตือนใจเกี่ยวกับความรักที่มึนทอลูกและภรรยาของตัวเอง ความรักลูก
และภรณานัน เปรียบเหมือนกับเชื้อที่มึนคอกและมึนคอกของเรารู้ยากที่จะดึงให้ขาดออกไคงาย ๆ
คังทญูทอไปนี้

ค้นหาอักขรเป็นคั้งเชือกผูกคอ ค้นหาอักขรเป็นคั้งเชือกผูกคอ

(น้ำใจพ่อ. "ฟ้าเมืองไทย, 18(891) ; 17 เมษายน 2529.)

อัก หมายถึง รัก

3.1.11 ขอเตือนใจของแม่ที่มีต่อลูกสาวว่า การที่ลูกจะแต่งงานมีครอบครัวนั้นจะต้องทอหูก และรู้จักวิธีเลี้ยงหมอนให้เป็นเสียก่อน จึงสมควรจะแต่งงานกับทนายทอไปนี้

เขาไว้วางใจแม่จึงว่า ทอหูกพันเป็นแก ทอแพรพันเป็นผาทอน เลี้ยงมอนบู้จักโท
ลูกโทนอเม้งอยาพาเอาตัว

(ลูกอีสาน. "ไปถักกันกลุ่ม," หน้า 156.)

เขา หมายถึง หูก

ทอหูกพันเป็นแก หมายถึง ทอหูกยังเป็นระเบียบ

ผาทอน หมายถึง ผาโพรงหาง

มอน หมายถึง ตัวหมอน

3.1.12 ขอเตือนใจสาวสวยที่ชอบหึงถือตัวเหมือนกับแมลงมักจะตายเพราะ
อาจม หึงสาวตาย (ไม่ได้แต่งงาน) เพราะหึงจนเกินไป ถึงบททนายทอไปนี้

แมงวันตายยอนซี สาวผู้คืตายยอนโอ่ง

(หอมกลิ่นปลาร้า. "คำขวัญอีสาน," หน้า 32.)

แมงวัน หมายถึง แมลงวัน

ยอนซี หมายถึง เพราะซี

สาวผู้คื หมายถึง สาวสวย

ยอนโอ่ง หมายถึง หึง ถือตัว

3.1.13 ขอเตือนใจคนในหมู่บ้านว่า ถ้าเป็นคนตระหนักรู้เห็นยามักจะไม่มีเพื่อน
แต่ถ้ามักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้านมักจะไปมาหาสู่เสมอมิไค้ ถึงบททนายทอไปนี้

อยากพบให้ชัด อยากมีให้ทำทาน

(หมวกลิ้นปลาร้า. "คำคมอีสาน," หน้า 32.)

ชัด หมายถึง กระทบ

3.1.14 ขอเตือนใจที่ไม่ยอมให้เชื่ออะไรง่าย ๆ เหมือนอย่างฝนจะตก
อย่าเชื่อใจความมีลูกสาวอย่าเพิ่งไวใจหากหลาหลาเสียทีลงไปแล้วจะพูดอะไรไม่ออก คังบหนา
ทอไปนี้

ฝนตกอย่าเชื่อใจใคร มีลูกสาวอย่าเชื่อใจมัน บักเขาตกจากเป็นอัคปากกะบนาน

(หมวกลิ้นปลาร้า. "คำคมอีสาน," หน้า 32.)

3.1.15 ขอเตือนใจสำหรับคนที่แต่งงานเมื่ออายุมาก มักจะเป็นข้ารับใช้ลูก
เมื่อยามแก่ คังบหนาทอไปนี้

เอาเมียหลาเป็นข้าลูกจนตาย

(หมวกลิ้นปลาร้า. "คำคมอีสาน," หน้า 33.)

หลา หมายถึง ล้า

3.1.16 ขอเตือนใจให้รักษากฎปฏิบัติของสามเณร เช่น ภรรยาต้องลุกขึ้นแต่เช้า
ไม่ขึ้นเสียงกับสามเณร ถึงเวลารับประทานอาหารให้สามเณรเป็นฝ่ายลงมือก่อน ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต
ต่อสามเณรและให้ภรรยาฟังของสามเณรเหมือนกับญาติของตัวเอง นอกจากนั้นก็ให้หมั่นทำบุญตักบาตรเป็น
ประจำ ถ้าปฏิบัติดังนี้แล้ว ก็นับว่าเป็นภรรยาที่ประเสริฐ คังบหนาทอไปนี้

เป็นเมียเขาให้ลูกแต่เช้า ฟังคำของเขายอมว่าล่วงเกินความเขา ยามกินเขาให้เขากินก่อน
อย่าล่วงล้ำให้เสียสุจริต ยัวไปโสมโสมในอุ้งของเขาก่อน ถึงยามเขาให้กินให้เขากินก่อน
แต่งใส่เสื้อหมากไว้ ยามพาวิ่งไล่ วิ่งตามของสองฝ่ายให้หมั่นของกินดี ๆ ให้สิ่งแดงงาย
เขาให้เขาสรางบารมีเกือกอ ตักบาตรยามแลงเขา กลางวันนั้นให้ใส่เสื้อ

(หมวกลิ้นปลาร้า. "คำคมอีสาน," หน้า 33.)

กินเข้า หมายถึง กินข้าว

ไปไสมาไส หมายถึง ไปไหนมาไหน

ฮับ หมายถึง รับประทาน

ถึง หมายถึง ถึง

ฟ้าวจั่งสิโว หมายถึง เร็วรับควน

แลงงาย หมายถึง ตอนเย็น กับตอนเช้า

3.1.17 ขอเตือนใจให้เป็นผู้รู้จักศึกษาหาความรู้ ถ้าไม่มีความรู้แล้วคนก็จะไม่เกิดความยำเกรง ดังบทพูดต่อไปนี้

เกิดเป็นคนให้เรียนความฮู้ เฮ็ดฮู้ดู เขามีย่า เฮ็ดข่าง่า เขามีย่าน

(หมกกลินปลารว. "คำคมอีสาน," หน้า 34.)

ความฮู้ หมายถึง ความรู้

เฮียน หมายถึง เรียน

เฮ็ดฮู้ดู หมายถึง ไม่มีความคิดอ่าน

มีย่า หมายถึง ไม่ยำเกรง

เฮ็ดข่าง่า หมายถึง ไม่มีความคิดอ่าน

มีย่าน หมายถึง ไม่เกรงกลัว

3.1.18 ขอเตือนใจก่อนที่จะทำหนิอะไรนั้นขอให้สำรวจดูตัวเองเสียก่อนว่า
ตัวเราเป็นอย่างไร ดังบทพูดต่อไปนี้

ที่แท้ควายบักเลเฮา บักฮู้สวนบักหนิตเตแมงหว้ายตั้นฮั้นบฮ่าเพลิง

(หมกกลินปลารว. "คำคมอีสาน," หน้า 34.)

ที่ หมายถึง ทำหนิ

ควายบักเล หมายถึง ควายเขาเถ

บักหนิ หมายถึง ไม่มีคิใหม่คิค

ฮาย หมายถึง ราช

บฮาเพิง หมายถึง ไม่เอาใจใส่

3.1.19 ขอเตือนใจในการเป็นผู้ปกครอง คือผู้ปกครองต้องเป็นคนกล้าหาญ
เด็ดเดี่ยว บานเมืองจะเจริญ แต่ตาผู้ปกครองเป็นคนซื่อสัตย์ บานเมืองก็มักจะตกต่ำ ไม่รุ่งเรือง
ดังบทพยากรณ์

ไฉนผู้เป็นขุนกล้าครองเมืองจึงสูงส่ง คันแมนขุนชียานครองไคกะบเฮื่อง
(หอมกลีนปลาร้า. "คำคมอีสาน," หน้า 34.)

ไฉ หมายถึง ใคร

จึงสูง หมายถึง จึงจะรุ่งเรือง

คันแมน หมายถึง ถ้าเป็น

ชียาน หมายถึง ซื่อสัตย์

ไคกะบเฮื่อง หมายถึง ก็ไม่รุ่งเรือง

3.1.20 ขอเตือนใจเกี่ยวกับผู้มีความรู้ ว่า ถึงแม้จะมีความรู้มากมายเท่าไร
ก็ตาม แต่การสอนตนเองไม่ไคแล้ว ความรู้นั้นก็ไม่มีประโยชน์ใด ดังบทพยากรณ์

แม้ว่ามีความรู้เต็มพุงเพียงปากสอนโตะเองบไค ไฉนย่องว่าดี
(หอมกลีนปลาร้า. "คำคมอีสาน," หน้า 34.)

แม้ว่า หมายถึง แม้

ไฉนย่อง หมายถึง ใครจะยกย่อง

3.1.21 ขอเตือนใจเกี่ยวกับสัจจะของลูกผู้ชาย ซึ่งมีความหนักแน่นและมั่นคง
เหมือนกับก้อนหินที่หนักเป็นหมื่นกิโลกรัม เมื่อโยนลงไปในแม่น้ำจะจมตึงหายไปทันทีจะไม่วันใดขึ้นมา
ให้เห็นอีกเลย ดังบทพยากรณ์

โคคิแล้วอย่าลืมแจวเผือกแก่คุณเอ๋ย โคคิพาเงินพาค้าอย่าลืมกะเบียบฮ้าง
(อีสานพเนจร. "อุกอีสานทองสูง," หน้า 24.)

ฮ้าง หมายถึง ขำทุกทุกโทรม

3.1.23 ขอเตือนใจสำหรับผู้หนึ่งที่จะแต่งงานมีสามี ให้เลือกเอาคนที่
บ้านเรือนเรือนกว้านไรรานอยู่ริมน้ำ เพราะง่ายแก่การหาอาหาร คังบพญาทอไปนี้

คันสิมีผิวให้หาผิวบ้านไกลห้วยหัวปลารวยโตใหญ่เคอ

(อุกอีสาน. "ไปไร่พังพอน," หน้า 169.)

คันสิ หมายถึง เม่น

หัวปลารวย หมายถึง หัวปลาสวาย

3.2 การใช้คำญาเป็นบทเกี่ยวพาราสี

หนุ่มสาวในชนบทอีสานมักพูดคุยกันในทำนองสุภาพแสดงความรักต่อกัน โดยการใช้คำพูดที่มี
ลักษณะคล้องจองกัน คำพูดดังกล่าวนี้คนทางภาคอีสาน เรียกกันว่า "ญากลอนเกี่ยว" ดังแยกออกเป็น
ข้อ ๆ และยกตัวอย่างให้เห็นในวรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี ดังต่อไปนี้

3.2.1 ญากลอนเกี่ยวที่แสดงถึงลักษณะของผู้ชายที่ผู้หญิงควรจะเลือกเอา
เป็นคู่ครอง เช่น ทองสีกลายที่ทนชา ที่แถม และที่เอว การสีกลายนั้นถือกันว่า ทำให้เกิดความสวยงาม
ถึงคำพูดของฝ่ายหญิง ดังต่อไปนี้

ชาลายแล้ว แอวยลายบ่ไถกายอายเอ๋ย สักกนอยงอยแถมจั่งลือคือ ชาขาว ๆ มานั่งไถ
เหม็นคาวซากจะลือออก ชาลาย ๆ มานั่งไถ หอมเนียมอมกะขมบาน สิบต้นผาขาวผืนผาหอ
ชาลายอายชนกาย ชาลายอายกายแล้วพอยานผาหมื่นต้น

(คนชาลาย. "ท่าเมืองไทย," 18(890) ; 10 เมษายน 2529.)

ญากที่ 1 กล่าวว่า พี่เอ๋ย ถ้าพี่สีกลายเพียงทนชา ไม่สักขึ้นไปถึงเอวก็อย่าหวังจะได้
กระกองกอดคนอง ยิ่งถ้าพี่สักกนอยไว้ที่แถมพี่ด้วยก็จะยิ่งดี

บทที่ 2 ทำให้มองเห็นอย่างชัดเจนว่า หญิงสาวนิยมนูชายที่สักลายมากเพียงใด ดังคำที่กล่าวเอาไว้ว่า ถิ่นชายชาขาว ๆ มาบั้งลงไกล ๆ ทำให้เกิดเห็นความจนอยากจะทำเงินออกมาจริง ๆ แດถามีชายชาลาบ ๆ ไคมาบั้งลงไกล ๆ เครื่องหอมที่ว่าหอมก็ไม่ว่า

บทที่ 3 เป็นการสรุปของฝ่ายหญิงที่มีต่อผู้ชายที่สักลายว่า ถึงแม้จะเอาผาหมสักลีบผืนหรือยี่สิบผืนมาหมไหนอง ก็ไม่ว่าไหนองหาบหนาวไค แดถาเมื่อไคทัพเอาชาลาบขึ้นกายขาของน้องก็เหมือนกับพี่ไคเอาผาหมทั้งหมผืนมาหมไหนองเลยทีไคียว

แหว หมายถึง แหว

งอบ หมายถึง คิค

ฮาก หมายถึง อาเจียน

เนียมอม หมายถึง เครื่องหอม

กะบปาน หมายถึง ก็ไม่ว่า

ชาวผืน หมายถึง ยี่สิบผืน

พอลาน หมายถึง เทากับ

3.2.2 ฃญาถลอนเกียวที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของหญิงสาวที่มีต่อชายคนรัก กับบทฃญาต่อไปนี้

นกคคของทางไคอยาพาววาคี ชะนี้องทางไค อยาพาววาววนอายเออย บาน้องคคคคคค
อายบั้งสิฮานกวาชะนี

(สาวชา. "ฟ้าเมืองไทย," 17(873) ; 12 ธันวาคม 2528.)

ฃญาบทนี้มีความหมายว่า นกคคตาแคง หรือชะนีร้องบานไค มันชวนให้เกิตควาหวังเวงในหัวใจยิ่งนัก แดถาบทหัวใจของน้องรองไคคร่ำครวญ เพราะความคิดถึงพี่ยังทำไหนองรารรานไค ยิ่งกว่าเสียงรองของนกและชะนีเสียอีก

ฮองทางไค หมายถึง รองทางไค

อยาพาววาว หมายถึง อยาเพ็งพูด

คคคคคค หมายถึง คคคคคค

ฮาย หมายถึง ราย

3.2.3 ญากลอนเกี้ยว ที่แสดงออกถึงความถกเถียงของฝ่ายหญิง
กับทนายทอไปนี้

อายเอ๋ยในเขื่อนข่อย มีแต่หมอแตกกับโป้ เป็นคนโง่เงาเปล่าแกลจนใหญ่
(เลือกอีสาน. "คืนหนึ่งในฤดูหนาว," หน้า 41 - 42.)

ญานท้นมีความหมายว่า พี่เอ๋ย น้องเป็นคนยากจน ไม่คู่ควรกับพี่ ในเรือนของน้องมีแต่
หมอโง่เงา ๆ กับกะลมะพร้าว สำหรับใส่ปลาร้าไว้กินเท่านั้น

เขื่อน หมายถึง เรือน

โป้ หมายถึง กะลมะพร้าว

ปลาแกล หมายถึง ปลาร้า

3.2.4 ญากลอนเกี้ยวที่ฝ่ายหญิงยกของฝ่ายชายว่ารูปร่างหน้าตาดี แต่
ออกเปรี้ยบเปรยไม่ไควา ถึงเวลาเขาทองแล้วกลัวจะเหมือนแมวอนหวด กับทนายทอไปนี้

คนไค ๆ คืออ้าย บแตงบเอกะไคเหตุแนว แควายขมเขาทองยานคือแมวอนหวด
นั่นแหละอายเคนเอย

(นายฮ้อยหมี่พ. "ผู้นำชบวนคน," หน้า 36.)

ญานท้นมีความหมายว่า คนหน้าตาดี ๆ อย่างนั้น ไม่ต้องปรุงแต่งก็ดูอยู่แล้ว
แถมองกลัวอย่างไควว่า เวลาเขาทองหอพะเจาแทนอนเหมือนแมวอนหวดอยู่ในหวดเง้งขาว
เท่านั้นเอง

คนไค ๆ หมายถึง คนรูปร่างหน้าตาดี

บแตงบเอ หมายถึง ไม่ต้องปรุงแต่ง

ไคเหตุแนว หมายถึง คีฬหตุกอย่าง

ส่วม หมายถึง หองนอน

ยาน หมายถึง กลัว

3.2.5 ญากลอนเกี้ยว ที่ฝ่ายหญิงพ้อหาว่าฝ่ายชายแกล้งขยอ คังทญู
 ทอไปนั

อายเอยเจอายาคีแกลง ลมบมี ทมกะตหมน อายเอย

(เลือกคือसान. นมกรรมแห่งแผ่นดิน, " หน้า 81 - 91.)

ญานทเมความหมายว่า พ้อยามาแกลงยอนองเลย

อยาคีแกลงลม หมายถึง อยาแกลงลม

คัหมัน หมายถึง ทำท่าลั่น

3.2.6 ญากลอนเกี้ยว ที่ฝ่ายหญิงยืนยันในความบริสุทธิ์ของตนเอง
 คังทญูทอไปนั

ตั้งแต่เป็นสาวชั้นบมีเครือสเกี้ยวไหล เคอายเอย ตั้งแต่เป็นชนไม่เครือสเกี้ยว แมงมมี
 นองบปอกออยสรอยคือออยกลางกอ กาบบหอ นอนนอยชอน ชูบชอน นัวชอยกะบมี ตั้งแต่
 เป็นสาวชั้น บมีไผ่มาเที่ยวฮวม ตั้งแต่เป็นบเลาฮางควายนอยกะบมี

(หอมกลีบลาราว. "คำคมอีสาน, " หน้า 37 - 38.)

ญานทเมความหมายว่า ตั้งแต่เองโตเป็นสาวชั้นมาไม่มีชายใดใดกอดนองหรือก นองจึง
 เปรียบเหมือนชนไม่ที่สะอาดพบจกไม่มี เถววัลย์มาเกี้ยวพัน นองเปรียบเหมือนลำออยที่ชนอยู่คนเดียว
 ไม่มีแมกระทั้งกบและหอยขึ้นมาเทียม

เครือ หมายถึง เถววัลย์

ฮวม หมายถึง รวม

กะบมี หมายถึง ไมกลารุกดำ

ฮาง หมายถึง ราง

คังโคกลาวมาเตตนแล้วว ญากลอนเกี้ยวเป็นการแสดงการเกี้ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว
 ทางชนบทอีสาน และหนุ่มสาวจะสรรหากอยคำที่ลึกซึ้งคมคาย และกินใจมากลาว ซึ่งมีความไพเราะมาก
 คังนั้นเมื่อฝ่ายหญิงจากลอนเกี้ยวเสร็จ ฝ่ายชายก็จะเป็นฝ่ายเกี้ยวบาง คังจะโดยกตัญญูมาให้เห็น
 เป็นชก ๆ คังทอไปนั

3.2.7 ฅญากลอนเกี้ยวที่ฝ่ายชายยกย่องฝ่ายหญิงว่า สวยงามดังคำเลาเลื่อ
คังบทฅญาทอไปนั

โอ้หนอ น้องเอย อ้ายน้อทวิปท้าวตอกระตูกมาหา คันเห็นสาวคนชากะบ่อยากเมื่อจอย
(เลื่อค้อสาน. "มทกรรมแห่งแผนคิน," หน้า 8 - 9.)

ฅญาบทนี้ มีความหมายว่า โอน้องเอย พี่น้อทวิปอันไกลโพนไคตอสังขารมาหาน้อง ครัน
ไคพบน้อง ก็สวเหมือนคำเลาเลื่อจริง ๆ จนทำให้พี่ไมอยากกลับมานเอย

ทวิปท้าว หมายถึง ทวิปที่อยู่ไกลโพน

คนชา หมายถึง คนเลาเลื่อ

บ่อยากเมื่อ หมายถึง ไมอยากกลับ

3.2.8 ฅญากลอนเกี้ยวที่ฝ่ายชายสารภาพออกมาตรง ๆ ว่า รักหญิงสาว
จริง ๆ จนสร้างวิมานไวว่า ถ้าไคนองมาเป็นคู่แล้วจะทำสิ่งนั้นจะทำสิ่งนี้ คังบทฅญาทอไปนั

คำกองเอย ความฮัก ความมกัมาซุม คือซุม จุมกะทอ ความฮักมาทอ ๆ คือกะทอซุมไว
คันอายไคนองสิพาลองโจงไปเวียงจันทน์เอาดาแพรสิมัน ๆ มาแลกจัวแกชาว

(ลือก้อสาน. บาวสาวเกี้ยวกัน, " หน้า 62.)

ฅญาบทนี้ หมายความว่า ความรักถ้าเกิดกับญไคแล้ว ยากที่จะถอนตัวไค

มาซุม หมายถึง มาคลุ

กะทอ หมายถึง เจง

จุม หมายถึง กรอม

3.2.9 ฅญากลอนเกี้ยว ที่ฝ่ายชายสงสัยว่าฝ่ายหญิงจะไม่บริสุทธิ์ คังบทฅญา
ทอไปนั

โอ้นอ น้องเอยวามมีชายชอนสังมาเป็นลายค่าง หรือว่าเป็นแมฮางมาแล้วจึงคาลาย

(หอมกลืนปลาธา. "คำคมอ้อสาน, " หน้า 37.)

หมายความว่า นองเอ๋ย ที่น้องบอกว่ายังไม่สามีนั่น ทำไมน้องจึงไม่เหมือนกับ
สาวบริสุทธิ์ทั่วไป หรือว่าน้องเป็นแม่หมายที่เคยถูกทอดทิ้งมาแล้ว

สั่งมาเป็นลายทาง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เช่น ชูบ ผอม

แม่อาง หมายถึง แม่หมาย

จิ้ง หมายถึง จิ้ง

จากตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมดนี้ไม่ว่าจะเป็นคำพยากรณ์ที่เป็นคติเตือนใจ หรือคำพยากรณ์ที่เป็น
การเกี้ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาวชนบทอีสาน ทุกบททุกตอนล้วนแต่เป็นถ้อยคำที่มีความไพเราะ
คล่องจอง แฝงไว้ด้วยคติเตือนใจที่ลึกซึ้งคมคายและกินใจอยู่ตลอดเวลา

4. การใช้คำคุณศัพท์หรือคำกริยาวิเศษณ์เป็นคำเลียนเสียง

ในนวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี มีหลายตอน ที่ผู้เขียนใช้คำวิเศษณ์เป็น
คำเลียนเสียง สามารถทำให้ได้ยินเสียงของสิ่งนั้นได้อย่างชัดเจน คำคุณศัพท์ คำพูน บุญทวี นำมา
ใช้ส่วนใหญ่เป็นคำตาย ส่วนคำเป็นนั้นมีน้อยมาก คำคุณศัพท์ทั้งสองอย่างนี้ คำพูนใช้ได้อย่างเหมาะสม
และตรงกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบทอีสานจริง คือสะท้อนถึงความขยัน อุตุน บึกบึน พร้อมทั้ง
การต่อสู้กับสภาพดินฟ้าอากาศที่แห้งแล้งร้อนจัดได้อย่างกรามเกรียม คำคุณศัพท์ดังกล่าวของคำพูน
บุญทวี จึงแสดงถึงลักษณะที่บ่งบอกถึงความกระตือรือร้น ซึ่งจริงจริงจริง ขณะเดียวกันก็ยังรวดเร็ว
และรีบร้อนอีกด้วย แม้แต่คำคุณศัพท์ที่เป็นคำเป็นก็ยังแสดงลักษณะเช่นนั้นให้เห็นอยู่ จนสามารถทำให้
ผู้อ่านมองเห็นภาพของคนชนบทอีสานได้อย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นภาพของการกินอาหาร การทำงาน
หรือแม้แต่กริยาอาการต่าง ๆ ก็จะเป็นลักษณะของคนชนบทอีสานทั้งสิ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พอพูดเท่านั้นก็ซดนมเครื่องในเสียงซด ๆ

จอยเค้นฉีปากกอย ๆ ไปเรื่อย ๆ ะโงกดูตามห้องต่าง ๆ แล้วเค้นต่อไป

ครูใหญ่จับกบมาสูบที่ปากแล้วขวางออกไปเสียงก้างวิค

(นักเรียนมานอก. "เด็กชายจอยไปอำเภอ," หน้า 104-109.)

เสียงซด ๆ ทำให้มองเห็นกริยาอาการของพ่อคนที่กำลังซดนมเครื่องในวัยอย่างเอร็ดอร่อย

เสียงนิ่วปากคังกอย ๆ ทำให้มองเห็นกริยาอาการของคนที่กำลังเค้นอย่างสบายอารมณ์
ไม่รีบร้อน

เสียงคังวัก แสดงลักษณะอาการของสิ่งของที่กระทบกับอากาศ ผู้ขว้างมีอากาศที่รีบร้อน
ขว้างออกไปอย่างแรง และรวดเร็ว บุหรี่ในพื้นจะตองเป็นบุหรี่ป่วนโท่ที่มวนเข้ากั๊วใบจากหรือใบทอง
กลวย

ในเรื่องลูกอีสาน ผู้เขียนใช้คำคุณศัพท์เพื่ออธิบายเสียงหลายคน เช่น ตอนชูสาว เมื่อ
แต่งงานคำกองกับทิดขุน มีการขว้างในงาน ขณะที่กำลังดึงมือชานนั้นก็ทำให้ได้ยินเสียง ผอนกับมีค
เสียงรองเพราะความกลัวว่าจะถูกฆาของวัก และเสียงถมนำลายของลุงหนูเสียงคังกลาวสามารถทำให้
มองเห็นภาพของสิ่งนั้นได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลูกวักตัวนั้นวิ่งวรองแบ ๆ พอมันเห็นลุงหนูเงือกสาททำขาว มันจึงวิ่งไปสุดแรง แต่มัน
ก็เอี้ยวตัวกลับมาปวนคองจะหัก เพราะทิดฮาดขี่ม้ากระทุ้งเชือกกลับมา ขณะที่วักหันกลับ
สาททำขาวของลุงหนูก็ฟาดหัวลงตรงงามเขาของมันเสียงคังคังวะ มันหลุดลงทางชาหนา
แล้วชาหลังก็หลุดลงตาม ลุงหนูเงือกสาทลงสุดเหยียดอีกแล้วฟาดลงไปใต้เกาเสียงคังคังวะ ขณะ
ที่วักยืนอยู่นั้น ลุงหนูก็มียศพลายแหลมออกจากข้างหลังคลานเขาไปทางหัววัก แล้วกรีดหน้าอก
ของวักคังวัก ๆ สักครู่ลุงหนูก็ถอยกอนเนื้อขาว ๆ เทากำมันใหญ่ออกมาขึ้นอยู่หาง ๆ แล้ว
ถมนำลายใส่กอนเนื้อนั้นเสียงคังฟุค จึงเก็บไว้ในซายพกผาเดียว

(ลูกอีสาน. "ชูสาว," หน้า 79 - 80.)

คนญวนกับเมียญวนนั่งยอง ๆ อยู่บนเกาอี้ ชคน้ำแกงเลี้ยงผลุก ๆ อยู่ใกล้ ๆ กัน
มือซ้ายถือถาดและมือขวาจับตะเกียบ คอยช้อนกินสอยอย่างว่องไว จานที่วางอยู่บนโต๊ะไม้
สีเหลี่ยมนั้นดูเหมือนจะเป็นจานใส่ปลาชิวแห้ง เพราะแสงไฟที่วางอยู่บนขอบโต๊ะไม้สว่าง
เท่าใด เมียคนญวนก็หันหลังพูดภาษาญวนพลาง ทำให้คนกลืนนำลายเสียงคังอีก ๆ พอ
เมียคนญวนเขี่ยไถลงจนสว่างมาก ๆ ทำให้คนเห็นลูกชายญวนอายุสักสิบสี่สิบห้า นั่งตากไม้
อยู่บนพื้นดินเสียงโบก ๆ

(ลูกอีสาน. "ไปเก็บครึ่ง," หน้า 135.)

ฉลุ ๆ เป็นเสียงของการสั่นไหวของของเหลว ในที่นี้คือน้ำแกง ซึ่งสั่นไหวผ่านลำคอลงไปสู่กระเพาะอาหารอย่างรวดเร็ว

อีก ๆ เป็นเสียงของการกลืนน้ำและน้ำลายในลำคอของตัวเองเมื่อเกิดความหิวหรือความอยาก

โบก ๆ เป็นเสียงวัตถุสองอย่างกระทบกัน วัตถุในที่นี้ ได้แก่ ขวานที่เขาใช้ตัดไม้ อย่างหนึ่งกระทบกับไม้อีกอย่างหนึ่งทำให้เกิดมีเสียงคัมโบก ๆ

พ่อกับทิดจันทน์ขึ้นไปรื้อขี้หนุ้าคา โยนลงมาโครมคราม ส่วนแม่ยืนโก้งโค้งอยู่ที่ปากครก คุณเค็นเขาไปดูใกล้ ๆ เห็นแม่จับก้อนแป้งพลิกไปมาในสากตำข้าวหิมลงเสียงฉัวะ ๆ

(ลูกอีสาน. "เปลี่ยนหลังคาเรือน - ทำขนม," หน้า 198.)

ฉัวะ ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากการเอาสากตำข้าวหิมลงไปถูกับก้อนแป้งที่อยู่ในครกเกิดมีเสียงคัมฉัวะ ๆ เป็นเสียงกึ่งเสียดแทรกที่เกิดระหว่างวัตถุสองอย่างคือ สากตำข้าวกระทบกับก้อนแป้ง

คุณไม่อยากฟังเรื่องหลวงพ่อกี้ หิมก่อนข้าวเหนียวที่แม่ปั้นไว้ 2 ก้อน ลงเรือนไปหาไอแดงกับไอหอมที่รองช่อชาวอยู่เอง ๆ

(ลูกอีสาน. "ชวนเขามาบุกเงินในถิ่นเรา," หน้า 49.)

เอ็ง ๆ เป็นเสียงก้องที่เกิดจากเสียงของสุนัข คือไอแดงกับไอหอมเวลาหิวสุนัขจะเห่าสองขานนาทะกุกทะกายอากาศ หรือตามบันไดเรือนพร้อมกับส่งเสียงร้องเอง ๆ

ที่คำก้องไม่พูด วางหมากครูดกิน แล้วเดินไปอุ้มบุญหลายขึ้นจับแถมเสียงซึก ๆ

(ลูกอีสาน. "ขาวสาวเกี้ยวกัน," หน้า 57.)

เสียงซึก ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากการใช้หมากแบบแถมแล้วสูดลมให้ลมเข้าปอดอย่างลึก ๆ จนเกิดเป็นเสียงซึก ๆ

เวลาเมื่อน้ำเปลี่ยนที่ไหลออกไฉฉะโยกตัวไปมาเป็นจังหวะ บางทีก็มีเสียง
ของเตาหมแม่พัดกันคังวะ ะ

(ลูกอีสาน. "งานสงกรานต์," หน้า 86.)

ปั๊วะ ะ เป็นเสียงที่เกิดจากต้นสองข้างของผืนทุ่งที่แต่งงานแล้วระหว่างการทำงานมีการโยก
ตัวขึ้น จึงทำให้ต้นทั้งสองข้างกระทบกันจนมีเสียงคังวะ ะ เกิดขึ้น

"พอถามว่าพอใหญ่ดูขอยูเรือนไหม เก็นนอยมอกว่า กำลังที่เหล็กอยู่เม่ง ะ โนน พอถาม
อีกว่าทำไมไม่พากันนุงกางเกง มันก็บอกว่าร้อนจะตายชั้กอยู่แล้ว ยังจะนุงกางเกงอยู่อีกหรือ
แล้วก็ไล่ควายไปเลี้ยงอ้อ ะ

พอใหญ่ดูขยวแล้วโยกเม็คทอดกั๊ยเสียมลงไกล ะ หลานชายของแก บอกให้ทุกลงไปใน
กองไฟที่กำลังคุแคงอยู่ ส่วนหลานชายที่สูบนั่น ก็สูบลมอย่างฟุด ะ ดูเขาทำเป็นจังหวะ
อย่างสม่ำเสมอคั๊เท

(ลูกอีสาน. "ตีเหล็ก," หน้า 235 - 236.)

เม่ง ะ เป็นเสียงที่เกิดจากวัตถุซึ่งเป็นของแข็ง คือเหล็กกับเหล็กกระทบกัน ขึ้นหนึ่งชิ้นมาเป็น
เป็นแหวนรอง ขึ้นหนึ่งถูกควานรอนจนเป็นสีแดงพรหมที่จะแปรรูปเป็นอย่างอื่น ใดตามความต้องการของ
ผู้ทำ และอีกชิ้นหนึ่งเป็นคอนเหล็กที่มนำหนักมาก ถูกทิ้งไปกระทบกันจนเกิดเป็นเสียงคังเม่ง ะ

เสียงอ้อ ะ เป็นเสียงที่เกิดจากลำคอ ซึ่งคนชนบทอีสานใช้สำหรับไล่ควายให้เดินไปข้างหน้า
มีเสียงคังอ้อ ะ

เสียงฟุด ะ เป็นเสียงเสียมเคแทรกที่เกิดจากการสูบลม จากกระบอกสูบเข้าออก เกิดเป็น
เสียงเสียมเคแทรกระหว่างผวนไม่สูบลมกับตัวกระบอกสูบ เกิดเป็นเสียงฟุด ะ

เมื่อพี่คำทองเอาครกกับสากมาวางลง หักจันทน์หีบมั้ง 2 ตัว ที่คั้นกระดุกกระดิกอยู่ใส่ลง
ในครก จันทน์สากตำลงไปเสียงบึก ะ สักครู่ที่นครก้นน้ำใส ะ ออกมา จนทำให้มีเสียงชา
ฉัวะ ะ

(ลูกอีสาน. "ไปหาปลา - กินลาบมั้ง," หน้า 258.)

เสียงบึก ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากการใช้วัตถุกระทบกันอันหนึ่งเป็นสาก อันหนึ่งเป็นตัวแข็ง ที่มีลักษณะลำตัวนิ่ม ๆ เมื่อใช้สากตำลงไปเมื่อตัวแข็งยังไม่ปรือออกจากกันจะมีเสียงคังบึก ๆ ครั้นเมื่อตัวแข็งปรือออกจากกันและมีน้ำออกมาควย จะกลายเป็นเสียงคังฉะ ๆ ทัณฑ์

ลมกับฝนเริ่มแรงขึ้นกว่าเก่า ทิศรุ่งสว่างกลอนลำร่องโง่งขึ้นโหวก ๆ บักจันคั้งอยู่ไกล ๆ พอ ทยมือเสียงคังฉะ ๆ

ทิศรุ่งอุ้มไหใบหนึ่งมาวางลงไกล ๆ กองไฟ จับของ 6 ใบ เถืองลงในไห เสียงพลวกพลาก แล้วทิศรุ่งก็เข้าไม่เป็นคังเสียงโบก ๆ สักครู่ที่คำกองก็เปิดฝาไหออก

(ลูกอีสาน. "ฝนตกจับมือมาอย่างกิน," หน้า 264 - 270.)

โหวก ๆ เป็นเสียงของการปองปากตะโกนกองฝ่าเข้าไปในสายลมกับสายฝน เมื่อคนอีสานได้ยินเสียงนี้จะได้ยินเป็นเสียงโหวก ๆ

ฉะ ๆ เป็นเสียงปรบมือ โดยให้มือห่อเล็กน้อยเพื่อจะให้มีลมอยู่ในอุ้งมือเวลาปรบมือเกิดเป็นเสียงฉะ ๆ

พลวกพลาก เป็นเสียงเทืองที่มีจำนวนมาก ๆ และมีน้ำเมื่อทิศรุ่งอยู่ ลงไปในภาชนะที่ใช้รองรับเมื่อเทลงไปแล้วเกิดเป็นเสียงพลวกพลาก

โบก ๆ เป็นเสียงของการฝ่ามือออกเป็นคัง ๆ เวลาฝ่าจะมีเสียงคังโบก ๆ

นาน ๆ จะมีเสียงเค็กและดูเข้า ครางอยู่บนเรือนลอยไปกับสายลมยามหนาวเสียงอ้อ ๆ แล้วเงิบหายไ้ แม่เสียงควายอยู่ในทุ่งเรือนที่เคยเอาหัวตุ๋นเสาครีด ๆ ยามนี้ก็ไม่ได้ยินเสียงมันซึบรูดบราด ให้เจ้าของแอมยิ้มอยู่บนเรือนก็เงิบหายเสียงอีก

พอเขาบูกกับม่นอย ๆ ทั่มมปากแต่ไม่พูดสักคำ ลุงออนลุกไปจับทอนไม้ มาสูมไฟเผาพริก ๆ แกกนั้งดูเฉย

(คืนหนาวจึก. "ฟ้าเมืองไทย," 17(886) ; 13 มีนาคม 2529.)

อ้อ ๆ เป็นเสียงครวญครางในลำคอ บ่งบอกถึงความหรรษาที่เกิดจากความสุขของอากาศจนทองครางเสียงอ้อ ๆ

ครี๊ด ๆ เป็นเสียงการเอาสี่ข้างของสัตว์เข้าไปเสียดสีกับพื้นเสาในตอนกลางคืน จนเกิดเป็นเสียงดังครี๊ด ๆ

ปรุกปราก เป็นลักษณะการลั่นไหของของเหลวที่ไหลกระทบพื้นดิน ในที่นี้เสียงปรุกปรากเป็นเสียงของมูลกระบือที่ไหลลงกระทบพื้นดินจนเกิดเป็นเสียงปรุกปราก

พรี๊ด ๆ เป็นเสียงการเม้มริมฝีปากทั้งสองข้างเข้าหากัน ควบคู่ไปกับเสียงรวิ คำพูดบุญทวี ได้ยินเสียงนี้จากการเป่าทองไฟในหน้าหนาวตอนกลางคืนของชาวชนบทเกิดเป็นเสียงดังพรี๊ด ๆ

"เมื่อก่อนจาทองโดนตะเพิดแม่" ผู้หญิงอีกคนขวาง

"เมื่อก่อนเขาไป เพราะผมเพิ่งกลับจากราชการความมีข้อปรึกษาท่าน"

"แต่คุณใส่เสื้อคอกลมผมแม่ไม่ถูกระเบียบนะพี่จ๋า" ผู้หญิงหนุ่มผมคอนางยาวป่านัก

ทางควายมาแปะไว้ ชักหัวจากกระเป่ากางเกง คราดหัวเสียงดังครี๊ด ๆ

จากคำสิงห์ว่าเท่านั้นก็คิดเท่าคังพื้ ๆ เค้นวางกลายออกไปเหมือนจิ้งโก้นั่งดูทุ่งไม่มีคิดครันผ่านโต๊ะทำงานของสิบเวรจึงจูบไ้ม่แข็งขึ้นทบเสียงพูด ๆ

(จากคำสิงห์. หน้า 7 - 14.)

ครี๊ด ๆ เป็นเสียงการใช้หัวชนาคาใหญ่หัวผม ซึ่งเป็นเส้นผมที่หยายไม่เรียบ จะมีเสียงดังครี๊ด ๆ

พื้ ๆ เป็นลักษณะของการเป็นลักษณะของการขีดเท้าทั้งสองข้างเข้าหากันอย่างรวดเร็วและแข็งแรงจนเป็นเสียงดังพื้

ซุก ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากการใช้จมูกดมสิ่งของที่ตัวเองชอบ เป็นเสียงซุก ๆ

เมื่อถึงลานดินก็พากันเหยียดควายลงเป็นกอง ๆ โดยให้หางกันกองละ 1 วา หมกแล้วก็พากันหาเอาอีกคนละ 2 เทียว จากนั้นก็ควายแต่ละกองก็ถูกนางจันทร์เหยียบเคล้ากันก็นำเสียงคลาก ๆ

(มนตรีภักดีสาธิต. "จดหมายเหตุ," หน้า 10.)

คลาก ๆ เป็นเสียงของการใช้เท้าทั้งสองข้างเหยียบเคล้ากองขี้ควายผสมกันน้ำ เมื่อใช้เท้าเหยียบคลุกเคล้าเข้าหากันจะเกิดเป็นเสียงคลาก ๆ

เมื่อเมียเจกขาวเข้าไปนอนในน่านัก เสียงผัว ๆ ก็ดังขึ้นหลายที แล้วเสียงร้อง
โอย ๆ ตามขึ้นเจกขาวกับเมียบุงผาโสร่งใหม่ กระโจนออกเปิดประตูแล้วออกมาฉายไฟ
ดู ก็พากันร้องขึ้นเสียงลั่นบาน เพราะมันโอ้หนุ่ทองกับทิดเซ่งนอนเอามืออุ้มหัวพร้อมกัน
ครางอยู่หงิง ๆ ปานจะขาดใจตาย ครั้นเลือกแคงนอนอยู่ตามหัวและต้นคอทั้งสองคน
เมียเจกขาวก็ร้องหวีด ๆ วย ๆ

(มนตรีสวัสดิ์สาน. "พิศวาสลูกเขย," หน้า 64 - 65.)

ผัว ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากการใช้ของแข็งกระทบเข้ากับวัตถุอย่างแรงจนเกิดเป็นเสียง
ดังผัว ๆ

โอย ๆ เป็นเสียงระบิดก้องที่เกิดจากการร้องครวญครางเพราะได้รับความเจ็บปวด
เป็นเสียงดังโอย ๆ

ผัว ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากการฉกสิ่งของอย่างแรง เช่น ผักประทุ ผักหนาก้าง เกิดเป็น
เสียงดังผัว ๆ

หงิง ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากการครางเบา ๆ แต่ก็มีผลทำให้ผู้ครางได้รับความเจ็บปวดจึงเกิด
เป็นเสียงหงิง ๆ

ห่านฟ้าฟ้าบนหมุ่บานตาลคดียังมีค้อยู่อุ้มครีมน้ำไฟในครัวของหมุ่บานรอยกวาดหลัง กำลัง
ลุกอยู่พริบ ๆ บางเรือนยังลุกมากองสองคว้นไฟจะคลุ้งไปทั่วบ้านใครไม่เคยสัมผัสบรรยากาศ
ยามนี้ทองจางเสียงฟืด ๆ เพราะกลิ่นชื้อไ้มันจนนัก

(รักแท้ของไอคาน. "ฟ้าเมืองไทย," 18(982);24 เมษายน 2529.)

พริบ ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากเปลวไฟที่ลุกจากพื้นเป็นระยะ ๆ กระชั้นชิด จนเกิดเป็น
เสียงคล้าย ๆ เสียงดังพริบ ๆ

ฟืด ๆ เป็นเสียงที่เกิดจากการจางเพราะไ้กับกลิ่นเข้าไปทางจมูก เป็นกลิ่นฉุน เช่น
กลิ่นนุ้ร กลิ่นน้ำมัน กลิ่นชื้อไ้เกิดเป็นเสียงฟืด ๆ

การใช้คำคุณศัพท์เพื่ออธิบายเสียงของคำพูน บุญทวี ส่วนใหญ่จะเป็นคำซ้ำสองพยางค์
คำคุณศัพท์เพื่ออธิบายเสียงหนึ่งพยางค์มีอยู่น้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากคำพูน ทองการุญจะอธิบายให้

เสียงนั้นมีความชัดเจนและเด่นชัดมากขึ้น จึงใช้วิธีซ้ำเสียง เสียงนั้นถึง 2 ครั้ง เช่น ณะ ๆ
 อ้อ ๆ โปก ๆ ป๊ะ ๆ หู้ด ๆ วุย ๆ โอย ๆ หิง ๆ คลาก ๆ พรืด ๆ ฟุด ๆ บัก ๆ ฮือ ๆ
 และแวง ๆ เหล่านี้นั้น และบางครั้งเขาก็มักจะใช้คำซ้อนเพื่อความหมายของคำคุณศัพท์ดังกล่าว
 ชัดเจนนั่นเอง

5. การใช้ถ้อยคำทำให้เกิดอารมณ์ขัน

การสร้างอารมณ์ขัน ด้วยการใช้ภาษานั้น เจตนา นาควัธระ¹ กล่าวว่า "เรื่องของภาษา
 ที่ทำให้เกิดความขบขันนับได้ว่าเป็นจุดเด่นของวรรณศิลป์ นักประพันธ์ที่มีความสามารถมักใช้ภาษาที่
 ลดเลี้ยวเคี้ยวคดไปตามที่เขาต้องการได้"

คำพูน บุญทวี เป็นนักประพันธ์ชื่อดังผู้หนึ่งที่เขียนหนังสือโดยการสอดแทรกอารมณ์ขันเข้าไป
 ในเนื้อเรื่อง งานเขียนของเขาส่วนใหญ่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไร่ ชาวนา
 คนจนพินนาทเป็นชนชั้นที่ผู้อ่านทั่วไป

การใช้ถ้อยคำทำให้เกิดอารมณ์ขันของคำพูน บุญทวี เขาบรรยายด้วยถ้อยคำสำนวน
 ง่าย ๆ ประกอบเข้ากับเนื้อเรื่องอ่านแล้วทำให้มองเห็นภาพของตัวละครในเรื่องที่เป็นคนชนบทที่อ่าน
 อย่างชัดเจน เช่น ภาพของชาวนาที่ชอบทำอะไรเป็น ๆ เขย ๆ แสดงออกถึงลักษณะของความ
 เป็นคนบ้านนอก ภาพความไร้เดียงสาไม่มารยา จนกลายเป็นความซื่อจนเขินอายอย่างน่าขัน ภาพของ
 ความเป็นผู้คอยโอกาสทางการศึกษาจนไม่รู้จะอะไรเลย ภาพของการเล่นการพนันขั้นต่อขั้นทำให้เกิด
 ความขบขัน ภาพต่าง ๆ เหล่านี้ คำพูน บุญทวี ได้สะท้อนออกมาในลักษณะของการล้อเลียนประชด
 ประชัน ในพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกในเรื่องเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน
 เพลิดเพลินและเกิดความขบขันไปตลอดทั้งเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทั้งไอเคนและไอกลสองเกลอนี้ไม่เคยกินยาฆ่าตั้งแต่ใหญ่มาจนปานนี้ พอดีของขะหมี่
 ลงในถวย เคนก็เทน้ำรอนลงโจก ๆ แล้วไอเคนก็ใช้ตะเกียบคนกุกกิก
 ไอเคนรินเหลาลงจอกเหือบลงคอ ห่าปากฉ่ำ ๆ แล้วจึกแจงเทสงให้เกลอกลชข่าง
 แล้วลากพวกเครื่องปรุงมาราก ๆ พริกป่นและน้ำปลาลงไป จิบรอนคนเคี้ยวเคี้ยวก็
 เห็นของพลาสติกเล็ก ๆ 2 ของปนอยู่ในถวย ไอกลหัวเราะหิ ๆ พูกว่า

¹เจตนา นาควัธระ. "อารมณ์ขันในวรรณคดี," ทัศนศึกษาเรื่องบทกวี. หน้า 190.

"อิ๋ยังนะกูคนที่หนึ่งแล้วมันเปื่อยเลยวะ"

"กูรู้ก็อั้น" เคนตอบเบา ๆ ในลำคอ ไอ้หนุ่มรูปคอนข้างหล่อมือเทอร์โซ่มาจอก
กักลงไกล ๆ เสียแล้ว นิวคอนขวางขวาง

ใส่แว่นตาเรย์แบน เกือกผ้าใบก็คงพันห้า ถ้าไม่โชน่ายอย่างนั้นก็ถูกเข่านะโรงสี่แน่ ๆ
ไอ้เคนทำท่าจะย่นมือไหว ไอ้หนุ่มรูปหล่อทั้งพี่รับลง จับมือท้าวเขาแล้วละวะ ๆ

"ไม่ต้องไหวพี่คอกที่เป็นชาวอีสานก็อั้น เกือกอยู่อำเภอเสิงนทาโนน แต่ไปอยู่
เมืองกรุงเสียนาน จะกินไอ้โซ่ไหมละไอ้หน่า...สองหอเล็ก ๆ นี่คือเครื่องปรุงนะ
น้องเอ๋ย ทองฉีกเห็ดใส่ทั้งสองของ แล้วคนกินโคแซบอรอย"

พูดจบก็จกแจงท่าเสียเอง เคนก็ยกหัวเราะหะ ๆ พูดว่าผมไม่เคยเลย...เพิ่งเห็น
เป็นหนแรกที่ยากกินย่ำย่ำหมูสับ เขาพูดว่านี่ไม่ถือเป็นของแปลกเลย พี่เขากองเทพา ใหม่ ๆ
ก็เป็นอย่างนี้แหละ

(โง่เป็นตอรูปหล่อเป็นรอง. "ฟ้าเมืองไทย," 17(288); 27 มีนาคม 2529.)

คำพูด บุญทวี ไล่สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของไอ้เคนกับไอ้กล เป็นการล้อเลียนให้เห็นถึง
ลักษณะของคนบ้านนอกที่ทำอะไรเป็น ๆ เชย ๆ ไม่เคามาเที่ยวกรุงเทพฯ แต่บังเอิญวันนั้นทั้งสอง
ได้ไปเที่ยวที่หมู่บ้านรอง สังกวียเตยวราคหน้ากับประทานกับชาวเหนียวที่หอดักสัตว์ไปควยอย่าง
เอ๋รคอรอย พฤติกรรมดังกล่าวของตัวละครจึงสร้างความขบขันให้แก่ผู้อ่านได้ไม่น้อย

"สามารถพูดพลางลงชาวเหนียวนี้จากกระเป๋าสีว่า ไหน ๆ ก็ซื้อแล้วต้องไปคัมมันกับ
ชาวเหนียวนี้แหละไอ้เสียวเอ๋ยกลับไปบ้านจะโคโมให้เขาฟังว่า กวียเตยวราคหน้า
มาบุญครอง ชามละ 30 บาท มันมีรสชาติอย่างโค แล้วไปชาวเหนียวจิ้มกวยเตี๋ยส่ง
เขาปากเคียวรูป ๆ

(เหตุเกิดวันสิ้นเดือน. "ฟ้าเมืองไทย," 18(903); 10 กรกฎาคม 2529.)

คำพูด บุญทวี ไล่สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของหนุ่มสามารถคนเมืองร้อยเอ็ด ที่แสดง
ความเป็นความเชย ความเป็นคนบ้านนอกออกมา เมื่อลงจากรถเหนียวนี้จากกระเป๋าสีลงมา
กับประทานกับกวยเตี๋ยชามละ 30 บาท ที่มาบุญครอง ในใจของสามารถเขาคงคิดว่าจะโกและ

ภูมิฐานเป็นอย่างมาก ไม่นั่น เขาก็คงไม่คิดที่จะเอาไปไม่ให้คนอื่นสานไต่ฟัง แต่ในสายตาของ
ผู้พบเห็นในวันนั้นจริง ๆ แล้ว มันกลับกลายเป็นความขบขันที่คนอื่นสานขยท่าอะไรเป็น ๆ เชย ๆ
ทางหาก

ที่มุมสนามแห่งหนึ่งมีคนดูหนึ่งมากกว่าทุกแห่ง หนังสือภาพยนตร์นี้ คุณเคยดูมานานแล้ว
หนเคียวเท่านั้น เมื่อพอใหญ่กาไปนั่งลงก็มีเสียงขบขันค้องคะนึงเพราะมีรูปคนขึ้นมาหอมมา
หลายตัวทำเอายากับแม่ของขุนเอามาข้างหลังพร้อม ๆ กัน พอถามว่าทำไมเล่าแม่กับยา
กับอกว่า ก็กลัวมาพวกนั้นมันแล่นมาเหยียบมันแหละ

(เลื้อยค้อสาน. "เที่ยวงานฉลองรัฐธรรมนูญ," หน้า 125.)

ข้อความนี้ คำพูด บุญทวี ได้บรรยายให้เห็นถึงลักษณะของคอนยานอก ซึ่งไม่เคยชมภาพยนตร์
มาก่อนเลย ครั้นเห็นภาพของคนขึ้นมาวิ่งอยู่ในจอภาพยนตร์หลายตัว ภาพนั้นเห็นหน้าวิ่งมายังผู้ชมก็เลย
พากันเกรวามันจะวิ่งออกจากจอมาเหยียบเอา

"โทย์ถามว่ามีควายอยู่ 12 ตัว ตายเสีย 5 ตัว เหลือควายกี่ตัว"

"ทำไมเธอจึงตอบว่าเหลือควายตัวเดียวแบบนั้นมันสอนให้เด็กชายขอยังไงอีก"

เสียงครวญ

"ความจริงเหลือควายกัถ้วนนายจันดี" ครูสาธิตถาม

"เหลือเจ็ดโคตรับ" จันดีว่า

"แล้วเป็นหยัง จึงตอบให้มันว่าเหลือควายตัวเดียว"

"เพราะมันบอกว่า ตายตัวเดียวก็พอ มันมีควายอยู่ตัวเดียวครับ"

(เลื้อยค้อสาน. "เด็กโง่," หน้า 28.)

คำพูด บุญทวี ไตร่ล่อเลียนถึงความไร้เคียงสาไม่มีมารยาของเด็ก เป็นความขบขันความ
บริสุทธิ์ของเด็กที่มักทำอะไรลงไปตามความเป็นจริงเสมอ อย่างเช่น การที่เด็กชายจันดีทำการบ้าน
ให้เด็กชายขอย ควาย 12 ตัว ตาย 5 ตัว คำตอบที่ถูกจริง ๆ ก็คือเหลือ 7 ตัว แต่เด็กชายขอย
ขอให้เพื่อนตอบให้ว่า เหลือ 1 ตัว ก็เพราะว่าครอบครัวของแก่นนี้มีควายอยู่เพียงตัวเดียวจริง ๆ

จึงให้เพื่อนตอบเพียงทั่วเคียวก็พอ ซึ่งลักษณะเช่นนี้บางครั้งทำให้ผู้อ่านเกิดความหลอในฐานะ
ความเป็นอยู่ของเด็กน้อย แต่ก็ไม่ได้อะไรที่จะทำให้เกิดความขบขัน เมื่อเด็กทำอะไรลงไปอย่าง
ไรก็บังสา ชั่วและบริสุทธิ์

คุณอยากได้เสื้อกันหนาวพ่อกำลังจะรู้ใจของคุณ จึงถามคุณว่า

"อยากได้อะไรลูก"

"อยากได้" คุณว่าเบา ๆ

"ถ้าจิ้งจอกจะไปลูกก็อีกคือแมว ลูกจุกคำว่าทรัพย์สินในคืน"

"อู คือการปลุกของกินต่าง ๆ ลงในคืน แล้วก็เก็บมากินมาขายเอาเงิน"

"นิคทรัพย์สินในคืนคือ การขายนาขายสวนได้เงินมานั้นแหละ" จันคิดว่า

(เลือกอีสาน. "ทรัพย์สินในคืน," หน้า 49.)

"นิค ทรัพย์สินในคืน คือการขายนาขายสวนได้เงินมานั้นแหละ" เป็นคำพูดที่พูดออกไปตามตรง
ซึ่งบางครั้งก็ดูเหมือนจะทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขันแถมหมั่นไส้ในคำตอบแบบตรง ๆ นี้เหมือนกัน

"เด็กชายจอยรูใหม่ ลูกฝรั่งคืออะไร"

จอยตอบว่า "รูครับ คือเด็กตาสีฟ้า ผมแดง มันปลุกอาหารขับเรื้อบินครับ" มีเสียงหัวเราะ
ก้องกังวาน

"ตอบนิค" เสียงครวญว่า

(นักเรียนบ้านนอก. "ภาษาไทยหรือภาษาลาว," หน้า 51.)

คำพูด นุญทวิ ได้เขียนล้อเลียนความเข้าใจผิดที่เกิดจากการสื่อสารด้วยภาษากลาง กับ
ภาษาถิ่น ลูกฝรั่ง เป็นชื่อของผลไม้ ตรงกับภาษาถิ่นอีสานว่า ลูกบักสีดา แต่ลูกฝรั่งที่เป็นชื่อคนมี
ความหมายว่าเป็นเด็กนัยน์ตาสีฟ้า ผมแดงหรือผมทอง อย่างเด็กชายจอยว่า จึงเป็นคำตอบที่เป็น
การเข้าใจผิดของการสื่อสารทางภาษาระหว่างครูกับนักเรียน เด็กชายจอยจึงตอบครูออกไปตาม
ตรงตามประสาข้อ จนทำให้เกิดเสียงหัวเราะเพราะความขบขันดังขึ้น

ครูทองสอนให้แก้เรียนว่าครูปนา แต่จันตี่เพื่อนของคุณกลับพูดทั้ง ๆ ตรงไปตรงมาว่า
 "นาเข้ามาขอยากวาค มันมีแผ่นตกลงมาให้จันตี่เธอ" แต่เมื่อคุณดูของที่จันตี่ว่าคเสร็จมีรูป
 ชัดหนา ๆ อยู่ตรงกลาง เป็นวงกลมก็ให้สงสัยถามว่า มันรูปอะไร จันตี่บอกว่า

"นี่จอมโพน (จอมปลวก) จอมใหญ่ถูกกลางนาฏ"

"ครูปไหวาคในกระดานครูปมี" คุณบอกมัน

"แต่นาของภูมิ ภูทองวาค" จันตี่ว่า

.....

"วาคใช้ไคกันทุกคน" หลวงพ่อกวาคหลวงทรวงไปเรื่อย ๆ

ขณะที่คุณกับจันตี่มีให้กัน หลวงพ่อกวาคร้องขึ้นว่า "ตายแล้ว พุทโธ ชัมโม สังโฆ ...
 รูปนาของไคมีรูปอื่นยังอยู่ตรงกลางนี้" หลวงพ่อกวาคหลวงทรวงกระดานแผ่นนั้นขึ้น คุณรู้แต่ว่า
 กระดานแผ่นนั้นคือของจันตี่ จันตี่นั่งหันหน้าไปข้าง ๆ ยังไม่พูดก็มีเสียงหลวงพ่อกวาคขึ้น
 อีกว่า "ของไคบอกมาไว ๆ " ที่นี้จันตี่ลุกขึ้นยืนบอกทั้ง ๆ ว่า "ของผมครับ"

"นี่รูปอื่นยังของมึง" หลวงพ่อกวาคตั้ง ๆ

"รูปจอมโพน จอมปลวกนะ" จันตี่บอกชัดคำ

"ในกระดานคำของครูทองบมหรือ" หลวงพ่อกวาคตั้งท้าวเกา

"บมแต่กลางนาของผมมันนะ"

วาคไค้ทุกคนของเถิกชายจันตี่ก็ใช้ไค้แต่วาครูปจอมปลวกลงไป ถือว่าผิดต้องทำใหม่
 ไหวาคใหม่อีก 4 รูป

(ดูข้อสาม. "หลวงพ่อกวาคอะวาค," หน้า 121 - 126.)

คำพูด บุษวิ ไค้นำเอาพฤติกรรมอันไร้เคียงสาของเถิกนักเรียนมาล้อเลียน เมื่อครูทอง
 สั่งไหวาครูปเป็นนาตามกระดานคำ แต่เถิกชายจันตี่ กลับว่าลักษณะของเป็นนาตามความจริงที่ไค้พบเห็น
 ในขณะนั้นคือ วาคเป็นนาของตัวเอง ซึ่งมีจอมปลวกขนาดใหญ่ตั้งอยู่กลางเป็นนา ทำให้เกินกว่าที่ครูทองวาค
 ไหวาคในกระดานคำเสียอีก จนถูกหลวงพ่อกวาคไหวาคใหม่อีกทั้ง 4 รูป นับว่าเป็นการล้อเลียนความ
 ซอมวิรุชชและไร้เคียงสาของเถิกในวันนั้น ทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขันไค้มาก

"เป็นอันว่า นายทุนไคก่าโรมา 25 บาท ทิศขุนชาคหุน 20 บาท ส่วนทิศากชาคหุน 32 บาท" พอว่า

"จะชาคอย่างไร เมื่อขายบาทหมกเม็คละบาท จะไคก่าไรอีกโซ" ทิศากว่าดัง ๆ

"ถ้าไม่อยากเสียช้อและหัวแตก ก็เอาไปขายเลยบ้านเป็นยาลอม" พอว่า

"บักแกเอายาลอมมาขายให้" จุงทิศุนว่า

"เออ นี่มันเอาชอลค เขียนกระดานคำมาเป็นเม็คยพั้งนั้น"

(เลื้อค้อसान. "เป็นนายฮอยชาหนุ," หน้า 450.)

คำพูน บุดหัว ล้อเลียนความเขลา รูไม่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของคนผู้เห็นลอกขายยาลอม ในการถูกลอกในบางครั้ง นอกจากจะทำให้ผู้ถูกหลอกเจ็บใจแล้ว ก็ยังทำให้ผู้เห็นเป็นความขบขัน ใกล้เคียงกัน อย่างกรณีของขุน ทิศาก ทิศุน ทัวละครในเรื่องเลื้อค้อसान ที่ถูกคนชวนหลอกเอา ชอลคเขียนกระดานคำทำเป็นเม็คยา แล้วโกหกกว่าเป็นยาเม็คแก้โรคคุดะระคุดอย่างนี้ เป็นต้น

"เราชมนูมาตั้งแต่เราทองอยู่ศรีบ้านโนน" นางหนูผู้เป็นโจทก์ว่าแล้วสะอื้นอีก ๆ

"จริงไหมละ คำพูน" แฉฉาเสียงดัง

นายคำพูน ตอบว่า "จริงครับ" แล้วพูดเสียงหนักแน่นว่า เลิกกันเสียไคกิด หักปลอมของ มันอยู่ในปาก 4 ชักเงินผมทั้งนั้น ถึงผมจะเป็นคนทอย จนพันหักก็ยังใส่ให้มันแถมมันกลับถามอีก รูไหมว่า ทุกวันนี้มันคาเราคาเย็นแบบไม่ซักกันเลย

แต่คุณเอ๋ย สิบวันผมกลับจากโตไปชดสคนำตาลสลออยู่ร้าน "เย็นชคคาเพ" ปากซอยอีหนู เคนมาลับ ๆ มาพูดใส่หูผมว่า จุงพูน มาเมื่อไหร่ละคะ หนูชนของไปอยู่กับพี่สาว 3 วัน หนูถูกห่วยไคคินสามพันหาคะ เอาเงินขายที่วันนั้นแหละช้อ เคียวเขาไปกินลาบเบ็ดกับพี่คำพูน ผมอาปากจะถามมันจึงพูดต่อว่า พี่คำพูนตามเพื่อนแล้วละพี่ แกสพานกับพระแก้วมรกต และ ทอนนาพี่สาวหนูแล้วว จะไม่ชมนูอีกหนูจึงยกขวานหลัง ในวาสนาหนูไปหกดแล้วละว่าพี่ ถูกขอมมาเป็นการขอมสงหาบปีเกาะะ

(ชอม เมียสงหาบปีเกาะ. "ฟ้าเมืองไทย," 17(877) ; 9 มกราคม 2529.)

คำพูน บุญทวี ล้อเลียนพฤติกรรมของตัวละครสองตัวเมียที่ชอบคบชู้กัน โดยการเขียนบรรยายให้อ่านเกิดความขบขัน ตั้งแต่ตอนจบ ครั้นเมื่อตัวเมียคู่นี้เลิกร้างกันไปแล้ว ผู้เป็นชู้ก็ยังมิวายที่จะเอ่ยถึงความดีของตนว่า "เลิกกันเสียไ้ก็ดี หันไปลมของมันเป็นอยู่ในปาก 4 ซี่ ก็เป็นเงินของมึงทั้งนั้น ถึงมึงจะตอบมันจนพริก ก็ยังใส่ให้มัน แหมมันกลับตาเขาคาเย็นแบบไม่ซ้ำกันเลย"

แต่ผลสุดท้ายตัวเมียคู่นี้ก็กลับคืนกันดังเดิม ผู้เป็นเมียขมให้อภัย สัมความหวังเสียสิ้น โดยถือว่า "ที่ลูกขอมาเป็นการขมสงหาญไปเภา" เท่านั้นเอง

"แกชื่ออะไรพี่ชาย แกบอกว่าพี่ชายนะชื่อ ๆ นำเอาไปสมัครได้ที่บ้านแก"

"บ้านมันอยู่ไหนละ"

"เม็กซิโกจ้ะ" อีสาวฮิปปีว่า

"เธออยู่เมืองโกโกที่ท่ารถไฟโดยกำกับโมวาโคชายทั่วโลกใช่ไหม"

โนโน่ กานพอกุไทยไคนะคะ ฉันอยู่เม็กซิโกที่คีนะพี่ชาย

"กูชอยักहांโชน บอมนันชี" ไอโฟโกทก

"เออ มีสเตอร์หนานทอน ชื่อเผละคี อีสาวฮิปปีคู่อีก "ไม่ใช่หนานทอนไว้อย ชื่อักहांโชนนะ บอมนันชีเลยวากูไม่ไปคอก"

"ทำไมไม่เล่าพี่ชาย"

"ถูกแล้วไม่ได้ก็เล่าแลกกับข้าวเหนียวนะ"

(ขำจากทุ่งกุลา. หน้า 117 - 118.)

คำพูน บุญทวี ล้อเลียนชื่อของฝรั่ง และการที่ฝรั่งออกเสียงภาษาไทยได้ไม่ตรงตามเสียงที่แท้จริง แหมชื่อคงกล่าวกลับเป็นชื่อสัปดนที่สื่อไปในทางหยามโลนเสียอีก ทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขันในสำเนียงฝรั่งที่ออกเสียงไทย เช่น ชื่อฝรั่ง สาวฮิปปีว่า ภูมิ โนโน่ เป็น โนโน่ ฉั่น เป็นฉั่น พี่ชาย เป็นพี่ชาย ักहांโชน เป็นักहांทอน ชื่อเผละคี เป็นชื่อเผละคี ถ้อยคำคงกล่าวเมื่อนำมาประกอบเข้ากับพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นชาวต่างชาติแล้วกลับทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขันมากกว่าจะรู้สึกว่าเป็นคำหยามโลน

จากบ้านมังกาโลสแบกโกโลส สัตหีบ ชลบุรี ถึงพ่อแม่ที่เคราฟรัก จอยชั่วช้าเหลือเกิน
ไม่ไคสงขาวโพลน เกือบหกปีกว่า ๆ ทางนี้คงพากันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้จอยแล้วสินะ
บัดนี้จอยมีชาตียะบอกวา ถึงจอยจะไม่จบ ป.4 ก็พูดภาษาฝรั่งอังกฤษไคแล้ว และจอยก็มี
ผิวเป็นทหารนิโกรชื่อสิมเอกคารูเทอ ลูกไค.....

โอหย้า...มีผิวเป็นฝรั่งชื่อสิมเอกคารูเทอ ทิคนุญมีส่วนขึ้น แล้วหัวเราะกาก ๆ ถาจะ
ลงมาหาจอยไปถึงกิโลสตามหาคนชื่อจอยไคไร ๆ ก็รู้จัก (จอยเฉย ๆ นะคักไคไคออก)

(หัวอกลุกทุ้ง. "บ้านหมี่ฟ," หน้า 5 - 6.)

คำพูด บุกทุวี่ เขียนล้อเลียนชื่อของฝรั่งจากสิมเอกคารูเทอ เป็นสิมเอกคารูเทอ
เป็นคำสัปคน เขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความขบขัน เพราะการสนทนาพูดคุยกันในเรื่องสัปคนเป็นสิ่งที่
ทำให้เกิดความขบขัน ซึ่งเป็นนิสัยของทิคนุญมีตัวละครในเรื่องและนิสัยของคนไทย ไคหัวไปอีกควย
ส่วนชื่อ จอย เป็นจอยนั้น ที่คักไคไคออกก็เพื่อต้องการให้ชื่อมีความเป็นฝรั่งมากยิ่งขึ้น เพราะชื่อ
จอยเป็นชื่อของคนหม้อหรือसानบานนอก จอยจึงเป็นจอย ทั้งแต่บัดนั้น

เราอยู่ในเขตอำเภอนาแกนะ บัดนี้จึงไคเหยียบแผ่นดินไทยแล้ว ช่วยกันทำไร่ไคชาชา
เอาเงินหลาย ๆ ก่อนจึงแยกย้ายกันไคไคหาเงินบอຍากไปอยู่กับลุงก็จะหาเมียให้จะไคไคไคไค
บ้านและบัตริประชาชน แะจะเอาชื่อและนามสกุลวาอย่างไรไคละ"

โอเขี้ยวลูกสาวกับแม่คือกันพูดว่า อย่าเปลี่ยนเลยพ่อลุง ชื่อนี้นามสกุลบอຍากสมกับมันแล้ว
หละเมออยากเอากำปั่นยักปากมันเสียจริง ๆ ตัวคำเป็นถาน แล้วยังพุ่งยื่นออกมาเหมือนมีแต่
พยาธิตัวคักไคคักไคไคไคไคไค ไคมันงอน ๆ ขาแข็งเล็กสิบเหมือนมีมาเกิดแต่ ๆ

(คนบอຍาก. "ฟ้าเมืองไทย," 17(872) ; 5 ธันวาคม 2528.)

"ไคแล้วหมันที่หัว ถ้ามันปล้นขึ้นมากจะซบหายกันไคไคไคไค"

"บูคเหมือนลุงสิงห์รู้จักคนคักหัว" ไคควนแซนบุคที่ซอกอกข้างขวา หลานที่คองอาจ
ทะโกนมาคัก ๆ

"มีงอยาเสือกเสวยวะไคควน" ลุงสิงห์โมโห

"คนจน ๆ และแซนควนกับสิบเสือกไค" ควนโมโห

"มึงเกิดมาจนแต่กูเลือกเกิดมารวยเว้ย" ลุงสิงห์พูดเหมือนตะโกน
(เลือกเกิดมารวย หน้า 69.)

เรื่องของเรื่องซึ่งทองสาไม่ยอมออกจากบ้านไปไหนก็เพราะว่ามันตาเหล่ข้างขวา
นั้นแหละ ทองสาเคยไปเป็นลูกน้องคนขับรถเมล์มาหนึ่ง ท่างานกับคนขับได้วันเดียว
มันก็โดนไล่ออกจอยเพราะคนขับหาว่ามันตาเหล่ หากคนโดยสารไม่ทันรถคันอื่น ๆ นั้นเอง
(ไปนอนนา. "ฟ้าเมืองไทย," 18(901) ; 26 มิถุนายน 2529.)

คำพูน บุญทวี ได้เขียนล้อเลียนลักษณะของคนมีปากค้อย เช่น เรื่องคนมีปากค้อย เขาได้นำ
เอาปากค้อยของคนที่มีรูปชั่วตัวดำซึ่งเป็นคนลาว ข้ามหนีจากฝั่งลาวมาขึ้นทางฝั่งไทย คำพูน ก็สามารถ
เขียนให้อ่านเกิดความขบขันในรูปร่างของคนคนนั้นว่า ตัวดำเหมือนถ่าน ฟันยื่นในท้องเหมือนมีแต่
พยาธิตัวดำค้ออาศัยอยู่เต็ม ก้นงอน แข้งขาเลื้อยดิบ แม่แต่มีเวลาพาเจ้านักไม้อยากรับประทานเสียแล้ว
ลักษณะของปากค้อยดังกล่าวนี้ คำพูนเองก็ไม่ทราบว่าจะตั้งชื่ออย่างไรก็เลยตั้งเสียว่า มี นามสกุล
มีปากค้อย ซึ่งมีความหมายว่า คนขี้มี แม่แต่มีเองก็ไม่อยากรับประทาน นับเป็นการตั้งชื่อและนามสกุล
ได้อย่างน่าขบขันมากที่สุด

เรื่องเลือกเกิดมารวย คำพูน ก็เขียนล้อเลียนถึงปากค้อยของคนแซ่ควน ควนตั้งแต่ขอออก
ลงไป แต่แซ่ควนคนนี้ก็เหมือนกับคนลาวกู๋ มักคาคะเน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนผู้อ่านเกิดความเสียหาย
ถึงเรื่องราวที่มีอยู่ในบทสนทนาใดตอนนั้นแล้วทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขันได้เช่นกัน

เรื่องไปนอนนา คำพูนก็ได้เขียนล้อเลียน หมู่ทองสา ซึ่งเป็นคนมีปากค้อยเพราะตาเหล่
ข้างขวาธรรมดา คนตาเหล่มักจะมองอะไรไม่ถนัด จึงถูกล้อเลียนอยู่เสมอ ๆ เช่น หมู่ทองสาคนนี้
แก่เคยเป็นลูกน้องคนขับรถเมล์มาครั้งหนึ่ง แต่ก็เป็นได้เพียงวันเดียว ก็โดนไล่ออก สาเหตุก็เพราะ
แก่ตาเหล่ หากคนโดยสารไม่ทันรถคันอื่นนั่นเอง

คำพูน บุญทวี สามารถเขียนบรรยายด้วยถ้อยคำกระชับรัดกุม จนทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ
ของผู้มีปากค้อยได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"เอาละให้ลุงสี่หัวคะแนนเบอร์หนึ่งพูดก่อน" นายสี่โหลเหมือนจะทองคำปากาก่อน จึง
โผล่ขึ้นมา

มันก็โอ้เขาทำนองที่ว่า "โอ้เงินกูเอา แฉะเหลายังดี ชื่นรตพริกไม่ซัก แต่ได้ตัว
ให้คนอื่นนั่นแหละ"

"หมายความว่า ถูกเขาหลอกกิน" ประชานหน้ามึงทั้ง

"ไอ้หี หัวคะแนนางคนแทนที่จะไปหาเลี้ยง กลับไปเมาอยู่กับพวกแหกถิ่น 7 วัน
7 คืน หยั่งมันเสียหมด"

"แล้วคนพูดละ" คนรอนตัวทะเลกลางปล่อง

"โอ้เงาเมาหนึ่ง ชื่อจิวรแจกหลวงพอได้ไม่ถึง 50 ปีละมั้ง หลวงพอแฉะช่วยไ้
พวกไปวัดสวามากันแต่คนแก่ ๆ จวนกระโศกเขาโลงนี่เสียเอง

มีเสียงพิมพ์อักษร นายคงหัวคะแนอีกคน ยกมือประชนหักคอ

"เมื่อก่อนเหมือนกันณิผลาผลามากที่ไปเจาะจงหาเสียงแพพวกคนแก่บางคน เอายา
หยอดตาให้ยาหยอดยาคนแก่อยู่ถึง 2 เดือนก็หมดเวลาพอดี

"อ้าวก็หมอเบอร์ 10 ไชยภูนา เขาเป็นหมอกท้องแจกยาปวดหัวข้างยาตานขโมยข้าง
ยาซาพยาธิตัวคืบข้าง" นายสิงห์สวนขึ้น

"แต่มันก็หมดไปฟรี ๆ ไชโย ทำแบบนี้แหละทำให้ฝ่ายตรงข้ามเที่ยวไปยุยิบชาวบ้านว่า
เบอร์ 10 เป็นหมออยู่กรุงเทพฯ โน่น แต่พออยากเป็น ส.ส. ก็เอายาหยอดตาลอคนแก่"
นายคงขึ้นเสียง

"แล้วตัวเองแหละที่แจกเข็มเข็มยาเออ ไม่ซักไฟพิษพลุกินหมากเออไม่เห็นว่าเป็น ข้ำเอา
ไปขายให้ชาวบ้านในราคาถูก ๆ แต่ยุยิบกลายเป็นคนจมปลวกไปเสียแล้ว แล้วเขา
จะลงคะแนนให้อย่างไร

(หัวอกลูกทุ่ง, "หาเสียงในคุก" หน้า 95 - 97.)

คำพูด นุททวิ เขียนล้อเลียนหัวคะแนของผู้สมัคร ส.ส. ซึ่งมีผลกระทบไปถึงผู้สมัคร ส.ส.
ด้วย เมื่อถึงเวลาหาเสียงจะมีการจางหัวคะแนในหน้าเอาของไปแจก เช่น เสื้อผ้า หมากพลู บุหรี่
ไม่ซักไฟ สุรา และยารักษาโรค หวังก็เพื่อหวังจะได้คะแนนจากชาวบ้านนั่นเอง

ส่วนหัวคะแนที่มีการโจมตีกันต่าง ๆ นานา เช่น ว่าหัวคะแนบางคนที่จะไปหาเสียง
กลับไปเที่ยวงานกฐิน แฉะเมาสุราทั้ง 7 วัน 7 คืน บางคนก็ถูกโจมตีว่าซื้อของไปแจกคังกลาว

พฤติกรรมเช่นนี้มีอยู่อย่างแพร่หลายในชนบทอีสาน แต่เมื่อชาวบ้านได้รับของแจกกันแล้ว พวกเขาจะเลือกผู้สมัครคนใดคนหนึ่งเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จนมีคำพูดที่คลาไคลในหมู่ของพวกเขาอย่างน่าฟังว่า

"ให้เงินกูเอา แฉมเหล้ายังดี ขึ้นรถฟรีก็ไม่ว่า แต่ใส่บัตรให้คนอื่น"

พฤติกรรมของ ส.ส. และหัวหน้าคะแนนเช่นนี้ คำพูด สามารถนำมาบรรยายให้ผู้อ่านได้มองเห็นเป็นความจริงได้อย่างสนุกสนานไม่น้อยเลยทีเดียว

วันที่ 5 ยามเย็นวันหนึ่ง หมอโหนดได้รักษาโรคพิษสากของคนที่นอนคนหนึ่ง คนไข้เป็นชายอายุ 17 ปี ข่าเป็นลูกของเขาแกล้งแกล้งอย่างพารา ซึ่งเป็นญาติของผู้คนเสียอีก

"มันไม่พูดมา 2 วัน แลวนะหมอ มีข่าวว่า หมอโหนดเคยรักษาคนถูกผู้คนใส่ยาอยู่บ้านหายก็เลยเอามาให้ตรวจดู" พ่อของคนไข้

หมอโหนดลงดูคนไข้หนุ่ม แลวงางปากคนไข้ แล้วถือไฟฉายส่องดูในรู

"เฮยไอหมานทำไมไม่พูด" หมอโหนดทราบดีว่าพร้อมกับกระตือรือร้นถาม

แต่คนไข้หนุ่มหมานักโคตแค้นใจเหมือนขึ้นไม้พาดเหมือนหมาดุเหวอ

"เอานั่นเข้าไปในท้องพิเศษ" หมอโหนดบอก

ไม่นานนักคนไข้กับหมอโหนด ก็อยู่ในท้องพิเศษตัวต่อตัวหมอโหนดเห็นว่าใสจอก เสกคาถาสารพัดลงให้พินทุ คนข้างนอกได้ยินจนคนลูกแล้วเทพรวดลงใส่ภาชนะคนไข้

"นี่ตัวนี้มาจากไหนทำไมไม่พูดกับกู" หมอโหนดตะคอก

แต่คนไข้ทำหน้าเฉยเมย พ่อหมอโหนดโมโหจิก จับคนไข้ลงนอนหงาย แยกกางเกงออกเหลือแต่ตัวล่อนจอน แล้วยกคนไข้ขึ้นท่าโก่งโค้ง พ่อหมอโหนดเหลียวไปเห็นไม้กระบองผู้คนวางอยู่ที่เตียง จึงไปหยิบมาไวไว พูดยา ๆ ว่า

"โหนด ๆ ถูกหมกตำราแล้วจะเอาไม้กระบองผู้คนนี้ฟาดมันลงดู สาธุผู้คนช่วยกูด้วย"

หมอโหนดว่าเท่านั้น ก็เอาไม้กระบองแทงลงบนขาที่รูกของคนที่ใส่ถุงโหยง พร้อมกับร้องโอย ๆ

"ไอหมานเมมิ่ง เอาไม้กระบองตีมันกูทำไม" คนไข้

หมอโหนดเปิดประตูลี้ะ ร้องขึ้นว่า "พูดแล้ว มันพูดแล้ว" พวกราชยา ๆ คนไข้ก็รู้กัน เขาไปตาม

คำพูด บุญทวี โคเขียนบรรยายให้มองเห็นภาพของตัวละครตั้งแต่ต้นจนจบอย่างชัดเจน เป็นการบรรยายที่ไร้อรรถคำตรงไปตรงมาไม่เยิ่นเย้อ ภาพของหมอโหนด เอาไม่กระบองตีฆราวาสของคนไข ภาพของคนไขนอนพึ่งพาถูกถกดกทางเงาจนเหลือแต่ตัวนอนจอน เป็นภาพที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นแล้วเกิดความขบขันไต่มาาก ยิ่งเมื่อตอนจบ หลังจากที่คนไขยอมพูดออกมาเพราะถูกไม่กระบองของหมอโหนดตีฆราวาสโคเขียนออกมาว่า ที่แกล้งทำเป็นผีเขาไม่ยอมพูดนั้น เป็นเพราะถูกพ่อบุญทวีไม่ให้รักกับลูกสาวผู้คุมก็ยังเพิ่มความขบขันเขาไปอีก

ยามใกล้ลมพัดพาเอาความเย็นเยือกกรายเข้ามาแล้ว บรรดานักโทษที่ได้รับการปลดปล่อยขึ้นไปร้องเพลงว่ากลอนหนึ่งตะลุง เริ่มจะโหรงเหรง แหกคนผู้มีเกียรติ ทำท่าจะฮอนคอไปตาม ๆ กัน ครั้นผู้คุมคนหนึ่งเดินแอมระแอมขึ้นไปกล่าวจะมีกิจงาน ก็มีเสียงแหกคนหนึ่งพูดขึ้นว่า อยากดูหน้าโกทิงที่ห้าแน่เค็ค่างคำลัทธิจะโคใหม่

"โคครับ เอาโกทิงกับโกทิงวนอยู่ไหน เชิญมากล่าวคำอาดาแก่เพื่อน ๆ และผู้มีเกียรติซะก่อน" ผู้คุมคนนั้นว่า

"หรือว่ากลับไปนอนกับเมียแล้ว" เสียงหนึ่งก้องไปพลันนั้นโกทิง ผู้ได้รับการปล่อยตัวคนหนึ่งก็เดินไปขึ้นเวที แล้วโค้งให้รอบทิศ มีเสียงทมิฬขึ้นกราวก้อง

"นี่ค่างใส่ยาจีนเค็ดนักโกทิงเอ๋ย โกทิงทำหรือโกทิงวนทำกันแน่ เชว่าคำรานี้เป็นคำรารของคณูวนไขใหม่"

"นี่ครับ เป็นคำรารของอัวเอ๋ยของแอมเองแต่โคแกวไคญวนช่วยอัวทำ"

"นั่นนะซี พวกที่ไม่โคปล่อยตัวก็พากันบนอูว่า แอมอยากใหโกทิงกลับมามีลูกอีก"

"ครับ แมหาคัดเค็ดนี้ใส่กะทะใบใหญ่ แบ่งให้พวกข้างในข้าง นอกข้าง" โกทิงว่าแล้วยิ้มอย่างภาคภูมิใจ

"เคยวกอนทว่าคณูวนช่วยนะชาวท่าอะไร" นายทองพูนถามไป

"คือว่าแอมให้มันช่วยลอกหนังทั้งสามตัว แล้วสับเป็นชิ้น ๆ "

"สามตัวที่ไหนะโคค่างมาเพียงสองตัวเท่านั้น" ผู้คุมคนหนึ่งโคไป

"ไม่ใช่ค่างครับ แมนะครับ"

โกทงพวกเห่ามันก็กระโดดตกลงจากเวทีหายวับไปกับตา ต่อจากนั้นเสียงอวอากของ
แขกและผู้คุมก็ดังขึ้นอีกคณะหนึ่ง ส่วนนายทองพูนนั้นก็อาการเหมือนกัน จึงยกเหล่าแม่โจงขึ้น
เพลงคอเสียงอ้อ ๆ ทอจากนั้นเสียงแมวร้องเหว ๆ ในหู ก็ค่อยแผ่วเบาไปพร้อมกับความ
หลับไหล ทันทีที่เขากลับมาตัวเองมานอนหลับอยู่บนฐานเรือนเอยยามใดไม่รู้

"พอครบผมจะไปโรงเรียนแต่เขาขอตักกินหมกกับข้าวที่โรงเรียน"

"ฮือแม่ลูกไปไหน"

"อาวก็แม่ไปมานานอกตั้งแต่เมื่อวานนี้ครับ"

"ทำไมไม่ลุกแต่เช้าหุงข้าวกิน"

"ผมหุงแล้วครับ แต่หอเนื่ออยู่ในครัวยังไม่แก้ออกแต่เมื่อคืนสายแล้วครับขอ"

"เนื่ออะไรละ"

"เนื่อคางครับ โกทงเหมายให้เมื่อเย็นวานนี้"

"เออ...อ้อ มันหุงควายังไงบ้าง"

"ลุงผมชมผมว่า กิริยามารยาทดี สดกับ เป็นลูกผู้คุมทำหน้าที่อบรมนักโทษ"

"อ้อ เอาไปประเงินหาพาทอยู่ที่ศาลาฉันเอาไปพบพระ"

นายทองพูนยังไม่หายปวดจึงเข้าไปในห้องนอนทอ พอลุกขึ้นมาพร้อมกับความหิวร้องเพลง
อยู่ในหู จึงโซเซเข้าไปในครัวเสียน้ำใจ ใ้มือฉีกเปรตคันไปหยิบหอเนื่อยามใดไม่รู้ เอามือ
เกลี่ยดู เนื่อคางเคี้ยวเคี้ยว ก็เห็นหางแมวอยู่ที่คันเนื่อ จึงกระโดดลงจากครัววิ่งไปทาง
คอกหมู จนฝุ่นตลบ นักโทษ กองเลี้ยงหมูหัวเราะอยู่ ฮา ๆ ถามว่ากินผักเผ็ดแมวแซบไหมครับ

"ช่วยเอาหอเนื่อไว้ในครัวฉันไปทิ้งให้หนอยเถอะไอน้อง" นายทองพูนว้าวแล้วคลีนไส้
ในลำคอ

"พวกผมก็เอาเจียนทั้งคืน อย่าให้ผมไปเห็นเลยครับ"

"ฉันไหวละ คินนี้จะเลี้ยงดูเลี้ยงสัก 30 บาท มีอิ้วใหม่ ๆ มาเมื่อวานนี้"

ผู้คุมทองพูนพูดกลางวงเงิน 30 บาท ให้ นช.แฉ่ว แลวนอนคอพับดังที่แคร่ใกล้คอกหมู
ทันหันเพียงกวา ผู้คุมคนหนึ่งเดินมา ถามว่าเหตุการณ์ในคุกเป็นอย่างไรบ้าง

"พวกนักโทษกองนอกกับผู้คุมไปหาไอโกทงแต่เขาไม่เจอเลย มันหนีไปอยู่จังหวัด
สงขลาแล้ว"

"มันคงหลบซ่อนอยู่ในห้อง" นายทองพูนว่า

"ไม่แน่ว่าพวกเราไม่กล้าเข้าไปดูใกล้ ๆ "

"กลัวมันทำไม ทำไมไม่กล้าลากคอมมันมากระหีบ"

ผู้คุมขมพุดขึ้นถึง ๆ ว่า "จะให้พวกเราเข้าไปใกล้อย่างไรล่ะครับ" เพราะไอ้หมง
แขวนหัวแมวไว้ประตูห้องมันนั่น ถ้ามองใกล้ เคียงเขากับบอกว่า มันหนีตามลูกเมียไปอยู่
สงขลา แรกก่อนฟ้าแจ้งโนน

(ปล้ำลูกเกี้ยว. "คนญวนอยากมีเมียจีน," หน้า 101 - 105.)

คำพูน หนูหัวเขียนเรื่องนี้ โดยใช้ฉากและตัวละครที่เป็นนักโทษในคุก เป็นเรื่องของการ
หลงเชื่อโกหกหมง นักโทษคนหนึ่งที่ยึดเชือกเนื้อแมวให้นักโทษและผู้คุมกิน แดกลับโกหกกว่าเป็นผัดเผ็ดค่าง
ภาษาที่คำพูนนำมาใช้เป็นภาษาง่าย ๆ ตรงไปตรงมา อย่างที่เขาเคยใช้ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ
และพฤติกรรมของตัวละครได้อย่างชัดเจน เช่น ภาพของโกหมงเดินบ๊อคกวดความผึงผาย พรอม
โค้งโหนกแก้มผู้คุมและนักโทษ เมื่อถูกชมภาพการปรนมือทอนรับ แสดงความชื่นชมในฝีมือการทำอาหาร
ภาพการอาเจียนของผู้คุมและนักโทษ เสียงอ้วกอาวเมื่อรู้ว่าได้กินผัดเผ็ดแมว ภาพของหางแมว
และเนื้อแมวที่ซ่อนอยู่ในหอ รวมทั้งภาพของหัวแมวที่แขวนอยู่ประตูห้องของโกหมง ภาพและพฤติกรรม
ของตัวละครทั้งกลานี้ คำพูนสามารถนำมาบรรยายให้อ่านเกิดความสนุกสนานและขบขันได้มาก
ทีเดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"โฮ เหล่าโรงกรุงเทพฯ นี้อ่อนกว่าเหล่าโรงงานเรา" หนูเพิ่งว่าแล้วเฉียบปาก

"ก็มันสามสิบลีกรึเท่านั้น ส่วนทางบ้านเราสี่สิบลีกรึนะเว้ย"

"กูรูแล้วละ มึงรูไหมว่าทำไมคนกรุงเทพฯ ชอบกินเหล้าดีกรึอ่อน ๆ กว่าบ้านเรา"

หนูเพิ่งถามขณะติดหลุมรินเหล้าใสจอก

"ก็คนเมืองกรุง กระตุนมันอ่อนกว่าคนทางบ้านเรานั้นแหละทำไมมึงจึงงัก"

"กูลองมึงมึงเฉย ๆ นะโฮเสียวเอ๊ย" หนูเพิ่งว่า.....

.....เห็นทั้งสองคนเดินสวนพวงพญแจตร ฆมาเสียงกรุกกรึกแล้วเอี้ยวขึ้นว่า จะ
พากันไปไหนละพี่ชาย เพราะเห็นมึงปรึกษาที่น้อยที่นั่งนานแล้ว ถ้าไปเห็นก็จะคิดแบบกันเองแน ๆ

"จะไปพบนายกเกรียงศักดิ์กัน" บุญเพ็งว่าแล้วมองเหม่อไปข้างหน้า

"อู๊วะ มาจากไหนละครับ จะไปพบท่านนายกเชียวรี" แท็กซี่คนหนึ่งอายุเกือบ 30 ร้องขึ้น

"เออชีวะ ก็นายกเกรียงศักดิ์เป็นคนไทย พวกฉันก็เป็นคนไทยมิใช่รึ อ่าว" บุญเพ็ง ขึ้นเสียง

"ถูกแล้วไปแท็กซี่ใหม่ละพี่ชาย จะไปบ้านท่านหรือจะไปท่าเนียบ" แท็กซี่คนหนึ่งถามขึ้นแล้วหัวเราะหิ ๆ เหมือนจะขมขันเหลือหลาย

"ยังไม่ไปก่อน บางทีนายกจะเอารถมารับพากันไปถามคนอื่นซะไป" บุญเพ็งว่าแล้วถ่มน้ำลายเหนียวพริคหนึ่งไปถูกรองเท้าของแท็กซี่....

"เคียวก่อนเมื่อกูสองคนเชื่อว่าใครหลอกกว่ากัน" บุญเพ็งถาม

"หลอพอ ๆ กันแต่คนละแบบ"

"แบบไหน" ทิคหุบถาม

"ที่เคี้ย ๆ คำ ๆ นี่หลอเหมือนครุฑียะพระเอกหนังครุฑบ้านนอก ส่วนที่สูง ๆ เหมือนเสาวางรุษยักคอกัน เหม่อเลืแวนคลีฟพระเอกหนังฝรั่ง"

"หาอวรุษยแปลว่าอะไร" ทิคหุบถามต้ง ๆ

"แปลว่า เสาทองครับ"

.....
"ถ้าอย่างนั้นก็นึกกฎหมายการประถมศึกษา คนเกิดอยู่ในเมืองไทยต้องเรียนหนังสือไทยนะบวญ นอกนั้นยังต้องไปเกณฑ์ทหาร" บุญเพ็งจกกฎหมายออกมาขมขื่น

"จะมารับจ้างหรือจะมาสอนวิชากฎหมายวะ" หม่อมคานว่าแล้วหัวเราะหะ ๆ

"ก็พูดไปยั้งนั่นแหละบักสี่เคอเออย" บุญเพ็งว่า

"สี่เคอแปลว่าอะไรละ" หม่อมคานถาม

"แปลว่า คนเก่งที่สุด" บุญเพ็งตอบ

(อุกทุงเซากรุง. หน้า 9 - 120.)

คำพูด บุษบวีเขียนล้อเลียนคนที่รู้อย่างเปิดเผย คือการรู้อย่างเปิดเผย แต่ตัวตัวเองว่า
 เรื่องอย่างนี้คำพูดก็นำมาล้อเลียนในงานเขียนของเขาเพื่อทำให้เกิดความขบขันได้เช่นกัน ตัวละคร
 ที่ถูกนำมาล้อก็มักเป็นตัวละครที่เป็นชาวชนบทที่सानที่ระแวกเรณจากบ้านเกิดเมืองนอนออกไป
 รับจ้างทำงานหาเงินในกรุงเทพฯ แต่ชอบอวดรู้อยู่เสมอ ๆ ว่าถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงคนบ้านนอกก็
 สามารถรู้อะไรได้หลาย ๆ อย่าง ไม่แพ้คนในกรุงเทพฯ เหมือนกัน เช่น รูวาคคนในกรุงเทพฯ
 กระดุกอองจึงไม่ดื่มเหล้าก็รู้แะ ๆ อย่างคนอีสาน รูจักนายกรัชมณตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
 และก็ยังสนิทสนมกับท่านอีกด้วย รูวาล่าสาวขุบแปลว่า เล่าทอง รูกฎหมายประถมศึกษา รูจักคำว่า
 บักสีเคอ แปลว่า คนเก่งที่สุด แต่การรูในลักษณะเช่นนี้ เป็นเพียงการรูอย่างเปิดเผยเท่านั้น คือรูอย่าง
 ไม่จริงนั่นเอง

ตะวันโค้งฟ้าขึ้นอยู่ตรงหัวปานจะตัวสรรพสิ่งในโลกไหวอควายในพริบตา หัวทองนพ
 แดความโล่งลิว นอกจากชาวที่ถูกตัด ปั้นหยักเป็นทิวแถว ตกแทนหัวแข็งตีปีกบินไปมาปรัด ๆ
 ลมทุ่งฉิวมาเป็นพัก ๆ สะบัดหนวดเขานูนูนกในแกลเป็นกระเซิง
 "เฮว พอเฮลัดทุ่งไปไหนยามแคครอน ๆ " เสียงเก็กเลี้ยงควายตัวล่อนจอนตะโกน
 ตามมาจากหนองน้ำกลางทุ่ง

"เรื่องของคนแก่ สูดามหาจอบเหี้ยนท่าไม้รี กูจะไปบ้านผู้ใหญ่โหนดะ" เขานูนูนกว่าจะ
 ไม่บอกก็เขลอบอกไม่รู้ตัว พลงคุมเดินฝ่าเปลวแดดตรงไปไม่แลหลัง ในหัวใจของพอเฮล
 ขณะนั้นคัยคังไปคยความโมโห เหมือนชาวบานของตะโกเขาไปเขาไรอยู่ในอกไม่มีผิด
 ยิ่งคิดเมื่อครั้งยังเป็นหนุ่มนักเลงเกา คอให้เมาสาขัน เอาคามาเจียนคอกันทั่วคอก
 ก็ยังพอสูไหว หรือลงโคตบกกหูใคร ๆ ที่มันสาขหาเขาหาเหย ก็มีหวังแหม่นไปหาโม
 มาได้เลยแหละ... ขนาดกูโคนกระหีบเบา ๆ ไม่เอาเขี้ยวสมภารเจ็ดคัมภายสมกับน้ำไม้มัก
 ก็นกัหวังซาลากไปถึงวันแวนคืนกลบหนา... กูแก่แล้วมันเห็นกูเป็นไก่อูกหา... ฮัม

ฝ่ายผู้ใหญ่โหนดานของตะโกงคหัวลือโอโตขุนอกซานเสียงครึกคราค วาคมนโภาพอยู่ว่า
 หนัจจิสรรโหพวกในเมือ่งที่พากันโก่งคอรองอยู่ปาว ๆ ว่า ของแวงโหมจัจจงอยู่คยป้า
 คยเขาเพื่อเอาบุญเขลอ ๆ ก็จะได้เป็นก้านัน กอนอเขวลูกสาวคนสุดทองจะมีขัว ก็ยัง
 ไม่แน คิคโคเท่านั้น เขานูนูนกก็โอโซลก ๆ ขึ้นเรือนปานเสาเรือนจะโยก

"มีเรื่องอะไรหรือ ดูสิหน้ายังกะฉายไล่วิก" ผู้ใหญ่ถามแล้วหัวเราะเสียงใสเหมือน
เมื่อครั้งใดก็ชักชวนผู้ใหญ่บ้านใหม่ ๆ

"ไม่ใช่ฉายตัวแค่นั้นมันชัก" บอกหวาน ๆ พลังคึกคักยาโยทองเหน็บหู มาจุกจุกเข้า
พุงเลียบสามวาบ

ว่ามาดี หรือไปปล้ำปลากก แม่หมายข้างวิกเขาแล้ว ผู้ใหญ่โผนว่าพลงชัยเข้าป็น
ไกล ๆ

"อย่าคิดให้มากมันชักหัว แม่หมายบ้านของตะโกนั้นหรือจะได้เห็นตะโปก่อนของฉันทัน
ฉันทมาราการจริง ๆ แหละ"

ผู้ใหญ่เห็นเขาพูดหนักตาเขียว ก็ทำท่าชิงชังเอาจริง

"งั้นวามาเลย"

"ไอ้ทิดจาย มันยังคับให้สำรวยหลานฉันซ้ำเราควายที่ทันโลก เมื่อก่อนเที่ยง"

"หา...คนซ้ำเราควาย ศาสนามันจะเหี้ยนแล้วรึพ่อเขา"

"คอยถามมันดู" ฉันทมาแฉความเอามันไปคลานควายอยู่ในคอก ถ้าไม่รับแจ้งฉันทจะ
เขาหาขุนยนิสิด"

"วา...ยังไม่พูดขาวแจ้ง ก็หื้อเข้าข้างกอกเสียแล้ว" ผู้ใหญ่โผนโบมือห้ามจนเกือบ
จะชนเหงอกพอเขา เหมือนจะคิกอยู่ในใจว่า ขบปาก เขาหัวหมอนี่สักคาคใหญ่ ไหลมถึงไป
สามพลิก ดูจะถูกล้อออกไปนอ

"คือว่าตะวันตรงหัว หลานฉันกำลังทอนอีเขาเกลงจากทันโลก ทิดจายไม่รูมาแต่ไหน
ซึกมีคปากตาลออกมาจอกอหอย มันคับไหมมันเป็นตัวควายทอนหน้าทอตา ฉันทมีหลานคนเดียว
แท้ ๆ ... โธ"

"ควายตัวนั้นของใคร"

"มันวของทิดจาย"

"ทำไมไม่เอาสำรวยเจ้าทุกขมาควาย"

"มันร้องไห้อยู่ในครัว เหมือนลูกหมาหลงแม่ความมันจะบอกก็ทองเอาสันขวานกระทอก
กบาลมันทิ้ง ถ้าทิดจายไม่เป็นปากทองดีเข้าสิงในหัวใจมันแน่ ๆ "

"พ่อทิดจายให้การว่า ตอนนั้นเฝ้าเข้าสิ่งมันแล้วก็ทองเอาเข้าคุณะสิ" ผู้ใหญ่โหนด
ว่าเท่านั้นก็ถูกยิงไปทั่วกลองประชุมขึ้นตึง ๆ ๆ ๆ ปล่อยให้พ่อเขาบุญหนักปากคางอยู่
คนเดียว

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสองคนแบกปืนยาวหลวงจายวิ่งชนตอมมาถึงก่อน แล้วชาวบ้านก็แห่มา
ตามหลัง และไอ้หมอนหน้าเพิ่งแตกสัว หัววิทยุเครื่องเล็กมาฟังกินเป็นพรวน

"ผู้ช่วยไปเชิญตัวทิดจายมา ถ้ามั่นชดขึ้นให้โซ่กำลังพอสมควร อย่าให้เลือกทักขางไหน
แล้วแะเอาไอ้สารวยหลานตาบุญหนักมาด้วย"

ผู้ได้รับคำสั่งของผู้ใหญ่โหนดะยานลงเรือนไปเร็ว ๆ แล้วมีเสียงอึงมี่ฟังไม่ไค้ศัพท์ตาม
ประสาของคนหนุ่มมากน้อย แะตึกพลอยตัวตกลงในหมอบาน ปานจะชักขึ้นลงในบัคกล

โจทก์จำเลยมาถึง เสียงจอแจก็เจียบฉี่ นางสาลีแม่ทิดจาย ถลกผาดึงขึ้นสุดโคนขา
ขึ้นหน้าทิดจายแล้วแหล่เพลงสคู่

"งานหนาแล้วไอ้ลูกพอไม่สอน สมภารไม่สั่งบวชเสียผ้าเหลืองเปล่า ๆ ภูจะขึ้นไป
อยู่กับพวก ค.ม. เสียแล้วละ"

"มุกโวย พ่อทิดจายทะโกนทอง"

"หยุด ๆ ยังไม่ไค้ชักไรไล่ถามว่าใครถูกใครผิดไหนละขปามไปถึงท่านสมภารระวังนรก
จะคาบคอมิ่ง"

"ก็ลูกเรานั่นทำไค้สิ หรือว่าทิดสอนให้"

เสียงยาดึงกักกองไปหัวบ้าน หนาเบญจกอนไค้ตุนเตลิดไปเป็นพรวน ผู้ใหญ่โหนดกลัวจะเกิด
คึกนองเลือด หรือหัวซาวก็เหลือหะเคา ลูกชนบ้นประกาศกองว่า

"หยุดทุกคน ฟังทางนี้ให้มาช่วยออกความคิดเห็นตามระบอบประชาธิปไตย แล้วจะไค้กลับ
ไปไถนาไถสวน บัวเมียบาที่ไค้ให้ชาวบ้านอุ้มฉี่กระเบียบการปกครอง"

เท่านั้นทุกคนก็หุบเหงือกแหม่เสียงถอนใจพ่อทิดจายกับเมียอยู่ยักฮาก

"จริงไม่จริงทิดจายที่เขากล่าวหา"

ทิดจายตอบ "มันตอแหล มันียาขอมเอง ฉันทึเคยยื่นอุ้มมันเลบแหละ"

"เห็นมบไอ้ลูกชิงหมาเถื่อนหมาเกิด มันบอกว่ายัก" นางสาลีว่าพองขึ้นหน้าทิดจาย

"ถ้าไม่บังคับทำไมไม่ห้ามเด็ก มันผิดกฎหมายอาญาต้องบังคับแน่"

เขาบุญหนักสวนขึ้นกลางปล่อง ทำให้ผู้ใหญ่โหนโมโห

"หยุดนะ" ถ้าไม่หยุดฉันจะให้ไปเถียงกันกลางทุ่ง ให้เขาไคลงหนังสือพิมพ์ว่า

ชาวบ้านของตะโกจะเอาควายเป็นเมียเสียหมดแล้ว เสียงผู้ใหญ่ก็จวนปานขวานเคาะ
โพรงไม้บนเขา

"แล้วควายตัวเมียก็สบายไม่ท้องไถนา"

ทิดพลอยกระซิบเล่าแล้วหัวเราะขึ้นคัก ๆ

"เอาหินใส่วางขวากก่อน" ผู้ใหญ่โหนพูดทั้ง ๆ

"ฉันกำลังไล่ควายลงพื้นโลก ทิดจวนวิ่งมาทางหลัง ไข่มืดจำที่คอฉันรู้ว่า ถ้ามันไม่เป็น
ผู้ควาย กูจะปากคอใหญ่สุด อา... แล้วฉันก็ตองหลบตาทำตามทิดจวนบอก"

"มีข้าวอา ๆ มีหัวงาแขนศาล" เขาบุญหนักจึงนำหูคอกออกมาจากรั้ว

"หนอยไถวอกเอ๋ย บอกว่าหลบตา"

"พยานรู้เห็นมีไหม"

"มีครับ"

"ใครบอกมาเร็ว ๆ "

"แควครับ แคว กำลังไล่ควายมาเห็นเขา"

"แควไหนวะ" ผู้ใหญ่หันไปทางผู้ช่วย

"อ้อ อ้อ แควลูกทุ่งควด ที่เขาสื่อกันว่า เป็นแฟนกับสาวรายนั้นแหละ"

"ใช่หรือ"

"ครับแคว" สาวรายบอกอ้อมแอ้มเสียงฮากันก็ดังขึ้นอีก

"เห็นทิดจวนพูดมา"

"รับสารภาพเขาเสียจะไคลงหย่อนโทษเบา ๆ เอาดอกไม้นูปเทียนขอขมาหลาน
สาวรายมัน" เสียงนางสาวผู้แม่ทิดจวนสะอื้นอยู่อีก ๆ

"ขอขมาให้โง่มันขบหัว" ทิดจวนว่า

"ไอ้ลูกเวรตะไลเอ๋ย จะเขาคูกอบูทอพุ่งยังหัวหมอ" พอทิดจวนร้องขึ้นทิดจวนยกมือห้าม

"เดี๋ยวก่อนนี่ห่อ ฉันยังพูดไม่หมดความ คือว่า...มันอยากแอบดูฉันนี่...ฉันก็เลย
บังคับให้มันทำอย่างนั้นมางี้"

เสียงหัวเราะครั่นครั่นดังขึ้นอีก โจทย์กับจำเลยหน้าเงื่อน ไม่มีใครนำพาพวกเขา
ที่พลอยกับเขาโกร่งหัวเราะกันทั่วห้องทั้งหน้าผากชนกันเสียงกึก ๆ

"ทำคนเคียวแล้วโง่งมั่งค้มเด็ก" ผู้ใหญ่โผนว่า

"โฮ นาผู้ใหญ่ ก็มันจะไม่ตองมาโพนทนากับชาวบ้านนะสิ เพราะมันก็ชั่วเราเหมือนกัน"

"จริงไม่จริงไอ้สำรวย หือ"

"จริงครับ"

"แอบดูเฉย ๆ มันผิดมหาตราไหนวะ บังคับเด็กอายุ 16 ปี ให้เราสักร์ ผิดกฎหมายใหม่
ผู้ใหญ่" เขาพูดหนักว่า

"ผิดแหง ๆ ทั้งสองคนเสียด้วย"

"ถ้ายังงั้นก็สู้กันถึงศาลโลก สมแล้วที่มันอยากแอบดูโจ่งแล้วยังมาเปิดโปงให้ชาวบ้านรู้
ช่างโง่งไม่แบ่งควายมันบางนิ" พอดีจายช่าเลื่องไปยังเขาบุญหนักเป็นนัย

"พอสุเขาโศสมายมากไหม ทิดจาย" ผู้ช่วยสะเออะขึ้นบาง เพราะไม่ได้พูดมานาน

"ไอ้ชี่ ฉันปฏิเสธเลยแหละ เบลอ ๆ สำรวยทิดคุณคนเคียว ควายของฉันฉันก็ต้อง
เป็นโจทก์"

ไปตามพยานมาไว ๆ เอาคนเขาคูกลักที่ ตอนนี่ทิดจายเป็นต่อ พันเอาหนึ่งเสียแล้ว

"พยานมีชี่ไปตามอีแควมา" เขาบุญหนักอ้อมแอ้ม

"นี่พันองทั้งหลาย ฉันบอกไคคำเดียวว่าถ้าอีแควแทนมันไม่มาเจอเขา เรื่องก็ไม่ถึงผู้ใหญ่
อย่างนี้คอกก็ไม่มีมันจะชวนฉันตอนควายออกจากคอก ก่อนไคลงคอนเสียอีก" ทิดจายไคที่

"ไคพอเขา" ผู้ใหญ่หันไปทางเขาบุญหนัก พอเขาอ้อมแอ้มอีกรว่า

"คำไคคี้ใหญ่แพะนะกันเลย"

"ไคให้คั้นะพอเขา ควายก็ควายของทิดจาย อีแควนั้นอีกคน มันจะกล้าไปเป็นพยานที่
ศาลรึกำลังแตกสั่นแตกสรา" ผู้ช่วยประนีประนอม ทั้งที่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ใหญ่

"แจงแล้วของเอากันเถอะ" เขาบุญหนักไม่ยอมเสียเหลี่ยมนักเลงเก

"เอาก้เอาขายนาสัก 5 ไร่ เกินศาลให้พื้นพลิกเขี้ยวละ" หักจายตะเบ็งเสียง

"พลิกก็พลิก นาดันก็เหมือนกัน นาคันมานเสียบควยเว้ย" เข่าพญหนักว่า ผู้ใหญ่โหนด
เอานิวชั่มหม้อมอยู่พักหนึ่งจึงพูดว่า

"กลับไปคิดดูก่อนทั้งสองฝ่าย ฟุ้งนี้ค่อยไปบ้านกำนันอย่างมากที่สุดก็คิดดูกันคนละหนึ่งปี
หรือหกเดือนฐานชำเราสัวเลี้ยงสวนเรื่องยังค้ำชูเขื่อนันก็ว่ากันอีกกระทงหนึ่ง"

"ยุติธรรมก็แล้ว ค้แล้วละ" เสียงชาวบานกองขึ้น

"งั้นเลิกประชุมไปเผื่อไรไต่สวนพวกค่อน้ำตาล แมกเพลา ๆ เสียบ้าง วัน ๆ พวกกัน
ตะโกนโหวกเหวกนินทาผู้ใหญ่บ้าน กำนันอยู่จนยอกศาล ระว่างกฎหมายยังอยู่ตั้งมาศรานะ"

"เสียงอันนี้เขาเขาทุกคนคอยทยอยกันกลับบ้านผู้ใหญ่ตะโกนว่าไปบอกก็ว่า คำนี้หักจาย
กับสำรวยท่าชาวเหนียวกว่นไวนาก ๆ ไปกินในท้องซัง ฟุ้งนี้ออกเดินทางกันก่อนตะวันโค้ง
ฟ้า เกี้ยว ๆ รุ่งควายมาควย จะไต่เอาเป็นพยานของกลางไปพิสูจน์มาคแผล"

ไอ้เหลื่องพันธุไคโนน ที่พ่อหักจายคันคันไปอ้อมซัรตไผมาจากเมืองเพชรบุรี เริ่มตึก
ขึ้นเอก อี เอก เอก แล้วไอ้อยู่ในเลาเข่าพญหนักพันธุหัวชาออน ก็โก่งคอขึ้นรับลงลอยมา
กับส่ายลม บอกขามรุ่งอรุณกำลังจะมานางสำคัญจากที่นอนไปเคาะประตูเรียกหักจายที่
หน้าห้อง

"เฮย ลูกหัก ลูกหัก เตรียมตัวอาบนํ้ารคนํ้าบนค้แม่ขอมมาจากหลวงพ่อ แล้วจะได้ไป
บ้านกำนันอำเภอกัน ลูกหัก..."

เงียบไม่มีเสียงขานของหักจายเสียแล้ว ผู้เป็นพ่อผดุงขึ้นมาอีก เรียกอยู่โหวก ๆ ไม่มี
เสียงขานถึงประตูทั้งนางชะงักกอดูในทอง

"ตามไปที่บ้านไอ้สำรวยดูซิ เห็นมันบอกทอนหัวค้ว่าจะไปขออ้อมขมกันไม่เอาเรื่อง"
นางสำคัญออกหัวค้ดูผู้เฒ่าเห็นคล้อยควยลงเรือนโกยอ่าวไม่แลหลัง

"เฮย พ่อเข่าหักจายมาทางนี้ใหม่"

"ไคร" ถามพลาจขยับหอกสางาม

"ฉันเองพ่อหักจายใจละ"

"หือ จะควดกันควดทัวกับหอกอาบยาพิษงูก้เข้ามาเลมมา ๆ "

"เปล้าทา ทิศจายหายทั้งแต่เมื่อคืนบอกว่าจะมาขอขมา"

"มาคืนนี้หรือ อียาทลณี ๆ กับนักเลงเก่านะ"

"โฮ ทาสำรวยอยู่ไหนละ"

พอเขาทำเสียงไปยังที่นอนของสำรวยก็เห็นเตาหมว้างอยู่บนหมอน

"หือ ไม่เห็นเหมือนกัน ขึ้นมา ๆ เอาไฟฉายมาส่องดู"

พอทิศจายกวาดพรตฐานที่ถึงฐานเรือน เขาไปกราบไฟทุ่งก็จึงท้วงว่า ความโมโหโกรธา
ทั่วจะชายนมาสู่ความกัน มันโยยบินไปกับทิศจายและสำรวยเสียแล้ว นั่งควีนปรึกษา
อญว่าจะเอาอย่างไร

"พอ พอมาทวงนี้ใหม่ พอ" เสียงของชบาไฟรน้องสาวทิศจายร้องถามไกลเข้ามา

"อญมทำไยยังไม่สว่างก็ มาคนเคียวรี"

"นี่พอ จกหมายของพิศเค็ญอยู่ในครวไฟ" ชบาไฟรส่งจดหมายให้พอควยมีข้อสั้น ๆ

"ลองอ่านคัง ๆ ใหญ่รู้เรื่องควยดี" เขานูญหนักว่าพลงจุดตะเกียงขึ้นวาว แล้วเสียง
เครือสั้นของพอทิศจายก็ดังขึ้น

"พอและแมฉนขอลาไปสุคฟากฟ้าเขาเขียว ลูกอายุชวามมาก ความจริงฉันกับสำรวย
ยินยอมพรอมใจกันทั้งสองคน ก็เนื่องจากฉันพาไปเที่ยวงานสงกรานต์ในเมืองที่แลวมา
ได้มีโอกาสไปดูระบำไปกับมัน คุยกันไปกับมันที่คืนโลก ก็เกิดหันหาหน้ามันคั้งว่า แถ
อ้าวแผ่นของสำรวยไม่มาพบเขา เรื่องก็ไม่ฉาวโฉ่ สำรวยมันโง่กระโจนจากหลังควายเขา
ในบานแล้วหาว่าฉันยังคัมพูเชญ

สำรวยก็ฉมกับฉคกับฉฉแล้ว มันจะขอลาไปกับฉฉไปตายเอาดาบหน้าทั้งสองคน บอกพอ
เขานูญหนักในแกวควย โฮเพราะอ้าวไปเห็นเขาเท ๆ

จากวันนั้นมาจนวันนี้ทิศจายกับอญมสำรวยก็ยังไม่กลับบ้านสักหน วันหนึ่งผู้ใหญ่โชน
ไปถามเขานูญหนักว่าไคยฉวสองคนนั้นมางใหม่ เขานูญหนักก็โหล่งขึ้นว่า

"มันไปเป็นหัวหน้าระบำไปอยู่ทางในเมืองโนน"

(หมายเหตุรัก. "สองเกลอเจอรบ่าไป," หน้า 164 - 174.)

คำพูน บุญทวี เขียนเรื่องนี้ด้วยความสนุกสนานตลอดทั้งเรื่อง ภาษาที่เขาใช้เป็นภาษา
 ง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ตามแบบฉบับที่เขาเคยใช้ เมื่อสองหมื่นคือ ทิศจายกับสำรวย กระทำซ้ำเรา
 ควาย นับเป็นการกชทางเพศที่แปลกประหลาดขบขันน้อย ครึ่งแรกสองหมื่นทางโยนความนึกให้แก้กัน
 หากไม่มีมอตสามคือแคว ซึ่งเป็นแฟนของสำรวย เขามายุงเกี้ยวควาย เรื่องก็คงจะจบลงควยดี ทำให้
 พ่อแม่ของสองหมื่นไม่สามารถตกลงกันได้ควายใหญ่โหน จะพยายามเกลี้ยกล่อม โหยยความกันแต่
 ก็ไม่สำเร็จถึงขั้นที่จะสู้คดีกันในชั้นศาล แต่แทนที่เรื่องจะจบลงเพียงแค่นี้ คำพูนก็ดำเนินเรื่องให้เข้มข้น
 ต่อไปอีก ทั้งนี้สาเหตุมาจากทั้งสองได้ไปเที่ยวงานสงกรานต์ที่ในเมือง แล้วพากันไปถูระเบิดไปจึง
 ทำให้เกิดคดีหาหนามคิขึ้น คังความในจดหมายที่ทิศจายเขียนฝากไว้ให้พ่อแม่ว่า "ความจริงฉันกับ
 สำรวย ยินยอมพรหมใจกันทั้งสองคน ก็เนื่องจากฉัน ไ้พากันไปเที่ยวงานสงกรานต์ได้มีโอกาสไปถู
 ระเบิดไปกับมัน คุยกัันไปกันมาที่พื้นโลก ก็เลยเกิดคดีหาหนามคิขึ้นคังว่า" คำพูน จบเรื่องลงด้วยความ
 สนุกขบขัน แบบที่หาในผู้อ่านคาดไม่ถึงว่า ตัวละครจะพรหมใจกันทำความผิดทั้งสองคน

จากการศึกษาวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของคำพูน บุญทวี จะเห็น
 ได้ว่า ลักษณะเด่นในภาษาของเขา เกิดจากความคิด และลีลาการเขียนที่เป็นแบบเฉพาะของตัวเอง
 กล่าวคือ ใช้ถ้อยคำเรียบง่ายขอความสั้นกะทัดรัด แต่กินความกว้างทุกเรื่องมีภาษาถิ่นเขามาปนอย่าง
 หลากหลาย ภาษาถิ่นดังกล่าว เขายังสามารถนำมาประสมประสานกับภาษากลางได้อย่างแนบเนียน
 กลมกลืนเข้ากับบริบทได้อย่างมีเสน่ห์ ทำให้ใคร่สความทั้ง คมคาย มีพลังอำนาจในการเร้าอารมณ์
 ความรู้สึกให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และตลอดทั้งเรื่องเหมือนกับว่าผู้อ่านกำลังประสบ
 เหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง จึงนับว่า คำพูน บุญทวี เป็นผู้มีศิลปะในการใช้ภาษาสูงหนึ่ง

บทที่ 4

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับนักเรียน

วรรณกรรมกับนักเรียนย่อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะเนื้อเรื่องของวรรณกรรม คือชีวิตของมนุษย์ ที่นักเขียนได้บรรจุโครงสร้างสรุปลงในรูปของศิลปะตามประสบการณ์และทัศนะของนักเขียนนั้น ๆ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นราชนิพนธ์ประพันธ์ ทรงกล่าวไว้ว่า "กวีสร้างวรรณกรรมจากความชัดเจน (Experience) เพราะเป็นผู้พบเห็นความเป็นไปต่าง ๆ ในธรรมชาติและชีวิตอย่างกว้างขวาง ความชัดเจนหรือประสบการณ์ของผู้เขียน เป็นเสมือนวัตถุดิบที่กวีใส่ลงไปในวรรณกรรม ถ้าผู้เขียนขาดประสบการณ์ที่แจ่มแจ้งในเรื่องที่เขียน วัตถุดิบที่ใส่ลงไปในเรื่องก็เขียน บอมนคลุมเครือไม่ชัดเจน เพราะผู้เขียนขาดประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ อย่างถ่องแท้แน่นอน"¹

ประสบการณ์ของคนเราย่อมแตกต่างกัน บางคนมีมากบางคนมีน้อย ประสบการณ์ดังกล่าวนี้ย่อมทำให้แก่ประสบการณ์โลกทัศน์ และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของตัวเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมที่นักเขียนสร้างขึ้นมากน้อย ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ กล่าวเอาไว้ว่า "ทัศนะของกวีเป็นสิ่งที่ควบคุมวรรณกรรม ถ้ากวีเห็นชีวิตเป็นทุกข์ บอมนแต่งเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นทุกข์ ถ้ากวีเห็นชีวิตเป็นสุข บอมนแต่งเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นสุข" กวีที่เห็นว่าชีวิตนั้นหอมหวานไปดวยความสัมพันธ์เชิงพิศวาส ก็จะแต่งไปอีกแง่หนึ่ง กวีที่เล็งเห็นชีวิตมนุษย์ว่าทุกข์ เบียดเบียน หวาน มัน เค็ม บริบูรณ์ไปดวยรสต่าง ๆ ก็จะแต่งวรรณกรรมไปอีกรูปแบบหนึ่ง ถ้าผู้อ่านใครครวญดูให้ก็จะเห็นได้โดยไม่ยากนัก ทั้งนี้เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในนิพนธ์ เช่น การผูกโครงเรื่อง การจัดตัวละคร บทเจรจา ตลอดจนการตัดขยายเลือกเป็นส่วนประกอบของเรื่องบอมนบ่งทัศนะของผู้แต่ง แต่ถึงอย่างไรก็ตามทัศนะหรือโลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคน ก็อาจจะแตกต่างกันอย่างมากมายเลยทีเดียว เพราะโลกทัศน์อันสร้างขึ้นจากประสบการณ์นั้น โดยปกติแล้วย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือภายใต้กรอบของสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขาหากจะพิจารณาให้ละเอียดจะเห็นว่า

¹ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นราชนิพนธ์ประพันธ์. ภาษาวรรณคดีและวิทยาการ.

สิ่งที่บังคับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของนักเขียน คือศาสนา ลัทธิ ขนบธรรมเนียม อุดมคติของกวี ความจริงใจ และความเปลี่ยนแปลงของสังคม¹

* เมื่อวรรณกรรมสร้างขึ้นจากประสบการณ์อันมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เขียนทั้งทางตรงและทางอ้อมแล้ว วรรณกรรมย่อมสะท้อนชีวิต และประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้เขียนออกมาเช่นกัน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตของ คำพูน บุญทวี กับวรรณกรรมที่เขาสร้างสรรค์ขึ้นนี้โดยจะกล่าวให้เห็นอย่างชัดเจน แต่ก่อนอื่นผู้วิจัยจะกล่าวถึงอัตชีวประวัติของ คำพูน บุญทวี พอสังเขปก่อน ดังต่อไปนี้

อัตชีวประวัติของคำพูน บุญทวี

กำเนิด

คำพูน บุญทวี เกิดเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2471 ที่บ้านทรายมูล ตำบลทรายมูล กิ่งอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร บิดาเป็นครูประชาบาล ชื่อ นายสนธิ บุญทวี มารดาชื่อ นางจูน บุญทวี เป็นลูกชายคนโต มีพี่น้องชายหญิงรวม 7 คน ชื่อเดิมของคำพูน คือ นายจูน บุญทวี

การศึกษา

คำพูน เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนบ้านเกิด แล้วสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนสายปรีชาชนพิทย จังหวัดยโสธร ได้คะแนนร้อยละ 53.00 วิชาที่ชอบและเกลียดที่สุดคือ ภาษาไทย วิชาเขียน และภาษาอังกฤษ

ประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในกรุงเทพฯ

คำพูน เดินทางเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ โดยรับจ้างทำงานเป็นกรรมกร เช่น ขนของขึ้นเรือลงเรือสินค้าทำเรือคลองเตย แยกหนาม ซุกดิน ก่อสร้างตึก เลี้ยงม้าแข่ง เลี้ยงควายในเขกบายทุ่งมหาเมฆ และงานสุดท้ายที่เขาทำในกรุงเทพฯ ก็คือ ฝึกลูกเสือ เขาทำงานกรรมกรอยู่ในกรุงเทพฯ 3 ปี จากนั้นก็ลงไปทำงานอยู่ทางภาคใต้

¹วิทย์ ศิวะศรียาเนต. "เรื่องในวรรณคดี," วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์.

ประสบการณ์ทางภาคใต้

คำพูน สอมเขาเป็นครูประจำโรงเรียนที่ได้รับการบรรจุไปสอนที่โรงเรียนบ้านควนขัน หรือ บ้านกะเคะ จังหวัดสตูล จากนั้นก็ย้ายไปอยู่อำเภอละงู จังหวัดเดียวกัน

ชีวิตครอบครัว

คำพูน มีภรรยาชื่อ นางประพิศ บุญทวี (นามสกุลเดิมคือ ณ พัทลุง) มีบุตรสาว 3 คน ทอมภรรยาของเขาได้เสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็ง คำพูนมีอาชีพเป็นครูสอนหนังสืออยู่ 10 ปี ก็ทองลาออกแล้วกลับลงไปสอนเป็นคุณน้าที่หนองทางภาคใต้ก็เคยเป็นคุณน้าอยู่ถึง 5 แห่ง คือคุณจังหวัดพัทลุง คุณบางขวาง คุณอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช คุณจังหวัดสุราษฎร์ธานี และคุณจังหวัดระนอง

ประสบการณ์ทางด้านการอ่านหนังสือ

คำพูน เขาหลงใหลการอ่านหนังสือในขณะที่เกิดความกลัดกลุ้มที่ภรรยาต้องมาล้มป่วยลง ประกอบกับฐานะครอบครัวของเขาฝืดเคือง จึงต้องอ่านเพื่อจะคลายความฟุ้งซ่านในชีวิต ครั้งแรกจะเลือกอ่านหนังสือธรรมะของ ท่านพุทธทาสภิกขุ และท่านปัญญานันทะภิกขุ ต่อมาก็อ่านนวนิยายเรื่องสั้น และหนังสือแปลจากต่างประเทศ

คำพูน ชอบอ่านนวนิยาย และเรื่องสั้นของนักเขียนหลายคน เช่น ของ ป. อินทรปาลิต ชุก พล นิกร กิมหงวน เรื่องสั้นของ มนต์ จรรงค์ อาจันต์ ปัญจพรรค์ ยาขอบ ไมเมืองเดิม ชะอุ่ม ปัจจพรรค์ ก.สุรางคนางค์ รงค์ วงษ์สวรรค์ ช. แสงเพ็ญ สุวรรณี สุคนธา อังอร ศรีบุรพา อิศรา อมันตกุล เสนีย์ เสาวพงษ์ ฐวรงค์ ฉายะจินดา เพ็ญแข วงศ์สง่า ออย อัจฉริยกร เพชร สกลัน ชาศรัย ชนาธิป ณรงค์ จันทร์เรือง พนมเทียน รพีพร และอมรรวดี เหล่านี้เป็นต้น

ผลงานด้านการประพันธ์

คำพูน บุญทวี เริ่มเขียนหนังสือเมื่อปี พ.ศ. 2513 เรื่องสั้นเรื่องแรกที่เขาส่งไปยัง นิตยสารฟ้าเมืองไทย คือเรื่อง รักในเหวอึก แด่อัจฉินต์ ปัญจพรรค์ เปลี่ยนชื่อให้ใหม่เป็น นิทาน ลูกทุ่ง และก็เขียนเรื่องสั้นส่งไปอีก 2 เรื่อง คือปล้นควายโคคน กับเรื่องเงาเขาเมฆหมาย

ในปี 2516 เรื่องสั้นที่คำพูนเขียนขึ้นมีประมาณ 10 เรื่อง แต่เจ้าตัวจำไม่ได้ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง และในช่วงนี้เองเขาลองเขียนเรื่องสั้นขนาดยาวอีก 3 เรื่อง คือเรื่องจิ้งโกสาวลูกทุ่ง ไปยิงเสือโคร่ง และเรื่องมณเฑียร 100 ลูก

ในช่วงนี้เอง อาจันต์ ปัญจพรรค์ ไคแนะนำให้คำพูน ไปซื้อหนังสือแปลของอเมริกา เรื่องบ้านเล็กในป่าใหญ่ มาอ่านเมื่อคำพูนไคอ่านเขาจริง ๆ เลยเกิดแรงบันดาลใจ ให้เขาเขียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบทอีสาน เขาจึงลงมือเขียนเรื่องลูกอีสานขึ้นมา และเรื่องนี้เองที่ทำให้เขามีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักของนักอ่านอย่างแพร่หลาย เขาไคขายนวนิยายเรื่องลูกอีสาน ให้แก่นสำนักพิมพ์วรรณกิจ 5 พับมา ในปี พ.ศ. 2520 เรื่องลูกอีสานไครับรางวัลดีเด่น จากสมาคมผู้พิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย และในปี พ.ศ. 2522 นวนิยายเรื่องลูกอีสานไคไครับรางวัลซีไรต์ (S.E.A. Write Award) หรือรางวัลวรรณกรรมอาเซียน ประเภทนวนิยายไคไคเด่นอีกควย และนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่สร้างชื่อเสียงให้แกเขาไคคือ เรื่องนายฮอยทมิฬ เรื่องนี้ไคไครับรางวัลชมเชยจากสมาคมผู้พิมพ์ และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2521 หลังจากไคไคมา คำพูน ก็ผลิตผลงานออกมาเรื่อย ๆ รวมแล้วหลายร้อยเรื่องทั้งเรื่องสั้นและนวนิยาย จนตัวเขาเองก็จำไม่ได้ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง) ปัจจุบันคำพูนไคอาชีพเขียนหนังสือเพียงอย่างเดียว

วรรณกรรมของคำพูน บุญทวี ที่ผู้วิจัยไคนำมาศึกษาคนควา มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยาย 14 เรื่อง ไคแก

1. ลูกอีสาน พ.ศ. 2520
2. จากคำสิงห์ พ.ศ. 2521
3. มนต์รักสาวอีสาน พ.ศ. 2521
4. เลือดอีสาน พ.ศ. 2521
5. อีสานพเนจร พ.ศ. 2521
6. คำให้การของคนคุก พ.ศ. 2521
7. นักฆ่าลูกทุ่ง พ.ศ. 2522
8. ลูกทุ่งเมืองเถื่อน พ.ศ. 2522
9. หอมกลิ่นปลาร้า พ.ศ. 2522
10. ลูกอีสานซีไรต์ พ.ศ. 2523

11. นักร้องปลาบึก พ.ศ. 2524
 12. ขุนนางจากทุ่งกุลาร พ.ศ. 2524
 13. ปลาบึกเกี้ยว พ.ศ. 2524
 14. นายฮอยหมี่ พ.ศ. 2524
- เรื่องสั้นที่รวมพิมพ์เป็นเล่ม 4 เล่ม ใต้แก้ว
1. ชุคนักเลงลูกทุ่ง พ.ศ. 2520
 2. ชุคแม่หม้ายที่รัก พ.ศ. 2520
 3. ชุคหัวอกลูกทุ่ง พ.ศ. 2520
 4. ชุคเลือกเกิดมารวย พ.ศ. 2520
- เรื่องสั้นที่พิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทย ประจำสัปดาห์ 30 เรื่อง ใต้แก้ว
1. คนนี้ไม่อยาก พ.ศ. 2528
 2. สาราชา พ.ศ. 2528
 3. นายฮอยคุม พ.ศ. 2528
 4. ที่โครทีมัน พ.ศ. 2528
 5. ขอมเมียให้หลาน พ.ศ. 2529
 6. ขอมเมียส่งทายปีเกา พ.ศ. 2529
 7. ความทุกข์ของคนสูง พ.ศ. 2529
 8. อีแก้วคนใหญ่ พ.ศ. 2529
 9. เพียงแบคค่า พ.ศ. 2529
 10. หญิงหาญ พ.ศ. 2529
 11. เค้กคง พ.ศ. 2529
 12. หมักไอเณร พ.ศ. 2529
 13. เสียลูกเพราะเมียหมา ๆ พ.ศ. 2529
 14. นำคาส์เม็ก พ.ศ. 2529
 15. คีนหนาวจัก พ.ศ. 2529

16. หอมกลิ่นอัสติค พ.ศ. 2529
17. โง่เป็นเตอรูปหล่อเป็นรอง พ.ศ. 2529
18. มีเมียเพราะเหลาครึ่งขวด พ.ศ. 2529
19. คนชาลาย พ.ศ. 2529
20. น้ำใจของพ่อ พ.ศ. 2529
21. รักแท้ของไอคาบ พ.ศ. 2529
22. เขียวจันทน์สวรรค์แล้ว พ.ศ. 2529
23. ลูกทุ่งเหี่ยวเมืองนอก พ.ศ. 2529
24. คนไม่สู้คน พ.ศ. 2529
25. ลุงเม่นขามา พ.ศ. 2529
26. กำลังภายในแบบไทยแท้ พ.ศ. 2529
27. ครูใหญ่บ้านนอก พ.ศ. 2529
28. หัวคะแนนน้าเนา พ.ศ. 2529
29. ไปนอนนา พ.ศ. 2529
30. เหตุเกิดวันสิ้นเดือน พ.ศ. 2529

๒ วรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี เป็นการนำเอาเรื่องราวจากประสบการณ์ที่ตัวเองได้ประสบพบเห็นมาถักทอเรียบเรียงให้เหมาะสม แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นงานเขียน ส่วนมากก็เป็นเรื่องเชิงบันเทิงคดี เชิงสารคดี กล่าวคือ ลักษณะการเขียนเริ่มเขียนเป็นตอน ๆ บรรยายเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตของคนชนบทได้อย่างละเอียด ตั้งแต่ต้นตลอดไปจนจบ คำพูน จึงได้ชื่อว่าเป็นนักเขียนที่สามารถนำเอาเรื่องราวชีวิตของชาวชนบทที่อ่านมาเขียนได้อย่างสมจริงทุกชีวิตในงานเขียนของเขาบอกถึงสีสันของชาวชนบทได้อย่างมีชีวิตชีวา และเกินกว่านักเขียนคนอื่น ๆ จน เสถียร จันทิมาธร¹ ได้กล่าวถึงเขาไว้ว่า "มีนักเขียนหลายคน เช่น รงค์ วงษ์สวรรค์ บุญเหลือ คงใจ กฤษณา อโศกสิน สุวรรณี สีส่า นิติ ภูวนารถ บุญโชค เจียมวิริยะ อรุณนัย และคำพูน บุญทวี เป็นต้น ต่างเนนภาพบุคคลที่เขาเขียนออกมา เป็นจำนวนมากมาย แต่หากเป็นไปในแนวทางของ

¹ เสถียร จันทิมาธร. สายธารวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทย. หน้า 190.

"ชนชั้นผู้ดีใหม่" ก็ทำให้คอนข้างดี แต่เมื่อใดที่กล่าวถึงประชาชนจะมีก็แค่คำพูด บุญทวี เท่านั้น
ทำงานของเขาสะท้อนภาพประชาชนโคคอนข้างจะสมจริง"

วรรณกรรมที่คำพูด ได้นำเอาประสบการณ์ในชีวิตของทนายมาสร้างเป็นวรรณกรรมนั้น ก็คงที่
ปรากฏในเรื่องเล่าของเขาทุกเรื่อง เช่น เรื่องลูกอีสาน เลือดอีสาน อีสานพเนจร หอมกลิ่นปลาร้า
คำให้การของคนคุก และลูกอีสานที่เร่ร่อน เป็นต้น เรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น เขาได้นำเอาประสบการณ์
ในชีวิตของตัวเอง ชีวิตของคนชนบท และชีวิตของคนคุกบรรยายออกมาถึงความออกยากยากแค้นอย่าง
แสนสาหัสของผู้นั้นในชนบทภาคอีสาน สภาพความเป็นอยู่ของชีวิตคนคุก ความกันดารแห้งแล้งของ
ธรรมชาติ รวมตลอดทั้งชนบทร่วมเนืองประเพณี ศิลปะวัฒนธรรม และค่านิยมความเชื่อของคน
ทางภาคนี้ จนสามารถทำให้มองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างสภาพความเป็นอยู่ของผู้นั้นและ
ความแห้งแล้งทางธรรมชาติ เขาได้สะท้อนออกมาให้เห็นดังนี้

47 ปีครึ่งกระโน้น...มีเรือนเสาไม้กลมหลังหนึ่งบนอาบแดดอันระอุอาวไคตมะพร้าว
อันสูงลิ่ว ยามลมพัดความาแรง ๆ ผู้เป็นพ่อจะมอกลูกเล็ก ๆ ทั้ง 3 คน ให้รับลงไปอยู่ตอน
มะพร้าวต้นนี้อาจจะหักลงมาทับเรือนเอาก็ได้ เด็ก ๆ ที่อยู่บนเรือนอาจจะแขนขาหัก
ถาลมพัดไม่แรงนัก เด็กทั้งสามก็จะพากันนอนฟังเสียงชาชา ตามข้างฝา และมองหลังคา
ควยสายตาเขม็ง ฝากันด้วยหูความงุนหลังคา ถูกแดดเผาจนแห้งกรอบ เมื่อเวลาลมพัดมันจึง
มีเสียงดังชา ๆ ถ้ามีเสียงพอบอกว่า แลลงไปไว ๆ ก็จะไคว้งลงไปโดยเร็วที่สุด

เรือนหลังนี้อยู่ในหมู่บ้านทางภาคอีสานทุกครัวเรือนมีสภาพเหมือนกันหมด คือมียุ้งข้าว
อยู่ใกล้หัวเรือน และคอกวัวควายอยู่ใต้เรือน รอบ ๆ หมู่บ้านก็เป็นทุ่งนาและหนองน้ำ
ซึ่งจะแห้งชอกช้ำน้อย ๆ เลยหนองน้ำไปอีกหนองหนึ่งก็จะเป้งไปปรัง ที่ชาวบ้านเรียกว่า
โคกอีแหลว วันไหนแดดร้อนจัด ก็จะไม่มีเด็ก ๆ วิ่งเล่นในถนน เพราะพื้นดินส่วนมากเป็น
ทราย แดการไปมาที่ไหน ๆ ก็ต้องเดินควยคันเปล่า ไม่ว่าดินทรายจะร้อนสักเพียงใด ผู้ที่
มีมาชในบานนี้ก็มีเพียงสามคน ถ้าจะไปทอดแหหาปลาในที่ไกล ๆ ก็จะใช้เกวียนเทียมวัวไป
กันหลาย ๆ เลม กว่าจะกลับมากันเวลาเป็นยี่สิบวันเลยไป

(ลูกอีสาน. "หมู่บ้านเริ่มร้าง," หน้า 1 - 2.)

ในเรื่องเลือกคู่สาคำพูด กับบรรยายสภาพความแห้งแล้งกันดารทางธรรมชาติ ซึ่งคนบน
แผ่นดินที่ราบสูงแห่งนี้ใคร่ประสบความ ๗ กับเรื่องลูกอีสาน ดังต่อไปนี้

หมู่บ้านชื่อว่า "บ้านทรายมูล" พ่อครูพาเขาเคยเล่าให้ฟังว่า เหตุที่หมู่บ้าน
ทรายมูลเพราะดินเกือบทุกแห่งของบ้านเรา เป็นดินทรายมากที่สุด คนในบ้านก็เคยประสบ
ความแห้งแล้งและยากเข็ญอย่างแสนสาหัส จนโรงเรียนและวัดก็เลิกร้างเป็นแรมปี บาง
ครอบครัวต้องพากันโยกย้ายหนีไปอยู่เมืองอื่น และนับตั้งแต่วันนี้จะมีการโยกย้ายกลับมาทาง
ความแห้งแล้งและความอดอยากก็ยังมิอยู่ทั่วไป แต่เหตุที่ความรักและห่วงแหนถิ่นที่เกิด
จำต้องกลับมาอยู่ ต้องสู้กับมันต่อไปและต่อไป...

(เลือกอีสาน. "มหกรรมแห่งแผ่นดิน," หน้า 2.)

ค่านิยมธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของคนอีสานซึ่งเป็นสิ่งที่มาช้านานจนกระทั่ง
ถึงปัจจุบันนี้ เช่น ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีบุญพระเวส คำพูด บุญทิว ไค้สะทอนไว้ใน
วรรณกรรมของเขา ดังต่อไปนี้

ขบวนแห่เจ้าขาวเริ่มเคลื่อนออกไปแล้ว โดยเจ้าขาวถือดาเซ็ดหน้าควมมีชาย เค็น
อย่างสงบเสงี่ยม และมีคนกางร่มสีดำให้เค็นเคียงกันไปอย่างช้า ๆ ดัดจากเจ้าขาวก็เป็น
บุญหลุมพันทิมักกระหวัดดอกไม้เหมือนยอกเจดีย์ดัดไปอีกเป็นพวกที่กลองยาว มีชายหญิงฟ้อน
เกี่ยวกันไปช้า ๆ

× ครั้นขบวนแห่เจ้าขาวไปหยุดที่หน้าเรือนหอเจ้าสาว เสียงกลองยาวและจ้อแจ๊เงงม
มีผู้สาว 2 - 3 คน ก็พาใหญ่กายนางขางันไค้โดยก่อนแล้ว นางสาวของพี่บุญทิวอีกคนถือ
ขันน้ำขึ้นอยู่ไกล ๆ ที่ไค้ขึ้นไค้หมั่นก่อนใหญ่วางอยู่ที่ไค้โดยกลวยอีกที่หนึ่ง คุณถามลุ่มคนหนึ่งว่า
เขาเอามาวางไว้ทำไม แกบอกวาเจ้าขาวต้องเหยียบก่อนหมั่นนั้น แล้วล้างขันให้สะอาด
ก่อนขึ้นเรือน คนที่ล้างขันให้ต้องเป็นนางสาว หรือญาติไกล ๆ กัน นี่แหละเขาเรียกว่า
"ประเพณีบ้านเฮา" ลุ่มคนนั้นว่า

(เลือกอีสาน. "แห่เจ้าขาว," หน้า 96 - 97.)

เมื่อมีงานบุญมหาชาติ หรือชาวบ้านเรียกว่า "บุญพระเวส" ทุกครัวเรือนจะหา ()
 ขนเงินและขนหวานต่าง ๆ ไว้มาก แม่ของคนที่ทำขนมหลายอย่างเหมือนกัน คือขนเงิน
 บาง ขนมหาดมาบาง และชาวปากบาง ชาวปากนี้ทำงานง่ายกว่าคนอื่น ๆ คือแม่ตำข้าว เป็น
 แป้งแล้วกวนกับน้ำออกก่อนในกะทะเท่านั้นก็เป็นขนมปาก และก่อนจะมีงานบุญกับพ่อได้ไป
 ช่วยเขาตักแตงบนโรงเรียนถึง 1 วันเต็ม ๆ คือ มีคอกไม้กระชายและสายรุ้ง ผูกระโยง
 ระยางเต็มไปหมด สวนข้างกลางไกล ๆ ตัวโรงเรียนปลูกเป็นโรงข้าวไว้ พ่อเคยบอกว่า
 นี่แหละเขาเรียกว่า "ประรำ" ปลูกไว้สำหรับเป็นที่นั่งของพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนญาติโยม
 บ้านนอกที่มาารวมกันแต่เช้า นั่งอยู่บนโรงเรียนบาง และในประรำบาง ครั้นตกยามสายพวก
 ชาวบ้าน ก็จัดหาของกินไปถวายพระ ต่อจากนั้นพวกผู้ใหญ่และเด็ก ๆ ก็กินกัน ทั้งเด็กน้อย
 และผู้บ่าวสาวคู่กันอยู่เฮฮา

(เลือคอีสาน. "บุญมหาชาติ," หน้า 183 - 184.)

ในส่วนของการนิยมนั้น คำพูด บุญทวี โคตะพนให้เห็นว่า ชาวชนบทผู้มีความนิยม
 และความเชื่อที่เป็นลักษณะร่วมกันยึดถือในสิ่งเดียวกัน ความนิยมและความเชื่อเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ชาวชนบท
 อีสานมีมาเป็นเวลานาน แม้ในปัจจุบันความเชื่อดังกล่าว ก็ยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไป เช่น นิยม
 ความสนุกสนานเพลิดเพลิน นิยมสตรีที่มีความซนรู้จักหน้าที่ของแม่บ้านแม่เรือน นิยมผู้ชายที่มีความซน
 ประกอบอาชีพหาเงิน นิยมยกย่องและให้เกียรติผู้อาวุโสในคามความเชื่อ เช่น เชื่อผู้นำ เชื่อ
 ไสยศาสตร์เวทมนต์คาถา เชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ เชื่อยากลางบ้าน เชื่อในศีลธรรมคำสอน และ
 เชื่อเรื่องภูตผีปิศาจ เหล่านี้เป็นต้น คำพูด บุญทวี โคตะพนถึงความนิยมในความสนุกสนานเพลิดเพลิน
 และความเชื่อในเรื่องของศาสนาพระศรีอริยโไว้ในวรรณกรรมของเขา ดังต่อไปนี้

การปฏิบัติตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ ส่วนหนึ่งก็เพื่อความสนุกสนานของชาวบ้านด้วย
 นอกจากนั้นมีการละเล่นต่าง ๆ ที่เป็นของชาวอีสานมาเป็นเวลานาน เช่น การเล่านิทาน
 หลังโบก ตีจับ วิ่งสามขา วิ่งเปี้ยว ปีกดาตีมอ คัดพิณ สีซอ เป่าแคน การเล่นแข่งบองไฟ
 แข่งกระเทียมขาว และเล่นโป่งลาง ซึ่งเป็นแบบฉบับของชาวอีสานโดยแท้

(นักเรียนบานนอก. "นวนหลาย," หน้า 88.)

หลวงพ่อบอกต่อว่าอีกไม่กี่วันบ้านเราจะมีบุญมหาชาติ หรือที่พวกเราเรียกกันว่า "บุญพระเวส" เรื่องบุญมหาชาติมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า เมื่อหมคศาสนาพุทธแล้ว ก็จะมีศาสนาพระศรีอารียมาแทน ใครเกิดในศาสนาที่วัน นี้ จะสุขสบายมาก แต่คนที่ยาก เกิดอีกสมัยศาสนา ทองอย่ามาพอมะ มาครูบาอาจารย์ และมาพระสงฆ์ของคเจ้า และ ทำร้ายพระพุทธรเจ้า และอีกอย่างหนึ่งทองฟังเรื่องพระเวสสังครที่เทศน์ให้ฟังจนจบเมื่อ ฟังแล้วทองไปทำคาม

(เลือกอีสาน. "บุญมหาชาติ," หน้า 182.)

หลังจากที่ คำพูน บุญทวี เรียนจบ ม.6 แล้วก็ว่างงานอยู่ 1 ปี ในช่วงนี้เอง เขาก็กับ เพื่อน ๆ ก็ตั้งคณะรำไท้หรือรำวงขึ้น และนำคณะออกไปรำในงานบุญต่าง ๆ ตามละแวกบ้าน ซึ่ง เขาได้สะท้อนไว้ในวรรณกรรมของเขา ดังต่อไปนี้

นางรำของกูมี 5 - 6 คน แต่ละนางก็เป็นสาวรุ่น ๆ ทั้งหมด แสงไฟที่โชกคือ บุญล่ำ
ไต่ติดกันเสาไม้สูง ๆ ไวรอม ๆ วงรำ ส่วนพวกนางรำก็มั่งบนแคร่บาง บนกายาวสลัดกัน
ไปบาง ไปรำในงานวัดบางแห่ง กูพาคณะไปชักว่าวคณะอื่น ๆ ก็ต้องนั่งกับพื้นดิน มีตราร่าง
รอบหนึ่ง ๆ 50 สดางค์ แฉกหนึ่งบางคนเอาใบสุมหรือเอาปลาแดกมาทาให้เหนียวก็มี จึง
ทำให้กูไม่มีเงินเหลือเก็บเลย แล้วในเวลาต่อมาคณะรำไท้ของกูก็ค่อยอันเล็กลงไป

(อีสานพเนจร. "เที่ยวงานบุญ," หน้า 142.)

เมื่อคณะรำวงของคำพูนเล็กลง เขาก็จึงมุ่งมาหางานทำในกรุงเทพฯ และเลยลงไป
ทำงานภาคใต้ เขารับจ้างทำงานทุกอย่างทุกประเภท เช่น แยกของขึ้นรถลงเรือ เลี้ยงมาแข่ง
เลี้ยงควาย เล่นสามล้อ แล้วไปสมัครเป็นครูและอยู่คุมอยู่ทางภาคใต้ ในช่วงที่เขาทำงานนี้เอง เขา
ได้ประสบพบเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างมากมาย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เขานำเอาประสบการณ์เหล่านี้
มาสร้างเป็นงานเขียนขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กูหนึ่งก็คอยให้มัน แล้วกางสองแขนออก ทะลอมยักษ์เข้าหาฝั่ง เมื่อเห็นเพื่อน ๆ
โยนยักษ์ขึ้นฝั่ง กูก็ทำคามไม่ยอมหยุด ไม่นานนักกูก็นั่งงัก ๆ ใจใหญ่ขึ้นมาอีกว่า ถ้านาน

นักกษัตริย์ไปหอบหิ้วคอกไปกอง ๆ รวมกันไว้ เพื่อจะไถ่ถูกแตก เพื่อให้หายหนาวบ้าง
ใหม่ ๆ มันก็อย่างนี้แหละ คุณจึงทำตามนั้นว่า แทะพอนไปจะหอบหิ้วคอกรอยโทรมเดิน
มาไว้ ๆ คุณจึงกระโดดคุดลงไปอีก

(เลือกอีสาน. "ทำงานในวัง," หน้า 298.)

หลังจากที่ทำงานจนคอกขาวไถ่ไม่นานนัก คำพูน ก็ไต่ไปทำงานที่อื่น นั่นคือ ไปเป็นคน
เลี้ยงมาแรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คุณทนชั้นเมื่อเสียงอีกที่ดังขึ้น เมื่อคุณออกจากห้องนำหลังห้องนอนก็เสียงมาพูดคุย
กันว่า เข้าว้นแรกนี้ในคอกเก็บกวาดเข้ามาก่อนแล้วแตกไต่ออกไป ไอนอยบอกคุณว่า การเก็บ
กวาดเข้ามา ต้องทำให้เป็นจึงจะเสร็จเร็ว คือ เอาแผ่นสังกะสีตีกรั้วมาเปือก ๆ ใส่ในบึงก็
จึงเอาไปเทลงในคอกข้างหลังรวมกัน เมื่อเก็บเข้ามาเสร็จทุกคอก จึงเอาน้ำสากลงในคอก
แล้วจึงเอาไม้กวาดกวาดมะพร้าวกวาดอีกที่หนึ่ง คุณถามว่ามาแต่ละวันกวาดแล้วเหลือเกิน
ทำไมมันตะกั่วจะเจ็บไปหลายวัน มันบอกความที่ตะกั่วอยู่คอกสุดท้ายตัวเดียว เมื่อคุณไป
เก็บเข้ามาที่ในระวังเอา พร้อมกับเรียกขานว่า "มีชัย ๆ" ไปเรื่อย ๆ

(เลือกอีสาน. "เลี้ยงมาแรง," หน้า 314.)

คำพูน เลิกเลี้ยงมาแรงแตกกลับไปเลี้ยงควายให้แขกบ้านที่ทุ่งมหาเมฆ ไต่เงินเดือนเดือนละ
35 บาท ดังที่เขาไต่ส่หอนในวรรณกรรมของเขา ดังต่อไปนี้

แขกบ้านพูดคุยไอนอยว่า ที่นี่ย่านไหนไหน เลี้ยงควายอยู่กับแกมันสบายกว่าไปเลี้ยงมา
แรงเพราะมีแต่ไต่ควายไปกินหญ้าตามทุ่งมหาเมฆแถวนี้ กับช่วยรีดนมควายเท่านั้น ส่วนเงิน
จะไต่มากกว่าเงินเดือนนอยคอกมาอีก 5 บาท คือให้ 35 บาท เท่ากับนายทุน

(อีสานพเนจร. "เลี้ยงควายรีดนม," หน้า 334.)

คุณภูมิใจมากที่นั่นเขาจ้างไต่สามล่อไต่เงิน 50 บาท เขาจึงชวนไอนอยกับ
ทิดจำปาไปเที่ยวหญิงที่โรงแรมแห่งหนึ่งแถวชอยรางน้ำ จนเงินหมดจึงไต่กลับออกมา
เป็นเวลา 4 ทุ่มพอดี เขาเลยชวนไอนอยกับทิดจำปาไปไต่สามล่อ

(อีสานพเนจร. "ไต่สามล่อ," หน้า 112.)

คำพูดทำงานรับจ้างอยู่ในกรุงเทพฯ ได้ 3 ปี เงินที่เขาทำงานรับจ้างได้ก็เอาไปเที่ยวเตร่ไปหาซื้อความสุข จนกระทั่งทำให้ตัวเขาเองไม่มีเงินเหลือเก็บอยู่เลย จึงคิดที่จะไปหางานทำที่อื่น พอได้เขาได้รับจดหมายจากเพื่อนที่ส่งมาจากภาคใต้ให้ลองไปสอบเป็นครูประชาบาลที่นั่น เขาจึงออกเดินทางไปภาคใต้เพื่อสมัครสอบครูทันที และก็สอบเขาเป็นครูประชาบาลได้สมความตั้งใจโดยได้ไปสอนที่โรงเรียนบ้านควนขันหรือบ้านกะทะะ จังหวัดสตูล เขาจึงได้นำเอาประสบการณ์ตอนเป็นครูใหม่ ๆ มาเขียนบรรยายไว้ในเรื่องอีสานพเนจร ดังต่อไปนี้

เขานั้นเป็นวันแรกที่คุ้นเคยไปโรงเรียน เป็นวันที่ภูมิใจอย่างล้นเหลือในชีวิต ลูกขึ้นมาทำงานมาเสร็จแต่งตัวตั้งแต่ 6 นาฬิกา แลวันนั้นก็อยู่ในห้อง ขณะนี้ราวกับว่าคุ้นเคยกับคนเคยอยู่ในโลกนี้ บุญกองลงเรือไปอยู่อำเภอละงู แตะตามเย็นเมื่อวานตอนไม่คุ้นเคยว่าเหว และหงอยเหงาทางเดินไปโรงเรียนก็มีเสื้อชูกลม ถ้าไอ้โครงขบหัวลากไปกินจะมีใครเห็นบ้าง เงินที่บุญกองให้ไว้ 15 บาท ก็ไม่รู้ว่าจะใช้ไปกี่วัน มีวาสนาเป็นครูกับเขาชาติหนึ่งแล้วทำไมจึงยังมีทุกข์อยู่อีก

(อีสานพเนจร. "หนีเสือโครง," หน้า 156.)

ช่วงที่คำพูนเป็นครูอยู่ทางภาคใต้ เขาได้ประสบพบเห็นหลายสิ่งหลายอย่างทั้งแก่ครู นักเรียน ชาวบ้าน ได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นเป็นอย่างดี นอกจากนั้นก็ได้เห็นสภาพภูมิประเทศของทางภาคใต้ ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมาย นึกถึงทางภาคอีสานของเขาโดยสิ้นเชิง ดังที่เขาได้บรรยายสภาพภูมิประเทศไว้ในนวนิยายเรื่องอีสานพเนจร ดังต่อไปนี้

ขุนนั่งรถไฟจากสถานีหัวลำโพงตอนรุ่งเช้า แลไปเห็นทะเลสีคราม และขุนเขาสูงทะมึนเสียดฟ้าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร หาดใหญ่ แลกว่าอำเภอเมือง จังหวัดยะลา คือที่หมายข้างหน้า ภูมิประเทศทางภาคใต้ไม่เหมือนทางภาคอีสานของขุน มีต้นไม้ใหญ่เขียวระอุ มีขุนเขาสูงทะมึนเสียดฟ้าทั้งสองข้าง แลทางบ้านของขุนนั้น พอตะวันโผล่ฟ้าขึ้นมา เห็นแต่ตึกแทนหัวเข้งกับปรอดรักมีเสียงปรัด ๆ และเปลวแดดที่ร้อนระอุแตกอยู่ข้างเปรี๊ยะ ๆ เมื่อขุนนั่งถึงสภาพเช่นนั้นแล้วก็ยิ่งทำให้ทศน์หัวใจยิ่งนัก

(อีสานพเนจร. "มุงเมืองใต้," หน้า 84.)

คำพูนเป็นครูประชาบาลอยู่ 10 ปี ก็หันไปประกอบอาชีพเป็นผู้คุมคุก และก็ได้เป็นผู้คุมคุก
อยู่ถึง 5 แห่ง คือคุกจังหวัดพัทลุง คุกบางขวาง คุกอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช คุก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี และคุกจังหวัดระนอง ในตอนนี้เขามีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ
ของคนคุกอย่างมากมาย เขาจึงได้นำเอาเรื่องราวเหล่านั้นมาสร้างเป็นงานเขียนโดยที่ตัวเขา
เป็นผู้เล่าเรื่องเองและเขาได้บอกไว้ ดังต่อไปนี้

"ผมจะตีแผ่ชีวิตของผู้คุมออกมาให้ดูที่ยังไม่ใคร่รู้เสียที ผมจะเขียนอย่างตรงไปตรงมา
ที่สุด โดยจะเอาชีวิตผู้คุมของผมเป็นหลัก ถึงหน้าที่การงานของผมจะไม่เหมือนผู้คุมคนอื่น แต่ก็คง
ไม่ต่างกันมากนัก เพราะทุกคนเขาให้โทษกฎหมาย และระเบียบวินัยเล่มเดียวกัน"¹

คำพูนได้สะท้อนให้เห็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของคนคุกหญิงในคุกต่าง ๆ ซึ่งไม่แตกต่างกัน
มากนัก ดังต่อไปนี้

เมื่อผู้ช่วยพัศดีเรียกหัวหน้าโรงครัวไป ผมก็ตามไปดูด้วย ความอยากรู้ ผู้ช่วยบอกว
เข้ามาดูเสียให้ทั่ว และอีกอย่างหนึ่งเขายังบอกว่า ห้ามผู้คุมหรือพัศดีเข้าไปในห้องขังหญิง
โดยลำพังอย่างเด็ดขาด การที่ผมเข้ามาดูจึงเป็นการถูกระเบียบ ส่วนที่เขาห้ามไม่ให้
ผู้คุมหรือพัศดีเข้าไปคนเดียวนั้นผมยังไม่ไดถาม

"ตามผมมาเดี๋ยว ๆ พวกผู้หญิงปล้ำผมจะไขว่คว้าแกะมีอันออก" ผู้ช่วยพาผมเดินไป
เรือนขังหญิงตั้งอยู่เกือบชิดฝาสังกะสีทั้งเป็นแดนโดยเฉพาะ ห่างจากสังกะสีมาหน่อย
ก็เป็นรั้วลวดหนามเห็นผาดูเงา ๆ หากกอดูบนรั้วข้างหลังหลายชั้น ทางซ้ายมือของเรือนขัง
มีบ่อน้ำลูกหนึ่ง ส่วนข้างขวาและคานหนาก็คือเป็นแปลงผักกะน้า 5 แปลง และแปลงดอกไม
ปลูกอยู่รอบ ๆ

เมื่อไปถึงใกล้บันไดก็มีนักโทษหญิง 4 คน ยืนในทานอบนอนอยู่แล้ว...
ต่อจากนั้นผู้ช่วยก็นำผมขึ้นไปบนเรือนขังหญิงที่ยกพื้นประมาณ 2 เมตรครึ่ง พอขึ้นไปถึง
ประตูห้องก็เปิดโล่งอยู่ผมชะโงกเข้าไปดูจึงรู้ว่า เป็นห้องรวมห้องเดียวกัน มีราวพาดผาอยู่
ทางปลายคาน ส่วนทางหัวนอนมีลังไม้จำฉางวางอยู่ทาง ๆ กัน 4 ลัง บนลังมีกระเบื้องแบ่ง

¹คำพูน บุญทวี. คำให้การของคนคุก. หน้า 4.

หัว กระจก และลิปสติกทาปากวางอยู่ระเกะระกะ ต่อจากสิ่งเครื่องแต่งกายลงมาถึงปลายตีน
ก็มีเสื้อเกา ๆ ปรุปรุ

เขาโคเลมาถึงความรักของนักโทษในคุก ดังต่อไปนี้

เมื่อปาฟลอยขึ้นมา เขาก็ถามว่าเพื่อนนอนหลับสบายเป็นของใคร ปาฟลอยบอกว่า เป็น
ของแกเองถัดมาเป็นของป้าน และอีเซียว อีฝ่าย

ผู้ช่วยโหลงขึ้นว่า "มันไม่นอนใกล้กันรี ไทมันว่าจะแต่งงานกันเมื่อหน้าโทษ"

"อย่าไปเชื่อปาฟลอยคะแกโกหก" น.ญ ฝ่ายพูดอยู่ที่นั่นโค

"ไม่เชื่อนักต้องเชื่อบ้าง เรื่องนี้ ๆ เมื่อก่อน ๆ มันของธรรมชาติฉันไม่ว่าหรอก
ฉันเห็นใจ"

ปาฟลอยใส่ร้ายพวกฉัน ที่แกพวกฉันไม่พูดสักคำ" น.ญ. เซียวพูดทำนองไม่พอใจ

"เป็นใจวาม่า" ผู้ช่วยจ้องหน้า น.ญ. เซียว

แล้วผมกับผู้ช่วยก็หัวเราะขำกัก ๆ นานและนาน

"ไม่เชื่อไปคนดูจดหมายไทม่อนของปาฟลอยดูสิคะ" น.ญ. เซียวว่าอีกตอนหนึ่ง

"แกจะเขาโลงอยู่แล้วยังมีแผ่นเขียนจดหมายมาหาอยู่...หือปาฟลอย"

ผู้ช่วยว่าเท่านั้นก็เกินกัก ๆ ไปหยิบหมอนขึ้นหยิบแผ่นกระดาษแผ่นหนึ่งขึ้นมาอ่านในใจ
พออ่านจบผู้ช่วยก็ส่งให้ผมอ่าน ฝ่ายปาฟลอยนั่งมวนตมอยู่หมองมัวเสียแล้ว ใจความใจ
จดหมายที่เขียนด้วยดินสอสีดำใส่กระดาษสมุดผมพอจำได้เล่า ๆ ว่าดังนี้

"ถึงพลอย น้องรัก...พลอยเป็นหมาย พี่เป็นหมาย อายุก็ไล่เลี่ยกันความจริงพี่หน้าโทษ
จากคุกวางขวางหน้า พี่ว่าจะหลีกโทษ แต่มันหลีกไม่ได้จริง ๆ พี่รักพลอยตั้งแต่พลอยอยู่
บ้าน ว่าความพลอยพี่ไม่เคยไปลักลักหน ฟัดความถ้าเราเป็นผัวเมียกัน คงจะเป็นสุขเมื่อ
ยามแก่...เราจะหนีโทษพร้อม ๆ กันด้วยนะพลอย ถ้าพลอยไม่รังเกียจผมบ้านใกล้กัน และ
ที่คุกกอย่างพี่ ก็ผม จ.ม.ให้พอ ๆ คอย

รักสุดหัวใจ

จากลุง หรือลุงหนูแหง หัวหนา

นักโทษแผนกเก็บขยะบริเวณเรือนจำ

ใครเอามาส่งก็วันแล้วรู้ใหม่นักโทษชาย - หญิงห้ามพูดกัน ห้ามติดต่อกันไม่ว่าโดย
ทางตรงและทางอ้อม" ผู้ชายตะเบ็งเสียง

"มีคนดูกลูกอนเห็นโยมมานะผู้ชาย" ป้าพลอยรับสารภาพ

(คำให้การของคนคุก. "นักโทษหญิงอยู่กันอย่างไร," หน้า 53 - 54.)

ในส่วนของนักโทษชาย คำพูดไล่สะท้อนให้เห็นว่า นักโทษชายมักจะแย่งกันนอนที่เป็นนักโทษ
ชายด้วยกัน จนถึงขั้นมีเรื่องชกต่อยต่อกันจนได้รับบาดเจ็บบ่อย ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บ่ายวันหนึ่งขณะที่ผมยืนคุยอยู่กับนักโทษคนหนึ่ง เสียงอื้ออึงก็ดังขึ้นไตรมมะม่วงข้างหน้า
เมืงออกไปก็เห็นนักโทษชาย 5 คน ถือไม้ไล่ตีฆาตนักโทษคนหนึ่งอยู่ด้วย ๆ คนถูกตียกมือ
ขึ้นปกป้อง พลาจพอยพลาจปากกรอวงวแฉแฉ นายช่วยผมด้วย

ผมยืนดูภาพนั้นด้วยความงงัน เพราะเป็นผู้คุมมาไม่ถึงเดือน ก็เพิ่งเห็นเหตุการณ์แบบนี้
แหละ นักโทษคนหนึ่งถูกรุมวิ่งเข้ามาหาผมเสียแล้ว เจาพวกนั้นก็ไล่ถ่มคำคิด ๆ ผมเห็นผาง
ออกไปไวปานดัง แล้วยืนอยู่เฉย ๆ คนถูกรุมวิ่งมาหาผมอีก ในพลันนั้นผู้คุมคนหนึ่งถือไม้กระบอง
เค่นเหยงเขาไล่หวดชายปายขวาไม่ฟังเสียง ไม่กระบองโดนหลังผู้ถูกรุมเสียงดังบีบ ทำให้นัก
ถูกรุมเขาใจว่าผู้คุมเขาช่วยพวกนั้นจึงวิ่งหนีไปทางประตู แล้วพวกนั้นก็วิ่งตามไปตีอีก

ครู่ต่อมาผู้คุมภายในกับนักโทษผู้ชายเหลือใจว่าพาเขาไป แล้วเสียงด้วย ๆ ก็ดังขึ้น หนึ่ง
ผมใจกล้าแล้ว วิ่งเข้าไปดูในความซุลมุนนั้นอย่างเต็มที่ ผู้คุมคนหนึ่งจับแขนผู้ถูกรุมหายไประ
ประตู ส่วนอีก 5 คน ถูกไม้กระบองนายหลังอยู่ด้วย ๆ คนเล็กกว่าเพื่อนอายุสัก 16 ปี นอน
ซกงอหัวเขาอยู่ในคางเกือก เสียงโหย ๆ คนหนึ่งโดนหมัดผู้คุมที่ปลายคาง เขถอลาไปหาผู้คุม
คนหนึ่ง แล้วเซเซค ๆ ไปอีก เพราะโดนหมัดผู้คุมชกเข้าอีก อีกคนหนึ่งซึ่งเป็นตัวการก่อเรื่อง
โดนหนักกว่าเพื่อนทั้งลูกเตะ ไม่กระบองรองเทา จนกลิ้งหลุน ๆ เหมือนลูกฟุตบอล

(คำให้การของคนคุก. "ศึกชิงนาง," หน้า 107 - 108.)

คำพูดไล่เล้าถึงลักษณะของห้องมิด และลักษณะของนักโทษที่ถูกขังอยู่ในห้องมิด ซึ่งเป็น
นักโทษที่ถูกขังอยู่ในห้องมิดซึ่งเป็นนักโทษที่แกน ๆ ชอบประพฤติผิดกฎระเบียบที่คุกได้กำหนดไว้
เขาได้นำเอาลักษณะดังกล่าวมาบรรยายให้เห็นอย่างละเอียด ดังต่อไปนี้

ไม่เป็นแผนที่เลียบแล้ว กองอยู่เต็มไปหมด... ถัดไปเกือบสุดโรงงานก็เห็นห้องสี่ขาว
ฉาบขาวอยู่ห้องหนึ่ง มองเห็น ๆ เหมือนกับกล่องไม้ขีดไฟตั้งอยู่ข้างนั้นแหละ

เมื่อเดินเข้าไปใกล้ดูกับบอกว่า นี่แหละคือห้องมีด ผมสังเกตดู ก็สมควรจะเรียกว่า
ห้องมีดจริง ๆ เพราะมีช่องเป็นรูปสี่เหลี่ยมกว้างสองนิ้ว ยาวสี่นิ้ว อยู่คาบบนเพดานสองด้าน
เท่านั้น

"ห้องมีด 2 ห้องนะครับ" ผู้คุมมาหาผม

"เขายังนักโทษไวโนนี่ใช่ไหม" ผมถาม

"ครับความจริงเป็นห้องเก็บเครื่องมือช่างไม้ แต่ถ้านักโทษคนใดแก่ ๆ และมีความ
ยี่ดหนัก ๆ เขาก็เอามายัดไวโนนี่"

"หมายความว่า ห้องมีดไม่มี" ผมถาม

"ครับในกฎหมายทุกไม่มีคำว่าห้องมีด"

"มันไม่ตายหรือ"

"ไม่ตายครับ ใคร 2 - 3 เดือน พอออกมาตัวเหลืองเป็นทองเลยแหละ"

"เวลาดูกินข้าวและอาบน้ำล่ะ"

"กินในนี้ภายในนี้ เขามีไหกระเทียมไว้ 2 ใบ ใบหนึ่งสำหรับใส่จุจจาระและปัสสาวะ
ใบหนึ่งสำหรับใส่น้ำกิน ส่วนน้ำไม่ทองอาบ ขามแคครอน ๆ ถ้ามั่นท้าวหาจะตายก็ลากออกมา
อาบน้ำที่หนึ่ง"

"มีหมอนมีผ้าห่ม เสื้อ ผ้าไหมไหม"

"มีเสื้อหรือผ้าห่มอื่น ๆ ไหม" ผมถาม

"มันจะเอาผ้าขาวมาผูกคอตายนะ"

"ผูกยังไง"

"รัดคอตัวเองนะ"

พลันนั้นก็มีเสียงรอกออกมาว่า

"นายครับ น้ำกินหมดแล้วครับ"

แล้วเสียงนั้นก็ขาดหายไป เหมือนเสียงใครคนหนึ่งแว่วขึ้นมาจากก้นเหวไม่มีดึก
(คำให้การของคนคุก. "ห้องมืด," หน้า 34 - 36.)

จากประสบการณ์ บนแผ่นดินเกิดแห่งที่ราชสูง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
คำพูน บุญทวี ไคลคลุกลีมาแต่เล็กจนโตใหญ่ เขาไต่บันทึกกจจ่าเหตุการณ์เหล่านี้ไว้ในสมอง
ตลอดเวลา มันจึงเป็นเสมือนวัตถุดิบอันล้ำค่า ที่เขาสามารถนำมาถักนุ่งกรองเป็นตัวหนังสือให้อ่าน
ไต่ทรายถึงเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ความอดอยากยากแค้นอย่างแสนสาหัส ความทรหด
อดทน ทอสภาพดินฟ้าอากาศ และธรรมชาติอันแห้งแล้ง รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอันคั่งค้างของ
ดินแดนที่ "ในพามันน้ำ ในคินข่ามีแต่ทราย"¹ แหงนี้ให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่า สภาพจริง ๆ มันเป็นอย่างไร
คำพูน จึงเปรียบเสมือนนักประพันธ์ผู้เปิดประตูอีสานให้โลกภายนอกได้รับรู้อย่างแท้จริง
ส่วนประสบการณ์ในต่างถิ่นนั้นเล่า เขาเป็นนักสู้ชีวิตอย่างทรหด ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่
เขาได้พบพบในชีวิตการทำงานของเขา ไม่ว่าจะเป็นกรรมกรรับจ้างแบกหาม เลี้ยงม้าแข่ง เลี้ยง
ควายรีดนม ชีวิตของการเป็นครูและผู้คุม เขานำออกมาตีแผ่และเจาะลึกไต่อย่างถึงแก่น แม้มองตอน
นักประพันธ์อย่างเขาจะหลงลืมบันทึกบางเหตุการณ์ หรือแม้บางเหตุการณ์เขาจะแต่งเติมเสริมเข้าไป
จนเกินจริงบ้าง แต่ก็ยังมีส่วนที่สะท้อนให้อ่านไต่มองเห็นความจริงในชีวิตของผู้คนเหล่านั้นได้ไม่น้อย
ทีเดียว ทั้งนี้เพราะการศึกษาวรรณกรรมก็คือการศึกษาคน ส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คนจะเป็นอย่างไร
เราก็ค้นหาได้จากวรรณกรรมที่นักเขียนไต่สะท้อนออกมาให้เราไต่เห็นในงานเขียนของเขาตนเอง
ควายเหตุดังกล่าวนี้นี้ จึงเห็นไต่อย่างชัดเจนว่า คำพูน บุญทวี ไต่เอาประสบการณ์
ต่าง ๆ ในชีวิตมาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์วรรณกรรม ประสบการณ์ในชีวิตของคำพูน บุญทวี
จึงมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวรรณกรรมที่เขาสร้างสรรค์ขึ้น สิ่งนี้ส่งผลทำให้นวนิยาย และเรื่องสั้น
ของเขามีลักษณะเฉพาะตัว ต่างจากบันทึกกจจ่าทั่วไป กล่าวคือ แทนที่จะเป็นเรื่องสมมติขึ้น แรกฉบับ
เป็นการมุ่งสะท้อนให้เห็นชีวิตของคนชนบทอีสานอย่างละเอียดลออ รวมทั้งชีวิตและประสบการณ์ของ
ผู้เขียนอีกด้วย

¹ นายผ. อีสาน (นามแฝง). หน้า 30.

สรุปผล อภิปรายผลและขอเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้น ที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสานของ คำพูน บุญทวี
ได้นำมาตามจุดมุ่งหมายและวิธีการที่กำหนดไว้ตามลำดับ สรุปผลได้ดังนี้

สรุปผล

1. ค่านิยมความเชื่อ

ค่านิยมความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี สามารถจำแนกออกเป็น 5 ประการ คือ นิยมความสนุกสนานเพลิดเพลิน นิยมยกย่องสตรีที่มีความขยันรู้หน้าที่แม่บ้านแม่เรือน นิยมยกย่องผู้ชายที่เป็นพ่อบ้าน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ นิยมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และนิยมยกย่องและให้เกียรติผู้อาวุโส

ค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนานเพลิดเพลินปรากฏอยู่ในการร้องรำทำเพลง การละเล่นพื้นบ้าน งานพิธี และงานประเพณี และการเล่าเรื่อง หรือเล่านิทานชาวหัวสุกกันฟัง

ค่านิยมสตรีที่มีความขยันรู้หน้าที่แม่บ้านแม่เรือน จะเห็นได้จากความขยันขันแข็งในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการทำงานในท้องถิ่นของตนเอง หรือในต่างถิ่น เช่น ที่กรุงเทพฯ ก็ล้วนแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะการทำงานของสตรีที่เป็นชาวชนบทอีสานทั้งสิ้น

ค่านิยมบุรุษที่เป็นพ่อบ้าน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ ก็ปรากฏให้เห็นทั้งการทำงานในท้องถิ่นของตน และในต่างถิ่น เช่น ที่กรุงเทพฯ ซึ่งคนที่เป็นชาวชนบทอีสานก็ประกอบอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรควบคู่กัน

ค่านิยมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปรากฏว่าชาวชนบทอีสาน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันเป็นอันดี

นิมยกย่องและให้เกียรติผู้อาวุโส นวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี ได้นิคมยกย่องผู้อาวุโส 3 ประการ ได้แก่ ชาทิพย์ วิญญู และคุณวิ ซึ่งลักษณะทั้ง 3 ประการนี้ ชาวชนบทก็ได้ให้การยอมรับอยู่แล้ว

ส่วนความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี นั้นจำแนกออกได้เป็น 7 ประการด้วยกัน ได้แก่ ความเชื่อศาสนา ศีลธรรม คำสอน ความเชื่อไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา ความเชื่อผู้นำ ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อภูตผีปิศาจ ความเชื่อในกฎแห่งกรรมและความเชื่อในยากลางบ้าน

ความเชื่อเรื่องศาสนา ศีลธรรม คำสอน ปรากฏให้เห็นจากถ้อยคำที่พระสงฆ์ผู้สืบศาสนา และอุบาสกอุบาสิกา นำเอาหลักมากล่าวสั่งสอนโดยตรง และจากการนำเอาสัญลักษณ์อื่นเป็นตัวแทนทางศาสนา มากล่าว รวมทั้งจากการนำเอาตำนานการเล่าเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา มาเล่าขานอีกด้วย

ความเชื่อไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา ในนวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี ปรากฏในลักษณะต่าง ๆ กันคือ การใช้ไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา สำหรับรักษาอาการเจ็บป่วย การใช้ไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา ที่เกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ การใช้ไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา ที่เป็นข้อห้ามของครูบาอาจารย์ และการใช้ไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา สำหรับป้องกันภูตผีปิศาจในมาวังควาน

ความเชื่อผู้นำ ผู้นำของชาวมอญที่อาศัยที่นั่น ได้แก่ พระสงฆ์ ครู ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ และผู้เคยบวชเรียนเขียนอ่านในบวรพุทธศาสนาแล้ว ผู้นำดังกล่าวล้วนแต่เป็นบุคคลที่เชื่อกันว่าเป็นคนดี ที่ควรถือเอาเป็นแบบอย่างได้

ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ ชาวมอญที่อาศัยที่นั่น เชื่อว่า ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ทั้งผู้ลี้ภัยและพลเรือนแก่พวกเขา เช่น ฟ้าร้อง ฟ้าผ่าในหนากลางจะทำให้เกิดฝนแล้ง คนเกิดในเวลาฟ้าฟุ้งได้ตก จะมีความเก่งกล้าสามารถ อากาศหนาวเย็นมาก ๆ จะทำให้มีฝนตกชุกตลอดฤดูฝน

ความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน ชาวมอญที่อาศัยที่นั่น เชื่อว่า ยากลางบ้าน มีสรรพคุณใช้รักษาอาการเจ็บป่วยให้หายได้ ทั้งยังเป็นยาบำรุงกำลังให้แข็งแรง และยังเป็นยาอายุวัฒนะอีกด้วย

2. ศิลปะการไขภาษา

การไขภาษาในนวนิยาย และเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี จำแนกออกได้ 5 ประการ คือ การไขคำพื้นเมืองหรือคำชาตินิ การไขคำติดปาก การไขคำภาษาถิ่น การไขคำคุณศัพท์เพื่ออธิบายเสียง และการไขถ้อยคำทำให้เกิดอารมณ์ขัน

การไขคำพื้นเมือง หรือคำชาตินิ คำพูน บุญทวี นำเอามาใช้ 7 ลักษณะ ได้แก่ ใช้ในประโยคที่เป็นคำถามและต้องการคำตอบ ใช้เป็นคำกริยา ใช้เป็นคำเสริม ใช้เสียง ฮ แทนเสียง ร

ใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และที่ 2 เป็นคำภาษาถิ่น ใช้เป็นคำอนิยมสรรพนาม และใช้สำหรับเรียกชื่อ คน สัตว์และสิ่งของ

การใช้คำติคปาก คำพูด บุญทวี ได้ใช้คำติคปากซึ่งเป็นคำที่พบบ่อย ๆ ในนวนิยายและเรื่องสั้นของเขา ได้แก่ คำ อ้อ บักชีครอก เขา ชีครอก โอชีครอก คำบักเสี้ยว บัก และคำว่า ขอย โดยเฉพาะคำว่า อ้อ คำว่า บัก และคำว่า บักเสี้ยว เป็นคำที่พบอย่างกว้างขวาง ในนวนิยายและเรื่องสั้นของเขาทุกเรื่อง

การใช้คำคุณศัพท์ คำพูด บุญทวี ใช้คำคุณศัพท์ใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือใช้เป็นคติเตือนใจ และใช้เป็นการเกี่ยวพาราสีแสดงความรักต่อกันของหนุ่มสาว

การใช้คำคุณศัพท์เพื่ออธิบายเสียง นวนิยายและเรื่องสั้นของคำพูด บุญทวี ได้นำเอาคำคุณศัพท์เพื่ออธิบายเสียง มาใช้ในลักษณะต่าง ๆ กัน รวมทั้งหมด คำเหล่านั้นได้แก่ กอบ ๆ วิต หรือ หวือ แปะ ๆ ฉัวะ ชวัก ๆ ผุด ๆ ชุก ๆ อีก ๆ โปก ๆ ฉัวะ ๆ ชัก ๆ บัวะ ๆ แฉ่ง ๆ อ้อ ๆ พุด ๆ บัก ๆ โหวก ๆ พลวกพลาก อ้อ ๆ ครี๊ด ๆ บรูกบรอก ทรี๊ด ๆ ฝึบ คดาก ๆ โอย ๆ ผัวะ ๆ หึง ๆ หัวัก ๆ ทุบ ๆ ฟริบ ๆ และฟริ๊ก ๆ

การใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน คำพูด บุญทวี ได้ใช้ภาษาที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน ในนวนิยาย และเรื่องสั้นของเขา 10 ลักษณะ คือการบรรยายความเป็น ความเชยของคนชนบท การบรรยายให้เห็นความเขลาไม่รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของคนอื่น การบรรยายพฤติกรรมของตัวเมียที่ขบขันและเกะกะ การบรรยายให้เห็นการตั้งชื่อคน การบรรยายพฤติกรรมของหัวคะแนน การบรรยายพฤติกรรมของหัวละครที่รักษาโรคอย่างพิสดาร การบรรยายพฤติกรรมของพ่อครัว ที่หลอกคน ผักเผ็ดแมวใหญ่คุมกิน การบรรยายพฤติกรรมของคนอาครุ และการบรรยายพฤติกรรมการฆ่าเรอควายของหนุ่มลูกทุ่ง

จากการศึกษาวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาในนวนิยาย และเรื่องสั้นของ คำพูด บุญทวี แสดงให้เห็นว่า คำพูด บุญทวี เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและบรรยายสิ่งต่าง ๆ นอกจากนั้น เขายังสามารถนำคำภาษาถิ่นมาผสมผสานเข้ากับคำภาษากลางให้กลมกลืนกันได้เป็นอย่างดี

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับนักเขียน

นวนิยายและเรื่องสั้นของ คำพูน บุญทวี มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เขียนอย่างใกล้ชิด ทั้งจะเห็นได้อย่างชัดเจนมาก นวนิยาย 4 เรื่อง ไคเก้ เรื่องลูกอีสาน เลือดอีสาน อีสานพเนจร และเรื่องคำให้การของคนคุก นวนิยาย 3 เรื่อง แร่เหม็น เนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตในวัยเด็กของผู้เขียน ที่เจริญเติบโตขึ้นในชนบทอีสาน

ประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เขียนในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ เช่น ขาดยาเร่ คังคะร่าวง รับจ้างขุดดิน ถางป่า ทำไร่บนแผ่นดินอีสาน การมุ่งหน้าหางานทำ เป็นกรรมกรรับจ้างแบกหาม เลี้ยงมาแขง เลี้ยงควายริคัม และเก็บสามล้อที่กรุงเทพฯ และรวมตลอดทั้งการที่ไปสอนหนังสือ อยู่ทางภาคใต้ ประสบการณ์เหล่านี้ คำพูน บุญทวี นำมากล่าวไว้ในนวนิยาย โดยให้ตัวละครเอก หรือ ตัวเอกใน ชีวิตที่มีความเกี่ยวพันและคล้ายคลึงกับชีวิตจริงของเขามากที่สุด ขอบเขตนี้สามารถ ค้นหาได้จาก ชีวิตประวัติของเขาที่คนนำเอามาเขียนไว้ และจากการที่ผู้วิจัยได้พบปะพูดคุยกับ ตัวเขาเอง ส่วนเรื่องคำให้การของคนคุกที่เขียนถึงนักโทษชายหญิงในแฉ่งต่าง ๆ นั้น คำพูน ก็ เขียนขึ้นจากประสบการณ์เมื่อครั้งที่เขาไปเป็นผู้คุมอยู่ทางภาคใต้ ถึง 5 แห่งนั่นเอง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องสั้นและนวนิยายของ คำพูน บุญทวี ที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสาน ผู้วิจัย เห็นว่าวรรณกรรมดังกล่าวมีคุณลักษณะของบันเทิงคดีแท้จริง เช่น บันเทิงคดีทั่ว ๆ ไป หากแต่มีลักษณะเฉพาะที่กล่าวคือ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ ผู้เขียนนำมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของตนเองทั้งใน ชนชาวอีสานอันเป็นภูมิสังคมของผู้เขียน รวมทั้งท้องถิ่นอื่น ๆ ที่ผู้เขียนได้ไปใช้ชีวิตอยู่

ภาพชีวิตชนบทอีสานในวรรณกรรมของ คำพูน บุญทวี มีลักษณะเรียบง่าย ผู้เขียนอยู่กับ ชนชาวอีสานอย่างแนบแน่น ยึดถือค่านิยมและความเชื่อตามบรรพบุรุษอย่างมั่นคงเหนียวแน่น และแม้จะมีฐานะยากจน แต่พวกเขาก็เหล่านั้นก็ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขตามอัธยาศัย ไม่หม่นหมองแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่า คำพูน บุญทวี เป็นนักเขียนบันเทิงคดี ที่มีความสามารถ ในการสะท้อน ขยายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชนบทอีสานโดยแท้จริง

ขอเสนอแนะ

ควรจะได้มีการศึกษาเรื่องสั้น และนวนิยายที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทในท้องถิ่นอื่น ๆ ที่ปรากฏ
ในาวรรณกรรมไทยปัจจุบัน เพื่อเป็นการขยายขอบเขตในการศึกษาวรรณกรรมประเภทนี้ให้กว้างขวาง
และลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

1. เอกสารต้นฉบับ

- คำพูน บุญทวี. ชุดนักเลงลูกทุ่ง. บรรณกิจเทรดคิง, 2520. 172 หน้า.
- _____. ชุดแม่พ่ายทริก. บรรณกิจเทรดคิง, 2520. 183 หน้า.
- _____. ชุดเลือกเกิดมารวย. สำนักพิมพ์งกช, 2520. 168 หน้า.
- _____. ชุดหัวอกลูกทุ่ง. บรรณกิจเทรดคิง, 2520. 173 หน้า.
- _____. ลูกอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. บรรณกิจ, 2520. 516 หน้า.
- _____. จากคำสิงห์. อำนวยสาสน, 2521. 120 หน้า.
- _____. นักเลงทรากวาย. สำนักพิมพ์งกช, 2521. 220 หน้า.
- _____. มนตรีก้าวอีสาน. สำนักพิมพ์งกช, 2521. 172 หน้า.
- _____. เลือกอีสาน. บรรณกิจ, 2521. 476 หน้า.
- _____. อีสานพเนจร. อนงค์ศิลป์, 2521. 355 หน้า.
- _____. นักฆ่าลูกทุ่ง. อำนวยสาสน, 2521. 232 หน้า.
- _____. ลูกทุ่งเมืองเถื่อน. อำนวยสาสน, 2522. 190 หน้า.
- _____. นักฆ่าสาวเพลินสวาท. สำนักพิมพ์งกช, 2522. 130 หน้า.
- _____. นักล่าปลาน้ำลึก. สำนักพิมพ์งกช, 2524. 136 หน้า.
- _____. หอมกลิ่นปลาร้า. บรรณกิจ, 2522. 166 หน้า.
- _____. ลูกอีสานขี้อู่น. อนงค์ศิลป์, 2523. 295 หน้า.
- _____. ขามจากทุ่งกุลาร. สำนักพิมพ์งกช, 2524. 208 หน้า.
- _____. ปลาลูกเตี้ย. อนงค์ศิลป์, 2524. 228 หน้า.
- _____. นายฮอยหมี่. อนงค์ศิลป์, 2524. 232 หน้า.
- _____. เล่าเรื่องวรรณกรรมอาเซียน. "ลูกอีสาน," สำนักพิมพ์ภาชิต, 2524. 256 หน้า.
- _____. คนผีไม่ตาย. 17(872) ; 5 ธันวาคม 2528.
- _____. สาวชา. 17(873) ; 12 ธันวาคม 2528.

คำพูน บุญทวี. นายฮ้อยคุม. 17(874) ; 19 ธันวาคม 2528.

_____ . ที่ใครที่มัน. 17(875) ; 26 ธันวาคม 2528.

_____ . ขอเมียให้หลาน. 17(876) ; 2 มกราคม 2529.

_____ . ขม เมียสงท้ายปีเก่า. 17(877) ; 9 มกราคม 2529.

_____ . ความทุกข์ของคนสูง. 17(878) ; 16 มกราคม 2529.

_____ . อ๊ากวนใหญ่. 17(879) ; 23 มกราคม 2529.

_____ . เพียงแปดคำ. 17(880) ; 30 มกราคม 2529.

_____ . หญิงหน้าว. 17(881) ; 6 กุมภาพันธ์ 2529.

_____ . เก๊กคง. 17(882) ; 13 กุมภาพันธ์ 2529.

_____ . หมักโอเอเร. 17(883) ; 20 กุมภาพันธ์ 2529.

_____ . เสียลูกเพราะเมียหมา ๆ. 17(884) ; 27 กุมภาพันธ์ 2529.

_____ . น้ำทาสีเมื่. 17(885) ; 6 มีนาคม 2529.

_____ . คันทาวจัก. 17(886) ; 13 มีนาคม 2529.

_____ . หอมกลิ่นอ๊าก. 17(887) ; 20 มีนาคม 2529.

_____ . โจเป็นตอรูปหล่อเป็นรอง. 17(888) ; 27 มีนาคม 2529.

_____ . มีเมียเพราะเหลาครึ่งขวด. 17(889) ; 2 เมษายน 2529.

_____ . คนชาลาย. 18(890) ; 10 เมษายน 2529.

_____ . น้ำใจของพ่อ. 18(891) ; 17 เมษายน 2529.

_____ . รักแม่ของอาคน. 18(892) ; 24 เมษายน 2529.

_____ . เขียนจนพบสาวรักแล้ว. 18(893) ; 1 พฤษภาคม 2529.

_____ . ลูกทุ่งเที่ยวเมืองนอก. 18(894) ; 8 พฤษภาคม 2529.

_____ . คนไม่สู้คน. 18(895) ; 18 พฤษภาคม 2529.

_____ . ลุงเม่นยาเมา. 18(896) ; 22 พฤษภาคม 2529.

_____ . กำลังภายในแบบไทยแท้. 18(898) ; 5 มิถุนายน 2529.

_____ . ครูใหญ่นอก. 18(899) ; 12 มิถุนายน 2529.

คำพูน บุญทวี. หวั่นแค้นน้ำเน่า. 18(900) ; 19 มิถุนายน 2529.

_____. ไปนอนนา. 18(901) ; 26 มิถุนายน 2529.

_____. เหตุเกิดวันสิ้นเดือน. 18(903) ; 10 กรกฎาคม 2529.

2. เอกสารรับรอง

กระแสร มาลาيارักษ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2512.
206 หน้า.

โหมทิ ปิ่นเปี่ยมวัน. ชนบทอีสาน. ไทยวัฒนาพานิช, 2524. 130 หน้า.

จิตร ภูมิศักดิ์. ชีวิตและศิลป์. โดย สมชาย ปรีชาเจริญ (นามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 2.
ชัยวัฒนาการพิมพ์, 2523. 216 หน้า.

_____. ชีวิตและศิลป์. โดย ศรีนาค (นามแฝง).

_____. ศิลป์เพื่อชีวิตและศิลป์เพื่อประชาชน. โดย ทวีปกร (นามแฝง), สำนักพิมพ์แสงดาว,
2522. 224 หน้า.

เจตนา นาควิริยะ. "วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี," ใน วรรณไวทยาการชุมนุมบทความทางวิชาการ. ไทยวัฒนาพานิช, 2514. 157 หน้า.

ชลธิรา สักขะวัฒนา. เบิกฟ้าวรรณกรรม. สารศึกษากาพิมพ์, 2522. 227 หน้า.

ชัยสิทธิ์ ลินสมบุญทอง. "ประชาธิปไตย กับค่านิยมในสังคม," เทศาภิบาล. 72(11) :
1242 - 1248 , พฤศจิกายน 2520.

ศิริกฤต ฤกษ์พร. การพัฒนาชนบท. โรงพิมพ์พิมพ์เนส, 2522. 95 หน้า.

เพิ่มสิริ บุญยสิงห์. "การสร้างค่านิยมในสังคมไทย," วัฒนธรรมไทย. 15(7) : 3 - 8 ;
กรกฎาคม 2529.

ทองคูณ หงษ์พันธุ์. ภาษาถิ่นและภาษา. โรงพิมพ์การศาสนา, 2519. 136 หน้า.

ทวีวัฒน์ ฐาเคม. "ค่านิยม," ชัยพฤกษ์. 21(37) : 9 - 11 ; ตุลาคม 2517.

นรนิติ เศรษฐบุตร. เอเซียใต้. สำนักพิมพ์คอกกญา, 2524. 154 หน้า.

นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่น. ภาษาวรรณคดีและวิทยาการกวี.
 2504. 499 หน้า.

บรรจง บรรเจิดศิลป์. ศิลปวรรณคดีกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. ประดิษฐ์การพิมพ์, 2524.
 132 หน้า.

บรรพต เปรมชู. คำวิเศษณ์และสำนวนพจนานานุกรมอีสาน. โรงพิมพ์การศาสนา, 2522. 104 หน้า.

บุญยงค์ เกศเทศ. วรรณกรรมวิเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไทร์, 2525.
 213 หน้า.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, มล. "การยอมรับค่านิยมที่พึงประสงค์," เอกลักษณ์ไทย 1. (1) :
 39 - 49 มกราคม 2520.

5 ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล. สายธารวรรณกรรม. แสงรุ่งการพิมพ์, 2522. 364 หน้า.

ประสาธ อิศรปริศา และคนอื่น ๆ. ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจของชาวอีสาน.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2515. 160 หน้า.

เปลื้อง ณ นคร. ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. ไทยวัฒนาพานิช, 2519, 446 หน้า.

พัฒน์ สุจางค์ และคนอื่น ๆ. การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย. ไทยวัฒนาพานิช,
 2524. 323 หน้า.

ไพฑูริย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทยและหลักการพัฒนาศูนย์ชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์
 เลี้ยงเขียนจงเจริญ, 2513. 456 หน้า.

1 วิทยุ จิตธรรม. "ความเชื่อ," วารสารรวมคำแห่ง. 2 : 54 - 72 กรกฎาคม 2528.

มนั พยอมยงค์. "ความเชื่อของคนไทย," คติความเชื่อ. เอกสารการสัมมนาเรื่องวัฒนธรรม
 พนมมาน : คติความเชื่อศิลปกรรมและภาษา โครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 วันที่ 8 - 10 กันยายน 2516. 1 เล่ม (หน้าไม่ติดต่อกัน)

ไมตรี ลิ้มปชาติ. มอราภังค์. พิมพ์ 68 การพิมพ์, 2526. 312 หน้า.

เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์. ภาษาถิ่นถิ่นตระกูลไทย. (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) สถาบันวิจัยภาษาและ
 วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524. 94 หน้า.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. แพรววิทยา, 2518.
 284 หน้า.

วิภา กงกะนันท. วรรณคดีศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์, 2522. 191 หน้า. อัดสำเนา.

วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์. ภาษาและภาษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519. 181 หน้า.

วีระ บำรุงรักษา. "ระบบคำนิยมแบบไทย," วัฒนธรรมไทย. 16(2) : 30 - 35 กุมภาพันธ์ 2520.

ศิลปากร, กรม. ประวัตินักเขียนไทย เล่ม 1. (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) โรงพิมพ์การศาสนา, 2520. 314 หน้า.

เสกียร จันทิมาธร. คนเขียนหนังสือ. โรงพิมพ์พิษณุ, 2517. 254 หน้า.

_____. สายขาววรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทย. สำนักพิมพ์เจ้าพระยา, 2525. 542 หน้า.

สมบุญ ศาลายา. "ลักษณะคำนิยมของคนไทยคานทาง ๆ," นิตรกร. 23 : 48 ; 53, 59 ธันวาคม 2524.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. นักเขียนหนุ่ม. โรงพิมพ์พิษณุ, 2518. 420 หน้า.

สุการ์ณ เสรีวัณ. วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทย ตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475.

วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. 350 หน้า. อัดสำเนา.

สุพิตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. ไทยวัฒนาพานิช, 2518. 182 หน้า.

อนุเมธราชชน, พระยา. คำของวรรณคดี. โดย เสือบริโกเศศ (นามแฝง), คลังวิทยา, 2509. 384 หน้า.

_____. นิรุกติศาสตร์ ภาค 1. แสงรุ่งการพิมพ์, 2499. 340 หน้า.

_____. นิรุกติศาสตร์ ภาค 2. โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2513. 257 หน้า.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. ภูมิศาสตร์ชนบท. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. 317 หน้า.

อัศนี พลจันทร. กวีประชาชน. โดย นายผี (นามแฝง) เทพนิมิตการพิมพ์, 2517. 176 หน้า.

อุดม รุ่งเรืองศรี. สภาพของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศิลปบรรณาการ, 2524. 244 หน้า.

อุกร วงษ์ทับทิม. "ความสัมพันธ์ค่านิยมวัฒนธรรมไทย - ญี่ปุ่น," เคลวินาส. 23 สิงหาคม 2529. หน้า 12.

חנניא

ภาคผนวก ก

อัตราค่าบริการของ กำปั่น บุญทวี

จากการที่ผู้วิจัยได้ขอสัมภาษณ์เขา แต่ได้รับคำตอบกลับมาว่า "ไม่ต้องสัมภาษณ์
หรือถามคุยกันดีกว่า" ดังนั้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2529 ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ
ย่านสะพานควาย เขาได้เล่าให้ฟังว่า

ตัวเขาเกิดวันที่ 26 มิถุนายน 2471 ตามสำเนาทะเบียนบ้านครั้งสุดท้าย
ที่บ้านทรายมูล ตำบลทรายมูลกิ่งอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ชื่อเดิม คือนายบุญ บุญทวี
พ่อชื่อว่า นายสนิท บุญทวี เป็นครูประจำโรงเรียน แต่เวลานี้เป็นข้าราชการบำนาญ แม่ชื่อ
นางจูน บุญทวี

เขาเป็นลูกชายคนโต มีน้องชายหญิงรวม 7 คน เรียนจบ ป.4 แล้วไปเรียน
ชั้นมัธยมต่อในเมืองยโสธรจนจบชั้น ม.6 แล้วจึงตระเวนหางานไปทั่วทิศ

เขาเล่าต่อไปว่า เมื่อจบชั้น ม.6 อันเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในอำเภอเมืองยโสธร แล้วก็ว่างงานอยู่มีหนึ่ง ความใฝ่ฝันอยากเรียนต่อชั้นสูง ๆ คงเป็น
ไปไม่ได้ยาก เพราะการเรียนของเขาอยู่ในลำดับที่ต่ำมาก คือ สอบ ม.6 สมัยก่อนก็ได้แค่
53.00 เปอร์เซนต์เท่านั้น วิชาที่อ่อนและเกลียดที่สุดมี ภาษาไทย วาดเขียน กับไวยากรณ์
อังกฤษ ดูเหมือนว่าเขาไม่ได้คะแนนถึงครึ่งของคะแนนเต็มสักที เขาวางอย่างนั้น จนในวันหนึ่ง
เขาสารภาพกับพ่อว่า หัวสมองไม่ดี อยากหางานทำการเสียที

พ่อบอกว่า

"ก็แล้ว เพราะเจ้ามีน้องอีกตั้ง 6 - 7 คน ที่จะต้องร่ำเรียนหาความรู้ใส่ตัวอีก"

และในช่วงที่เขาว่างงานนี้แหละ พ่อจึงอยากให้ไปเป็นครูฝึกหัด (ครูช่วยสอน) และเป็น
เสมียนในอำเภอ แต่เขาก็ไม่ชอบเสียอีก ก็เลยถูกเพื่อน ๆ ชวนไปขายยาสำเร็จรูป ใน
หลายจังหวัดเขาก็ไป แบบค้าไหนนอนนั่น แต่มันไม่มีเงินเหลือสักที เพราะเอาเงินไปซื้อ
ความสนุกสนานความอยากรู้ อยากเห็นเสียหมด และก็ในช่วงนี้อีกเหมือนกันที่เพลงรำ โทน
(รำวง) กระหึ่มไปทั่วภาคอีสาน เขาก็เลยหลงใหลรำ โทน ขนาดถึงคณะรำวงขึ้นแล้วนำคณะ
ไปรำรำในงานบุญต่าง ๆ

คำพูน บุญทวี ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับคณะร่ำวงของเขาด้วยหน้าตาชื่อ ๆ ที่แฝงไว้ ด้วยความขบขันตามแบบฉบับของคนลูกทุ่งต่อไปนี้ว่า

นางรำของเขามี 5 - 6 คนเท่านั้นและกำลังเป็นสาวรุ่นกระเตาะทั้งนั้น แสงไฟที่ใช้ในตอนนั้นก็หายากเหลือหลาย คือถูกจำได้คือกับเสาไม้สูง ๆ ไขว่รอบ ๆ วงรำนั้นแต่ละส่วนพวกนางรำก็นั่งบนแคร่บ้าง บนม้ายาวบ้างสลับกันไป ไปรำในงานวัดบางแห่งไปช้ากว่าคณะอื่น ก็นั่งมันกั๊กพื้นนั้นแหละ ครั้นพอกลับบ้านที่ไร เงินทองมันเกลี้ยงกระเป๋াপานหมา เลียนใบทอง เขาก็เพราะบัตรรำรอบหนึ่ง ๆ แด่ 50 สตางค์เท่านั้น แดมไอ้หนุ่มบางคน เอายาสูบหรือปลานกปลา รำมาให้แทนเงินก็มี แล้วในที่ลุ่มคณะรำ โทนของเขาที่มีอันต้อง เกล็ดลงไป

คำพูน ออกจากบ้านเพราะความรักเป็นเหตุ

คำพูนได้เล่าถึงความรักครั้งแรกของเขาให้ฟังว่า

เมื่อเขาแตกวัยหนุ่มขึ้นทำให้ได้เรียนรู้วิชาความรัก เมื่อแลเห็นสาวคนหนึ่งในบ้าน ใฝ่ใจกัน พอจะเอาเป็นคู่ชีวิตได้ เขารักเธอและเธอก็รักเขาจนสุดหัวใจ แต่สิ่งที่เขาไม่คาดฝัน ก็เกิดขึ้น คือหญิงคนที่เขารักถูกพ่อ แม่ ญาติพี่น้องของเขอบังคับให้หมั้นกับหนุ่มหมอมอแคนคนหนึ่ง และแล้วก็แต่งงานกัน เมื่อปลายฤดูหนาวของปีนั้นเอง

ด้วยความน้อยเนื้อต่ำใจที่หญิงคนรักแต่งงานกับหนุ่มอื่นนี่เอง เป็นสาเหตุที่ทำให้เขา ต้องลงมาหางานหาเงินรับจ้างในกรุงเทพฯ คำพูนจำได้ว่าวันที่เขาออกจากบ้านนั้น พ่อสอนว่า "อย่าลืกล้อลวงเขากิน" และขอให้คิดเสมอว่า "ผีกินแรงมันตายง่าย คนกินแรงมันตายยาก" นี่คือการสอนครั้งสุดท้ายที่พ่อให้แก่เขา

คำพูนได้เล่าประสบการณ์ในวันที่เขาออกจากบ้านให้ฟังว่า

เขาออกจากบ้านตั้งแต่ไก่โห่ คนที่มาส่งวันนั้นคือพ่อของเขาคนเดียว ถนนหนทาง สมัยนั้นมีแต่ดินทรายอันละเอียดอ่อน กว่าจะก้าวเดินไปได้แต่ละก้าว มันแสนจะชักช้าเหลือหลาย เพราะทางจากบ้านเขาไปถึงตัวอำเภอไชยธาร ขาวทั้ง 10 กิโลเมตร เมื่อถึงอำเภอไชยธาร แล้ว ต้องนั่งรถยนต์ต่อไปถึงอุบลราชธานี ก็ตกยามเย็นแล้ว ต้องที่หนึ่งคืน รุ่งเช้าจึงนั่งเรือ ข้ามลำน้ำมูลนั่งรถอีกต่อหนึ่งไปที่สถานีรถไฟวารินชำราบ แล้วไปถึงเมืองโคราช ตอนค่ำ ต้องพักนอนที่นี้อีกหนึ่งคืน

คำพูดเล่าให้ฟังด้วยความสนุกสนานอีกต่อไปว่า

เมื่อค้างคืนอยู่ที่เมือง โคราช เมืองแม่บ่าโม้นี้ทำให้เขาต้องเสียความบริสุทธิ์เป็นครั้งแรกในชีวิต คือเรื่องมีอยู่ว่า แทนที่ตัวเองจะนอนอยู่ชานชาลาสถานีโคราช ก็ไปนอนโรงแรมแบบเพิงหมาแหงน อยู่หลังสถานีคืนละ 3 บาท เสียเงิน เพราะนึกกลัวอยู่ว่า เผลอ ๆ จะถูกล้วงกระเป๋าและถูกยกกระเป๋าใส่เสื้อผ้าไป ก็ต้องตกกรออยู่โคราชแน่ ๆ แต่ก็ทำให้เขานอนไม่หลับเอาง่าย ๆ คอก เพราะโรงแรมอย่างว่าไม่มีน้ำกินน้ำอาบเลย ที่นอนก็เป็นฟากไม้ไผ่ หมอนหนุนก็คือไม้ท่อนสั้น ๆ แต่เขาก็มีกระเป๋าอยู่แล้ว จึงไม่สนใจกับของอย่างว่าห้องที่เขาเช่าห้องนั้นนอนได้ถึง 5 คน แต่คืนนั้นเขานอนคนเดียว จึงหายห่วงที่กลัวจะถูกหัวกระเป๋าสอดเข้าไป

ครั้นถึงเวลาเที่ยงคืน ระวังไทยยามแว่วมา 12 ที ก็พยายามข่มตาให้หลับ พลังก็มีอีสาวหนึ่ง พูกรอคฤดาประยูรเข้ามาว่า "อยากขึ้นสวรรค์ไหมล่ะพี่ชายแล้วจะหลับสบายหลาย ๆ นะ เอาแค่ 10 บาทเท่านั้น" เขาก็เลยขอต่อว่า สัก 5 บาทได้ไหม เพราะ 10 บาทมันแพงไป พอว่าเท่านั้นและคุณเอ๊ย อีสาวนั้นก็รีบประยูรไปทางขวามือเสียงดังกรีน ๆ แล้วอย่างก้าวเขามาจูบเขาอุตุก และแล้วอีสาวนั้นก็พาเขาขึ้นไปชมเมืองสวรรค์จริง ๆ ซ้ำก่อนจะจากไปเขายังหยิบให้เธอเสียอีก แต่กว่าจะรู้ว่าแม่เทพธิดาในชีวิตเขาคนแรกเป็นกระเทย ก็ต่อเมื่อเขาได้ถูกไปซื้อน้ำกินแก้คอแห้ง ก็คนขายนั้นแหละบอกเขาว่า อีนั่นมันเป็นกระเทย จึงทำให้เขานึกโม โหตัวเองเป็นอย่างมาก

ประสบการณ์ในกรุงเทพฯ

คำพูด บุญทวี ได้เล่าถึงการเข้าไปอยู่ในกรุงเทพฯ ใหม่ ๆ ว่า ใ้พักอยู่ที่วัดพิชัยญาติกับพร ภิกษุรูปหนึ่ง ชื่อพระจำปา ซึ่งเป็นญาติห่าง ๆ ของเขานั่นเอง เขาหัวกระเป๋ามิน โตะ ตามหลังห่านเวลาออกบิณฑบาตในเขตเพียง 3 วัน ห่านก็ปล่อยให้เขาบินเดี่ยวออกตระเวนกรุงอย่างองอาจ เวลาหลงทางกลับก็จะไปตั้งหลักที่โรงหนังเฉลิมกรุง หรือสะพานพระพุทธยอดฟ้าทุกครั้ง เพราะวัดพิชัยญาตินั้น เลี้ยวซ้ายจากวงเวียนเล็กไปนิดเดียวก็ถึง บางวันเขาเดินไปถึงสถานีหัวลำโพงแล้วเดินกลับ โดยไม่ต้องเสียค่ารถรางสักสี่สิ่่งตระเวนหางาน

คำพูดได้เล่าถึงการตระเวนหางานทำในกรุงเทพฯให้ฟังว่า

ขณะอยู่กับพระภิกษุจำปาที่วัดศิขยฐานิโค 10 วัน ท่านก็พาตระเวนหางาน เสมียนตามห้างร้านหรือสถานที่ราชการ เขาจำได้ว่าท่านพาไปสมัครงาน โดยไม่มีประกาศรับสมัครงาน เสมียนจนเกือบ 10 แห่ง ก็ยังไม่ได้ ท่านจึงนำเขาไปฝากไว้ที่บ้านญาติของเขาอีกคนหนึ่งที่อยู่แถวท่าเรือคลองเตย ซึ่งเป็นน้ำและได้เข้ามาอยู่กรุงเทพฯเกือบ 20 ปีแล้ว แกฐานะของทนายมากจนมากเมื่อมาอยู่กับน้ำในวันแรก เขาก็ช่วยหาฝรั่งให้แกเห็นโค ตรงไหนมีร้านขายของใหม่ ๆ แกเป็นต้องเดินเข้าไปถามงานเสมียนให้ทันที แต่ก็มักจะได้รับความตอบกลับมว่า ถ้าพบปัญหามาเขาก็พอจะรับได้อยู่

คำพูดเล่าถึงการตระเวนหางานทำในกรุงเทพฯต่อว่า บางวันเดินหางานทำไปคนเคียวกว่าจะกลับ เขาก็หกล้มตกขามคำมีพอกี้ เหตุที่มีคำเพราะเขาไปนอนเอาแรงที่สวนจุมพินีเอง และเหตุที่หกล้มแรงง่าย ๆ เช่นนี้ ก็เพราะรับประทานข้าวราดแกงจานละ 1 บาท เพียงมือเพียงมือเคียว ส่วนมือเต้ากินข้าวแล้วนำชายให้เงินเพียงวันละสิบสลึงหรือสองบาทเท่านั้นเอง

พอตกเช้าเดือนที่สอง เขาจึงได้บอกน้ำทั้งสองว่าจะไปทำงานเป็นกรรมกร เพราะงานเสมียนหรือเจ้านายมีมันไกลสุดกู่เสียจริง และเนื่องจากเป็นคนหัวเคียวกระเทียมดิบ ในระยะที่อยู่กรุงเทพฯ 3 ปี เขาทำงานเกือบทุกอย่างที่ต้องออกแรงจนเหงื่อไหลไคลย้อย เช่น แยกหามขุดดิน ขนของขึ้นรถ ขึ้นเรือสินค้า ก่อสร้างตึก เลี้ยงม้าแข่ง รับจ้างเลี้ยงควายให้แก่แขกบ้านที่ทุ่งมหาเมฆ จนกระทั่งถึงสามล้อ แต่มันก็ยังไม่ทำให้ฐานะการเงินดีขึ้นเลย เงินจะเหลือเก็บและแบ่งให้น้ำทั้งสองใช้จ่ายบ้างมีน้อยครั้งจริง ๆ เพราะเขาเอาไปเที่ยวซื้อสาวตามช่อง และกูดนึ่งนั่นเอง

ประสบการณ์ทางภาคใต้

คำพูด บอกว่า หลังจากทำงานรับจ้างเป็นกรรมกรในกรุงเทพฯ 3 ปี ไม่มีอะไรดีขึ้น หนำซ้ำมีแต่เลวลง ในช่วงนั้น บังเอิญเขาได้พบกับจดหมายจากเพื่อนที่อยู่ทางภาคใต้ให้เดินทางไปสอบบรรจุเป็นครูประชาบาลที่จังหวัดสตูล เขานั่งรถไฟตอนรุ่งเช้า แล้วไปเห็นทะเลสีคราม และขุนเขาสูงทะมึนเสียกว่าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร หาดใหญ่ แล้วก็อำเภอมืองจังหวัดสตูล คือที่หมายข้างหน้า ภูมิประเทศทางภาคใต้ไม่เหมือนบ้านเรา มีต้นไม้

ไม่พว้าเขี้ยวข่ม มีขุนเขาสูงทะนินเสียดฟ้าทั้งสองข้าง แคว้นเรานั้นพอตะวัน โค้งฟ้าเห็น
แต่ทักแตนหัวแข็ง บินปรือ กรีกปิกเสียงปรึก ๆ และเปลวแดดที่ร้อนระอุแตกอยู่ทั้ง เบรียะ ๆ

เมื่อไปถึงจังหวัดสตูล มีเงินเหลืออยู่ไม่ถึง 20 บาท คือตรงที่อาศัยอยู่กินกับเพื่อน ๆ
ไม่จั้นก็คงแน่ แล้วต่อจากนั้น สิบกว่าวัน เขาก็สอบเข้าเป็นครูประชาบาลและก็ได้เป็น
อันดับที่ 25 บรรลุไปสอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านควนขัน หรือที่เรียกกันว่า บ้านกะเค๊ะ
จังหวัดสตูล โรงเรียนที่เขาไปสอนนี้ อยู่ไกลและผ่านขุนเขาอันรกทึบ มีเสือ โคนง เพนพ่าน
แท้ที่ท้องจำใจกักหันสู้ บางวันหิวข้าวจนตาลาย เพราะไม่มีเงิน ต้องไปแอบร้องเพลงอยู่ที่ถนนเขา
มีเค็ก ๆ ไปพบเขา ก็เกิดสงสารรีบไปหาข้าวมาให้กินก็เคยมีบ่อย ๆ

คำทูนชอบคนตรีและกีฬา จนทำให้พบรัก

คำทูนเล่าต่อไปอีกว่า

เขาชอบ เป้าช้อยมากเวลาไปเที่ยวทะเลและขุนเขาก็มักจะนำติดตัวไปเสมอ
ถึงแม้ว่า เขาจะไม่เคยเรียนจากตำราและเป้าในวงเครื่องสายเลย ก็สามารถเป้าเป็นเพลง
ไทยสากลที่เขาร้องได้เกือบทุกเพลง อีกอย่างที่เขาเองขาดไม่ได้ก็คือ ตะกร้อและฟุตบอล
สองอย่างที่เขาชอบมาก ตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นมัธยม เมื่อมีการแข่งขันฟุตบอลประจำปีของจังหวัด
เขาก็เป็นหัวหน้าทีมของ โรงเรียนพาไปแข่ง ก็เพราะฟุตบอลนี่เองที่ทำให้เขาพบกับสาว
งามเข้าโดยบังเอิญ วันนั้นเขาไปแข่งฟุตบอลในจังหวัด เขาก็ไปยืนดูเขาเล่นด้วย เมื่อตาสมทก
ทำให้เผลอชอบเธอแคว้นนั้นสาวหนึ่งชื่อว่าประพิศ ๗ หักจู๋ มาอยู่กับผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะ
ญาติห่าง ๆ เมื่อศรีรักตรงกันอยู่ปีเดียว เขาและเธอก็ได้เป็นทองแผ่นเดียวกัน และมีพยานรัก
ด้วยกัน 3 คน ไม่นานเขาก็ขอย้ายไปอยู่อำเภอละงู จินแดนโจรสลัด เกาะตะรุเตาที่เคยมีชื่อ
ลือลั่นไปทั่วภาคพื้นเอเชีย

พรหมลิขิตหักเห

คำทูนเล่าว่า ในช่วงที่เขาย้ายไปอยู่ที่อำเภอละงูนี้เอง พรหมลิขิตหักเหชีวิตของเขา
ไปในทิศทางอื่น โดยเขาบอกว่า

ชีวิตครูประชาบาลของเขานั้นไม่มีอะไรดีขึ้นเลย เขาเริ่มคิ้มเหล้า ศึกษาภาพนิ
มีหนังสือเกิดกลัดกลุ้มจนแทบจะเป็นบ้า ในที่สุด ก็ออกจากครูประชาบาล แล้วก็ไปสอบเป็นผู้คุม
และได้เป็นผู้คุมคุกอยู่ถึง 5 แห่ง คือคุกที่จังหวัดพัทลุง ก่อนมาก็ไปอยู่คุกบางขวาง คุกอำเภอ

ปากพ่อง จังหวัดนครราชสีมา ถูกสุราษฎร์ธานี และถูกจังหวัดระนอง อันเป็นแหล่งสุดท้าย
ในชีวิตราชการของเขา

เมื่อคำพูน เล่ามาถึงตอนนี้ ดูเหมือนเขาลอบถอนใจ พร้อมกับกล่าวนิบ ๆ ด้วย
น้ำเสียงร่ำเรียนว่า

ในช่วงที่เขาย้ายจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และถูกจังหวัดระนอง อันเป็นแหล่งสุดท้าย
ของเขาแต่ละ ภรรยาของเขาเริ่มป่วยเป็นอัมพาต มาจากถูกปากพ่อง ก็กำเริบขึ้นอีก
อย่างรุนแรง กว่าที่จะรักษาภรรยาของเขาหายก็เป็นเวลา 3 ปี แต่เขาก็เหมือนผีซ้ำคำพลอย
เมื่อ โรคเก่าหาย โรคใหม่ก็เข้าแทนที่ภรรยาของเขาทันทีนั่นคือ โรคมะเร็งเต้านม เขาผู้เป็น
กัปตันครอบครัว ไทจะหาเงินมาซื้อหยูกยารักษาโรคร้ายให้ภรรยา ไทจะค่ากินอยู่ ค่าเล่าเรียน
ของลูก ๆ เมื่อเจอปัญหานี้ ๆ เขาก็เล่นเอาเขาแทบคลั่ง ในที่สุดก็เลยตัดสินใจขายที่ดิน
ของภรรยาซึ่งพอมืออยู่ในจังหวัดพัทลุงเพื่อเอาเงินมารักษาโรค แต่โรคร้าย เมื่อรักษาก็ยิ่ง
รุนแรง อาการของภรรยาเขามีแต่ทรนกับทรน เขาเล่าว่าเมื่ออยู่ครั้งหนึ่งที่เขายอมเสี่ยงอันตราย
ขึ้นต้นไปถึงเกาะล้านคนเดียว กว่าที่จะลงเรือไปถึงเกาะก็มีคนลอบดัก ฝนก็ตกลมก็แรง เรือ ไท
คลื่นเกือบคว่ำก็หลายหน การไปของ เขาคั้งนี้ก็เพื่อไปเอาหินงอกในถ้ำที่เขาเชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์
เอาเข้าน้ำให้ภรรยาของเขาดื่มกิน แต่อาการของ โรคก็ยิ่งกำเริบหนักขึ้น ๆ จนในที่สุดหมอ
ต้องผ่าตัดเต้านมภรรยาของเขาทิ้งไป

เมื่อภรรยาเจ็บหนัก เงินทองที่มีอยู่ก็ร่อยหรอลงไป บางวันไม่มีเงินซื้อข้าวกิน
ลูกสาวของเขาทั้ง 3 คน ต้องวิ่งไปขอข้าวแคะนั้ก ไทกินพอประทัง ความกลัดกลุ้มในหัวอก
ทำให้เกิดอาการบ้าคลั่ง ครั้นเขาจึงหันหาเหล้า บิลเลียด ไพ่ หวายไต่ดิน ทั้งในและนอกสโมส
ราราชการ เพื่อระบายทุกข์ พอถึงสิ้นเดือนก็ต้องวิ่งหาขี้มเงินอีก แม่แต่นัก ไทในคุกเขาก็ยัง
บากหน้าไปขี้มทั้ง ๆ ที่รู้ว่าพวกนั้นซุกซ่อนเงินเข้าไปมันผิดระเบียบ

ครั้นต่อมาอีกสักระยะหนึ่ง เขากลับหวนคิดขึ้นมาได้ว่า สิ่งที่ทำไปนั้นมันคืออบาฆมุข
เป็นทางแห่งความทุกข์ที่ไม่มีวันสิ้นสุด ก็พอเมื่อลูกทั้งสามคนกำลังจะออกตาย และเมียรัก
กำลังจะหมดลมหายใจนั้นแหละ

หลังจากที่เขาเลิกอบายมุขก็หันหน้าเข้าสู่ห้องสมุดของจังหวัดระนอง ครั้งแรกก็เลือกอ่านหนังสือธรรมะของท่านพุทธทาสภิกขุ กับของท่านปัญญาบันฑะภิกขุ แล้วก็อ่านประวัติบุคคลสำคัญของโลก สารคดีในประเทศและต่างประเทศบ้าง แต่ในหัวอกของเขานั้นก็ยังร้อนรนเหมือนถูกไฟลนอีกนั่นเอง

ครั้นล่วงถึงปีพ.ศ. 2520 ภรรยาของเขาได้เสียชีวิตด้วย โรคมะเร็งที่เรื้อรังมาเป็นเวลานานนั่นเอง

ประสบการณ์จากการอ่าน

คำพูดได้เล่าถึงประสบการณ์จากการอ่านของเขาไว้ว่า

เขาจะอ่านเพื่อ คับความฟุ้งซ่านในชีวิต เพราะกลุ่มใจที่ภรรยาต้องมาเจ็บป่วย และลูกสาว 3 คน กำลังจะอดตาย เขาบอกว่าครั้งแรกก็อ่านหนังสือธรรมะ ประวัติบุคคลสำคัญ สารคดี ต่อมาจึงอ่านนวนิยาย อ่านไปอ่านมาก็ชักจะติดเสียแล้ว โดยเฉพาะเรื่องของ ป. อินทร ปาลิต ชูค. พล นิกร กิมหงวน ที่เด็กเงินเล่นเป็นเพื่อน ๆ อันนี้ต่อมาก็เรื่องสั้นของ มนัส จรรยงค์ หมดจากที่ว่างก็ทะลุอ่านอีกไม่เลือก ชำนิพนายยังเพียวยืมเพื่อนมาอ่านอีก เวลาเขามาส่งนักโทษที่ถูกวางขวาง ก็ไปหาซื้อตามแผงสนามหลวง เขาบอกว่า

นักเขียนที่เขาได้สัมผัสผลงานและรู้จัก ในเวลาต่อมาก็มี อาจันทน์ บัญจพรพงศ์ ขาขอบ ไมเมืองเดิม ชุ่ม บัญจพรพงศ์ ก สุรางคนางค์ รงค์ วงษ์สวรรค์ ช. แสงเพ็ญ สุวรรณี สุคนธา อิงอร ศรีบูรพา อิศรา อนันตกุล เสนีย์ เสาวพงศ์ ชูวงศ์ ฉายะจินดา เพ็ญแข วงศ์สง่า อ้อย อัจฉริยกร เพชร สถาปน ชاکวีย์ ธานีป ณรงค์ จันทร์เรือง พนมเทียน ธีรพร และอมรรวดี เหล่านี้เป็นต้น และเขายกอย่างไม่มีขียงเลยว่า นักเขียนที่ได้กล่าวนามมานี้ ได้มีส่วนผลักดันให้เขาเป็นนักประพันธ์

ผลงาน

ก่อนที่จะคำพูด จะกล่าวถึงผลงานของตัวเอง เขาได้กล่าวว่า เมื่อได้อ่านงานของนักเขียนเหล่านี้แล้ว นึกอยากจะเขียนอย่างท่านบ้าง จึงเป็ยขังเอาสมุดดินสอของหลวงพี่ แจกจ่ายให้นักโทษ ใ้ใคร่เรียนเขียนอ่าน หรือบางทีก็ลุกขึ้นยามดึก ๆ ลุกนึกสมุดของลูก ๆ เล่มละแผ่นสองแผ่นแล้วก็ขีด ๆ เขียน ๆ อยู่หลายวัน ในที่สุด จึงเขียนเรื่องสั้นขึ้นเรื่องหนึ่งจนจบ คือเรื่องความรักในหลวงเล็ก ต่อมาอาจันทน์ บัญจพรพงศ์ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นนิทานลูกทุ่ง

มีประมาณ 30 หน้า เรื่องนี้จบตอนพระเอกตกเหวตาย

ต่อมาเขาก็เขียนเรื่องสั้นอีก 2 เรื่อง คือเรื่องปล้นควายได้นก กับเรื่องเจ้าเจ้าแม่หม้าย ทอส่งไปให้อาจินต์ เขาก็ตอบรับว่าใช้ได้ และเกือบจะไม่ได้แก้ไขที่ใดเลย ก็ยิ่งทำให้เขามีกำลังใจเพิ่มมากขึ้นและในช่วงปี 2516 นี้เอง ช่วงนั้นฟ้าเมืองไทย อยู่ชอยสุชา 2 หลังกระทรวงมหาดไทย ทุกวันี่ กอง บ.ก. อยู่ชั้นล่าง เขาก็ได้พบอาจินต์ คนนี้แหละ ได้ให้ความเป็นกันเองกับเขามาก ซึ่งบอกว่า ไม่เคยคิดมาก่อน ถ้ามได้เรื่องคุณมักโทษไปส่งคุบบางขวาง แล้วถามประวัติเขาโดยละเอียด จนตอบแทบไม่ทัน สุดท้ายเขาก็ได้บอกว่ให้คำพูนเขียนส่งมาอีก เพราะเขากำลังจะเป็นนักเขียนเต็มตัว อาจินต์ได้กล่าวชื่นชมคำพูนต่อไปว่า

ที่คำพูนอ่านนวนิยายของคนอื่นมามากก็ดีแล้ว แต่อย่าเอาตามเขา ต้องเป็นตัวของตัวเองอย่างที่เขาเขียนมาแล้วนั่นแหละ และไม่ตองน้อยใจที่เห็นจบเพียง ม.6 ชีวิตกรรมกรที่กรุงเทพฯ และครูผู้คุม ประสพการณ์ที่ผ่านมานั้นแหละคือปริญญาวีชีวิตที่ได้รับ ในคุกในตารางนั่นแหละ คือห้องสมุดอันยิ่งใหญ่ อีกแห่งหนึ่งของคำพูน

นี่คือจุดเริ่มต้นอย่างจริงจังของเขา ต่อมาเขาก็ได้เขียนเรื่องสั้นส่งไปอีกประมาณ 10 เรื่อง ซึ่งตัวเขาเองก็จำไม่ได้ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง แล้วก็เลยลองเขียนเรื่องสั้นขนาดยาวส่งไปอีกซึ่งเขาจำได้ก็คือ เรื่องจิ้งโกสาลูกทุ่ง ไปยิงเสือโคร่ง และเรื่องมนุษย์ 100 ลูก เรื่องนี้แหละที่เขาบอกว่าโค้งคันที่สูงสุดในฟ้าเมืองไทย

ด้วยความที่อยากได้เงินไปรักษาไข้เมีย บวกกับความอยากขึ้นเวทีหลายเวทีเขาก็เลยเขียนเรื่องยาวอีก 2 - 3 เรื่อง มีเรื่องอะไรบ้าง ก็จำไม่ได้อีกนั่นแหละ แล้วเที่ยวตระเวนขายอยู่หลายวัน ก็ไม่มีสำนักพิมพ์ใดสนใจซื้อ ในที่สุดที่พึ่งแหล่งสุดท้ายก็คือ อาจินต์ อีกนั่นแหละ เขายกบอกว่า อาจินต์ได้ให้ยาหอมแก่เขาอีกว่า

ขอให้เขาเขียนไปเดี๋ยวลัก 10 - 12 บท แล้วเก็บไว้มันจะมีค่าสักวันหนึ่ง ไม่ต้องน้อยใจที่เขาไม่ซื้อหากเขียนได้ก็ มีชื่อเสียง ไปมุกหัวอยู่ที่ไหน สำนักพิมพ์ต้องหันหันไปหาเรา จนได้ คำพูนบอกว่าตัวเองมีวัตถุมากมายแต่ถูกเรื่องไม่เก่งอาจินต์ได้แนะนำให้เขาไปซื้อหนังสือแปลเรื่องบ้านเล็กในป่าใหญ่มาอ่าน เขาก็เลยได้ไปซื้อมาอ่านจริง ๆ จนเกิดความคิดขึ้นมาว่า

จะต้องเขียนเรื่องชีวิตจริงของตัวเองให้ได้ ใครจะว่าเอาเรื่องชีวิตเสี้ยว ๆ กินข้าวเหนียว
ปลอกแคกปลาร้าก็ตามแล้วก็เขียนส่งไปให้ อาจิมต์ 3 - 4 บท เท่านั้น อาจิมต์ก็บอกว่าใช้ได้แล้ว
"คุณมีของที่อยู่ในตัวแท้ ๆ ยังไม่รู้ตัวอีก" นี่แหละคือจุดเริ่มต้นที่ทำให้เขาเขียนนวนิยายขนาดยาว
คือ เรื่องลูกอีสาน

พอลูกอีสานของเขาได้ตีพิมพ์ ถึงบทที่ 20 อาการป่วยของภรรยาของเขาก็แย่งอีก
เขาจึงไปสารภาพกับ บ.ก. อาจิมต์อย่างหมดเปลือก ต่อจากนั้นอาจิมต์ก็ขอซื้อลูกอีสานของเขา
เป็นเงิน 5,000 บาท

ในเวลาต่อมาก็มีสำนักพิมพ์บรรณกิจมาขอพบเขา ต่อหน้าบ.ก. อาจิมต์ แจ้งความ
จ้างว่าขอซื้อลูกอีสานไปรวมเล่ม ส่งเข้าประกวด บ.ก. อาจิมต์ก็บอกขายให้แล้ว จึงคืนเงิน
5,000 บาทให้แก่อาจิมต์ไป

เขาเล่าต่อไปอีกว่า ขณะที่เขียนลูกอีสานนั้น เขาไม่เคยรู้หรือทราบดีว่า เขาส่งเข้าประกวด
อย่างไรและไม่เคยคิดว่าจะส่งเข้าประกวด เอารางวัลกับเขาเลย และขณะที่เขาได้กับข่าวว่า
ได้รับรางวัลจากสมาคมผู้พิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยนั้นเขาก็ได้เฝ้าใช้กฎรบ
เขาอยู่ทางภาคใต้โน้น

ต่อคำถามที่ว่ามีความบังเอิญอะไรที่ทำให้เขียนลูกอีสาน เขาตอบว่า

แรงบันดาลใจที่ทำให้ เขาเขียนลูกอีสานก็เพราะว่า ในช่วงนั้นเขายังคิดหาโครง
เรื่องไม่ออก ประกอบกับได้อ่านหนังสือแปลชุดบ้านเล็กในป่าใหญ่ของอเมริกาจึงนึกถึงความ
เป็นอยู่ของตัวเองขึ้นมาในสมัยเด็ก ๆ และในขณะที่เขียนเรื่องนี้ตัวเองก็มีความสำนึกอยู่ว่า
จะพยายามถอดชีวิตและความเป็นของพี่น้องชาวชนบทอีสานในช่วงปี พ.ศ. นี้ให้ถูกหลักที่
ตามมาทีหลังได้รู้ว่า คนอีสานแต่ก่อนเขาอยู่กันกันอย่างไร ต่อไปอีก 50 ปี 500 ปี ช่างหน้า
แผ่นดินอีสานแห่งนี้จะเป็นอย่างไร

อีกอย่างหนึ่งที่ประเพณีวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของชาวอีสานมันอาจจะสูญหายไป
จึงพยายามเน้นชนบทแบบเรียบง่ายและประเพณีลงไว้ในเรื่องนี้

คำพูดที่เขาตอบไปอีกว่า ปี 2520 เรื่องลูกอีสานได้รับรางวัลจากสมาคมผู้พิมพ์และ
จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ต่อมาอีกในปี 2522 ก็ได้รับรางวัลซีไรต์

หรือรางวัลวรรณกรรมอาเซียน ประเภทนวนิยายดีเด่นอีกด้วย อีกเรื่องหนึ่งที่ได้รับ

รางวัลชมเชยจากสมาคมผู้พิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย คือ เรื่องนายฮ้อยหมึพ
ในปี 2521 และหลังจากนั้น ก็มีผลงานปรากฏออกมาเรื่อย ๆ หลายร้อยเรื่อง ทั้งประเภท
เรื่องสั้นและนวนิยาย ซึ่งตัวเขาเองก็จำไม่ได้ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง

ภาคผนวก ข

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ วก. 134/2528

เรื่อง การกำหนดหนังสือเรียนสำหรับเลือกใช้ใน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ วก 134/2528

เรื่อง การกำหนดหนังสือเรียนสำหรับเลือกใช้ใน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เพื่อให้การเลือกใช้หนังสือเรียนและสื่อการเรียนอื่น ๆ ใน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และถูกต้องตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 419/2522 เรื่อง ให้ใช้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการควบคุมการใช้หนังสือสำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดแนวปฏิบัติในการเลือกใช้หนังสือเรียนและสื่อการเรียนอื่น ๆ ใน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้คำเป็นการคั่งทอไปนี้

1. ให้โรงเรียนพิจารณา กำหนด หนังสือเรียนสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งนี้ ้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการกลุ่ม โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่ง โรงเรียนสังกัดอยู่
2. ในการกำหนดหนังสือเรียนดังกล่าว ตามข้อ 1 จะต้องเลือกหนังสือจากบัญชีหนังสือเรียนและสื่อการเรียนอื่น ๆ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ใน โรงเรียนแล้ว และบัญชีหนังสือเรียนและสื่อการเรียนอื่น ๆ ที่ได้รับอนุญาตซึ่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศเพิ่มเติมเป็นคราว ๆ ไป ทั้งนี้ ต้องไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในรายชื่อหนังสือของกลุ่มวิชานั้น ๆ

3. ให้โรงเรียนดำเนินการให้เสร็จเรียบร้อย โดยเร็ว และส่งรายชื่อหนังสือเรียนและสื่อการเรียนที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนพิจารณาเห็นชอบให้โรงเรียนใช้ เพื่อให้กรมวิชาการทราบ ภายในเดือนมีนาคม

ทั้งนี้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 1 มีนาคม 2528

(นายสมาน แสงมลิ)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

บัญชีหนังสือเรียนและสื่อการเรียนอื่น ๆ
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

ในการจัดทำสื่อการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
กระทรวงศึกษาธิการเน้นความสำคัญในด้านการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียน
การสอนมากที่สุด จึงกำหนดให้หน่วยราชการหรือเอกชนที่ร่วมในการจัดทำสื่อการเรียน
จัดทำหนังสือเรียนควบคู่กับคู่มือครู เพื่อช่วยในการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร
อย่างมีประสิทธิภาพ รายการสื่อการเรียนสำหรับรายวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้ส่วนใหญ่จึงประกอบ
ด้วยหนังสือเรียนควบคู่กับคู่มือครู ซึ่งจะช่วยชี้แนะครูในการดำเนินการสอนรายวิชานั้น ๆ

หนังสือเรียนและคู่มือครู

กลุ่มภาษา

ภาษาไทย

ท 401 ภาษาไทย ท 402 ภาษาไทย

ให้ใช้หนังสือเรียนต่อไปนี้

1. ก. หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะพัฒนา
เล่ม 1 ท 401 ท 402 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	กระทรวงศึกษาธิการ
ข. คู่มือครูภาษาไทย ชุดทักษะพัฒนา เล่ม 1
ท 401 ท 402 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	กระทรวงศึกษาธิการ
2. ก. หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์
เล่ม 1 ท 401 ท 402 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	กระทรวงศึกษาธิการ
ข. คู่มือครูภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์
เล่ม 1 ท 401 ท 402 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	กระทรวงศึกษาธิการ

3. ให้เลือกอ่านหนังสืออ่านนอกเวลาจากรายการต่อไปนี้ภาคเรียนละ 2 เล่ม โดยไม่ให้ซ้ำกัน แต่ละเล่มให้เลือกจากต่างกลุ่มกัน (หนังสืออ่านนอกเวลาเป็นหนังสือที่โรงเรียนควรจัดหาไว้ในห้องสมุดให้มีจำนวนเพียงพอแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้อ่านเสริมความรู้และทักษะ โรงเรียนจะบังคับให้นักเรียนซื้อไม่ได้)

กลุ่มที่ 1

1. เรื่องสั้นเยาวชนนักเขียน	กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. หนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย
ประเภทเรื่องสั้น ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
(ให้เลือกอ่าน 5 เรื่อง)	กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
3. กองทัพธรรม	สุชีพร บุญญาบุภาพ
4. วาสิฏฐี ภาคพื้นดิน	เสฐียร โกเศศและนาคะประทีป
5. เกิดเป็นหมอ	นายแพทย์วรวิทย์ วิสิษฐกิจการ
6. ช่างหลังภาพ	ศรีบูรพา
7. จดหมายจากเมืองไทย	โยกัน
8. ชีวิตบ้านป่า	ประสิทธิ์ มุสิกเกษม
9. เริงดาภิรมพานต์	สุชีพร บุญญาบุภาพ
10. ไตรัมกาสาวพัสตร์	สุชี วัชริกชู
11. พงมหาราช	เรียบเรียงเอง
12. นิทานไทย ชุดที่ 3	แปลก สนธิรักษ์
13. ปุลาอง	โสภาค สุวรรณ
14. ผีเสื้อกับดอกไม้	นิพนพาน
15. ผู้ดี	ดอกไม้สด
16. ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา	กาญจนา นาคนนท์
17. พระจันทร์เสี้ยว	นายแพทย์วิฑูร แสงสิงแก้ว แปล

18. ร่มชรรรม
19. ล่องไพร เล่ม 1
20. ละครแห่งชีวิต
21. ลูกอีสาน
22. แสงโสม
23. อยู่กับกง
24. อุคมการฉนเลนขนาน (ฉบับปรับปรุง)

กลุ่มที่ 2

1. จคหมายเหตุการเคนทางสู่ประเทศสยาม
ของบาทหลวงคาซาร์ค เล่ม 3 - 5

วศิน อินทสระ

น้อย อินทนนท์

หม่อมเจ้าอากาศคำเงิงรพีพัฒน์

คำพูน บุญทวี

ลมูล รัตทาทร แปล

ทยก บุรพา

อรุณมัย

สันต์ ท. โกมลบุตร แปล

ภาคผนวก ค

รายชื่อหนังสือที่คณะกรรมการประกวด ประจำปี 2519 - 2520

หนังสือคณะกรรมการประกวด ประจำปี 2519

1. ประเภทสารคดี

รางวัลดีเด่น

วินัย อีสวรรณ. ศิลปะชาวบ้าน กรุงเทพฯ : สุริยบรรณ, 2519.

รางวัลชมเชย

1. ฉวีวัฒน์ จุฬานนท์ และคนอื่น ๆ. คุยกับหมอเรื่องลูก. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, 2519.
2. ประจักษ์ ประกาศิทยากร. ประเพณีและไสยเวทวิทยาในชุมชนช้างเผือก. กรุงเทพฯ : เจริญธรรม, 2519.
3. ศศิวิมล. ศศิวิมลท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ดวงตา, 2519.

2. ประเภทนวนิยาย

รางวัลดีเด่น

1. คำพูน บุญทวี. ลูกอีสาน. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2519.
2. หยก นุภาพ. อยู่กับก๋ง. กรุงเทพฯ : ประสิทธิ์สาส์น, 2519.

รางวัลชมเชย

1. คำหมาน คนโค. บันทึกของครูประชาบาล. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2519.
2. ดวงใจ. รัฐมนตรีหญิง. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2519.
3. สีฟ้า. แดนดินนี้ยังร่มเย็น.
4. สุวรรณี สุคนธา. พระจันทร์สีน้ำเงิน. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2519.

3. ประเภทนวนิยาย

รางวัลดีเด่น

อรุณมัย. ไฟหลงเจ้า. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2520.

รางวัลชมเชย

1. กณณา อโศกสิน. จมที่เปลี่ยนทาง. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2520
2. รพีพร. ขอจ่าจนวันตาย. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2520
3. สีฟ้า. ไต้ฟ้าสีคราม. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2520.
4. คำทูน บุญทวี. นายฮ้อยหมิว. กรุงเทพฯ : สุรเดช, 2520.

3. ประเภทหนังสือสำหรับเด็ก

ก. ระดับเด็กเริ่มอ่าน

รางวัลดีเด่น

สุจิตต์ วงษ์เทศ. เด็กชายคงเข้าเมือง. วาดภาพโดยอรุณ วัชรสวัสดิ์.
กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2520.

รางวัลชมเชย

คุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา, หม่อม. เพื่อนของเจ้า. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ,
2520.

ข. ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น

รางวัลดีเด่น

คุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา, หม่อม. เพื่อนของเจ้า. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ,
2520.

รางวัลชมเชย

1. สายสิงห์ หิรัญทร, ม.ร.ว. พญากวางทอง. วาดภาพโดย อรุณ วัชรสวัสดิ์ กรุงเทพฯ : ดวงกมล 2520.
2. บุรพา. อาณาจักรริมฝั่ง. ภาพประกอบโดย ไพโรจน์ คาวประคัมพงษ์.
กรุงเทพฯ : อักษรสยาม, 2520.

ค. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รางวัลดีเด่น

ทิพย์วาทิ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก. ภาพประกอบ โดย
ปิ่นัง. กรุงเทพฯ : บุรพาสาส์น, 2520.

คำพูด บุญทวี ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งชาติ

ประเภทนวนิยาย คือเล่มฝ่ายประเทศไทย จากการตัดสินจากกรรมการตัดสินของคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2522 คั้งที่นายกลสมาศมาภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย รองศาสตราจารย์บรรณิทธิ เศรษฐบุตร ซึ่งเป็นกรรมการร่วมตัดสินด้วยผู้หนึ่ง ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการคัดเลือก รวมตลอดทั้งการพิจารณาตัดสินดังต่อไปนี้

ผมเชิญประชุมกรรมการฯ พร้อมกับจดหมายติดต่อกับทางบรรณาธิการนิตยสารต่าง ๆ และสำนักพิมพ์ให้เสนอ เรื่องที่เห็นว่าดีมาให้เราพิจารณา การติดต่อกับครั้งนั้นผมได้รับการสนองตอบเพียงจากสำนักพิมพ์บางแห่งเท่านั้น

คณะกรรมการฯ นั้นตกลงกันว่าจะดูนวนิยายเป็นปีแรก การที่จะเลือกวรรณกรรมประเภทใดนั้น ก็เป็นเรื่องของคณะกรรมการคัดเลือกนั่นเอง เมื่อตกลงใจจะเอานวนิยาย ผมก็ต้องไปสำรวจค้นหว่าใน 5 ปีที่ผ่านมา มีนวนิยายไทยเรื่องใดได้รับรางวัลบ้าง ซึ่งก็ได้ชื่อมาก่อนข้างครบถ้วน ประกอบกับรายชื่อที่กรรมการและสำนักพิมพ์เสนอแนะ เราได้งานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย มาได้ถึง 18 เรื่อง คือ ลูกอีสาน และ นายฮ้อยทมิฬ ของ คำพูด บุญทวี อยู่กับก๋งและ กัณฐกพิศาวาส ของ หยก บุรพา ไม่นัดคาย และ ลมที่เปลี่ยนทาง ของ กฤษณา อโศกสิน แดนดินนัยน์วันรมย์ กับไต้ฟ้าสีคราม และ ท่าไม้ ของ สี่ฟ้า บันทึกรของครูประสาท ของ คำพมาน คนโค รัฐมนตรีหญิง ของ ดวงใจ พระเจ้าสีน้ำเงิน ของ สุวรรณี สุคนธา นายอำเภอภู่วิถี ของ บุญ โชค เข็มมวิริยะ สร้อยทอง ของ นิมิตร ภูมิदार ไฟหลงเชื้อ ของ อรุณมณีย์ ขจรจำนวันทวน ของ รพีพร พุกบุญ ของ นันทนา วีระชน อัญมณี ของ แกมกัญจน์ สุวารรณ

แต่ก็มีผู้เสนอบทกวีของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เรื่อง ชักม้าชมเมือง กับ นิราศนครศรีธรรมราช ของ อังคาร กลียาณพงศ์ มาให้พิจารณาด้วย คณะกรรมการเห็นว่ามีบทกวีสองเรื่องเท่านั้น และได้ตกลงจะดูนวนิยายในปีแรกเสียก่อน จึงได้พิจารณาบทกวีไว้ก่อน

เมื่อได้ชื่อเรื่องนวนิยายมาแล้ว ก็ต้องหาหนังสือมาอ่าน กรรมการบางคนมีหนังสือบางเรื่องที่ได้รับมา หลายคนไม่มี แต่แทบทุกคนเคยอ่านผ่านหูผ่านตา มาในหน้านิตยสารรายสัปดาห์

ภาคผนวก ง

10 ปี ซีไรท์

คำให้การเรื่อง

รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งชาติ

ปี 2522 - 2531

โดย

ร.ศ. นริศ เกรษฐบุตร

อดีตนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย

และกรรมการตัดสินรางวัลซีไรท์หลายสมัย

บ้างแล้ว ถึงกระนั้นกรรมการก็อยากได้หนังสือมาอ่านทบทวนอีกทีก่อนตัดสินใจ ตอนนี้ผมก็ต้องติดต่อไปยังสำนักพิมพ์ทั้งหลายอีกครั้ง ขอยืมหนังสือเท่าจำนวนกรรมการ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากสำนักพิมพ์เหล่านั้นที่จะขยาลคราคา ผมก็ได้เรียนให้สำนักพิมพ์ทราบว่า คณะกรรมการคัดเลือกหรือสมาคมเกี่ยวกับวรรณกรรมทั้ง 2 สมาคมนี้นี้มิได้ประโยชน์โดยตรง จากงานประกวดนี้ และก็เป็นที่สมาคมที่มีกำไรอะไร

ได้หนังสือมาแจกกรรมการแล้ว พอให้เวลากรรมการพอสมควร เราก็ประชุมกันตัดสินใจ ผมจำได้ว่าเราประชุมกันไม่กี่ครั้ง แต่ครั้งจะมีการคัดเรื่องออกไป จนถึงการประชุมครั้งสุดท้าย เราก็ถกเถียงกันมากหน่อยว่าจะให้เรื่องใดชนะ

ผลของการพิจารณาในปีแรก คณะกรรมการเลือกเอาวรรณกรรม ลูกอีสาน ของ คำพูน บุญทวี แม้จะไม่ใช่เจดีย์ แต่ก็นักแน่นที่เดียว

ผมพอจำได้ว่ากรรมการแต่ละคนได้พูดถึงจุดเด่นต่าง ๆ ของ ลูกอีสาน จนผมเอาไปบอกคณะกรรมการดำเนินงานและเคยให้สนทนากับ โลกหนังสือ เอาไว้

"เรื่องลูกอีสานมีลักษณะพิเศษ...มันมีความกลมกลืน มีลักษณะร่วมกัน คือ ต้องใช้ภาษาอังกฤษว่ามี (Creative Writing) ไม่ใช่เป็นสารคดี แล้วเรื่องก็สนุกมี (Drama) อย่างที่กรรมการบาง คนบอกว่ามี (Drama) อ่านแล้วชวนให้ติดตามแล้วยัง เอาลักษณะของคนอีสาน ซึ่งมีน้อยจะเอาปัญหาพื้น ๆ นี่มาเขียนเล่าได้อย่างจริงจัง ทำให้คนหันไปสนใจว่าอีสานเป็นอย่างนี้ เมื่อก่อนเราพูดถึงการกินข้าว อย่างละเอียดลออ แต่นักเขียนผู้นี้เอามาเขียนทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่า มันมีชีวิต ๆ หนึ่งของคนไทยจำนวนมากในภาคนี้..."

ความจริง เหตุผลที่ทำให้กรรมการเลือกเรื่องลูกอีสานมีมากกว่านี้ แต่ผมจำไม่ได้หมดแล้วในวันนี้

เลือกเรื่องให้เขาได้แล้วก็หมดหน้าที่ของกรรมการคัดเลือก การประกาศโฆษณาประชาสัมพันธ์และเตรียมงานทั้งหมด เป็นของคณะกรรมการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฝ่าย โรงแรม โอเรียนเต็ลกับบริษัทการบินไทย

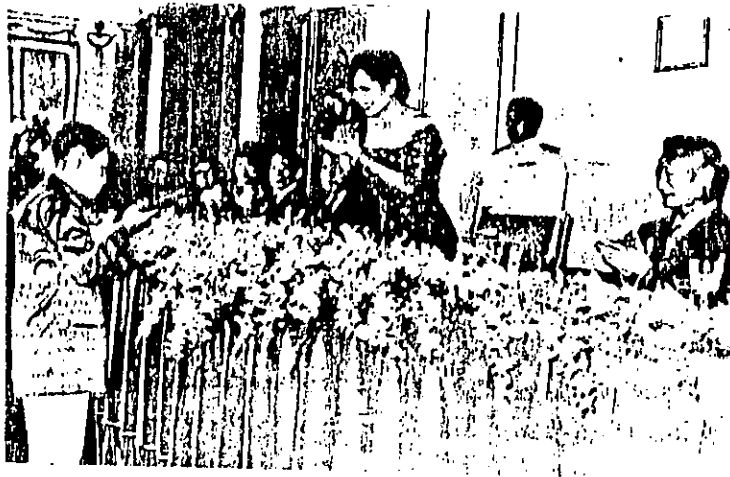
ผมเองจากที่เคยรู้จักผลงานของคุณคำพูน บุญทวี ก็เลยได้รู้จักตัวและคุ้นเคยนับถือกันมาจนบัดนี้ เพราะต้องทำหน้าที่ติดต่อกับนักเขียนผู้นี้ให้แก่โรงแรม โอเรียนเต็ลอยู่นาน สำหรับ

ความรู้ลึกของนักเขียนคำพูด บุญทวี ก็กับการได้รางวัลของเขา ใครสนใจควรรอให้อ่าน
จากเรื่อง ลูกอีสานที่เรือบิน เพราะคุณคำพูดเขียนเล่าเอาไว้อย่างกันเองมาก¹

¹ในนิตี เชนารุกิจ. 10ปี ชีวโรห์ หน้า 38 - 40.

ภาคผนวก จ

ภาพคำทูล ปุญทวี เข้ารับพระราชทานรางวัลจาก สมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ ในงานพระราชทานรางวัล ซีไรท์ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2522

คำพูน บุญทวี เข้ารับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ
ในงานพระราชทานรางวัลซีไรต์ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2522

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เข้ารับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถในงานพระราชทานรางวัลซีไรต์ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2523

ภาคผนวก ฉ

ภาพของนักเขียนผู้ได้รับรางวัล ซีไรต์ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๒๒

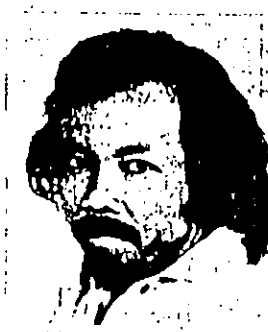
นักเขียนผู้ได้รับรางวัลซีไรต์ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2522

คำพูน บุญทวี (ไทย)

เอ็ควิน หัญญู (สิงคโปร์)

บาคกี (อินโดนีเซีย)

โจลิกา กัวตรา (ฟิลิปปินส์)

ซามิค ชาอิก (มาเลเซีย)